ANY III : NÚM. 6 GENER-DESEMBRE 1916

Butlletí
de la
Biblioteca de Catalunya

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ
1916

Butlletí de la Biblioteca de Catalunya

SUMARI DEL NÚMERO 6

	Pàgs.
El donatiu de França a la Biblioteca de Catalunya	5
La Biblioteca Dalmases	28
Les edicions gòtiques del *Tirant lo Blanch* en la Biblioteca de Catalunya, per JOAN GIVANEL I MAS	58
El *Breviculum* i les miniatures de la vida d'en Ramón Lull de la Biblioteca de Karlsruhe, per JORDI RUBIÓ	73
Addició a la nota sobre el *Breviculum* de Karlsruhe, per RAMÓN D'ALÓS	89
Primer intent de Biblioteca Pública a Barcelona, per LLUÍS NICOLAU D'OLWER	90
Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya (núms. 36-57), fet de J. MASSÓ TORRENTS i de JORDI RUBIÓ BALAGUER. *(Continuació.)*	93
Documents	123
Bibliografia	128
Crònica	140
Principals adquisicions d'aquesta Biblioteca	180
Index de noms propis	201
Index general	215
Gravats, des de la fig. 1 a la 22.	

BUTLLETÍ
DE LA
BIBLIOTECA DE CATALUNYA

VOL. III
1916

Butlletí

de la

Biblioteca de Catalunya

VOLUM TERCER

BARCELONA

INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

PALAU DE LA DIPUTACIÓ

1916

Tipografía L'Avenç : Massó, Casas & Cª : Rambla de Catalunya, 24 : Barcelona

El donatiu de França a la Biblioteca de Catalunya

A l'Exposició internacional de Sant Francisco de California, el Ministeri de la Instrucció pública de França va tenir la idea de portar-hi una contribució que de segur no s'havía mai ofert precedentment en cap altre concurs internacional : formar una biblioteca constituïda per les obres triades dels savis francesos i publicar un llibre on l'aport de la França a la coneixença general de la ciencia fos tractada per un especialista en cada branca del saber. A la BIBLIOTECA DE CATALUNYA hi havíen, en doble exemplar, els dos esplèndids volums de *La Science Française*, que havíen estat estudiats per alguns membres de l'Institut d'Estudis Catalans.

En sessió del Patronat de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA de 18 de desembre de 1915, va proposar el Sr. Eugeni d'Ors, Secretari general de l'Institut, que es demanés al Govern francès la repetició a Barcelona de l'Exposició de la Ciencia francesa que havía organitzat a Sant Francisco de California. Penetrats tots de la importancia d'aquesta iniciativa, es va acordar autoritzar al Sr. Eugeni d'Ors i a l'Inspector de la BIBLIOTECA que fessin les gestions necessaries a l'objecte.

Per això, quan a la primería d'aquest any els Srs. Pams, senador, i Brousse, diputat dels Pireneus Orientals, feren una detinguda visita als diversos departaments de l'Institut d'Estudis Catalans, els fou demanat, pel nostre Secretari general en nom de tots, que procuressin moure les seves altes influencies prop del Govern francès, perquè un cop tancada l'Exposició de Sant Francisco, els llibres constituint la biblioteca de la Ciencia francesa fossin traslladats a Barcelona, on l'Institut tindría a honor presentar-los al públic català. Els dos bons catalans del Rosselló es posaren tan depressa en activitat, que no havía acabat el mes de gener que rebíem directament una lletra de M. Jules Coulet, director de l'oficina nacional de les Universitats franceses, innovant-nos que la biblioteca de la Ciencia francesa, havent estat cedida a una Universitat dels Estats Units, no tornaría a Europa, però que informat del nostre desig el Ministre de bon grat refaría la dita biblioteca per a oferir-la a l'Institut d'Estudis Catalans. Intentàvem de primer exposar els llibres, més tard vàrem fer el propòsit d'adquirir-los, quan ara l'Estat francès ofería a Catalunya un inestimable present.

Justament M. Coulet era qui, en companyía de M. Gastinel, inspector de l'Academia de París, havía entrepès la formidable empresa de triar i formar la biblioteca destinada a Sant Francisco; ningú com ell estava preparat per a refer-la a la nostra intenció; a més, tenía relacions aquí, coneixía Barcelona, i havía visitat l'Institut. Mentre duraren aquestes negociacions s'organitzava l'expedició catalana de simpatía als catalans del Rosselló que combaten per la França, que tingué lloc a Perpinyà els primers dies de febrer : dos membres de l'Institut, els Srs. Pere Corominas i Massó s'hi adheriren personalment. A Perpinyà s'entrevistaren sovint amb MM. Pams i Brousse, resolent-se tot allò que es refería al donatiu francès. El govern havía destinat subvenció sobrada, i si primerament la col·lecció havía de complementar els llibres que ja posseía la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ara es formaría altra volta sencera sense tenir per a res en compte els llibres de Ciencia francesa que tinguéssim, estant la BIBLIOTECA en llibertat de guardar o de donar a altres biblioteques els exemplars dobles que resultessin.

La nostra intenció primera era obrir una exposició dels llibres constituint el donatiu francès en la diada patronal de Sant Jordi, 23 d'abril, en què és tradició que el públic entra a visitar les sales de la Diputació i de l'Institut, però el temps era molt just per la formació d'una col·lecció tan nombrosa, i per a procedir al seu relligatge i fer-ne l'expedició i tenir temps de rebre-la. Se fixà la data del 28 de maig, i, havent-nos-hi posat en relació, el germà del President de la República Francesa, M. Lucien Poincaré, director d'Ensenyament superior, prometía la seva assistencia a l'acte de la inauguració de l'exposició de la Ciencia francesa. Mentrestant s'anaven fixant els detalls precisos i es treballava febrosament : la Diputació cedía les sales destinades a la Comissió Provincial i la Daurada per a fer-hi la instal·lació, es confeccionaven les llibreríes, vitrines i taules; s'obtenía franquicia de drets de duana per l'entrada a Espanya de les caixes contenint uns llibres tan generosament donats per l'Estat francès, i es formaven els comitès de Patronatge i Executiu de l'Exposició. Aquests comitès els constituíren aquestes persones:

Comitè de Patronatge: S. M. D. Alfons XIII, rei d'Espanya; M. Raymond Poincaré, president de la República Francesa; Excm. Sr. D. Enric Prat de la Riba, president de la Mancomunitat de Catalunya i de la Diputació de Barcelona; M. Paul Painlevé, ministre de la Instrucció pública de França; Excm. Sr. D. Juli Burell, ministre de la Instrucció pública d'Espanya; M. Jules Pams, senador; Sr. D. Josep M.ª Bofill i Pichot, president de torn de l'Institut d'Estudis Catalans; Excm. Sr. D. Valentí Carulla, rector de la Universitat de Barcelona; Excm. Sr. Marquès d'Olèrdola, alcalde constitucional de Barcelona; M. Paul Gaussen, cònsol general de França a Barcelona.

Comitè Executiu : Sr. D. Josep Puig i Cadafalch, membre de l'Institut, president de la Comissió d'Instrucció pública de la Diputació de Barcelona; M. Emmanuel Brousse, diputat dels Pireneus Orientals; M. Lucien Poincaré, director de l'Ensenyament superior al Ministeri de la Instrucció pública de França; Sr. D. Jaume Bofill i Matas, regidor de l'Ajuntament de Barcelona; Sr. D. Eugeni d'Ors, membre de l'Institut,

director d'Ensenyament superior al Consell de Pedagogía de la Diputació de Barcelona; Sr. D. August Pi i Suñer, membre de l'Institut; Sr. D. Frederic Clascar, membre de l'Institut; M. Jules Coulet, director de l'Oficina Nacional de les Universitats; Sr. don Jaume Massó Torrents, membre de l'Institut i inspector de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA; Sr. D. Jordi Rubió Balaguer, director de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA.

El dia 20 de maig arribava a Barcelona el secretari del director de l'Ensenyament superior de França, M. Maurice Guyot, que havía dirigit l'encaixonament dels llibres i altres objectes que contribuiríen a decorar les sales d'Exposició, ennoblint encara més el donatiu. M. Guyot era també portador de diverses copies dactilografiades del catàleg de la biblioteca de la Ciencia francesa; ell va esser l'ànima i el nostre millor auxiliar en la col·locació dels llibres en els prestatges i classificació. És cert que molta part de la tasca venía molt ben preparada des del ministeri de la Instrucció pública de França.

Com hem dit, tots els llibres venían relligats i apareixían en estat perfecte a mesura que s'anaven treient de les caixes per l'excel·lent embalatge. El color del relligatge indicava les grans classificacions del catàleg, d'aquesta manera : Filosofía i Pedagogía, color marró fosc; Geografía, gris; Historia i Arqueología, marró clar; Dret, blau fosc; Ciencies naturals, blau; Literatura i Filología, vermell; Medecina, verd; Ciencies matemàtiques, morat; Tecnología, oliva. Així, mentre els llibres s'anaven desembalant, es podíen anar posant als prestatges, seguint l'ordre de materies del catàleg.

Però la cortesía francesa no s'aturava a donar a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA una col·lecció nombrosa i triada de la Ciencia francesa, relligada i catalogada, sinó que, per ajudar al bon aspecte de les sales, que ja són belles de proporcions i esplèndidament decorades sots la intel·ligent direcció de l'arquitecte provincial Sr. Antoni Bori, trametía una serie de reproduccions en guix de bustos i de reproduccions, bo i emmarcades, dels grans homes que en tot temps han fet progressar la ciencia i han aixecat el nom de la França. Els bustos eren aquests : Aragó (David d'Angers), en gran tamany, i que per esser català el savi astrònom estava destinat a presidir la sala més gran; Monge, Voltaire, Buffon, Jussieu, Cuvier, Lacepède, Mariette-Bey, Pascal; uns preciosos medallons d'en David d'Angers representant els caps d'Ampère, Condorcet, Chateaubriand, Lamartine, Musset i Sainte-Beuve. Les reproduccions i retrats omplíen les parets de la sala daurada i les de la galería gòtiga que dóna accés al pati dels tarongers; eren aquestes : L'hemicicle de la Sorbona, d'en Puvis de Chavanes, els dos frescs d'Henri Martin intitulats *Le jardin du sage* i *Les bords de la Garonne*, el gravat en colors d'en David *Lavoisier et sa femme* i el Pensador d'en Rodin. Els retrats eren els de Racine, Pirel, Broca, Taine, Michelet, Renan, Pasteur, Brogniard, Balzac (Boulanger), Gaston Boissier i Becquerel (Ferrier), Lemaitre (Richard d'Hall), Jules Ferry, J. Bertrand i Víctor Hugo (tots tres de pintures d'en Bonnat).

Encara es va rebre també una edició de la gran obra en dos volums *La Science Française*, tirada especialment a la nostra intenció, i que l'Institut estava encarregat de distribuir. Extraiem del pròleg, tan ple d'idees, que va escriure M. Lucien Poincaré, els dos primers paragrafs:

«Le Ministère de l'Instruction publique de France, à la demande des Etats-Units, avait participé à cette belle manifestation de l'activité humaine qu'a été l'Exposition internationale de San Francisco.

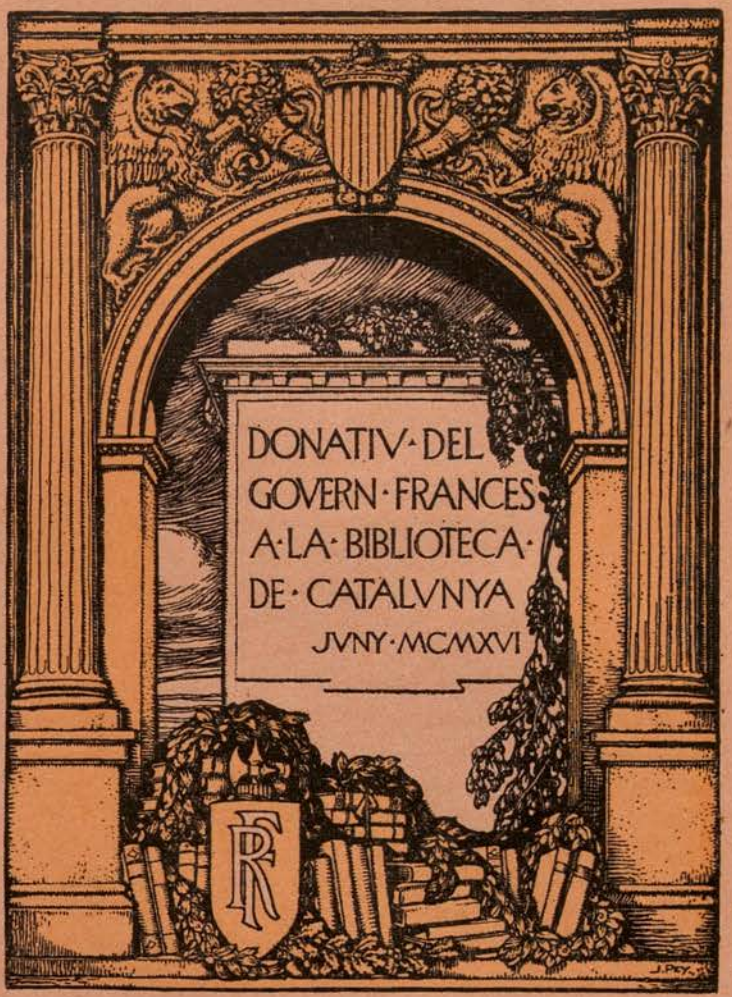
»Prié par l'Institut d'Estudis Catalans de reconstituer à Barcelone une Exposition de la Science française, il a accepté avec joie cette offre aimable. Il espère que les collections qu'il a rassamblées, ne sont indignes ni du grand pays qui lui fait l'honneur de les accepter, ni de la France qui les donne».

És prou coneguda aquesta obra perquè calgui fer-ne la presentació. Professors eminents han tractat cada hu en la seva especialitat de l'aport de la França al progrés de la ciencia, acabant cada sumaria exposició per una bibliografía de les principals obres publicades. Moltes de les obres citades en aquestes respectives bibliografíes han format part de la biblioteca cedida per la França a l'Institut d'Estudis Catalans, sempre exceptuades les introbables o les de més gran raresa que no surten en el comerç.

El primer volum comprèn les següents ullades generals : La Ciencia francesa, per Lucien Poincaré; La Filosofía, per Henri Bergson; La Sociología, per Émile Durkheim; La Ciencia de l'Educació, per Paul Lapie; Les Matemàtiques, per Paul Appell; L'Astronomía, per B. Baillaud; La Física, per Edmond Bouty; La Química, per André Job; La Mineralogía, per Alfred Lacroix; La Geología, per Emm. de Margerie; La Paleobotànica, per R. Zeiller; La Paleontología Zoològica, per Marcellin Boule; La Biología, per Felix Le Dantec; Les Ciencies Medicals, per Henri Roger; La Ciencia Geogràfica, per Emm. de Margerie. Aquest volum porta els retrats de Pasteur, Descartes, August Comte, Rousseau, Henri Poincaré, Laplace, Ampère, Lavoisier, René-Just Haüy, de Beaumont, Brongniart, Cuvier, Lamarck, Ambroise Paré i Dumont d'Urville.

El segón volum comprèn l'estudi d'aquestes ciencies : Els estudis Egiptològics, per C. Maspero; L'Arqueología clàssica, per Max. Collignon; Els estudis Històrics, per Ch.-V. Langlois; Historia de l'Art, per Émile Male; La Lingüística, per A. Meillet; L'Indianisme, per Sylvain Lévi; La Sinología, per Ed. Chavannes; L'Hel·lenisme, per Alfred Croiset; La Filología Llatina, per René Durand; La Filología Cèltica, per Georges Dottin; Els estudis sobre la Llengua Francesa, per Alfred Jeanroy; Els estudis sobre la Literatura Francesa de l'Edat Mitjana, per Alfred Jeanroy; Els estudis sobre la Literatura Francesa Moderna, per Gustave Lanson; Els estudis Italians, per Henri Hauvette; Els estudis Hispànics, per Ernest Martinenche; Els estudis Anglesos, per Emile Legouis; Els estudis Germànics, per Charles Andler; Les ciencies Jurídiques i Polítiques, per F. Larnaude; Les ciencies Econòmiques, per Charles Gide. Aquest volum va acompanyat dels retrats de Renan, Champollion Le Jeune, Georges Perrot, Michelet, Eugène Fromentin, Ferdinand de Saussure, Michel Bréal, Burnouf, Stanislas Julien, Henri Weil, Gaston Boissier, d'Arbois de Jubainville, Arsène Darmesteter, Gaston Paris, Sainte-Beuve, Claude Fauriel, Prosper Mérimée, Taine, Madame de Staël, Merlin de Donai, i Jean-Baptiste Say.

La distribució dels exemplars d'aquesta obra es va fer a cada individu de l'Ins-



Exlibris posat per la «Biblioteca de Catalunya» als volums del Donatiu francès.

titut, de la Diputació i de l'Ajuntament, i es va trametre també a totes les biblioteques dels països catalans.

Però encara el Ministeri d'Instrucció pública francès ens oferia, per a solemnitzar aquest donatiu, i d'acord amb els cursos monogràfics d'intercanvi una serie de conferencies que es donarien a l'Institut d'Estudis Catalans per professors francesos que tractarien un punt científic de la respectiva especialitat. El dia 28 de maig, a la tarda, M. Lucien Poincaré donaría la seva, que tindría un caràcter d'introducció a totes les demés que vindrien. Estaven ja disposats a pendre-hi part, per indicació nostra afavorida pel Ministeri : Sabatier, degà a la Universitat de Tolosa, membre de l'Institut de França, premi Nobel; Bénoit, rector de la Universitat de Montpeller; Bérard, director de l'Escola pràctica d'Alts Estudis de París; Pottier, membre de l'Institut de França; Jeanroy i Mâle, professors a la Universitat de París.

La data s'acostava i tot estava a punt per a la inauguració. D'un imprès* que l'Institut circulava en català i en francès n'extractem els següents paragrafs, que resumeixen alguns fets en poques paraules i expressen bé el sentiment de tots els que han intervingut en la preparació de l'acte:

«Desitjós l'Institut d'Estudis Catalans de completar el fons científic francès de la seva BIBLIOTECA, i volent constituir un conjunt on l'aport de la França a la literatura científica moderna fos representat per les obres més importants dins cada materia, havía demanat al Ministeri d'Instrucció pública de França que volgués encarregar-se de reunir de nou la col·lecció recentment exposada per ell a Sant Francisco de California i donada per l'Estat francès a una Universitat americana. L'Institut es proposava fer l'adquisició d'aquesta col·lecció, però el Govern francès s'ha mostrat disposat, no solament a fer els treballs de selecció i reunió dels volums, sinó a fer donació del conjunt així format a la nostra Biblioteca nacional.

»Aquest do, acceptat amb agraïment per l'Institut, va a esser objecte, abans de son ingrés definitiu a la BIBLIOTECA, d'una exposició pública, del 28 de maig al 30 d'agost. L'Institut acorda, a aquesta manifestació de fraternitat acadèmica entre França i Catalunya, una particular importancia. La rica contribució portada per la ciencia francesa a la cultura universal hi serà lluminosament mostrada. En l'enciclopedia dels coneixements humans, no hi ha disciplina, no hi ha recerca original on la França no hagi marcat el segell de son geni propi. Nosaltres estem segurs que aquest considerable depòsit de llibres serà llargament utilitzat pels nostres homes d'estudi.»

Circulades les invitacions i arribat a Barcelona M. Lucien Poincaré qui havía de fer la donació, el dia abans del designat per la inauguració solemnial de la biblioteca de la Ciencia francesa, estava acordat que la cerimonia consistiría en dos actes : cessió i acceptació dels llibres i obertura de les sales d'exposició al públic.

El primer acte va tenir lloc a les onze del matí del dia 28 de maig, en la sala avui

* *Exposició del Donatiu francès a la Biblioteca de Catalunya. Organitzada per l'Institut d'Estudis Catalans. Oberta del dia 28 de maig al 30 d'agost.* (Imp. L'Avenç). 2 ff. 260 × 193 mm.

nomenada de la Comissió mixta i abans sala del Consistori nou, una de les més grans de l'antiga Generalitat de Catalunya. S'havía decorat amb tapits i en el tester s'hi havía col·locat el riquíssim baldaquí de la capella de Sant Jordi, que contribuía a donar un gran aspecte a la sala ja enriquida amb el notable enteixinat. Les representacions, reunides en la Sala de Lectura de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, varen baixar al pati dels tarongers per penetrar a la Sala, ja plena de distingides persones, entre les quals un bon nombre de la colonia francesa. Presidía el Sr. Esteve Terradas, vicepresident de torn de l'Institut d'Estudis Catalans per malaltía del president Sr. Josep M.ª Bofill, el qual tenía a la dreta M. Lucien Poincaré, director d'Ensenyament superior al Ministeri d'Instrucció pública de França, i a l'esquerra el Sr. Puig i Cadafalch, representant de la Mancomunitat de Catalunya, president de la comissió d'Instrucció pública a la Diputació; ocupaven també seients en el tester el senyor Marquès d'Olèrdola, alcalde de Barcelona; Sr. August Pi i Suñer, representant de la Universitat; M. Emmanuel Brousse, diputat dels Pireneus Orientals; Mr. Gaussen, cònsol general de França a Barcelona; i el Sr. Jaume Massó Torrents, inspector de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA. En lloc preferent de l'estrada hi havía madame Poincaré i les senyores de Terradas, de Pi i Suñer, d'Ors, de Massó i de Verdereau, descendent del savi català rossellonès Francesc Aragó. En el costat oposat hi seien les següents representacions : els Srs. Vallès i Pujals, senador; Isamat, Bassols i Sansalvador, diputats provincials; Andreu, Bofill i Matas, Rogent, Cirera i Martí Ventosa, regidors; M. Guyot, secretari de M. Poincaré; Eugeni d'Ors, secretari de l'Institut; Mn. Frederic Clascar i Pompeu Fabra, de la Secció Filològica de l'Institut; Josep Anglade, professor a la Facultat de Lletres de la Universitat de Tolosa; Dr. Lluís Llagostera, de l'Ateneu Barcelonès; Miret i Sans, de l'Academia de Bones Lletres; Perpinyà, de la Cambra de Comerç; Jordi Rubió, director de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA; Puig i Alfonso, de la Lliga Regionalista; Ramón d'Abadal, dels Estudis Universitaris Catalans; Tallada, del Museu Social; Bosch Gimpera, director de la Secció d'Excavacions de l'Institut; els poetes Matheu i Apeles Mestres, el pintor Joàn Llimona, etc.

Comença l'acte parlant el Sr. Terradas en francès, expressant l'objecte de la sessió: El Govern de la República Francesa havía fet a l'Institut d'Estudis Catalans el donatiu d'una esplèndida col·lecció de volums, mostra brillant del saber francès. M. Lucien Poincaré ha vingut per a formalitzar l'ofrena i nosaltres som aquí per acceptar-la amb tota solemnitat. Al passar la vista per damunt d'aquests volums, he vist la ciencia matemàtica francesa descapdellar-se de Descartes i Fermat fins a Poncelet, Lagrange, Laplace, Couchy, L'Hermite, Hadamard; he vist iniciar-se l'edat d'or de la física francesa amb els Billet, Fresnel, Aragó, Fizeau i Foucoult, i els meus ulls s'han fixat preferentment en *Les méthodes nouvelles de la Mécanique céleste*.

Dirigint-se a M. Poincaré, va continuar : Permeteu-me, senyor, que digui que en vós hi veiem el nom il·lustre que ha estat la gloria de tot un segle : Henri Poincaré, el geni francès per excel·lencia. Senyor : jo crec que hauré fet l'elogi més gran del present que ens fa el vostre Govern, al dir que ell representa el més pur *esprit* francès,

aquell antic *esprit* subtil, fi i cortès, matitzat de virtut, de geni i d'heroïsme. Sigueu benvingut, vós, a qui la França compta entre les seves glories; desitjo que el temps, massa curt, que estareu entre nosaltres, us sigui agradable. (Aplaudiments.)

A l'aixecar-se a parlar M. Lucien Poincaré, és saludat amb una llarga i nodrida ovació, que agraeix amb paraules de gentilesa. Parlant en nom del Govern francès, retreu la impressió d'agraïment que va sentir al rebre la sol·licitació de l'Institut d'esser exposat a Barcelona el tresor de la ciencia francesa que havía estat exhibit a Sant Francisco de California. I ara veia que el fet d'accedir a allò que havía provocat l'agraïment de la França, era al seu torn agraït per Barcelona. Doble motiu, doncs, per ell de reconeixença davant les mostres de simpatía per França demostrada per la presencia en l'acte de tan distingides persones com hi assisteixen.

Agraeix l'acceptació de la presidencia del comitè per part del rei D. Alfons XIII, i en glosa la humanitaria conducta al secundar les peticions de les families franceses atribulades per les desgracies de la guerra.

La biblioteca que jo tinc l'alt honor d'oferir a l'Institut d'Estudis Catalans en representació del Govern francès, és en part incompleta, perquè no s'hi han pogut incloure totes les obres franceses publicades des del començament de l'actual segle, rares moltes d'elles i introbables, i perquè al fer la selecció s'han exclòs totes les obres d'imaginació que, tant a França com a Espanya, són nombrosíssimes. En aquesta biblioteca s'hi ha volgut constituir un conjunt on l'aport de la França a la literatura científica moderna fos representada per les obres més importants en cada materia; en ella hi ha les obres antigues, dels orígens de la ciencia moderna fins a les publicacions actuals. Hem tingut cura, al triar les obres, d'aportar-vos les que els nostres savis han produït en l'arqueología, en la historia de l'art, on trobareu velles coneixences, vosaltres que amb les tasques de l'Institut us heu fet una reputació mondial en l'estudi d'aquestes ciencies, aportant la vostra contribució al progrés universal. (Aplaudiments.)

Amb la joia més gran posem en la vostra Biblioteca de Catalunya aquests altres llibres que representen el geni del Dret i de la Justicia i el més gran desig de millorament dels homes. (Aplaudiments.)

M. Poincaré dedica un record a l'Exposició Universal de 1888, dient que marcava una de les fites més glorioses en la historia del nostre poble, i manifesta esperances que en la vinent s'hi podrà fer una exposició de tot el pensament francès.

Acaba fent vots perquè el pensament català, espanyol i el francès, fosos, treballessin per al major bé del món i el progrés de la humanitat. (Grans aplaudiments.)

El Sr. Massó Torrents llegeix les següents paraules d'agraïment pel donatiu francès:

És a la meva doble qualitat de membre de l'Institut d'Estudis Catalans i d'inspector de la Biblioteca de Catalunya que dec l'honor d'expressar-vos, senyor Director de l'Ensenyament superior de França, l'agraïment de tots nosaltres pel dò que ens acabeu de fer en nom del vostre Ministeri d'Instrucció pública. Ens commou i ens sorprèn que aquest ric present ens hagi estat fet en circumstancies doloroses

i que la tria dels volums hagi estat dirigida amb tanta serenitat. Per sempre us en restarem reconeguts.

Tot recorrent els prestatges d'aquesta biblioteca que el vostre Govern ens ha cedit, es comprèn la perennitat de la civilització francesa; i és amb plaer que saludem, en aquesta ocasió, la germana gran de les llengües neollatines (de les quals dues de les més esteses són parlades a Espanya, el castellà i el català): car la llengua francesa, en l'alta Edat mitjana, va esser la primera a créixer i desenrotllar-se, i la literatura francesa va esser també la primera a empendre volada en les nacions romàniques.

Però la ciencia francesa ens és prou coneguda : a cadascú de nosaltres, en la seva especialitat, un nombre de savis francesos li són familiars : àdhuc podem dir que si existeix un país que no es pugui passar de la ciencia francesa, és precisament Catalunya, per raons de veïnatge i pel costum, prou general aquí, de la lectura de llibres francesos.

És per aquesta frontera que uns fets històrics quasi tres voltes seculars han fixat, que vós, senyor Director, heu atravessat per primera vegada, és per aquesta frontera de Cervera-Portbou que separa dues grans nacions, la França i l'Espanya, i que uneix els pobles catalans de banda i banda, que ens arriben cada dia les obres dels vostres savis, dels vostres escriptors i dels vostres poetes en les quals els nostres literats i els nostres homes d'estudi poden satisfer llurs desitjos d'apendre o d'aixecar el llur esperit. És per aquesta mateixa frontera que també ens arriben, atravessant la dolça França, els llibres de les altres terres d'Europa que ens són indispensables per la nostra instrucció o pel progrés del nostre país.

Estimem la França per les idees generoses i encoratjadores que sembra, i, del fet que hi hagi terres catalanes a l'altre costat de les Alberes, encara portem més amor a la vostra nació. No podríem imaginar res més desolat que si, per un atzar que mai es produirà, aquesta frontera fos tancada pel comerç dels llibres : ens semblaría que una font de vida en la qual assadollàvem la nostra set de saber i que crèiem inagotable, d'un cop s'estronqués.

Senyor Director, la BIBLIOTECA DE CATALUNYA compleix dos anys tal dia com avui: vàrem inaugurar-la el 28 de maig de 1914. D'aleshores ençà, gracies a la lliberalitat de la Diputació i de l'Ajuntament de Barcelona, ha crescut d'un manera prodigiosa. Posseim des dels documents més antics de la nostra llengua catalana fins a les obres més recents que marquen un progrés en una disciplina científica; podeu considerar amb quina emoció veiem créixer el nostre estimat depòsit gracies a la col·lecció esplèndida de llibres que anem a exposar, sota l'alt patronatge dels caps dels dos Estats, i que devem d'avui endavant a la lliberalitat de la França.

El Sr. Puig i Cadafalch diu que, com a representant de dues de les entitats patronals de la Biblioteca Nacional Catalana, la Diputació provincial i la Mancomunitat de Catalunya, ha de remerciar el donatiu esplèndid del Ministeri d'Instrucció pública de França; donatiu que s'avalora amb la presencia d'un embaixador de nom tan illustre que li dóna un remarcable relleu : el nom de Poincaré és auriolat per la gloria

de la ciencia propia de M. Lucien Poincaré aquí present, pel record de qui regeix els destins d'un dels primers pobles d'Europa en els moments més tràgics de la historia i pel d'aquell que amb més clara visió de l'elevada Filosofía de la ciencia matemàtica il·lumina el món amb noves claretats.

Aquest donatiu procedeix d'un país, en gran part del qual no ens hi trobem pas fora de la nostra patria. No em refereixo tan solament al Rosselló, al Conflent, al Vallespir, ni al Coserans i el Comenges i el país de Foix, que considerem terres tan catalanes com la nostra Catalunya, sinó que em vull referir a aquella gran extensió de terra que va de Niça fins a l'Atlàntic, on estengueren els dominis els nostres reis i per on abans i ara ens sembla esser encara a casa nostra. Per aquelles ciutats amables de Tolosa, de Montpeller, d'Avinyó, de Marsella on ens hi sembla retrobar encara avui ciutats nostres.

Jo que pertanyo a la Secció de Ciencies històriques de l'Institut, bé tinc dret a parlar de coses inactuals i cercar fora del temps velles amistats. Em caldría per això tant sols mirar, no en una carta de geografía política, sinó en una carta filològica i d'arqueología per a trobar velles germanors sota la capa superficial actual que cobreix les roques incommovibles, terres, homes com nosaltres, restos de seculars germanors, homes de la nostra niçaga avui regits pel govern de la «dolça França», com deia bellament En Mistral, el gran poeta de la Provença.

No vull parlar, no, de coses de guerra ni de les antigues relacions polítiques. El fet d'avui em recorda un altre fet antic de cap a l'any mil, d'aquells moments que la imaginació popular s'exaltava en algunes terres pensant que s'acostava la fi del món. Llavores un dels nostres comtes va anar a trucar a les portes del monestir de Sant Giralt d'Aurillac, i allí els bons monjos li demanaren si a l'altre costat del Pireneu, a Catalunya, hi havía qui pogués ensenyar les arts i les ciencies, despulles de l'antic saber oblidades en les muntanyes auvernyeses. Com resultat de la conversa, un estudiant fou enviat a la nostra patria a estudiar a l'escola d'Ausona, o potser al monestir de Ripoll. L'estudiant era Gerbert, després mestre, arquebisbe de Reims i a Ravena, i més tard Pare Sant de Roma.

I aquell gran home, arribat al més alt poder temporal i espiritual de l'època, tingut per dotat d'endiablat poder, tanta era sa ciencia apresa en les nostres biblioteques monacals, recordava amb plaer el temps passat en les nostres muntanyes i demanava sovint que li fossin enviats llibres des dels escriptoris dels nostres monestirs. Aquell fet del segle x, que les tristeses de la historia ens han privat de poder repetir, ha tingut un retorn esplendorós. Els llibres que l'arquebisbe de Reims ens envià a cercar cap a l'any 1000, són tornats l'any 1916 per la França centuplicats en quantitat i en mèrit. (Aplaudiments.)

Entre aquests llibres hi ha per nosaltres vells amics, no sols perquè en ells hem après, sinó per l'amistat amb els que els crearen. Bé cal ara recordar un d'ells caigut al camp de batalla, amic, col·laborador de la nostra arqueología, En Déchelette, els llibres del qual ens parlen novament viscuts com una veu més de la cultura del món...

Amb ells hi ha els grans mestres nostres de l'arqueología mig-eval. Cal recordar a Viollet-le-Duc, l'arquitecte estimat de la nostra joventut; al comte de Lasteyrie, a Lefevre- Pontalis, a Dieulafoy, a Emili Mâle, i a tants altres mestres i amics.

Aquesta biblioteca que avui ens oferiu no s'esvairà posada dintre de la nostra, sinó que enfortirà aquesta amb l'esperit de la ciencia francesa, que té aquí grans amics i admiradors, completant-la, coronant-la i donant-li nou esplendor. Aquella és la gran obra de la França, l'ordenació lògica del seu saber, l'arquitectura dels seus llibres.

Jo els comparo a les Catedrals que aixecàreu, l'obra més gran de la vostra arquitectura; tenen elles una admirable ordre lògica amb els seus arcs botants, les seves voltes, però aquesta estructura és coronada per un element sense material utilitat, una fletxa altíssima que s'aixeca com l'ideal per damunt les materialitats de la terra.

Fins quan el rigorisme mecànic s'esvaeix hi ha en les vostres obres la severa ordenació, com si als vostres savis els guiessin els arquitectes del vostre Renaixement o els del vostre segle XVIII.è, els Blondel, els Mansard, els Gabriel. (Aplaudiments.)

Acaba donant mercès a M. Poincaré, que havía honrat l'Institut amb sa presencia; a les autoritats, als diputats, regidors, al representant de la Universitat i de les societats científiques i altres distingides personalitats, i a tot aquell concurs que en representació de la ciutat venía a reforçar amb sa presencia les seves paraules d'agraïment. (Grans aplaudiments.)

M. Poincaré, amb enginyoses i delicades paraules, diu que el Govern francès concedeix els honors d'«Officier d'Instruction Publique de France» a alguns membres de l'Institut d'Estudis Catalans i a distingides persones, així com discerní també a d'altres els honors d'«Officier d'Académie». M. Emmanuel Brousse, diputat dels Pireneus Orientals i prou conegut a Barcelona, deia els noms i entregava els diplomes, i M. Poincaré posava la roseta o el llacet al trau de cada individu recompensat, al qual donava una encaixada.

En acabant tan memorable sessió, M. Brousse, en català, va cridar un «Visca Espanya!» i un «Visca Catalunya»; i el Sr. Terradas en francès : «Gloria a la França eternal!».

Precedits pels macers de la Diputació i de l'Ajuntament, M. Poincaré, seguit dels representants de les autoritats populars, dels membres de l'Institut i de distingides persones invitades a l'acte, passaren, per la galería gòtica i per la cambra daurada, a la gran sala on els llibres cedits per la França a Catalunya es trobaven exposats. Omplíen onze alts cossos de llibrería, col·locats en tots els panys de paret entre les obertures; davant dels quatre grans finestrals que donen al carrer de Sant Oleguer, hi havíen en els centrals dues vitrines, en els extrems taules sobre les quals els llibres poguessin esser consultats. A dalt de cada llibrería s'hi veia un bust, dels quals havem fet esment; i presidint aquesta soperba manifestació cultural es destacava la noble testa de l'Aragó, sobre un alt pedestal voltat de llorer. En la cambra daurada, de les parets recobertes de domàs vermell sobressortíen els retrats d'il·lustres representants del pensament francès; en una llibrería baixa, cimejada amb el bust de bronzo d'en

Milà i Fontanals que sol ornar la sala Aguiló de l'Institut, hi estàn exposades totes les publicacions de l'Institut d'Estudis Catalans que s'han d'oferir al Ministeri d'Instrucció pública de França; al mig de la sala, en dues magnífiques vitrines, es pot veure el resultat de les troballes fetes en alguns poblats ibèrics pel Servei d'exploracions arqueològiques de l'Institut.

El selecte concurs restà molta estona examinant l'esplèndid present, i d'aquesta manera s'inaugurà l'exposició que es va obrir al públic estudiós, des de l'endemà, dia 29, totes les tardes.

En havent inaugurat l'Exposició del donatiu de França, l'Institut d'Estudis Catalans oferí un dinar íntim a M. Poincaré, delegat del Govern francès per a entregar la col·lecció de llibres de Ciencia francesa. Va tenir lloc a la Maison Dorée: ocupà una presidencia M. Poincaré, tenint a la dreta la senyora Terradas i a l'esquerra la senyora d'Ors; l'altra, el Sr. Terradas, tenint a la seva dreta Mme. Poincaré i a l'esquerra la senyora Pi i Suñer. Hi assistiren també la senyora Massó Torrents i la senyoreta Puig Macià, el senyor Marquès d'Olèrdola, alcalde de Barcelona, i els Srs. Puig i Cadafalch, Brousse, Gaussen, cònsol general de França, Bofill i Matas, d'Ors, Pi i Suñer, Clascar, Massó Torrents i Rubió i Balaguer. Brindaren els Srs. Terradas, Poincaré i Marquès d'Olèrdola.

A les sis de la tarda del mateix dia, M. Lucien Poincaré donà la conferencia introductoria de la serie que sobre un punt científic determinat havíen de continuar alguns eminents professors de diverses Universitats franceses. M. Poincaré tractà dels caràcters distintius de la Ciencia francesa i en especial d'en Francesc Aragó. Fou presentat pel secretari de l'Institut Sr. D. Eugeni d'Ors, amb una al·locució en català i en francès, que fou estampada i repartida als concurrents.* La selecta concurrencia omplía de gom a gom l'espaiós antic saló del Consistori nou. Aquesta conferencia va resultar un veritable èxit, essent aplaudits molt sovint els paragrafs principals.

En el dia 29 s'obsequià a M. i Mme. Poincaré amb una excursió a Sant Cugat del Vallès i un banquet al Tibidabo.

Per a correspondre feblement a la distinció de què ha estat objecte per part del Govern de la veïna República la nostra BIBLIOTECA DE CATALUNYA, l'Institut d'Estudis Catalans va acordar: 1.r, Inscriure en la placa de bronzo dels Donadors el *Ministeri d'Instrucció pública de França*; 2.n, Fer relligar un exemplar de totes les obres publicades per l'Institut per a oferir-les al dit Ministeri; 3.r, Reproduir en bronzo el gran bust d'en Francesc Aragó per a aixecar-li un monument a Barcelona.

En la impossibilitat de publicar en el BUTLLETÍ l'extens catàleg dels llibres que constitueixen l'important donatiu francès, en farem un extracte perquè constin els fons científics que comprenía i els autors.

* *Cursos monogràfics d'alts estudis i d'intercanvi. Conferencies de Ciencia francesa. Conferencia de M. Lucien Poincaré, 28 de maig de 1916. Al·locució per D. Eugeni d'Ors.* (Barcelona, Imp. Henrich i C.ª). 2 ff. 280 × 215 mm.

Primera secció : CIENCIES FILOSÒFIQUES I MORALS

I. *Filosofia.* — Obres de d'Alembert, Bergson, Claude Bernard, Léon Bloch, Blondel, Bouché-Leclerc, Boutroux, Victor Brochard, Auguste Comte, Cournot, Victor Cousin, Henri Delacroix, Descartes, André Fauconnet, Alfred Fouillé, Gilson, Guizot, Pierre Janet, Lachelier, Lamarck, Maine de Biran, Henri Poincaré, Félix Ravaison, Renouvier, Th. Ribot, Rousseau, Taine. — En conjunt, 82 volums.

II. *Sociologia.* — Obres de Andler, Léon Bourgeois, Émile Durkheim, H. Hubert, Le Play, Letourneau, Lévy-Bruhl, Eug. de Roberty, François Simiand, G. Tarde. — En conjunt, 28 volums.

III. *Ciencies de l'educació.* — Obres de Paul Allégret, Alfred Binet, Boutroux, Michel Bréal, Ferdinand Buisson, Carré, Gabriel Compayré, Gramaussel, Dugas, Dumesnil, Dupanloup, Victor Duruy, Maurice de Fleury, Alfred Fouillée, Gréard, François Guizot, J. M. Guyau, Pauline Kergomard, F. Klein, Lavisse, René Leblanc, Gustave Le Bon, Louis Liard, Malebranche, Henri Marion, P. Mendousse, Jules Michelet, Necker de Saussure, Mme. Pape-Charpentier, Payot, Félix Pécaut, Pérez, Jean Philippe, Marcel Prévost, Queyrat, Rollin, Rousseau, Schuyten, Jules Simon, Thamin, Thomas, Dr. Toulouse, Van Biervliet, A. Vessiot. — En conjunt, 90 volums.

Segona secció · CIENCIES MATEMÀTIQUES I ASTRONOMÍA

IV. *Matemàtiques.* — Obres de Paul Appel, Argand, René Baire, J. Bertrand, Biot & Aragó, Émile Borel, Briot, Bouquet, A. Cauchy, Chasles, Jean Chazy, Gaston Darboux, Jules Drach, Fermat, Fourier, Evariste Galois, René Garhier, E. Goursat, Hadamard, Helphen, Hermite, G. Humbert, C. Jordan, Koenigs, Lagrange, G. Lamé, Henri Lebesgue, P. Montel, Ch. Maurain, Painlevé, Émile Picard, Henri Poincaré, Poncelet, Georges Semard, Paul Tannery, Jules Tannery. — En conjunt, 106 volums.

V. *Astronomia.* — Obres de H. Andoyer, François Aragó, Bouguer, Jacques Casini, Clairaut, Delambre, Pierre Duhem, Fayet, Hyginus, de la Condomine, Lagrange, Laplace, Maurice d'Ocagne, Henri Poincaré, Soullard, Tisserand, C. Wolf. — En conjunt, 127 volums.

Tercera secció : CIENCIES FÍSIQUES I QUÍMIQUES

VI. *Física.* — Obres de Henri Abraham, Amagat, Ampère, Alfred Angot, Henri Becquerel, Sadi Carnot, A. Cornu, A. Cotton, Pierre Curie, Mme. Curie, Gernez, Hirn, Gabriel Lippmann, E. Mascart, Denis Papin, Jean Pierre, Henri Poincaré, Raoult, V. Regnault, Giustave Robin, Jules Violle. — En conjunt, 69 volums.

VII. *Química.* — Obres de Berthelot, G. Bertrand, L. Bouvault, Chevreul, E. Duclaux, E. Frémy, Armand Gautier, Ch. Gerhardt, Éduoard Grimaux, Gruner & Roswag, Haller, Auguste Laurent, Lavoisier, H. Le Chatelier, L. Maquenne, A. Müntz, Nivoit & Margottet, Pasteur, A. Payen, V. Regnault, Sainte-Claire Deville, Ch. Schloessing, Schützenberger, Tyndall & Pasteur, G. Urbain, Würtz. — En conjunt, 91 volums.

VIII. *Mineralogia.* — Obres de L. Bourgeois, A. Bravais, Adolphe Carnot,

H. Coquand, M. Delesse, Des Cloiseaux, Henry Dufet, Fouqué, G. Friedel, Guillet, Haüy, Jean Herbette, A. Lacroix, A. de Lapparent, M. Lévy, Ernest Mallart, A. Michel-Lévy, Fred. Wallerant. — En conjunt, 36 volums.

Quarta secció : CIENCIES NATURALS

IX. *Geologia.* — Obres de d'Archiac, Barré, Belgrand, J. Blayac, J. Boussac, L. Cayeux, G. Courty, A. Daubrée, F. Delafond & C. Depéret, R. Douvillé, Dufrenois & Elie de Beaumont, Gaston Dupouy, H. Filhol, Louis Gentil, J. Gosselet, Grand Eury, A. de Grossouvre, Émile Haug, Kilian & Révil, Albert de Lapparent, Antoine Lauby, Paul Lemoine, Ch. Lory, Emm. de Margerie, Emm. de Martonne, P. Termier, Tronquoy. — En conjunt, 64 volums.

X. *Paleo-botànica y Botànica.* — Obres de Ch. Barrois, E. Bureau, P. Fliche, Fernand Palourde, B. Renault, G. de Saporta, R. Zeiller & H. Mouret. — En conjunt, 25 volums.

XI. *Paleontologia zoològica i Zoologia.* — Obres de l'abbé Breuil, E. Bornet, J. Boussac, L. Capitan, E. Cartailhac, M. Cossmann, Jean Cottreau, G. Cuvier, Dollfus, Paul Fischer, L. Joubin, R. Koehler, J. Lambert, A. Ménégaux, A. Milne-Edwards, A. de Riaz, A. Robert, H. E. Sauvage, E. L. Trouessard, Dr. R. Verneau. — En conjunt, 66 volums.

XII. *Biologia.* — Obres de H. Baillon, Paul Bert, L. Blaringhem, Gaston Bonnier, P. Bonnier, Etienne Burnet, A. Calmette, Cornil & Babes, J. Constantin, Yves Delages, A. Dastre, Charles Depéret, J. H. Fabre, Albert Gaudry, Geoffroy Saint-Hilaire, Alfred Giard, E. Gley, L. Joubin, Marcel Landrieu, Lamarck, Latreille, Félix Le Dantec, E. J. Marey, Milne-Edwards, Edmond Perrier, Quatrefages, L. Ranvier, Ch. Richet. — En conjunt, 69 volums.

Cinquena secció : CIENCIES MEDICALS

XIII. *Les ciencies medicals.* — Obres de Gilbert Ballet, Paul Bar, A. Brindeau, Claude Bernard, Ern. Besnier, L. Brocq, Ch. Bouchard, Charcot, Chaslin, V. Cornil, J. Dejerine, G. Dieulafoy, Simon Duplay, Gilbert & Weinberg, Guy Chauliac, Hayem & Lion, V. Hutinel, A. Kelsch; R. T. H. Leannec, A. Laveran, Félix Lejars, R. Lépine, Macé, Ambroise Paré, G. Pouchet, S. Pozzi, Charles Richet, G. H. Roger, A. Trousseau. — En conjunt, 90 volums.

Sisena secció : GEOGRAFÍA

XIV. *La Geografia.* — Obres de Jacques Bacot, general Berthaut, A. Bigot, Jean Brunhes, Cassini de Thury, L. Clugnet, A. Cureau, André Delebecque, Albert Demangeon, Louis Desplagnes, Ch. Flahault, F. Foureau, Gautier & Chudeau, Louis Gentil, F. Grenard, Marcel Hardy, Henri Hubert, Paul Joanne, Louis Laffite, G. Lapie, J. Lavainville, lieut. Marc, Emm. de Martonne, A. Métin, Ch. Monchincourt, J. de Morgan, D. Pasquet, Paul Pelet, Elisée Reclus, F. Schrader, F. Prudent, André Sieg-

Biblioteca de Catalunya

fried, Jules Sion, Maximilien Sorre, A. Tissot, Antoine Vacher, Vidal de La Blanche, Vivien de Saint-Martin, G. Weulersse. — En conjunt, 125 volums.

Setena secció : ARQUEOLOGÍA I HISTORIA

XV. *Estudis egiptològics.* — Obres de F. Chabas, Champollion le Jeune, Theodule Devéria, Georges Foucard, Henri Gauthier, Al. Gayet, E. Lefébvre, G. Maspero, Alexandre Moret, E. Revillout, Maxime Rochemonteix, de Rougé, Henri Sattas. — En conjunt, 41 volums.

XVI. *L'Arqueologia clàssica.* — Obres de H. Beuchat, Brutails, Clermont-Ganneau, Daremberg & Saglio, Déchelette, Charles Diehl, Marcel Dieulafoy, Camille Enlart, Émile Espérandieu, P. Foucart, C. Germain de Montauzan, Albert Grenier, St. Gsell, Em. Hébrard, Hulet & Fougères, Edmond Le Blant, G. Millet, Paul Perdrizet, Perrot & Chipiez, M. Pézard, Pontremoli & Colignon, E. Pottier, V. Scheil. — En conjunt, 100 volums.

XVII. *Els Estudis històrics.* — Obres de J. J. Ampère, A. Aulard, F. A. Aulard, G. Bloch, Bouche-Leclercq, F. Braesch, Marcel Bruneau, Ulysse Chevalier, A. Chuquet, G. Colin, Conard, Auguste Coulon, Henry Coville, Jacques de Dompierre, Delachenalle, Léopold Delisle, Charles Dubois, L. Duchesne, Victor Duruy, Paul Fabre, Robert Fawtier, Lucien Febvre, Fustel de Coulanges, A. Giry, Stéphane Gsell, François Guizot, M. Guizot, Raymond Guyot, Édouard Guyot, Élie Halévy, J. Halèvy, L. Halphen, Paul Hazard, Camille Jullian, Arthur Kleinclausz, Ch. V. Langlois, Charles de La Roncière, Ernest Lavisse, Lecoy de la Marche, Léon Levillain, L. Lévy-Schneider, Auguste Longnon, Achille Luchaire, Louis Madelin, Paul Masson, A. Mathiez, Alfred Merlin, Robert Michel, Michelet, Octave Morel, G. Pagès, G. Periset, D. Pasquet, F. T. Perrens, René Perrin, Petit Dutaillis, Albert Pingaud, René Poupardin, Jacques Rambaud, Théodore Reinach, Salomon Reinach, Renan, Rodolphe Reuss, cardinal de Richelieu, Ph. Sagnac, Saint-Simon, Ch. Schmidt, Henri Sée, Ch. Seignobos, Albert Sorel, Taine, Henri Thédenat, Augustin Thierry, Émile Thomas, J. Toutain, M. Wahl, M. H. Weil. — En conjunt, 323 volums.

XVIII. *Historia de l'Art.* — Obres de E. Bertaux, Paul Brune. Marcel Dieulafoy, Mlle. Jeanne Duportal, Paul Durrieu, C. Enlart, André Fontaine, Fromantin, Louis Gillet, Edm. & J. de Goncourt, Stanislas Gsell, E. Guimet, L. Hautecœur, Louis Hourticq. Jouin, R. de Lasteyrie, A. Lavignac, Henri Lemonnier, G. Leroux, J. Locquin, Émile Mâle, F. Mazerolle, Émile Michel, André Michel, Eugène Müntz, Mlle. Louise Pillion, Eugène Plon, Léo Rouanet, Gabriel Rouchés, Saladin & Migeon, R. Schneider Gabriel Séailles, Taine, H. Vial, Viollet-le-Duc. — En conjunt, 87 volums.

Vuitena secció : ESTUDIS FILOLÒGICS I LITERARIS

XIX. *Lingüística.* — Obres de d'Arbois de Jubainville, Ed. Audouin, D. Barbelenet, Michel Bréal, René Cagnat, Albert Cuny, Darmesteter, G. Dottin, A. Ernout R. Gauthiot, Victor Henry, Eug. Landry, J. Marouzeau, Gaston May, A. Meillet, Paul

Passy, Maurice Prou, O. Riemann, J. Ronjat, A. L. Terracher, Maurice Vernes. — En conjunt, 34 volums.

XX. *L'Indianisme.* — Obres de Aug. Barth, A. Baston, Louis Finot, A. Foucher, A. Guérinot, Victor Henry, A. F. Hérold, Félix Lacôte, Sylvain Lévy, P. Regnaud, Émile Senard, Julien Vinson. — En conjunt, 23 volums.

XXI. *La Sinologia.* — Obres de Henri Cordier, Maurice Courant, E. Fonssagrives. Ed. Chavannes, L. Wieger. — En conjunt, 13 volums.

XXII. *L'Hel·lenisme.* — Obres de Paul Mazon, A. Bailly, Alf. Croiset, Paul Foucard, Jules Girard, Gustave Glotz, André Hauvette, Ed. Mazon, A. Pierron, Magnien, Paul Masqueray, Milhaud, O. Navarre, Henri Ouvré, Aimé Puech, Salomon Reinach, Ed. Tournier, J. Vendryer, Henri Weil. — En conjunt, 41 volums.

XXIII. *Filologia llatina.* — Obres de Gaston Boissier, Michel Bréal, Anatole Bailly, Raymond Cahen, A. Cartault, E. Chatelain, Ed. Courbaud, E. Thomas, Victor Cucheval, Adolphe Berger, Dosson, Philippe Fabia, Félix Gaffiot, Henri Goelzer, Henri Graillot, Louis Havet, Maurice Albert, Georges Lafaye, L. Laurand, Constant Martha, C. Michaut, Mohl, G. Monceaux, D. Nisard, Patin, René Pichon, Frédéric Plessis, Quicherat, Eug. Rostand, R. Lallier, René Waltz, Taine, Vendryès, E. Benoist. — En conjunt, 68 volums.

XXIV. *Filologia cèl·lica.* — Obres de d'Arbois de Jubainville, Georges Dottin, Anatole Le Braz, Joseph Loth, Ferdinand Loth. — En conjunt, 27 volums.

XXV. *Estudis sobre la Llengua francesa.* — Obres de E. Bourciez, Ferdinand Brunot, L. Clédat, Louis Clément, A. Darmesteter, F. Gohin, E. Huguet, Littré, Ph. Martinon, Ad. Regnier fils, Th. Rosset, M. Souriau, C. Thurot. — En conjunt, 26 volums.

XXVI. *Estudis sobre la Literatura francesa de l'Edat mitjana.* — Obres de J. Anglade, Joseph Bédier, Pierre Champion, Léon Clédat, Mme. Marie Darmesteter, Lucien Foulet, E. Faral, E. Langlois, Victor Le Clerc, Ch. V. Langlois, A. Lognon, Gaston Paris, Petit de Julleville, E. Renan, L. Sudre, Antoine Thomas. — En conjunt, 35 volums.

XXVII. *Estudis sobre la Literatura francesa moderna.* — Obres de A. Bardoux, A. Barine, Pierre Bayle, Joseph Bédier, Bernardin de St.-Pierre, Joseph Bertrand, E. Biró, Gaston Boissier, A. Bossert, J. Bourdeau, Paul Bourget, E. Boutroux, Georges de Brebeuf, Duc de Broglie, F. Brunetière, J. Calvin, E. Caro, André Chénier, Gilbert Chinard, Arthur Chuquet, Léo Claretie, G. Cogordan, Corneille, Paul Courtault, Gaston Deschamps, Louis Des-Masures, Diderot, R. Domic, Joachim Du Bellay, Ernest Dupuy, E. Faguet, Augustin Filon, Fontenelle, A. Fouillée, Anatole France, Paul Gautier, Remy de Gourmont, H. Guy, André Hallays, Émile Haumant, comte d'Haussonville, Antoine Herouet, Paul Janet, J. J. Jusserand, Laborde-Milar, La Bruyère, G. Lafenestre, La Fontaine, Gustave Lanson, La Rochefoucauld, G. Larroumet, Paul Laumonier, Abel Lefranc, Jules Lemaître, de Lescure, Eug. Lintilhac, A. Lombard, L. Mabilleau, Louis Maigron, Albert Maire, Malherbe, Guy de Maupas-

sant, Maxime du Camp, G. Michaut, René Millet, Molière, Montaigne, Montesquieu, P. Morillot, D. Mornet, Maurice Paléologue, H. Parigot, Robert Parisot, Blaise Pascal, G. Pellissier, Petit de Julleville, G. Pierrot, A. Rébelliau, Joseph Reinach, P. de Rémusat, Ernest Renan, Ch. Renouvier, le cardinal de Retz, Gustave Reynier, Eug. Rigal, H. Rigault, S. Rocheblave, Édouard Rod, Ronsard, Edmond Rousse, Rousseau, Gustave Rudler, Sainte-Beuve, Léon Say, Jean de Schlandre, Edmon Scherer, Thomas Sebillet, de Senancour, Mme. de Sévigné, Jules Simon, Albert Sorel, Maurice Souriau, E. Spuller, Paul Stapfer, Fortunat Strowski, Sully-Prudhomme, Taine, Joseph Texte, Guillaume de Vair, Joseph Vianey, Alfred de Vigny, Pierre Villey, vicomte E. M. de Vogüé, Voltaire, Émile Zola. — En conjunt, 392 volums.

XXVIII. *Els estudis italians.* — Obres de Eugène Bouvi, Henry Cochin, P. Gauthier, E. Gebhart, Henri Hauvette, Paul Hazart, A. Jeanroy, E. Jordan, J. Luchaire, G. Mangain, A. Mézières, Philippe Monnier, Pierre de Nolhac, A. F. Ozanam, L. G. Péllissier, Henri Prunières. — En conjunt. 36 volums.

XXIX. *Els estudis hispànics.* — Obres de J. J. A. Bertrand, Georges Cirot, Ad. Costes, J. Demogeot, Fitz-Gerald, Georges Gendarme de Bevotte, Antoine de Latour, Georges Le Gentil, J. Marsan, H. Martinenche, Prosper Mérimée, Henri Mérimée, Alfred Morel-Fatio, Amédée Pagès, Pierre Paris, Adolphe de Puibusque, Gustave Reynier, Mario Schiff, Louis de Viel-Castel. — En conjunt, 28 volums.

XXX. *Els estudis anglesos.* — Obres de Auguste Angellier, A. Barbeau, Jacques Bardoux, Ch. Bastide, Léon Bazalgette, Alexandre Beljame, Pierre Berger, Maurice Castelain, Louis Cazamian, Charles Cestre, André Chevrillon, Floris Delattre, Jules Deroquigny, L. Dhalaine, Ernest Dinnet, Jules Duady, Albert Feuillerat, Edouard Guyot, R. Huchon, J. Jusserand, A. Kuszul, Émile Laurière, Léger, Émile Legouis, A. Mézières, Émile Montegut, Léon Morel, Kate & Paul Rague, Paul Reyhec, F. Roz, Lucien Wolff. — En conjunt, 61 volums.

XXXI. *Els estudis germànics.* — Obres de F. Baldensperger, G. Belouin, P. Besson, Jean Blum, A. Bossert, M. Bréal, Arthur Chuquet, Georges Dalmeyda, E. Grucker, Victor Henry, Joret, J. Kont, J. Lévy-Bruhl, Ernest Lichtenberger, Henri Lichtenberger, H. Loiseau, A. Mézières, L. Pineau, Charles Rabany, L. Reynaud, L. Roustan, Ch. Schweitzer, E. Spenlé, Mme. de Staël, André Tibal, Ernest Tonnelat, Edmond Vermeil, A. Vulliod. — En conjunt, 42 volums.

XXXII. *Estudis sobre les llengües orientals vives.* — Obres de Étienne Aymonier, Ant. Cabadon, René Basset, Jean Bonet, Paul Boyer, L. Cadière, le comte Henry de Castries, F. Challaye, Henri Cordier, Maurice Courant, Joseph Dautremer, Maurice Delafosse, Ed. Destaing, G. Devéria, Henri Dumolard, Rubens Duval, Gabriel Ferrand, E. Froger, Gaudefroy-Demombynes, Mlle. L. Homburger, Cl. Huart, Gustave Julien, E. Lambrecht, Marquis de La Mazelière, L. Léger, André Lirondelle, Lunet de Lajonquière, W. Marçais, A. Mazon, A. Meillet, J. Paulhan, Paul Perdrizet, Silvestre de Sacy, Ch. Schefer. — En conjunt, 66 volums.

Novena secció : Ciencies polítiques, jurídiques i econòmiques

XXXIII. *Les ciencies polítiques i jurídiques.* — Obres de Aubry & Rau, J. Barthélemy, Baudry-Lacantinerie, H. Barthélemy, Billot, Raoul Bompard, Henri Bonfils, Émile Boutmy, Raymond Boverat, Adrien Carpentier, J. Charmont, Pierre Chasles, Paul Collinet, Dalloz, Rodolphe Dareste, Frantz Desserteaux, Jean Escarra, A. Esmein, Jacques Flach, R. Garraud, E. Garsonnet, Paul Gemähling, Geouffre de Lapradelle, A. Girault, E. Glasson, Maurice Hauriou, P. Huvelin, Georges de Lacoste, Adolphe-Émile Lair, Lyon-Caen, Paul Matter, A. Méringnhac, Léon Michoud, Eugène Pépin, E. Pic, Marcel Planiol, Jacques Raiga, Henri Ripert, Ulysse Robert, Raymond Saleilles, Georges Scelle, Marcel Sibert, P. Surville, J. Tardif, Edmond Thaller, René Théry, Georges Vidal, André Weiss. — En conjunt, 171 volums.

XXXIV. *Les ciencies econòmiques.* — Obres de Aug. Arnaud, R. Aynard, Frédéric Bastiat, Ch. Bastiat, G. Blondel, C. Colson, Edmond Esmonin, Charles Fourier, Charles Gide, J. Granier, Ives Guyot, Gaston Jèze, Lefort, Marcet Lenoir, Paul Leroy-Beaulieu, Jean Lescure, E. Levasseur, Germain Martin, Paul Martenot, Etienne Martin Saint-Léon, Louis Milliot, J. Paul-Honcour, Paul Pic, P. J. Proudhon, Joseph Rambaud, Jacques Rambaud, Barthélemy Raynaud, René Stourm, Weulersse. — En conjunt, 74 volums.

Això suma un total d'uns 2,700 volums; però, ademés, l'exposició de la Ciencia francesa comprèn una importantíssima col·lecció de cartes astronòmiques i geogràfiques, de les quals n'insertem la llista següent:

Atlas photographique de la Lune, text i làmines dels fascicles 2, 3, 7, 8, 9.

Catalogue photographique du Ciel, coordenades rectilinies fetes pels Observatoris de París, Tolosa, Alger, toms III; IV, 2.ⁿ fascicle, V, fascicles 1, 2; VI, fascicles 1, 2, 3; VII, fascicles 1, 2.

Carte photographique du Ciel, 16 cartes.

Carte géologique du Dauphiné, par Ch. Lory.

Carte des chasses du roi, fulles 2, 3, 5, 6, 8 i 9.

Carte de France dite carte de l'État-Major, a l'escala del 1/80,000, fulles 184, 185, 186, 195, 196, 197.

Carte de France, a l'escala de 1/200,000 (Annecy, Grand St. Bernard, Grenoble, Tignes).

Carte générale bathymétrique publiée par le Cabinet scientifique du Prince de Monaco, les tres darreres fulles publicades i una fulla de la *Carte ostréicole des Côtes de la France.*

Cartes marines publiées par le Service Hydrographique français de la Marine. 17 grans fulles d'un gran treball d'execució i de gravat. Les fulles, són aquestes : ns. 5015, 5016, 5017, *Bassin Ouest de la Méditerranée* (la primera fulla dóna les costes de França, d'Espanya i d'Algería, comprenent les Balears); n. 5159, *Côte Ouest de la France*; n. 5176, *Côte Sud de la France*; n. 5190, *Côte Sud de la France, Golfe de Marseille*; ns. 5321, 5322, *Mer Méditerranée, Bassins Ouest et Est*; n. 5350, *Côte Ouest de la France*; 5427, *Côte d'Annam*; ns. 5428 i 5430, *Côte de Cochinchine*; n. 5471, *Golfe de Finlande*,

Baie de la Neiva; n. 5480, *Côte Ouest de l'Afrique, Baie du Levrier*; n. 5490, *Côte Ouest de la France*; n. 5491, *Côte Ouest de l'Afrique, Sénégal.*

Nouvelle carte de France à l'échelle du 1/50.000, *publiée par le Service géographique de l'Armée*, 9 fulles, voltants de París.

Sabut és que tot aquell qui cultivi una especialitat científica cal que estigui al corrent de les revistes, anuaris, congressos i altres publicacions de caràcter periòdic on se solen publicar treballs capitals i li fan conèixer la bibliografía de cada materia. El Ministeri d'Instrucció pública de França, tot organitzant el donatiu, ha tingut bona cura de què cap publicació periòdica de ciencia no hi fos representada, almenys per un dels seus volums més recents. Donem la següent llista, classificada en les mateixes branques del catàleg, que representem pels mateixos números romans.

I. — *L'Année philosophique*, publicat des de 1890 sota la direcció de Pillon. Any 24, 1913.

Bulletin de la Société française de Philosophie. Surt des de 1901. Any 1913.

Journal de Psychologie normale et pathologique.

Revue de Philosophie, director E. Peillaube. Any 14.ª, 1914; en 2 vols.

Revue philosophique de la France et de l'Étranger, dirigida per Th. Ribot. Any 40.ª, vol. LXXX, juliol a desembre 1915.

Revue de Méthaphysique et de Morale, tom XXI, 1914.

II. — *L'Année sociologique*, dirigit per Émile Durkheim. Tom. XII, 1909-1912.

Annales de l'Institut international de Sociologie, dirigits per R. Worms des de 1894. Tom XIV, 1913.

Revue internationale de Sociologie, any 23.ª, 1915.

III. — *L'Année pédagogique*, publicat per Cellérier & Dugas des de 1911, any 3.r, 1913.

L'Éducation. Revue trimestrielle d'éducation familiale et scolaire. Any 7.ª, 1915.

Revue internationale de l'Enseignement, publicada per la Société de l'Enseignement supérieur. Any 34.ª; toms 67, 68. 1914.

Revue pédagogique. Toms LXIII, LXIV. 1914.

Revue universitaire. Any 24.ª; toms 1 i 2. 1915.

IV. — *Annales de la Faculté des Sciences de l'Université de Toulouse, pour les sciences mathématiques et les sciences physiques.* 3.ª serie; t. V. 1913.

Annales scientifiques de l'École Normale supérieure. 3.ª serie; t. XXX. 1913.

Bulletin des Sciences mathématiques. 2.ª serie; tom 33. 1913.

Journal de l'École Polytechnique. 11.ª serie; quadern 18.ª

Journal de Mathématiques pures et appliquées. 6.ª serie; t. IX.

V. — *Annales du Bureau des Longitudes.* Toms. I i IX.

Annales de l'Observatoire de Bordeaux. Tom 15, 1915.

Annales de l'Observatoire d'Astronomie physique de Paris (Parc de Meudon). Toms I, II, III, IV, i 1 fasc. del V.

Annales de l'Observatoire de Nice. Toms I a XIV (excepte el XIII) i atles dels toms I i III.

Annales de l'Observatoire astronomique et météorologique de Toulouse. Fasc. 1 a 9.

Annales de l'Observatoire de Paris, dirigits per Baillaud, *Mémoires,* T. XXX.

Annuaire du Bureau des Longitudes pour l'année 1916.

Annales du Bureau des Longitudes. Tom. IX. 1913.

Bulletin astronomique. T. XXX. 1913.

VI. — *Annales de Physique,* per MM. G. Lippmann & E. Bouty. Toms 3 i 4. Any 1915.

Annales du Bureau central météorologique de France. Pluies. Anys 1910 i 1911.

Annales du Bureau central météorologique de France. Mémoires. Anys 1909 i 1910.

Annales du Bureau central météorologique de France. Observations. Anys 1910 i 1912.

Bulletin international du Bureau central météorologique.

Bulletin mensuel du Bureau central météorologique de France. 1913.

Mémoires de l'Académie des Sciences de l'Institut de France.

Tom 52; 2.ª serie. 1914.

» 53; 2.ª serie. 1915.

Revue générale des Sciences pures et appliquées. T. 26. Any 1915

VII. — *Académie des Sciences. Procès-verbaux des séances de l'Académie tenues depuis la fondation jusqu'au mois d'août 1835.* Tom VI (1816-1819).

Annales de Chimie et de Physique, per Haller, Lippmann, Bouty. 3.ª serie : anys 1844-1845, 1850, 1853, 1857, 1860. 4.ª serie : 1868. 6.ª serie : 1884. 8.ª serie : 1904.

Annales de Chimie, per MM. Haller & Moureu. Toms 3 i 4. Any 1915.

Annales de l'Institut Pasteur, publicats des de 1887. Tom 29. Any 1915.

VIII. — *Bulletin de la Société française de Minéralogie.* Tom 38. Any 1915.

IX. — *Annales de la Direction de l'hydraulique.* Toms 1 i 2. Any 1905. *Comptes-rendus et résultats.* Toms 1 i 2; 1912. Toms 3 i 4; 1908.

Travaux du Laboratoire de géologie de la Faculté des Sciences de l'Université de Grenoble. Toms IX i X (fascicles 1 i 2).

XI. — *Annales du Musée d'histoire naturelle de Marseille.* Toms IX; anys 1904-1905. XII; any 1908. XIV; any 1912.

L'Anthropologie, redactada per Boule de Verneau. Tom 26. Any 1915.

Archives du Muséum d'Histoire naturelle de Lyon. Tom XI. Any 1912.

Bulletin du Muséum national d'histoire naturelle. Anys 1895 a 1915; complet, 21 volums.

Nouvelles archives du Muséum d'histoire naturelle. 5.ª serie; tom V.

Revue critique de paléozoologie, trimestral, dirigida per M. Cossmann. Any XIX.è. 1915.

Revue française d'Ornithologie scientifique et pratique, dirigida per A. Ménégaux. Ns. 70 a 83.

XII. — *Bulletin de l'Institut Pasteur.* Tom XIII. Any 1915.

Comptes-rendus hebdomadaires des séances et mémoires de la Société de biologie. Anyada 63. 1915.

XIII. — *Annales de Dermatologie et de Syphiliographie.* 5.ª serie; tom 5. Any 1914.

Annales de médecine. Any 1914.

Archives de médecine des enfants. Tom 18. Any 1915.

Archives de médecine expérimentale et d'anatomie pathologique. 1.ª serie; tom XXVI. Anys 1914-1915.

Bulletin de l'Académie de Médecine. Anys 1914 i 1915.

Bulletin et mémoires de la Société de chirurgie de Paris. 1914.

Journal de Radiologie et d'Électrologie. Anys 1914 1915.

Revue de chirurgie. Tom L. Juliol 1914 a desembre 1915.

Revue de Médecine. Tom 34. Anys 1914 i 1915.

Revue de Gynécologie et de chirurgie addominale. Toms XX i XXI.

Revue d'hygiène et de police sanitaire. Tom 37. Any 1915.

XIV. — *L'Afrique française, Bulletin mensuel du Comité de l'Afrique française et du Comité du Maroc.* Any 1915.

Annales de l'Institut Océanographique. Tom I, fascicles 1-10.

Annales de Géographie. Bibliographie annuelle, dirigida per P. Raveneau. Toms 23 i 24. Anys 1914-1915.

Bulletin de l'Institut Océanographique. Tom IX, ns. 220-252.

Bulletin de la Société de Géographie. 7.ª serie; tom XX.

Comptes-rendus des séances de la Société de Géographie. Any 1899.

La Géographie. Bulletin de la Société de Géographie. Toms 29 i 30. Anys 1914 i 1914-1915.

Revue de géographie annuelle, Ch. Vélain. Toms I-III, V.

Société de Géographie de Lyon et de la région lyonnaise. Bulletin. 2.ª serie. 1912.

XV. — *Annales du Musée Guimet. Bibliothèque de vulgarisation.* Toms. 39 i 40. Conferencies de 1912 i 1913.

Bulletin de l'Institut français d'archéologie orientale, dirigit per Pierre Lacan. Tom XI; 2.n fascicle.

Revue égiptologique, publicada per Revillout, Volum XIV.è; ns. 1 a 4.

XVI. — *Académie des Inscriptions et Belles-lettres. Comptes-rendus des séances de l'année* 1913.

Bulletin archéologique du Comité des travaux historiques. 1913.

Bulletin monumental, dirigit per Eug. Lefèbvre-Pontalis. Tom. LXXVII.

Mélanges d'archéologie et d'historie publiés par l'École française de Rome. Anys XXX.è i XXXI è.

Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres. Tom 39.

Répertoire d'art et d'archéologie. Any 1915.

Revue archéologique, dirigida per G. Perrot, i S. Rainach. 4.ª serie, toms 21, 22.

Revue d'assyriologie et d'archéologie orientale, dirigida per V. Scheil i F. Thureau-Dangin. Volum 12.è

XVII. — *Annuaire-bulletin de la Société de l'Histoire de France.* Any 1913.

Annuaire de l'Ecole pratique des Hautes-Études. Section des Sciences historiques et philologiques. 1914-1915, 1915-1916.

Annuaire de l'École pratique des Hautes-Études. Section des Sciences religieuses. Anys 1914-1915.

Bibliothèque de l'École des Chartes. Revue d'érudition consacrée spécialement à l'étude du Moyen-Age. Toms LXXI-LXXVI, Anys 1910-1915. Taules 1.ª-6.ª dels anys 1839-1849, 1849-1859, 1859-1869, 1870-1879, 1880-1889, 1899-1909.

Journal des Savants, publié sous les auspices de l'Institut de France (Académie des Inscriptions et Belles-lettres). 1915.

Répertoire méthodique de l'histoire moderne et contemporaine de la France. Any 1902.

Revue des Bibliothèques, dirigida per Em. Chatelain & L. Dorez. Any 23.è 1913.

Revue critique d'histoire et littérature. Any 47.è Toms 79, 80.

Revue des études historiques. Anys 80.è i 81.è; 1914 i 1915.

Revue historique, fundada per Gabriel Monod. Tom 120; novembre-desembre 1915.

Revue d'histoire moderne et contemporaine. Tom 14.

Revue de l'histoire des religions, dirigida per R. Dussaud i P. Alphandéry. Toms 69, 70.

XVIII. — *Annuaire de la gravure française.* 1912.

Bulletin de la Société française de reproduction de manuscrits à peintures. Any 3.r

Bulletin de la Société nationale des Antiquaires de France.

Gazette des Beaux-Arts. Any 55. 1.r i 2.n semestre de 1913.

Mémoires de la Société des Antiquaires de France. Serie 8.ª; tom IV. 1914.

La Revue de l'art ancien et moderne. Toms 34 i 35. 1913-1914.

Biblioteca de Catalunya

XIX. — *Revue sémitique d'épigraphie et d'histoire ancienne.* Any 21.ª

XXI. — *Mémoires concernant l'Asie orientale*, publicades per l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres. Tom I.

XXII. — *Bulletin de correspondance hellénique.* Any 38.ª, 1914.
Revue des Études anciennes, de la Facultat de Lletres de Bordeus. Tom XVI.

XXIV. — *Annales de Bretagne. Revue trimestrielle publiée par la Faculté de Lettres de Rennes.* Tom. 30. 1914-1915. Tables analytiques dels tomes I-XII, XIII-XXV. 1898-1911.

XXVII. — *Bibliographie lorraine. Revue du mouvement intellectuel, artistique et économique de la région.* Any 27ª, fasc. 2. 1912-1913.
Revue Bossuet. Œeuvres inédites, documents et bibliographie. Any 5.ª 1914 i suplements.
Revue du Dix-Huitième siècle. Anys I i II. 1913 i 1914.
Revue d'histoire littéraire de la France. Tom. 22.

XXVIII. — *Bulletin Italien de la Faculté des Lettres de Bordeaux et des Universités du Midi.* Tom XIV.

XXIX. — *Bulletin hispanique de la Faculté des Lettres de Bordeaux* Tom. XVI.
Revue hispanique. Tom 33, ns. 83-84.

XXXII. — *Archives marocaines, publication de la Mission Scientifique du Maroc.* Vol. XX.
Journal asiatique. Recueil de mémoires et de notices relatifs aux études orientales. 11.ª serie; toms I, II.

XXXIII. — *Annuaire de Législation étrangère.* 2.ª serie. Any 12.ª
Annuaire de Législation française. Any 34.ª
Bulletin de la Société d'Études législatives.
Bulletin de la Société générale des prisons. Revue pénitenciaire et de droit pénal.
Journal de droit international privé, dirigit per Ed. Clunet. 1914.
Nouvelle Revue historique du droit français et étranger. Any 37.ª
Pandectes françaises périodiques; recueil mensuel de Jurisprudence et de Législation. Tom. 29 i número suplementari. *Législation de guerre de 1914.*
Pandectes françaises, nouveau répertoire de doctrine, de législation et de jurisprudence. Tom 59.
Revue de droit international privé. Tom X 1914.

Revue du droit public et de la science politique en France et à l'étranger. Tom 31.
Revue trimestrielle du Droit civil. Tom 13. 1914.

XXXIV. — *Journal des Économistes. Revue mensuelle de la science économique et la statistique.*
Revue d'Économie politique. Any 1914.
Revue de science et de législation financières. Tom XIII. 1914.

L'exposició del donatiu de França va esser oberta, tal com estava convingut, des de l'endemà de la seva inauguració, dia 29 de maig de 1916, fins el dia 31 d'agost data de la seva clausura. Durant aquests tres mesos, totes les tardes va esser concorreguda per estudiosos o per visitants. Mentrestant, el personal de la Biblioteca anava fent el registre dels llibres perquè al moment d'incorporar-se les obres entre els fons de la Biblioteca, la llarga feina d'inscripció de la copiosa col·lecció de la Ciencia francesa estigués del tot llesta. Però, perquè resti sempre més el record de tan important donatiu, s'ha posat a cada volum que el constituía un ex-libris, que reproduim.

La Biblioteca Dalmases

Es cosa sabuda que aquesta biblioteca famosa havía estat formada per l'erudit En Pau Ignasi Dalmases i Ros († 1718). En Torres Amat (*Memorias...*, p. 195), diu d'ell : «Formó una copiosa y escogida librería; y así es que su padre que ganó muchos caudales en el comercio y adquirió la nobleza, solía decir, que temía mucho que lo que él había adquirido con sólo un libro, lo perdería su hijo con tanta multitud de libros». Diu també que aquesta biblioteca notable va començar a desfer-se en 1738, però que la casa en conserva una bona part curosament. El nostre manuscrit 677 és el catàleg dels impresos que hi havía a la llibrería, segurament en temps del fundador, potser redactat d'ell mateix : quan s'hagi ben estudiat aquest catàleg sabrem quina importancia té l'asseveració d'en Torres Amat, almenys per allò que fa referencia a impressions; des de fa molts anys quasi pot assegurar-se que no n'ha sortit cap llibre. En Dalmases i Ros no perdonà despeses i viatges per a percaçar llibres en diverses nacions, com alguns d'entre ells ho testifiquen, o per a fer-se treure copies de manuscrits. Bastants llibres de Sant Jeroni de la Murta passaren també a poder seu. N'hi ha que són fets de notes i estudis del mateix fundador, autor, com és sabut, del llibre imprès a Barcelona en 1702, *Disertación histórica sobre la patria de Paulo Orosio*, i un dels fundadors de l'*Academia de los Desconfiados*. Tanta fou la seva anomenada de sabent, que en les corts celebrades a Barcelona en 1701 i 1702 va esser elegit *primer cronista* del principat de Catalunya.

A can Dalmases es conserven uns grans cossos de llibrería, finament esculpturats, i duent la data de 1699 i la Creu de Sant Jordi o de la Generalitat en la part alta, que avui contenen l'anomenat arxiu del veguer de Barcelona. Pot esser que aquest moble fos construït per en Dalmases i Ros per a intal·lar-hi la biblioteca i aquest fet podría comprovar-se posant de costat les cotes del seu catàleg amb les que es veuen en les llibreríes. El fundador va fer relligar en pergamí quasi tots els manuscrits i gran partida dels impresos, essent en nombre ínfim els llibres que contenen el relligatge primitiu. Aquesta operació, que ha unificat l'aspecte dels llibres i els ha preser-

vat en part d'ulteriors degradacions, els ha causat dos danys irreparables: 1.r, alguns títols, folis, notes marginals, orles i bocins de text, mossegats per la ganiveta del relligador; 2.n, la humitat mantinguda per l'engrut (la relligadura havent-se operat d'una manera defectuosa) que ha perjudicat alguns llibres precisament per la banda on se subjecten al llom. Certes marques d'humitat i l'ennegriment d'alguns lloms provenen també de l'incendi dels magatzems de can Dalmases, ocorregut en 1889. Convé, però, establir que, en general, l'estat dels manuscrits i dels impresos és bo, i moltes vegades excel·lent.

Havíem cregut de primer entuvi que són de lletra del curiós fundador les inscripcions a la ploma al llom que porten els manuscrits i, sobretot, l'explicació del contingut que es troba quasi constantment en els fulls de guardes o en el primer foli. Ben comparades les escriptures, però, no ens atreviríem a afirmar-ho. Serà d'algún escrivent que en Dalmases tindría al servei de la seva llibrería?

Els actuals hereus de D. Pau I. Dalmases posseíen tres catàlegs, dos d'impresos i un de manuscrit. Els impresos semblen confeccionats pels volts de 1880, però no duen millèssim ni peu d'imprenta, ni nom de posseidor : un catàleg és *de los Códices*, i comprèn 190 números; l'altre és *de los libros*, i comprèn 98 números d'incunables i d'altres impressions antigues; el catàleg, escrit a mà, comprèn uns quants centenars de números de diverses èpoques.

IMPRESOS

Formen un conjunt de 753 llibres (entre els que s'hi compten alguns importants reculls facticis de fullets), que fan un total de 977 volums i 69 fullets solts. Hi ha unes dues dotzenes d'incunables, llatins en llur major part, i una gran quantitat d'edicions gòtiques, moltes d'elles textos jurídics, en bon estat quasi sempre. Però tal vegada la part més interessant dels llibres impresos la constitueixen els reculls de *varia*. És una col·lecció forta de més de 1,200 números, llibres, fullets, fulles soltes i alguns escrits a mà, en 40 volums relligats en pergamí, portant gairebé tots, al llom, el títol *Varios papeles*, i acompanyats també generalment d'una taula, al davant o a la fi del volum, de la lletra mateixa que catalogava la Biblioteca Dalmases. Dominen de molt les impressions del XVII.ème segle, de caràcter polític (guerra dels Segadors, guerra de França, etc.). Són poques les del XVI.è i passen d'un centenar les de principis del s. XVIII.è (poesíes patriòtiques dedicades a l'arxiduc Carles, pronòstics, etc.). En la col·lecció es troben igualment al·legacions jurídiques, *gazetas*, *noticias* i altres moltes coses, barrejades en general. Solament el títol que hi ha al llom d'alguns dels volums en dóna el contingut : «De las religiones de la Merced y Trinidad sobre redimir cautivos», «Genealogias de casas ilustres de Castilla y Aragón» «Varios sermones». Les impressions solen esser de Catalunya, en castellà o català. N'hi ha, a més, de diversos altres països d'Espanya i també de França i d'Italia.

Afegint aquesta col·lecció a la que ja posseía la Biblioteca de Catalunya per

donació de D. Isidre Bonsoms, es troba possessora del conjunt més ric que existeixi d'estampacions volanderes dels segles XVI.è al XVIII.è.

El fons del catàleg manuscrit dels llibres impresos és format per un nucli d'obres, generalment en bon estat, d'utilitat per a la nostra historia i literatura, historia estrangera dels segles XVI.è i XVII.è, edicions del teatre castellà a Barcelona i d'altres autors clàssics espanyols, obres de teología i religió, etc., etc. Prescindint dels llibres de valor secundari que inevitablement surten en tota adquisició una mica considerable, la llibrería Dalmases, essent un fons aturat a principis del segle XVIII.è, és bastant rica en curiositats bibliogràfiques dels segles XVI.è i XVII.è.

Veu's aquí una llista dels incunables més interessants o ben conservats:

DURAN, *Rationale divinorum officiorum;* Nàpols, M. Moravum, 1478 (Hain, 6479).
Sextus liber decretalium; Venecia; Tudiono, 1481.
PUBLICIUS, J., *Oratoriae artis epitoma;* Venecia, Ratdolt, 1485 (Hain, 13546).
Liber sextus decretalium; Venecia, B. de Alexandría i A. de Asula, 1485 (Hain, 3610).
Clementines, Id. (Hain, 5434).
BURIDANUS, *Textus summularum;* Venecia, Carchagni, 1487 (Hain, 4110).
PETRUS LOMBARDUS, *Liber sententiarum;* Basilea, 1489.
REGINALDUS, *Speculum finalis retributionis;* Lió, 1494 (Hain, 13768).
INSTITORIS, Henricus, *Malleus maleficarum;* Nürenberg, Koberger, 1494 (Hain, 9245).
PODIO, G. de, *Commentaria musices;* Valencia, Hagenbach i Hutz, 1495 (Haebler, 551).
Constitucions de Catalunya; Barcelona, 1495 (Haebler, 652).
JANUA, J. de, *Catholicon;* Venecia, Hertzog, 1497 (Hain, 2262).
AQUINO, Th. de, *Opuscula preclarissima*; Venecia, Lichtenssein, 1497.
AGUSTÍ, S., *Opus questionum;* Lió, Trechsel, 1497 (Hain, 1965).
GEORGIUS BRUXCELLENSIS, *Interpretatio in summulas Magistri Petri Hyspani;* Lió, Mareschal, 1497.
GRACIÀ, *Decretum;* Venecia, 1498 (Hain, 7916).
Expositio aurea hymnorum; Tarragona, Rosenbach, 1498 (Haebler, 252).
BALDUS DE PERUSA, *Opus aureum;* Venecia, Benalium, 1500 (Hain, 2325).
BROMYARD, J., *Opus trivium;* [Paris], Jenini, 1500.
VILANOVA, B., *Notes;* Valencia, Spindeler, 1500 (Haebler, 683).
JOHANNES NIVICELLENSIS, *Concordantiae auctoritatum sacrae scripturae* (Hain, 9412).
— *Sermones* (Hain, 9432).
Tirant lo Blanc, Barcelona, 1497 (Haebler, 640). Exemplar incomplet d'aquesta rarísima edició.

Entre les edicions gòtiques, assenyalarem les següents:

Instituta, Venecia, 1501.
BALDO DE PERUSA, *Margarita nova;* Lió, 1502.
— *Super codicem;* Lió, 1502.
PAULUS DE CASTRO, *Lectura;* Milà, 1505.
BALDO DE PERUSIA, *Commentaria super Digestum et Infortiatum;* Lió, 1508.
VICENS FERRER, Sermones; 1509.

Diest, *Questiones physicales;* Saragoça, Coci, 1511.
Seduli, *Carmen paschale cum commento A. Nebrissensis;* Lió, 1512.
Sacrobosco, J. de, *Textum spherae;* Paris, Petit, 1515.
Tractatus domini Guidonis Pape; Lió, Marechal, 1518.
Ludolf de Saxonia, *Vita Domini Nostri Jesuchristi;* Lió, Moylin, 1516.
Consilia domini Guidonis Pape; Lió, Marechal, 1519.
Alonso de Herrera, *Obra de Agricultura;* Toledo, Brocar, 1520.
Tito Livio; Saragoça, 1520.
Postille sive expositiones epistolarum sive evangeliorum; Lió, Morin, 1528.
A. de Clavasio, *Summa angelica;* Lió, 1534.
Sacrobosco, J. de, *De sphaera;* Paris, 1534.
Oronce Fine, *Arithmetica;* Paris, 1535.
Passio duorum; Valencia, Diaz Romano, 1538.
Vives, *Instruccion de la mujer cristiana;* Saragoça, Coci, 1545. Edició molt escassa, *la más rara de todas las zaragozanas* segons Sánchez, *Bibliografía aragonesa del siglo XVI*, n.º 249. Un exemplar va figurar en el cat. LXX *Espagne-Portugal* de la llibrería Olschki de Florencia, n.º 376. Era marcat en 300 lires.

MANUSCRITS

La flor veritable d'aquest fons importantíssim la constitueixen els 222 manuscrits, en gran part anteriors al XVI.ème segle.

L'Institut d'Estudis Catalans, ja des de la seva fundació, va preocupar-se de llur adquisició, car en havent entrat la biblioteca Aguiló, encarregà als seus membres Srs. Miret i Sans i Massó Torrents perquè s'entrevistessin amb els Srs. de Dalmases. Dits senyors facilitaren llur tasca amb l'amabilitat més exquisida, i després de nombroses visites llegiren en sessió de 28 de febrer de 1909 una informació resultat de llurs treballs. Les gestions que aleshores no foren coronades per l'èxit, havent estat represes en abril de 1916 donaren per resultat l'entrada a la Biblioteca de Catalunya d'aquest important dipòsit el dia 3 de juny, després d'haver estat comprovats un a un cada llibre.

La diferencia entre el nombre de manuscrits (190) que porta el catàleg imprès *de los Códices* i el de 222 que nosaltres hem rebut, prové d'haver donat el confeccionador del dit catàleg un sol número als tres volums del *Crestiá* i un sol també als dos de la *Vida de Jesucrist* de l'Eximeniç, d'haver nosaltres desglosat alguns manuscrits que figuraven entre els impresos, i d'haver-nos entregat els senyors de Fontcuberta dotze manuscrits més fora de catàleg. Per tractar-se d'impresos hem tret dos llibres que figuraven en l'esmentat catàleg *de los Códices.* Hem donat una numeració correlativa als manuscrits Dalmases en la general de la Biblioteca de Catalunya : va del n. 456 al 677. Mai s'havía fet una entrada, en un dia, tan considerable de manuscrits a l'Institut d'Estudis Catalans, i creiem que en poques altres biblioteques. La millor manera de fer veure la importancia excepcional

d'aquesta adquisició, és publicar la següent llista dels manuscrits, la qual s'ha de tenir per provisional mentre no arribi l'hora d'estudiar-los en el Catàleg general.

S'ha procurat en tot lo possible donar els títols de les obres que es contenien en cada un dels manuscrits, verificant al mateix temps una pila d'autors, els noms dels quals no hi consten o són equivocats. Si altra indicació no és donada, s'entén que el manuscrit és en paper. Les xifres de l'esquerra indiquen la numeració actual, i les de la dreta assenyalen la cota que portaven en el catàleg imprès de la llibrería Dalmases. Per a facilitar les recerques donem a la fi una taula de concordancies de les dues numeracions.

INVENTARI DELS MANUSCRITS*

456. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Crestià*. Llibre primer.
Acabat de copiar en 30 maig 1455. [51

457. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Crestià*. Primera part del terç. [51

458. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Crestià*. Segona part del ms. anterior.
Acabat en 18 desembre 1450. [51

459. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Vida de Jesucrist*. Volum I.
Segle XV.è. En la primera fulla de guarda, versos catalans i notes llatines. [177

460. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Vida de Jesucrist*. Volum II.
Segle XV.è. En les fulles de guarda finals : «Sequentia fuere ordinata per reverendum Johannem Lobet in sacra pagina magistrum». Són oracions catalanes i llatines, seguides de meditacions, també en català, etc. [177

461. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Llibre de les Dones*.
Segle XV.è. Paper i pergamí. Portada i capletres ornades. Copiat per un tal Gundisalbus. [175

462. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Llibre dels Angels*.
Segle XV.è. Dues portades orlades. Miniatura representant l'Eximeniç oferint el llibre a Mn. Pere d'Artès. Paper i pergamí. [16

463. — FRANCESC EXIMENIÇ, *Pastorale*.
Segle XV.è. [127

464 — FRANCESC EXIMENIÇ, *Expositio in psalmos penitentiales*.
Altre tractat dividit en tres parts : *De laude creatoris, De altitudine et excellentia Redemptoris, De vita hominis viatoris*.
Segle XV.è. Pergamí i paper. [125

465. — FELIP DE MALLA, *Memorial del Peccador remut*. Primera part.
Segle XV.è. [108

466. — FELIP DE MALLA, Sermons en llatí i català.
JOAN GATTO, bisbe de Cefalú, Sermons en llatí.
Enchiridion sive liber manualis de adventu Messie.
Segle XV.è. [146

467. — JOAN PASCALL, O. M., de Castelló d'Empuries, *Llibre de Beatitut*. 1436. [20

* Redactat per l'Adjunt de la BIBLIOTECA, Ramón d'Alós.

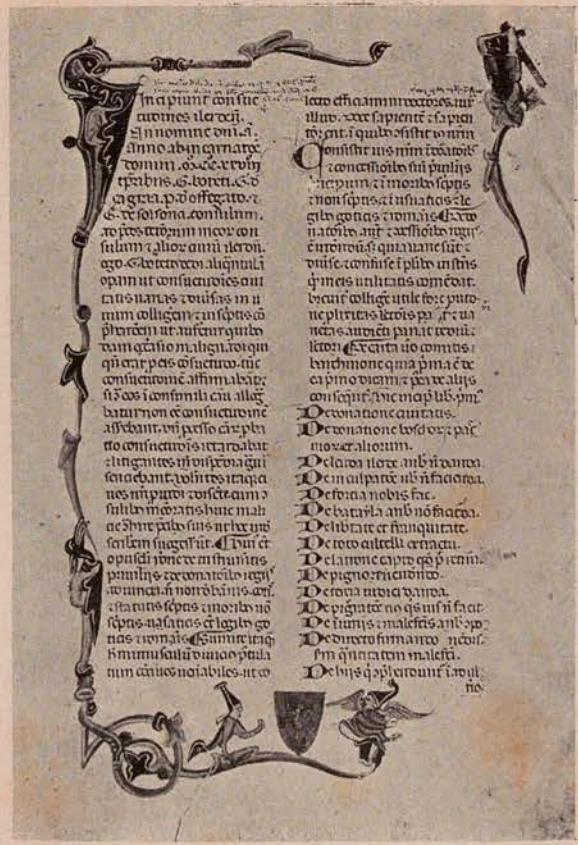


Fig. 2. — Ms. 483, f. 1. *Consuetudines Ilerdenses*
(370 × 247 mm.)

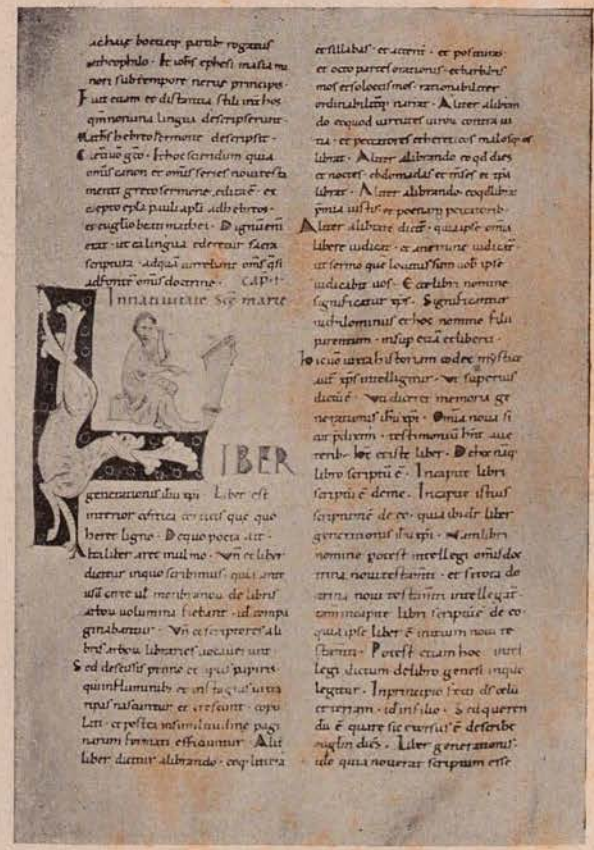


Fig. 3. — Ms. 548, f. 6. REMIGIUS, *Super Matheum*
(353 × 246 mm.)

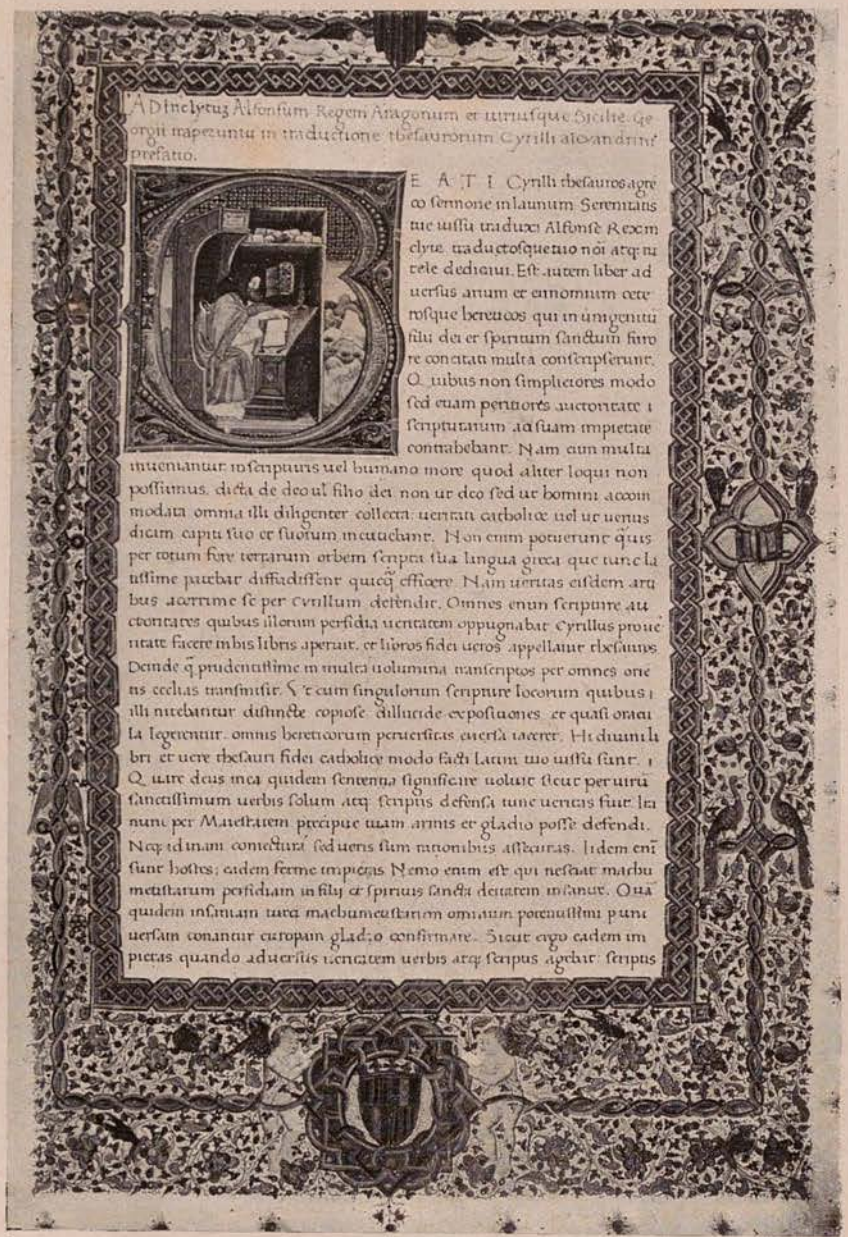


Fig. 4. — Ms. 562, f. 1. CIRIL D'ALEXANDRIA, *Thesaurus adversus haereticos* (335 × 225 mm.)

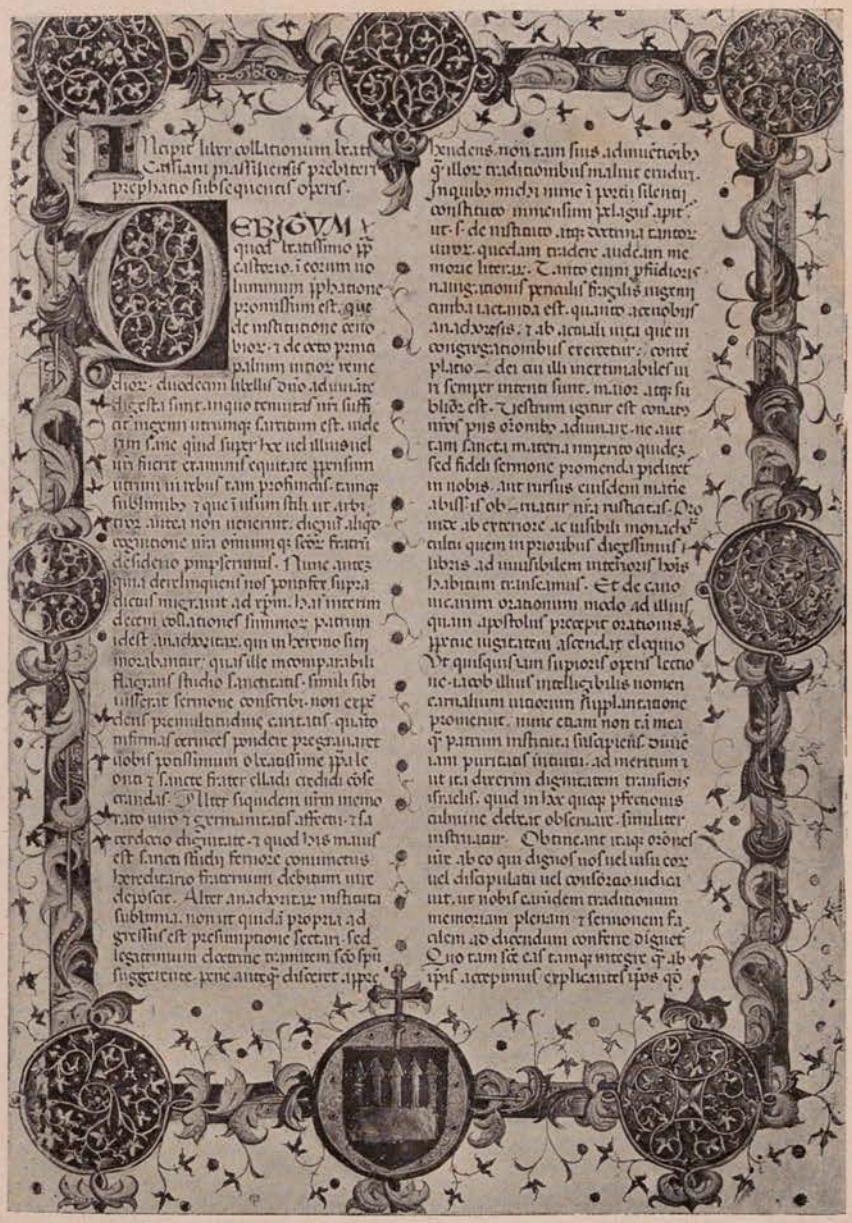


Fig. 5. — Ms. 657, f. 51. Cassià, *Liber collationum*
(315 × 219 mm.)

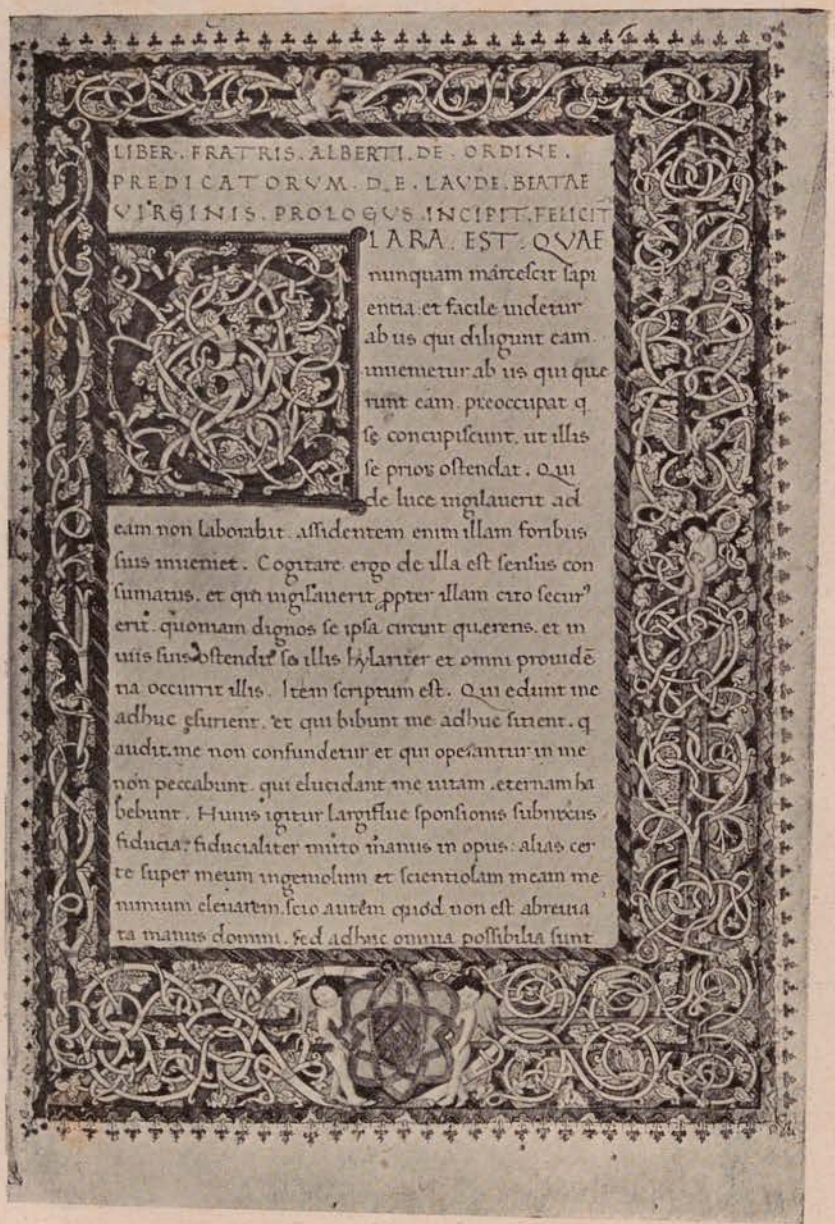

LIBER. FRATRIS. ALBERTI. DE. ORDINE.
PREDICATORVM. D. E. LAVDE. BIATAE
VIRGINIS. PROLOGVS. INCIPIT. FELICIT
LARA. EST. QVAE
nunquam marcescit sapi
entia. et facile uidetur
ab us qui diligunt eam.
inuenietur ab us qui que
runt eam. preoccupat q
se concupiscunt. ut illis
se prior ostendat. q qu
de luce migilauerit ad
eam non laborabit. assidentem enim illam foribus
suis inueniet. Cogitare ergo de illa est sensus con
sumatus. et qui migilauerit ppter illam cito secur
erit. quoniam dignos se ipsa circuit querens. et in
uitis suis ostendit se illis hylariter et omni prouide
tia occurrit illis. Item scriptum est. Qui edunt me
adhuc esurient. et qui bibunt me adhuc sitient. q
audit me non confundetur et qui operantur in me
non peccabunt. qui elucidant me uitam eternam ha
bebunt. Huius igitur largiflue sponsionis subnixus
fiducia: fiducialiter mitto manus in opus: alias cer
te super meum ingeniolum et scientiolam meam me
mmum eleuatem. scio autem quod non est abreuia
ta manus domini. sed adhuc omnia possibilia sunt

Fig. 6.—Ms. 658, f. 1. Albert el Magne, *De laude beatae Virginis* (327 × 224 mm.)

468. — JOÀN PASCALL, O. M., *De la pena dels dampnats.* No acaba.
Segle XV.è. [129

469. — SANT PERE PASQUAL, bisbe de Jaén, *Flor de la Biblia.*
Segle XV.è. [141

470. — MESTRE PERE, xantre de París, *De suggilatione vitiorum et commendatione virtutum.*
SANT PERE PASQUAL, bisbe de Jaén, *Flor de la Biblia.* Fragment.
Segle XV.è. Pergamí. [160

471. — *Camí de salvació o jornada de salut.*
Segle XV.è. [40

472. — PAX, mallorquí, *Doctrina moral.*
JAFUDA BONSENYOR, *Sentencies morals.*
Segle XIV.è. [58

473. — SANT BONAVENTURA, *Doctrina de la contemplació de Jesuchrist.*
SANTA ÀNGELA DE FOLIGNO. *Llibre de les revelacions.*
Exclamacio al Salvador e Senyor nostre stant ligat en lo carcer.
FRA ANTONI CANALS, *Scala de Contemplació.*
La traducció de Santa Àngela de Foligno és escrita per fra Johan Genover, continuada per fra Benejam (?), hostaler de Sant Jeroni de la Murta. 1489.
Segle XV.è. [59

474. — DOMENICO CAVALCA, O. P., *Espill de la creu.*
Traducció de fra Pere Busquets, monjo de Sant Feliu de Guixols, feta sobre un ms. italià portat de Nàpols per Fr. Bernat Vilalta, monjo de Montserrat.
Segle XV.è. Paper i pergamí. [67

475. — DOMENICO CAVALCA, O. P., *Medicina del cor.*
Traducció del mateix Pere Busquets? Segle XV.è. [109

476. — Conceptes predicables, en llatí i català. Sermons per diverses festivitats, en català.
Segle XV.è. [35

477. — MTRE. TOMAS SIXILLAT, O. C., Sermons llatins i catalans predicats en diverses localitats de Valencia i Catalunya.
FRA BERENGUER DE CAMBRILS, *Tabula super quatuor libris sententiarum.* 1374.
SANT AGUSTÍ, Alguns sermons, en llatí.
Segle XV.è. [145

478. — Diversos sermons en llatí i català. Segle XV.è.
MARC BONFILL, teòleg, Sermons llatins diversos, predicats a Perpinyà, a la cort Papal, al concili de Basilea, a Lausanne, etc., 1434-1452, i altres anys. [148

479. — Apuntacions sobre sermons, en llatí i català. Versos catalans religiosos entremig.
Segle XV.è. [150

480. — Varia treta de Sants Pares i altres escriptors eclesiàstics, com Sant Anselm, Sant Joàn Crisòstom, Beda, Hug de Sant Víctor, etc.; notes, poesíes, oracions de caràcter moral, etc. Entremig hi ha, entre altres coses:
Officium de passione en vers llatí, amb afegidures fetes per Andreu Bertràn, bisbe de Barcelona.
JOÀN GERSON, *Les tres veritats.*
SEVERUS, *Art de merexer.*

Biblioteca de Catalunya

Excerpta a libro .ii. domini Bonaventurae de reformacione mentis.
Indulgencia dels corporals de Daroca donada pel Papa Eugeni IV. 1444, llatí.
De justificacione impii per resurreccionem latzari mistice significata.
Versos catalans sobre la Passió.
Forma de orar.
Confessions ... del savi peccador qui ab temps se apparella a ben viure e morir.
Genealogia de Jhesuxrist.
Segle XV.è. Paper i pergamí. [103

481. — SANT AGUSTÍ, *Ammonicio per quam ostenditur quam bonum sit leccionem divinam legere...*
BEDA, *Liber scintillarum.*
RAMÓN LULL, cap. *De Religió* del L. de la *Doctrina Pueril.*
Segle XV.è. [163

482. — BARTOMEU DE PISA, O. P., *Summa de casibus consciencie.*
Casus consciencie.
De graciis specialibus beatissime Virginis Marie circa ejus mortem.
Octaves catalanes per la perdua de Constantinoble.
Diversos documents pontificis, en general relacionats amb Catalunya.
Pregaries supersticioses.
PERE DE ABANO, metge de Bolunya, *Orda del viure:* consells per a cada mes de l'any.
Segle XV.è. [159

483. — GUILLEM BOTET, compilador, *Consuetudines ilerdenses*, amb gloses.
Fori Aragonum, amb gloses.
Segle XIV.è. Pergamí ornamentat. [50

484. — Miscel·lania de dret català i canònic. En català i llatí.
Segle XV.è.

485. — *Recopilacio diversarum antiquitatum*, que conté entre altres:
Recognoverunt Proceres.
Diverses constitucions d'Alfons II, Jaume II, Alfons III, Pere III, en corts de Montçó, Barcelona, Lleida, Montblanch, Girona, Perpinyà, Cervera.
Varia de dret de Catalunya, quasi tot en llatí.
Usatges.
Comentaris de Pere Albert.
Diverses notes històriques en llatí, com són : *Castra et civitates quas tenet Soldanus,* dels reis feudataris de l'Esglesia, de les provincies de què es componen alguns estats, de Niner, primer rei dels assiris, etc.
Estat general de l'Esglesia : títols dels cardenals, diòcesis del món, indulgencies als visitants de les esglesies de Roma.
Anals de fets eclesiàstics i civils que acaben al rei Martí.
A. TURMEDA, *Profecies* datades en 1405.
Fragment de profecía llatina sobre els temps de Ferràn I.
Profecia treta del apocalipsy per los fils de don Ferrando rey de Aragó. 1415.
Revelacio lo qual Nostre Senyor Deu demostrá al Çacerdot Esodre per so que en senyás als fills d'Irael la calitat del any per la entrada de jener.
Fragment de la Crònica de Roderic de Toledo, llatí.

Fragment de les *Gesta Comitum*, en català.

Segle xv.è. Fou propietat de Bartomeu de Monfar, doctor en lleis, de Tárrega, 1531. [2

486. — Bernat Desclot. *Cronica*. No acaba.

Flor de lir e de gag e delegranssa, poesia a la Verge.

Segle xiv.è. Pergamí. Algunes il·lustracions deliniades. [25

487. — Francesch, de Barcelona, *Libre de les nobleses dels reys.*

Segle xv.è. Portada il·luminada. [111

488. — *Cronica processuum in regno et insula Sicilie.* [26

Segle xv.è. Pisses, copista?

489. — Crònica dels comtes de Barcelona i reis d'Aragó, fins a Ferràn *el Catòlic.*

Dels Consellers dels senyors reys pares e regidors de Barchinona i altres oficials: Llistes per anys fins principis del xvi.èn segle.

Segle xvi.è.

490. — Martí V, *Regule Cancellarie.* 1417, i altres documents del mateix papa.

Documents del Concili de Basilea.

Comentaris i repertori de dret, en llatí.

Constituciones ... edite in consilio celebrato Dertuse ... 1429.

Profecia feta per fra Johan de la orde de cistell en Valencia, català.

Miracula beati Berardini per ordinem.

Forma dedicionis hereditatis cum benefficio inventarii.

Dues cartes llatines referents a la lluita de Gènova amb Alfons V, la segona del Panormita.

Odoric de Pordenone, O. M., *De ritibus diversarum nacionum gentilium et paganorum.*

Haitó, príncep de Gorigos, *Flores historiarum terrae orientis*, en català. Fragment?

Documents sobre els consellers de Barcelona.

Turmeda, Les *Profecies.* Com les del ms. 485, però datades 1407.

Altra ordinació o profecia del dit frare Entelm Turmeda, també en vers.

Altres profecíes catalanes en 28 cobles de 8 versos.

Profecía llatina atribuïda a A. de Vilanova, 1367.

Profecía catalana, sobre l'època de Ferràn I (1415), amb notes d'igual caràcter.

Deprecacions llatines, a base de salms, etc.

Receptes en català.

Al principi uns comptes d'una marmessoría. Segles xv.è - xvi.è.

491. — Bernat Boades, *Libre dels feits d'armes de Catalunya*, amb la traducció castellana d'en Roig i Jalpí.

Segle xvii.è.

492. — Bernat Boades. Traducció castellana d'en Roig i Jalpí, acabada de copiar per D. Pau I. Dalmases i Ros en 4 juny 1697. [82

493. — Francesc Tarafa, *De Hispaniae situ, provinciis, populis, urbibus, oppidis, fluminibus, montibus et promontoriis Dictionarium. MDLII.*

Segle xvii.è. [55

494. — Francesc Tarafa, *Linea regum Hispaniarum* fins a Carles V.

Segle xvii.è. [134

495. — JOAN LLUÍS DE MONCADA, *Annales Cathaloniae.* Vol. II (1278-1465).
Segle XVIII.è. [10

496. — JOAN LLUÍS DE MONCADA. *Annales Cathaloniae.* Vol. III (1466-1639). Foren acabats de copiar de l'original de la Biblioteca de D. Pere A. d'Aragó a Poblet, pel monjo Jaume Fortuny i Virgili, per encàrrec d'en Dalmases i Ros. 19 març 1704. [11

497. — *Chronica de Cathelunya*, de Tubal fins al R. Roderic. Primer llibre (fins al començament de l'imperi romà).
Segle XVI.è. [24

498. — *Chronica de Cathelunya.* Segón llibre (fins al R. Roderic).
Segle XVI.è. [22

499. — FELIP VINYES, *Illustraciones y Discursos chronologicos y juri-politicos del Principado de Cataluña del año 714 en el qual entraron los Moros de Africa en España, y la ocuparon hasta el de 1641...*
Segle XVII.è. [94

500. — ALBERTO DE TORME Y LYORI, *Miscellaneos historicos y politicos sobre la guerra de Cataluña, desde el año 1639.*
Segle XVII.è.

501. — Volum de varia format de diversos papers impresos i manuscrits referents a coses de Catalunya, entre altres unes Memories de Perot de Vilanova, estudiant de Lleida (s. XVI.è).
Segle XVII.è en sa major part.

502. — *Sucesos particulares en Cataluña desde el año 1626 hasta el de 1660...*
Segle XVII.è.

503. — *Cartas diversas y varios papers de Cataluña del any 1640 y 1641.* Col·lecció de mss. i impresos en castellà i català, làmines, dibuixos, etc.
Segle XVII.è. [165

504. — *Sucesos de Cataluña desde el año 1640 hasta 1693.*
Segle XVIII.è. [164

505. — *Consellers de Barcelona desde 1249 fins 1631 y fets memorables.*
Segle XVII.è. [37

506. — Volum de varia. Papers polítics, en general, del s. XVII.è.

507. — *Los juraments que los Consellers de la ciutat de Barcelona han ha fer...*
Segle XVII.è. Pergamí. [95

508. — JOAN GASPAR ROIG I JALPÍ, *Apologia por la entrada de Carlos el Magne en Cataluña.* 1676. [13

509. — BERNABÉ ASAM, de Lleida, Tractat de noblesa, en català. Copiat per Joan Costa.
Segle XVI.è. [112

510. — BERNAT MESTRE, domer de Sant Pere de les Puelles. Armes de families de Catalunya, França i Italia. 1544.
Memories importants succeydes en la ciutat de Barcelona en lany 1588 i recull de notes històriques tretes en part d'en Zurita. Copies de documents, etc.
Segle XVI.è. Tot en català. [9

511. — Recull de notes sobre families antigues de Catalunya. Català i castellà.
Segle XVII.è. [110

512. — Joàn Pau Colomer, pvre., *Llibre de la Armoria de la noblesa de Cathaluña.*
Segle xvii.è. [113

513. — Diego de Rocabertí y de Pau, *Discursos genealógicos... de la casa de los vizcondes de Rocabertí...*
Segle xviii.è. [8

514. — Bernat Josep Llobet, notari, *Indice, declaración y addición de la erección, antiguidad, excelencias y grandezas del condado de Empurias...*
Segle xviii.è. [36

515. — Josep Blanch, canonge de Tarragona, *Archiepiscopologi de la S. Iglesia Metropolitana de Tarragona...* 1663.
Segle xvii.è.

516. — Francesc Tarafa, canonge de Barcelona, *De vitis pontificum Eglesiae Barchinone.*
Segle xvii.è.

517. — Joàn Lluis de Moncada, *Episcopologio de la iglesia de Ausonia.*
Segle xvii.è. [73

518. — Valeri Maxim, *Famosos echos de Illustres varones antiguos, griegos y cartaginenses.* Trad. de Juan de Hinestrosa. Sevilla, 3 febrer 1411.
Incomplet. Paper i pergamí. [91

519. — Eusebi, Geroni, Prosper, *Cronica mundi,* continuada per Mateo Palmerio, florentí, *L. De temporibus.* Copia de Jaume García.
Segle xv.è. Paper i pergamí. [21

520. — Diego Enriquez del Castillo, *Chronica del rey D. Enrique 4.º.* Segle xvi.è. [28

521. — Alonso de Palencia, *Cronica del illustrissimo senor el rey don Henrique quarto de este nombre rey de Castilla y de Leon.*
Diego Enriquez del Castillo, fragment de crònica del mateix rei.
Segle xvi.è. [27

522. — *Historia verdadera del Rey Don Pedro de Castilla... sacada de unos papeles antiguos del archivo de la casa de Estepa.*
Segle xix.è. [90

523. — Francisco Lopez de Gomara, *Annales del Emperador Don Carlos V.*
Segle xvii.è. [12

524. — Angelino de Fuentes y Gusman, *Discurso y relacion de los gobernadores que en estos payses de flandes a abido dende que la cesarea magestad del emperador Carlos quinto los renuncio en su hijo don Felipe secundo...*
Segle xvii.è. [60

525. — Marzelino Faria de Guzman, de Granada, *Apologia en defensa de esta monarchia y de la Casa de Austria para el desengaño de los Potentados de Europa y satisfaction de los Politicos de estos tiempos.* Madrid, 4 juliol 1634. [14

526. — *Relacion de la Corte Romana en tiempos de Innocencio 12.*
Segle xviii.è. [135

527. — Gabriel Lobo Lasso de la Vega, *Las Yglesias catedrales, Metropolis, de toda España y universidades de ella.*
Diversos opuscles històrics en castellà, entre altres: *Discursso de la guerra y cossas de Irlanda.*
Segle xvii.è. [93

528. — DR. FRANCISCO LLENA, de Pons. *Epitome de curiosidades recopiladas de diversos authores.* 1672-1674. [74

529. — MOSEN DIEGO DE VALERA, *Çerimonial de principes.*
ARAGON, rei d'armes, Tractat del blasó, castellà.
Un tratado de batalla a todo trance fecho por un cavallero valenciano, i altres escrits de caràcter semblant.
Segle XV.è. [38

530. — Llistes de llinatges d'Espanya, en castellà.
Segle XVIII.è.

531. — DIEGO DE YEPES, *Libro de los linages de España compuesto por el conde Don Pedro hijo del Rey Don Donis Rey de Portogal.*
Segle XVII.è. D'igual lletra que el següent. [99

532. — JOSEP DE L'ASCENSIÓ, O. C. (SEBARDELL). Notes al cronicó de Liberat, castellà.
Copia de fra Segimón de l'Esperit Sant, O. C. 1692. [29

533. — *Les amours du Palais Royal* (Lluís XIV i Mlle. de La Vallière.)
Segle XVIII.è. [15

534. — *Histoire Genealogique de la Maison d'Anduse.*
Segle XVII.è.

535. — DOMINGO DE UÇENDA, capitan de cavallos, *Theorica y Platica de la fortificazion moderna sacada de los mas selectos autores.*
Segle XVIII.è.

536. — *Tratado de Fortificatión ó Arquitectura Militar.*
Segle XVIII.è. [80

537. — DONATO ROSSETTI, canonge de Livorno, *Fortificazione a Rovescio.* Bartolomeo Zappata, copista ? Turín, 1678. [81

538. — NICOLAU D'HANAPIS, O. P., patriarca de Jerusalem, *Liber de exemplis sacre scripture.*
Segle XV.è. Pergamí. [140

539. — *Expositio aliquorum locorum sacrae Scripturae.*
Segle XV.è. Paper i pergamí. [137

540. — *Expositio aliquorum locorum sacrae scripturae.*
Flores beati Augustini in libro de civitate Dei.
Segle XV.è. [138

541. — *Loca sacræ scripturæ quæ interpretari posunt de Virgine Maria.*
Segle XVII.è. [139

542. — JAUME DE LAUSANA, O. P., *Moralitates abstracte super libris biblie.*
Sermo in ordinibus quatuor temporum ante festum sancti Thome apostoli.
Incomplet. Segle XV.è. [100

543. — JAUME DE LAUSANA, O. P., *Postille super Genesim et Exodum.*
Segle XV.è. Pergamí. [83

544. — JOÀN ANDREU, *Hieronimiana*, copiat per Joàn de Lochem. 1442.
CIRIL, *Quadripartitum.*
Fragment dels proverbis de Salomó, llatí.
Llibre de l'Ecclesiasta, llatí, etc.
Segle XV.è. [88

545. — *Expositio super cantica canticorum.*
Expositio Danielis prophete.
FRA PERE, O. M., *Expositio libri apocalipsis* i altres obres dedicades al patriarca Joàn, arquebisbe de Toledo, fill de Jaume II d'Aragó.
Segle XIV.è. [30

546. — *Expositio super cantica canticorum.*
Segle XV.è. [31

547. — *Tractatus sive explicatio Psalmorum per ordinem.*
Tractatus per ordinem alphebeti aliquorum verborum sacre scripture.
Segle XV.è. [124

548. — REMIGIUS, monjo de S. Germain d'Auxerre, *Super Matheum.*
Segle XIII.è. Pergamí, portada i caplletres ornades. [151

549. — ALEXANDER, *Super Matheum.*
Segle XIV.è. Pergamí. [66

550. — JAUME FOURNIER, cardenal (BENET XII). *Postillae super Matheum.* Els 27 primers tractats.
Segle XV.è. Pergamí. [64

551. — *Expositio Evangelii Sancti Mathei.*
Summa de preceptis.
Segle XV.è. [62

552. — *In Evangelium B. Johannis apostoli quedam annotata.*
SANT ISIDOR, *De fide catholica contra judeos.* Fragments del primer llibre.
SANT AUGUSTÍ, *Soliloquium.*
SANT BERNAT, *Meditaciones de cognicione hominis interioris.*
— *De salute anime.*
— *De dileccione Dei.*
Segle XV.è. [63

553. — SANT JOÀN CRISOSTOM, *Omeliae.*
— *Epistole* i altres obres traduïdes al llatí per Ambrós Traversari, general dels Camaldulesos, Leodrysio Cribello, Petrus Balbus pisanus i Francesc Aretí.
Segle XV.è. Pergamí, portada orlada. Escut de Montserrat. [114

554. — SANT JOÀN CRISOSTOM, *Comentum in Evangelium Sancti Iohannis* (Homilies). Traducció llatina de Francesc Aretí.
Segle XV.è. Pergamí, portada orlada. [89

555. — CIRIL d'Alexandria, *Commentaria super Johannem.*
Trad. llatina de Jordi de Trebisonda.
Segle XV.è. Pergamí. Portada molt ornada, caplletres ornades i historiades. [48

556. — Passioner, llatí.
Amb notació musical. Segle XV.è. [189

557. — *Diversae moralitates in Evangelium et epistolas totius anni.*
Comprèn, entre altres coses, un *Quadragesimale factum in principatu Chathalonia in Vallessio,* 1450, *anno secundo post terremotum magnum...* [102

558. — *Expositio in Apocalipsim.*
Segle XV.è. [7

559. — Formulari i recull d'autoritats tal vegada, segons indica la lletra, a ús de la cancilleria reial d'Aragó. Comprèn entre altres coses:

Diverses cartes de reis d'Aragó o a ells dirigides, etc.
Auctoritates multorum philosophorum et sanctorum.
Castigationes Platonis ad Aristotelem.
Auctoritates libri metaphisice et aliorum librorum philosophie Aristotelis.
Primus liber auctoritatum Ugonis de Sancto Victore de Re militari.
Boeccii De Scolastica disciplina.
Contra milites qui opera clericorum depravant.
Proverbia Senece.
Epistola Alexandri quam misit ei Aristoteles.
Liber proverbiorum Salomonis.
Liber Ecclesiastes filii David regis Jherusalem.
Liber Ciriacim quod dicitur Cantica Canticorum vel vox sinagoge.
Liber sapiencie.
Liber ecclesiasticus.
Liber sancti Job.
Evangelium secundum Matheum.
Segle XIV.è. Paper i pergamí. [69

560. — LACTANCI, *Divinarum Institucionum adversus gentes libri septem.*
— *Liber ad Demetrianum de ira Dei.*
— *Liber ad Donatum de opificio Dei vel reformatione hominis.*
Segle XV.è. Paper i pergamí. Procedent de Sant Jeroni de la Murta. [121

561. — LACTANCI, *De opificio Dei.*
Tractat llatí sobre Lactanci.
JAUME DE BENEVENTO, O. P., *De preambulis concomitantibus et subsequentibus ad judicium.* Escrit de mà de Bartomeu Julià, a Valencia, 28 octubre 1405.
AGUSTÍ TRIONFO, d'Ancona, O. S. A., *Questiones in Apocalipsim.*
Segle XV.è. Paper i pergamí. Procedent de Sant Jeroni de la Murta. [115

562. — CIRIL d'Alexandría, *Thesaurus adversus hereticos.* Traducció de Jordi de Trebisonda, dedicada al rei Alfons V.
Segle XV.è. Pergamí. Bella portada decorada, miniatura en la capllletra i armes reials. [119

563. — SANT JOÀN CRISÓSTOM, *In libros ad Stagirium monachum.*
— *De imperio et potestate humana et de magestate divina.* Trad. de Petrus Balbus, pisanus.
— *Expositio in Epistolam B. Pauli apostoli ad Tytum.*
— *Expositio sancti Pauli in epistolam ad Philemonem.*
— *Sermo de annuntiatione Marie Virginis,* amb altres tres sermons.
— *Omelia de Laudibus prophete David et de penitentia.* Trad. de Theodorus, grec convers, de Tessalònica.
— *Omelia super psalmo quinquagesimo.* Trad. del mateix.
— Altres sermons i tractats curts.
Segle XV.è. Capllletres ornades. [120

564. — SANT AGUSTÍ, *Sermones* diversos.
JORNANDES, *De rebus goticis.*
Un i altre mancats de les portades. Segle XV.è. Pergamí. Capllletres ornades. [142

565. — SANT AGUSTÍ, *Sermones quos faciebat fratribus in heremo.*
Segle XV.è. [152

566. — SANT AGUSTÍ, *Liber de Instruccione clericorum.*
— *De salute anime.*
— *De paradysi Patria.*
Segle XV.è. [92

567. — SANT AGUSTÍ, *De fide ad Petrum Diaconum.*
— *De conflictu viciorum et virtutum.*
— *Liber ecclesiasticorum dogmatum.*
— *De purgatorio.*
— *De exposicione simboli.*
— *Contra quinque hereses.*
— *Utrum sub figura aut sub veritate misterium calicis fiat sacramentum.*
SANT ANSELM, arquebisbe de Cantorbery, *Proslogion seu Alloquium de Dei existentia.*
BERNAT DE CHARTRES, *Epistola ad quemdam nobilem de modo regendi se et familiam suam.*
— *De partu beatissime Virginis.*
— *De contemptu vite.*
Segle XV.è.

568.— JOÀN..., *Comprensorium Ethimologiarum Isidori* i del Papias, d'Huguci i del Catholicon, ordenat per abc.
Segle XV.è. Paper i pergamí. [72

569.— SANT ISIDOR, *Cronica a primo homine Adam usque ad leonem imperatorem Romanum.*
— *Differenciarum*, llibre II : *De differenciis rerum.*
BEDA, Fragments trets del *L. de divisionibus temporum.*
SANT ISIDOR, Fragments i extrets del *L. de natura rerum* i del de les *Ethymologiae*
WIELMUS (?) *Liber manualis duodene.*
ALCUÍ, *Liber de diversis virtutibus.*
Liber Catonis.
Florilegi de textos dels Proverbis, Ecclesiasta, Llibre de la Saviesa i Ecclesiàstic.
Segle XIV.è. [23

570. — SANT GREGORI NACIANCÉ, SANT ISIDOR, SANT AGUSTÍ, SANT JOÀN CRISÓSTOM, etcetera, diversos tractats curts.
Segle XV.è. [122

571. — CASSIODOR, *De amicicia.*
SANT AGUSTÍ, *De cristiana fide.*
— *De dono discipline vel de christiana disciplina.*
— *De vita beata.*
— *Sermo de quatuor virtutibus caritatis.*
— *Sermo de nativitate domini nostri Jesucristi.*
Segle XV.è. Paper i pergamí. [3

572. — CLEMENT IV, papa, *Epistola*, en vers, dirigida a un amic.
PROSPER D'AQUITANIA, *De vita contemplativa*, amb comentaris. Notes llatines.
De mà de' Ferriol, canonge de Vich. Segle XV.è. [178

Biblioteca de Catalunya

573. — SANT TOMÀS, *Questiones de virtutibus in comuni.*
SANT AGUSTÍ, 3 sermons *de assuncione beatissime Virginis Marie.*
Liber seu tractatus de confessione extractus a dictis Bernardi.
De anima. Fragment.
Questiones varie abstracte ab operibus S. Thome Aquinitatis.
Segle XV.è Paper i pergamí. Ornat. [43

574. — SANT TOMÀS, *Questiones in libros Aristotelis de anima.*
Segle XV.è. [42

575. — SANT TOMÀS, *De commendatione decem preceptorum divine legis.*
— *De articulis fidei.*
— *De ecclesie sacramentis.*
— *De fide seu credere.*
— *De commendatione orationis dominice.*
Segle XV.è. [98

576. — SANT TOMÀS, *Expositio salutationis Beate Marie.*
— *De peccato originali.*
— *Compilatio Theologie.*
Diversos extrets de SANT TOMÀS, UBERTÍ DE CASSAL *(Arbor vitae Crucifixi)*, etc.
Segle XIV.è. Cap a la fi, es llegeix al principi d'una pàgina la data 1379. [68

577. — *Tractatus contra grecos de processione spiritus sancti et animabus defunctorum, de azimo et fermentato et de obediencia Ecclesie Romane, editus in Constantinopoli.*
Segle XV.è. [170

578. — *Liber gestorum Barlaam et Josaphat.*
SEVERUS SULPITIUS, *Libellus de vita beati Martini.*
— *Epistolae* i *Dialogi.* Incomplets.
Algunes vides de sants, llatí.
PALLADI, bisbe d'Helenopolis, *Vita sancti Iohannis Chrysostomi.* Trad. d'Ambròs, monjo convers.
ZENON, bisbe de Verona, Diversos tractats.
POTAMI, bisbe de Lisboa, SANT BASILI (trad. Rufí d'Aquileia), SANT GAUDENCI de Brescia, etc., alguns tractats.
SANT HILARI, b. de Poitiers, *Liber contra Constantium Hereticum* i altres tractats.
Segle XV.è. [131

579. — GUILLEM DE TOUS, O. P., *Lumen de lumine.* En el convent de Tarragona, 1406. Dedicat a Pere Fontdellops, inquisidor dels regnes d'Aragó, provincial de l'Ordre. [97

580. — NICOLAU BYARD, O. P., *Summa de abstinentia.*
SANT TOMÀS, *Liber de preceptis.*
— *Exposicio simboli.*
— *De articulis fidei.*
— *De ecclesie sacramentis.*
Oració de Sant Cebrià contra fetilleries, en català.
Altres tractats curts i notes en llatí.
Segle XV.è. [174

581. — HUMBERT DE ROMANS, general dels Predicadors, *Expositio super regulam beati Augustini episcopi.*

Copiat per fra Benejam de Sant Jeroni de la Murta, 1487. [132

582. — ALAIN DE LILLE, *De lamentacione nature.*
— Contra hereticos.
Segle XV.è. [96

583. — MIQUEL DE BOLUNYA (ANGRIANI), O. C., *Super quatuor libris sententiarum.*
— Tabula in libros sententiarum. Les dues obres copiades per Francesc Trabés, carmelità del convent de Perelada, essent estudiant a Paris, 1390.
FELIP RIBOT, O. C., provincial de Catalunya, *De heresi et de infidelium incredulitate.* Copiat per fra Miquel Massot dels mateixos ordre i convent.
Fragments d'obres llatines.
Segles XIV.è-XV.è. Paper i pergamí. [158

584. — PERE DE TARENTASIA (INOCENCI V), *Questiones super tercium et quartum sentenciarum.*
Segle XV.è. Pergamí. [46

585. — FRANCESC DE MAYRON, *Conflatus sive questiones Theologice.*
Segle XV.è. Paper i pergamí. Caplletra historiada. [45

586. — AGUSTÍ TRIONFO, d'Ancona, O. S. A., *Postille in Evangelium. Missus est angelus Gabriel.* Comentaris al Magnificat, llatí. Incomplet.
PERE WEYCHINAN (?) i altres sobre el nom de Jesús.
¿HENRIC DE COSTESY, O. M., *De virtute Psalmorum*? Inc. : *Nullus mortalium potest verbis...*
Confessio antequam incipiantur psalmi devote dicenda.
ARNAU DE CHARTRES, ab. de Bonneval, *Tractatus de septem verbis Domini in Cruce.*
Exposicions d'alguns salms, llatí.
Segle XV.è. [18

587. — *Questiones super libros ethicorum.*
Escrit de mà d'Andreu Buera, estudiant en arts, 1453. Caplletra, ornada. [41

588. — JOÀN DE MARBRIS, canonge de Tortosa, *Questiones super octo libros phisicorum.*
De mà de Joàn Filicis, de Barcelona, 1465. Paper i pergamí. [78

589. — ALVAR PELAGI, *Collirium contra hereses.*
Segle XV.è. Paper i pergamí. [34

590. — RODOLF DE LONGO CAMPO, del Cistell, *Glosa super Anticlaudiano.*
NICOLAU TRIVET, O. P., *Scriptum super declamaciones Senece.*
Segle XV.è. [84

591. — MESTRE JOÀN PAGÈS, *Lectura Porphirii* i tractats semblants. Tots d'en Pagès?
Copistes : el clergue Sanxo de Casis, regent de les escoles de Revello, i Guillem de Villanova, batxiller en arts. 1392. [76

592. — Qüestions sobre els Llibres de les Sentencies de Pere Lombart. Llatí.
Segle XV.è. [168

593. — Qüestions de teología moral. Llatí.
Segle XV.è. [167

594. — Qüestions de teología escolàstica. Llatí.
Segle XV.è. Fou de Joàn Felicis, qui el va comprar a Pere d'Aquila. [169

595. — Qüestions de teología moral. Llatí.
Segle XV.è. [166

596. — P. PERE FERRUSOLA, S. J., *Cursus Scholasticus in universam Aristotelis philosophiam.* De mà de Francesc Llanes.

Dispositiones Scholasticæ in libros metaphisice Aristotelis.

Segle XVIII.è. [77

597. — *Questio .I. proemialis de naturali philosophia et ejus objecto.*

Segle XVIII.è.

598. — JOSEP JORIZ, *Questiones in dialecticam Aristotelis iuxta miram Angelici Doctoris.* Copiat per Domingo Comlada i Olmedas. 1683.

599. — *Institutiones Philosophicae ad usum Cervariensis Academiae.*

Segle XVIII.è.

600. — JOSEP HOMS, prev., professor a Vich. *Commentaria in octo libros phisicorum Aristotelis...*

De mà de Marcià Balmes, professor de Filosofía. 23 gener 1681.

601. — JOSEP HOMS, *Summa Philosophica rationalis que comuniter nuncupatur logica juxta mentem et doctrinam celeberrime Schole D. Doctoris Sancti Thome Aquinatis et Aristotelis.*

De mà d'Antoni Alberch i Pujol. 22 gener 1689.

602. — JOSEP OSSET, professor de filosofia a Cervera, *Philosophia. Novo-Antiquae Institutiones ...* 1779.

Joàn Felip i Antòn, copista.

603. — *Tractatus de Dei scientia, ejusque voluntate, et providentia secundum Angelicam Divi Thomae Aquinatis doctrinam.*

Segle XVIII.è.

604. — *Summularum tractatus in varias questiones, et articulos distributus juxta miram Angelici doctoris D. T. doctrinam.* Vich, 1715.

Questiones in Universam Aristotelis logicam juxta miram Angelici Doctoris D. Th. Aquinatis doctrinam.

Segle XVIII.è.

605. — *Questiones in 8 libros physicorum Aristotelis iuxta miram D. T. Aquinatis.*

Segle XVII.è.

606. — Diversos tractats de Lògica i Dialèctica, en llatí : *Institutio Porphirii,* etc.

Segle XVI.è.

607. — F. TITELMANN, *Compendium Dialecticae ... ad libros Logicorum Aristotelis ... a Francisco Scobario olim latini sermonis castimonia donatum.* Imprès de Barcelona, 1575, amb comentaris manuscrits. Conté, a més, manuscrits, entre altres de semblants, els tractats:

Dialecticae et logicae significationes.

BARTOMEU VILANOVA, de Barcelona, *De quinque comunibus vocibus quae vulgo praedicabilia dicuntur.* 24 octubre 1575.

608. — BARTOMEU VILANOVA, *In Porphyrii institutiones perspicua et dilucida expositio.* Imprès de Barcelona, s. XVI.è, amb notes manuscrites.

— *In logicae Aristotelis expositionem perutiles et elegantes observationes...*

Segle XVI.è.

609. — *Maig que feren los estudians de gramatica del tercer añy residint lo eruditissim senor doctor Narcis Xalabarder lo any 1643.* (Prontuari lexicogràfic escolar, llatí.)

610. — DR. SERRAHIMA, *Cursus mathematicus.*
Escrit de mà de Joàn P. Colomer, 1679.

611. — SEBASTIÀ PIER, O. P., professor de Cervera, *Tractatus V de Deo naturae et gratiae auctore secundum angelicam D. Thomae Aquinatis doctrinam.* 1775. [52

612. — *Metaphysica 2.ª Philosophiae pars.*
Diatriva docmatico-philosophico de primo motore.
Physica particularis.
Tractatus de generatione et corruptione i altres apuntacions d'estudiant.
Segle XVIII.è. [106

613. — *Selecte questiones in 8 libros fisicorum...*
Segle XVIII.è.

614. — FRA JOÀN RAMÓN FERRER, *De antiquitate legum* (?). Oracions llatines sobre dret romà, amb dedicatoria a Pere d'Urrea, arquebisbe de Tarragona. Bolunya, 15 març 1448.
Pergamí, caplletres ornades. [5

615. — Actes del Concili d'Efeso, 3.er ecumenic, llatí. [17
Segle XV.è. Mancat de portada. Pergamí.

616. — JOÀN ANDREU, *Novella de regulis juris in sextum.*
Segle XV.è Paper i pergamí. [136

617. — FRANCESC i MANUEL SARMIENTO, *Dialogo en que trata de los concilios y guarda dellos de Don Francisco Sarmiento Obispo de Jaen añadido ... por su sobrino Don Manuel Sarmiento Canonigo ... de Sevilla. Dedicado a la S. de Clemente PP. 8.º.*
Segle XVII.è. [39

618. — *Adnotationes ad librum primum imperialium Justiniani constitutionum.*
PAU IGNASI DALMASES I ROS, *Papeles varios sobre diferentes Puntos escritos por mi* ... i altres notes de diverses mans.
Segles XVIII.è. [33

619. — Antifoner de cor. A la fi «Petrus sacerdos de Boxeda qui me scripsit».
Segle XIII.è. Caplletres colorides. [190

620. — Fragment de missal.
Segles XIV.è i XV.è Pergamí. [188

621. — Fragment de missal.
Segle XV.è. Pergamí. Ocupant dues planes, un Calvari i el Pantocrator. [187

622. — ARISTÓTIL, *Libri Ethicorum.* Trad. llatina de Lleonard Aretí.
Transcrit de Micael de Sancto Romano, 6 setembre 1472. Amb moltes anotacions marginals i interlinials. Pergamí i paper. [186

623. — DONAT, gramàtic, Comentaris sobre la tragedia i la comedia antiga (fragmentari) i sobre les comedies de Terenci.
Therencii Vita.
TERENCI, *Comedie.* Copiades de Baltasar de Veneraneriis 1427. Van precedides de l'argument i acompanyades de moltes anotacions entre el text i al marge.
ANTONI PANORMITA, *Epigramma in Hichinam meretricem,* 1478.
OVIDI, *Sappho Phaoni.* heroida.
Alguns versos llatins.
Segle XV.è. [185

624. — Vida de Plató, en llatí.
PLATÓ, *La República*, versió llatina.
Segle XV.è. [182

625. — Comentari de l'Epistoles a Lucil, de Sèneca, precedit de la vida d'aquest. Llatí.
Segle XV.è. [71

626. — COLUMELA, *De re rustica.*
VARRÓ, *Rerum rusticarum de Agricultura.*
CATÓ, *De re rustica.*
Segle XV.è. [133

627. — DIOGENES LAERCI, *De vitis philosophorum.*
Liber de natura & Deo et est dialogus Asclepii, Hermetis et Trimegisti.
APULEI, *De habitudine Platonis & eius doctrina.* Són els llibres I i II de la Doctrina de Plató.
— *De habitudine mundi qui appellatur Cosmographia.*
Segle XV.è Portada orlada, caplletres ornades. [183

628. — DIODOR SICUL. Llibres XIV i XV de les Histories, en llatí.
PETRUS CANDIDUS, *Annotationes in posteriores Diodori quinque libros ad Nicolaum Quintum summum Pontificem*, etc.
Segle XV.è. [184

629. — EGIDI ROMÀ, Diversos tractats, llatí.
Segle XV.è. Pergamí. [44

630. — BOECI, *De consolatione philosophiae.*
Segle XV.è. Incomplet del principi.

631. — Exposició sobre Boeci, *De consolatione philosophiae.*
Segle XV.è. [47

632. — SENECA, *Hercules furens*, en estat fragmentari. Moltes anotacions.
Segle XV.è.

633. — GAUTIER DE CHATILLON, *Alexandreis.*
Segle XV.è. Pergamí. [1

634. — JOAN DE SACROBOSCO, *Sphaera mundi.*
ABRAAM, rabí, *De prima forma cursus planetarum.*
ABUL-KASIM, de Madrid, traduït de Joàn de Sevilla ? : *Liber de scientia astrolabii a magristo Johanne interprete de Arabico in latinum translatus...*
JACOB BEN MAKIR (PROFATIUS, jueu de Marsella), *Tractatus super quadrante.* Trad. llatina d'Ermengol de Blaise.
PTOLOMEU, *Centumloquium.*
Tractatus Davidis judei i altres tractats semblants.
Segle XV.è. Devés 1414? Paper i pergamí. Figures i taules astronòmiques. [162

635. — RICARD DE BURY, *Philobiblon.*
Segle XV.è. [75

636. — HERODOT, *Historia.* Trad. llatina de Llorenç Valla.
Segle XV.è. [85

637. — POGGIO, *Epistolae.*
Segle XV.è. [70

638. — *Tractatus de decem preceptis.*

Speculum munditie.
Modus faciendi generalem confessionem.
Paulus Maurocenius (Morosini), *Opus de eterna temporalique Christi generatione.* Copia de Padua, 1473.
Pius II, Epistola a Mahomet II sobre la religió cristiana, llatí.
— *De curialium miseria.*
— *Hystoria de duobus amantibus.*
Segle xv.è. [53

639. — Sant Bernat, *Sermones.*
Guerricus, abat d'Igny, *Sermones.*
Pergamí. Hug de Turno, copista, 1248. [143

640. — Sermoner llatí.
Segle xv.è. [149

641. — *Practica Sancte quinte Sinodi Constantinopolitane.*
Taber de Senis, *Tractatus contra judeos* (segons el llom). Inc. : *Queritur utrum sit verum quod promissio...*
Jaume de Marchia, O. M. *Sermones.*
Segle xv.è. [157

642. — Inocenci III, *Sermones.*
Segle xv.è. Pergamí. Primera pàgina orlada. Belles capletres. [144

643. — Jaume de Voragine, *Sermones quadragesimales.*
Ubertí de Cassal? *Abecedarium super thematum divisione.*
— *Tabula contemplacionis passionis Jhesuchristi.*
— *Summa magistralis de VII viciis et VII peccatis mortalibus.*
Segle xv.è. Paper i pergamí. Copiat, almenys en part, per Nicolau de Masdons, rector de Santa Maria d'Oló. Fou de Bernat Elies, rector de Sant Pere de Farrarons.

644. — Jaume de Voragine, *Mariale.*
Segle xv.è. [105

645. — *Notabilia de Vita Sancti Francisci,* varia treta de les antigues biografies de Sant Francesc *(Actus Beati Francisci et sociorum ejus,* etc.), opuscles seus, etc. Llatí. El càntic del sol, en italià.
Segle xiv.è. Entremig notes catalanes. [181

646. — Joàn Wilton, O. S. B.?, *Horologium sapientie.* Inc. : *Sentite de domino in bonitate...*
— *Cursus horarum.* Inc. : *Quicumque desiderat sapientiam...*
Pergamí. De mà de Joàn Willemann, prev. 1433. [86

647. — Joàn Wilton, O. S. B.?, *Horologium sapientie.*
— *Cursus horarum.*
Oració de Sant Anselm, en català.
Tractadets, en llatí, de Sant Jeroni i altres.
Segle xv.è. Paper i pergamí. [87

648. — Joàn de Galles, O. M., *Comuniloquium.*
— *Ordinarium vite religiose sive Alphabetum.*
Marc de Sommariva, O. M., o Bartomeu de Pisa, com diu el ms. *Quadragesimale.* Inc. : *Cum jejunatis... Finis nature humane...*

ANGEL DE SENA, O. M.? *Quadragesimale.* Inc.: *Cum jejunatis... Carissimi expulsi...*
Segle XV.è. [32

649. — JOÀN DE GALLES, *Ordinarium sive Alphabetum vite religiose.*
Segle XV.è. Paper i pergamí. [4

650. — JOÀN DE GALLES, *Summa de viciis et virtutibus.*
— *Summa de partibus penitencie.*
— *Breviloquium de Philosophia sive Sapiencia sanctorum.*
— *Breviloquium de virtutibus antiquorum principum ac philosophorum.*
— *Legisloquium sive de decem preceptis.*
BOECI, *De fundamento christiane fidei.*
Segle XV.è. [173

651. — NICOLAU BYARD, O. P., *Summa de abstinentia.*
Tractat semblant. Inc.: *Incipiunt similitudines ordinate per titulos... Peccatum est in homine...*
Segle XIV.è. Pergamí. Belles caplletres. [171

652. — *Tabula per alphabetum super summa aurea de viciis et virtutibus*
RAMÓN D'AMAURY, bisbe de Nimes, Tractat llatí sobre els sagraments i altres materies morals.
A l'últim foli una nota llatina, curta, «ex visione habita per dominum Johannem Olerii canonicum et archidiaconum confluentis de anima nostri Ffrancisci Eximeniz anno MCCCCXXXI».
Segle XV.è. [172

653. — BERNAT DE PARENTIS, O. P., *Super sacramento altaris.*
MESTRE HUG, cartoixà, *De celebracione misse.*
SANT ANSELM, Oració: *Summe Sacerdos et vere pontifex...*
Segle XV.è. [153

654. — BERNAT DE PARENTIS, *Super sacramento altaris.*
Vita preclari Sancti Iohannis Crisostomi.
Segle XV.è. Caplletres historiades. [154

655. — *De oratione mentali.*
FRANCESC DE MAYRON, O. M., *Liber sermonum.*
Segle XV.è. [116 i 117

656. — TOMAS D'HIBERNIA, *Manipulus florum.* Mancat del començament.
Segle XV.è. [107

657. — SANT CASSIÀ, abat. *Instituta cenobiorum.*
— *Liber collationum.*
Copiat de Joàn Font, rector de Riudoms, 1432, 1433. Propietat de Dalmau de Mur, arquebisbe de Saragoça. Pergamí, ornat esplèndidament. [49

658. — ALBERT EL MAGNE, *De laude beatae virginis.*
Segle XV.è. Pergamí. Portada ricament ornada, belles caplletres. [19

659. — *Expositio orationis dominice.*
Fra JOÀN DE PINO, copista o autor?, 1424.

660. — *Meditationes vite domini nostri Jhesu Christi.*
Segle XV.è. Pergamí. Bona ornamentació. [176

661. — JAUME DE BENEVENTO, O. P., *De preambulis concomitantibus et subsequentibus ad judicium.*

Varii planctus et dolores in Passione Domini (?) Inc. : *Angeli pacis amare flebunt. Ysa. 33. In sacra scriptura invenitur...*

Diferents sermons llatins sobre els difunts, etc.

Segle xv.è. Paper i pergamí. [128

662. — Tractat llatí sobre la Mare de Deu. Inc. : *Si Deum ore prophetico...*

Altre sobre l'Evangelista Sant Joàn. Inc. : *Completo diligenter ex dictis...*

Eadmerus, de Cantorbery, O. S. B., *De quatuor virtutibus quae fuerunt in B. Maria ejusque sublimitate.*

Conrad de Saxonia, O. M.?, *Speculum virginis Marie, alias Tractatus de Laudibus Virginis Marie super salutacione angelica.*

Extracta ex quibusdam sentenciis ... beati Bernardi sobre la Mare de Déu.

Flores miraculorum beate Virginis Marie.

Altres diversos miracles de la Verge, entre altres un de succeït a Mallorca l'any 1435.

Segle xv.è. Paper i pergamí. [18

663. — Guillem Perault, O. P., *Speculum religiosorum.* Copiat d'Andreu Piera, frare de la Murta?, 1442.

Super cantica canticorum.

Segle xv.è. Paper i pergamí. [180

664. — Joàn Climacus, *De .xxx. gradibus scale ad paradissum sive de vita monastica.*

Segle xv.è. Prové del monestir de la Murta. [54

665. — Fra Joàn de Parma, O. M., *Comercium paupertatis.*

Fra Lleó, O. M., *Speculum perfectionis.*

Varia sobre Sant Francesc, llatí : opuscles del sant, textos dels *Actus beati Francisci et sociorum ejus*, etc.

Segle xv.è. Paper i pergamí. [126

666. — Tomas d'Hibernia, *Moralitates abstracte ab originalibus sanctorum Sancte Ecclesie super quolibet peccato et virtute.*

Segle xv.è. [101

667. — *Tractatus moralitzatus .xl. duarum mansionum.*

Leges moralitzate.

Malaquias, O. M. irlandès, *Tractatus de veneno.*

Ven. Hildebert, bisbe de Le Mans, *Tractatus de moribus philosophorum.*

Guillem de Mont, de Leycester, *Summa*? Inc. : *Qui bene presunt presbyteri...*

Una *Summa* de moral. Inc. : *Ad instructionem iuniorum quibus...*

Segle xv.è. Pergamí. Portada ornada. [104

668. — Llorenç Pisà, *Dialogus de amore qui dicitur ciprianus.*

Segle xv.è. [6

669. — Tractat llatí : *de fide, de sacramentis, de caritate.*

Comprat per Bernat Frigola a Joàn Baró, prevere, 1443.

Segle xv.è. Pergamí. [155

670. — *Speculum presbiteri*, amb oracions i notes, alguna en català.

Escrit a Sant Jeroni de la Murta, 1500. [156

671. — Oracions i poesíes religioses en llatí. Una deprecació a la Verge en català, etc.

Sant Francesc, *Regula II. fratrum minorum.*

Exposició sobre aquella Regla, llatí.

Biblioteca de Catalunya

SANT ISIDOR, *Soliloquia*.
Segle XV.è. [179

672. — ASTEXANUS, O. M., *Summa*, llibres 5-8.
Segle XV.è. Bella portada amb miniatures.

673. — ALONSO DE LA FUENTE, *Dialogos noturnales ... en los quales curiosamente se trata de las excelencias y Procreación y generación y govierno de las Abejas y de su cultivación y cura y del ynstituto y origen de las sanctas Hermandades Viejas*. 1594.
Signat de mà de l'autor.

674. — *Memorias historicas-chronologicas para la Historia General de Cataluña, en la qual se advierten muchas omisiones del Author de los Annales de Cataluña; y se explican muchas cosas no advertidas o mal explicadas por el mismo su autor*. Per a b c.
Segle XVIII.è. Lletra d'en Dalmases i Ros? [56

675. — *Diccionario jurídico, político, historico*. Notes per a b c, llatí i castellà.
Segle XVIII.è. [57

676. — DIMAS, *Breve y compendioso compendio de la arte de Raymundo Llul*.
Segle XVI.è.

677. — Catàleg dels llibres impresos existents en la Biblioteca Dalmases, en castellà.
Segle XVIII.è.

TAULA DE CONCORDANCIES

Numeració antiga	actual
1	633
2	485
3	571
4	649
5	614
6	668
7	558
8	513
9	510
10	495
11	496
12	523
13	508
14	525
15	533
16	462
17	615
18	662
19	658
20	467
21	519
22	498
23	569
24	497
25	486
26	488
27	521
28	520
29	532
30	545
31	546
32	648
33	618
34	589
35	476
36	514
37	505
38	529
39	617
40	471
41	587
42	574
43	573
44	629
45	585
46	584
47	631
48	555
49	657
50	483
51	456-458
52	611
53	638
54	664
55	493
56	674
57	675
58	472
59	473
60	524
61	(Imprès)
62	551
63	552
64	550
65	586
66	549
67	474
68	576
69	559
70	637
71	625
72	568
73	517
74	528
75	635
76	591
77	596
78	588
79	613
80	536
81	537
82	492
83	543
84	590
85	636
86	646
87	647
88	544
89	554
90	522
91	518
92	566
93	527
94	499
95	507
96	582
97	579
98	575
99	531
100	542
101	666
102	557
103	480
104	667
105	644
106	612
107	656
108	465
109	475
110	511
111	487
112	509
113	512
114	553
115	561
116, 117	655
118	659
119	562
120	563
121	560
122	570
123	(Imprès)
124	547
125	464
126	665
127	463
128	661
129	468
130	(Vol. de *varia*)
131	578
132	581
133	626
134	494
135	526
136	616
137	539
138	540
139	541
140	538
141	469
142	564
143	639
144	642
145	477
146	466
147	643
148	478
149	640
150	479
151	548
152	565
153	653
154	654
155	669
156	670
157	641
158	583
159	482
160	470
161	672
162	634
163	481
164	504
165	503
166	595
167	593
168	592
169	594
170	577
171	651
172	652
173	650
174	580
175	461
176	660
177	459, 460
178	572
179	671
180	663
181	645
182	624
183	627
184	628
185	623
186	622
187	621
188	620
189	556
190	619

TAULA DE TÍTOLS I NOMS PROPIS

ABANO. — V. PERE D'ABANO.
ABRAAM. 634.
ABUL-KASIM. 634.
Actus Beati Francisci et sociorum ejus. 645, 665.
Adnotationes ad librum primum imperialium Justiniani constitutionum. 618.
AGUSTÍ, Sant. 477, 481, 552, 564-567, 570, 571, 573.
AGUSTÍ TRIONFO. 561, 586.
ALAIN DE LILLE. 582.
ALBERCH I PUJOL, Antoni. 601.
ALBERT EL MAGNE. 658.
ALBERT. — V. PERE ALBERT.
ALCUÍ. 569.
ALEXANDER. 549.
ALFONS II. 485.
ALFONS III. 485.
ALFONS V. 490, 562.
ALONSO DE LA FUENTE. 673.
ALONSO DE PALENCIA. 521.
ALVAR PELAGI. 589.
AMAURY. — V. RAMÓN D'AMAURY.
AMBRÓS, monjo. 578.
AMBRÓS TRAVERSARI. 553.
Ancona, 561, 586.
ANDREU BERTRÀN, 480.
ANDREU BUERA. 587.
ANDREU PIERA. 663.
ÀNGELA DE FOLIGNO, santa. 473.
ANGEL DE SENA. 648.
ANGRIANI. — Vegi's MIQUEL DE BOLUNYA.
ANSELM, Sant. 480, 567, 647, 653.
ANSELM TURMEDA. 485, 490.
ANTONI CANALS, 473.
ANTONI PANORMITA. 490, 623.
APULEI. 627.
AQUILA. — V. PERE D'AQUILA.
Aragó. 579.
ARAGON. 529.
ARETÍ. — V. FRANCESC ARETÍ. — V. LLEONARD ARETÍ.
ARISTOTIL. 622.
ARNAU DE CHARTRES. 586.
ARNAU DE VILANOVA. 490.
ARTÈS. — V. PERE D'ARTÈS.
ASAM. — V. BERNABÉ ASAM.
ASSIRIS. 485.
ASTEXANUS. 672.
Auctoritates libri metaphisice et aliorum librorum philosophie Aristotelis. 559.
Auctoritates multorum philosophorum et sanctorum. 559.

BALBUS. — V. PETRUS BALBUS PISANUS.
BALMES, Marcià. 600.
BALTASAR DE VENERANERIIS. 623.
Barcelona. 480, 485, 487, 490, 516,588, 607, 608.
BARÓ. — V. JOÀN BARÓ.
BARTOLOMEO ZAPPATA. 537.
BARTOMEU DE MONFAR. 485.
BARTOMEU DE PISA. 482, 648.
BARTOMEU JULIÀ. 561.
BARTOMEU VILANOVA. 607, 608.
BASILI, Sant. 578.
Basilea. 478, 490.
BEDA. 480, 481, 569.
BENEJAM. 473, 581.
BENET XII. — V. JAUME FOURNIER.
BENEVENTO. — V. JAUME DE BENEVENTO.
BERENGUER DE CAMBRILS. 477.
BERNABÉ ASAM. 509.
BERNAT, Sant. 552, 639.
BERNAT BOADES. 491, 492.
BERNAT DE CHARTRES, 567.
BERNAT DE PARENTIS. 653, 654.
BERNAT DESCLOT. 486.
BERNAT FRIGOLA. 669.
BERNAT MESTRE. 510.
BERNAT VILALTA. 474.
BLANCH, Josep. 515.
BOADES. — V. BERNAT BOADES.
BOECI. 630, 631, 650.
Boeccii de scolastica disciplina. 559.
Bolunya. 482, 614.
BONAVENTURA, SANT. 473, 480.
Bonneval. 586.
BOTET. — V. GUILLEM BOTET.
BOXEDA. — V. PETRUS DE BOXEDA.
BUERA. — V. ANDREU BUERA.
BUSQUETS. — V. PERE BUSQUETS. 474.
BYARD. — V. NICOLAU BYARD.

Camí de salvacio o jornada de salut. 471.
CANALS. — V. ANTONI CANALS.
Cantorbery. 567, 662.
Cartas diversas y varios papers de Cataluña del any 1640 y 1641. 503.
CASSIÀ, SANT. 657.
CASSIODOR. 571.
Castelló d'Empuries. 467.
Castigationes Platonis ad Aristotelem. 559.

Casus Consciencie. 482.
Catalunya. 477, 482, 485, 501, 510, 511, 580.
Catholicon. 568.
Cató. 626.
Cavalca. — V. Domenico Cavalca.
Cefalú. 466.
Cervera. 485, 602, 611.
Ciril, 544.
Ciril d'Alexandria. 555, 562.
Clement IV. 571.
Colomer, Joàn Pau. 512, 610.
Columela. 626.
Comlada i Olmeda, Domingo. 598.
Confessio antequam incipiantur psalmi devote dicenda. 586.
Confessions ... del savi peccador qui ab temps se apparella a ben viure e morir. 480.
Conrad de Saxonia. 662.
Consellers de Barcelona desde 1249 fins 1631 y fets memorables. 505.
Constantinoble. 482.
Constituciones ... edite in consilio celebrato Dertuse. 490.
Contra milites qui opera clericorum depravant. 559.
Costa, Joàn. 509.
Costesy. — V. Henric de Costesy.
Cribello. — V. Leodrysio Cribello. 553.

Dalmases i Ros, Pau I. 492, 496, 618, 674.
Dalmau de Mur. 657.
De anima. 573.
De fide, de sacramentis, de caritate. 669.
De graciis specialibus beatissime Virginis Marie circa ejus mortem. 482.
De justificacione impii per resurreccionem latzari mistice significata. 480.
Dels consellers dels senyors reys pares e regidors de Barchinona. 489.
De oratione mentali. 655.
Desclot. — V. Bernat Desclot.
Dialecticae et logicae significationes. 607.
Diatriva docmatico-philosophico de primo motore. 612.
Diccionario jurídico, político, historico. 675.
Diego de Valera. 529.
Diego de Yepes. 531.
Diego Enriquez del Castillo. 520, 521.
Dimas. 676.
Diodor Sicul. 628.
Diògenes Laerci. 627.
Dispositiones scholasticae in libros metaphisice Aristotelis. 596.
Diversae moralitates in Evangelium et epistolas totius anni. 557.
Domenico Cavalca. 474, 475.
Domingo de Uçenda. 535.
Donató Rossetti. 537.
Donat. 623.

Eadmerus. 662.
Efeso. 615.
Egidi Romà. 629.
Enriquez del Castillo. — V. Diego Enriquez del Castillo.
Epistola Alexandri quam misit ei Aristoteles. 559.
Espanya. 530.
Eusebi. 519.
Evangelium secundum Matheum. 559.
Excerpta a libro .ii. domini Bonaventure de reformacione mentis. 480.
Exclamació al Salvador e Senyor nostre stant ligat en lo carcer. 473.
Eximeniç. — V. Francesc Eximeniç.
Expositio aliquorum locorum sacrae scripturae. 539, 540.
Expositio Danielis prophete. 545.
Expositio Evangelii Sancti Mathei. 551.
Expositio in Apocalipsim. 558.
Epositio orationis dominice. 659.
Expositio super cantica canticorum. 545, 546.
Extracta ex quibusdam sentenciis ... beati Bernardi. 662.

Faria de Guzmán, Marcelino. 525.
Felip de Malla. 465, 466.
Felip i Anton, Joàn. 602.
Felip Ribot. 583.
Ferràn I. 485, 489, 490.
Ferrer. — V. Joàn Ramon Ferrer.
Ferrusola. — V. Pere Ferrusola.
Flor de lir e de gag e delegranssa. 486.
Flores beati Augustini in libro de civitate Dei. 540.
Flores miraculorum beate Virginis Marie. 662.
Font. — V. Joàn Font.
Fontdellops. — V. Pere Fontdellops.
Fori Aragonum. 483.
Forma dedicionis hereditatis cum benefficio inventarii. 490.
Forma de orar. 480.
Fortuny i Virgili, Jaume. 496.
Fournier. — V. Jaume Fournier.
Francesch, de Barcelona. 487.
Francesc Aretí. 553, 554.
Francesc de Mayron. 585, 655.
Francesc Eximeniç. 456-464, 652.
Francesc, Sant. 645, 665, 671.

FRANCESC SARMIENTO, 617.
FRANCESC TARAFA. 493, 494, 516.
FRANCESC TRABÉS. 583.
França. 510.
FRIGOLA. — V. BERNAT FRIGOLA.
FUENTES I GUSMÁN, Angelino. 524.

GALLES. — V. JOÀN DE GALLES.
GARCÍA. — V. JAUME GARCÍA.
GATTO. — V. JOÀN GATTO. 466.
GAUDENCI DE BRESCIA, sant. 578.
GAUTIER DE CHATILLON. 633
Genealogia de Jhesuxrist. 480.
Gènova. 490.
GENOVER. — V. JOÀN GENOVER.
GERSON. — V. JOÀN GERSON.
Gesta Comitum. 485.
Girona. 485.
Granada. 525.
GREGORI NACIANCÉ, sant. 570.
GUERRICUS. 639.
GUILLEM BOTET. 483.
GUILLEM DE MONT. 667.
GUILLEM DE TOUS. 579.
GUILLEM DE VILLANOVA. 591.
GUILLEM PERAULT. 663.
GUNDISALBUS. 461.

HAITÓ, príncep de Gorigos. 490.
HANAPIS. — V. NICOLAU D'HANAPIS.
Helenopolis, 578.
HENRIC DE COSTESY. 586.
HERODOT. 636.
HILARI, Sant, 578.
HILDEBERT. 667.
HINESTROSA. — V. JUAN DE HINESTROSA.
Histoire Genealogique de la Maison d'Anduse. 534.
Historia verdadera del Rey Don Pedro de Castilla... 522.
HOMS, Josep. 600, 601.
HUG. 653.
HUG DE SANT VICTOR. 480.
HUG DE TURNO. 639.
HUGUCI, de Pisa, 568.
HUMBERT DE ROMANS. 581.

Igny. 639.
Indulgencia dels corporals de Daroca. 480.
In Evangelium B. Johannis apostoli quedam annotata. 552.
INOCENCI III. 642.
INOCENCI V.—V. PERE DE TARENTASIA.
Institutiones Philosophicae ad usum Cervariensis Academiae. 599.
Institutio Porphirii. 606.
ISIDOR, Sant. 552, 569, 570, 671.
Italia. 510.

JACOB BEN MAKIR, PROFATIUS. 634.
Jaen. 469, 470.
JAFUDA BONSENYOR. 472.
JAUME II. 485, 545.
JAUME DE BENEVENTO. 561, 661.
JAUME DE LAUSANA. 542, 543.
JAUME DE MARCHIA. 641.
JAUME DE VORAGINE· 642, 643.
JAUME FOURNIER. 550.
JAUME GARCÍA. 519.
JERONI, sant. 519, 647.
Jerusalem. 538.
JOÀN. 568.
JOÀN ANDREU. 544, 616.
JOÀN BARÓ. 669.
JOÀN CLIMACUS. 664.
JOÀN CRISÒSTOM, Sant. 480, 553, 554, 563, 570.
JOÀN D'ARAGÓ. 545.
JOÀN DE GALLES. 648-650.
JOÀN DE LOCHEM. 544.
JOÀN DE MARBRIS. 588.
JOÀN DE PARMA. 665.
JOÀN DE PINO. 659.
JOÀN DE SACROBOSCO. 634.
JOÀN DE SEVILLA. 634.
JOÀN FILICIS. 588, 594.
JOÀN FONT, 657.
JOÀN GATTO. 466.
JOÀN GENOVER. 473.
JOÀN GERSON. 480.
JOÀN LLUÍS DE MONCADA. 495, 496, 517.
JOÀN OLLER. 652.
JOÀN PAGÈS. 591.
JOÀN PASCALL. 467, 468.
JOÀN RAMON FERRER. 614.
JOÀN WILLEMANN. 646.
JOÀN WILTON. 646, 647.
JORDI DE TREBISONDA. 555, 562.
JORIZ, Josep. 598.
JORNANDES. 564.
JOSEP DE L'ASCENSIÓ, SEBARDELL. 532.
JUAN DE HINESTROSA. 518.
JULIÀ. — V. BARTOMEU JULIÀ.

LACTANCI. 560, 561.
LA FUENTE. — V. ALONSO DE LA FUENTE.
LAUSANA. — V. JAUME DE LAUSANA.
Lausanne. 478.
LA VALLIÈRE, Mlle. de. 533.
Leges moralitzate. 667.
Le Mans. 667.
LEODRYSIO CRIBELLO. 553.

Leycester. 667.
LIBERAT. 532.
Liber Catonis. 569.
Liber Ciriacim quod dicitur Cantica Canticorum vel vox sinagoge. 559.
Liber de natura et Deo et est dialogus Asclepii, Hermetis et Trimegisti. 627.
Liber ecclesiastes filii David regis Jherusalem. 544, 559, 569.
Liber ecclesiasticus. 559, 569.
Liber gestorum Barlaam et Josafat. 578.
Liber proverbiorum Salomonis. 544, 559, 569.
Liber sancti Job. 559.
Liber sapiencie. 559, 569.
Liber seu tractatus de confessione extractus a dictis Bernardi. 573.
Lisboa. 578.
Livorno. 537.
LLANES, Francesc. 596.
Lleida. 485, 501, 509.
LLENA, Francisco. 528.
LLEÓ, fra. 665.
LLEONARD ARETÍ. 622.
LLOBET, Bernat Josep. 514.
LLOBET, Joàn. 460.
LLORENÇ PISÀ. 668.
LLORENÇ VALLA. 636.
LLUÍS XIV. 533.
LOBO LASSO DE LA VEGA, Gabriel. 527.
Loca sacrae scripturae quae interpretari possunt de Virgine Marie. 541.
LOCHEM. — V. JOÀN DE LOCHEM.
LOMBART. — V. PERE LOMBART.
LÓPEZ DE GOMARA, Francisco. 523.
Los juraments que los consellers de la ciutat de Barcelona han ha fer. 507.
LULL. — V. RAMÓN LULL.

Madrid. 634.
Maig que feren los estudiants de gramatica del tercer any residint lo eruditissim senor doctor Narcís Xalabarder lo any 1643. 609.
MALAQUIAS. 667.
MALLA. — V. FELIP DE MALLA.
Mallorca. 662.
MANUEL SARMIENTO. 617.
MARC BONFILL. 478.
MARC DE SOMMARIVA. 648.
MARCHIA. — V. JAUME DE MARCHIA.
MARTÍ I. 485.
MARTÍ V. 490.
MASDONS. — V. NICOLAU DE MASDONS.
MASSOT. — V. MIQUEL MASSOT.
MATEO PALMERIO. 519.
MAUROCENIUS. — V. PAULUS MAUROCENIUS.
MAYRON. — V. FRANCESC DE MAYRON.
Meditationes vite domini nostri Jhesu Christi. 660.
Memorias historicas-chronologicas para la historia general de Cataluña... 674.
MESTRE. — V. BERNAT MESTRE.
Metaphysica 2.ª philosophiae pars. 612.
MICAEL DE SANCTO ROMANO. 622.
MIQUEL DE BOLUNYA, ANGRIANI. 583.
MIQUEL MASSOT. 583.
Miracula beati Berardini per ordinem. 490.
Modus faciendi generalem confessionem. 638.
MONCADA. — V. JOÀN LLUÍS DE MONCADA.
MONFAR. — V. BARTOMEU DE MONFAR.
MONT. — V. GUILLEM DE MONT.
Montblanch. 485.
Montçó. 485.
Montserrat. 474, 553.
MOROSINI. — V. PAULUS MAUROCENIUS.
MUR. — V. DALMAU DE MUR.

Nàpols. 474.
NICOLAU BYARD. 580, 651.
NICOLAU D'HANAPIS. 538.
NICOLAU DE MASDONS. 643.
NICOLAU TRIVET. 590.
Nimes. 652.
NINER. 485.
Notabilia de Vita Sancti Francisci. 645.

ODORIC DE PORDEMONE. 490.
Officium de passione. 480.
OLLER. — V. JOÀN OLLER.
OSSET, Josep. 602.
OVIDI. 623.

Padua. 638.
PAGÈS. — V. JOÀN PAGÈS.
PALENCIA. — V. ALONSO DE PALENCIA.
PALLADI. 578.
PALMERIO. — V. MATEO PALMERIO.
PANORMITA. — V. ANTONI PANORMITA.
PAPIAS. 568.
París. 583.
PASCALL. — V. JOÀN PASCALL.
Passioner. 556.
PAULUS MAUROCENIUS, MOROSINI. 638.
PAX. 472.
PERAULT. — V. GUILLEM PERAULT.
PERE III. 485.
PERE, franciscà. 545.
PERE A. D'ARAGÓ. 496.
PERE ALBERT. 485
PERE BUSQUETS. 474, 475.
PERE D'ABANO. 482.
PERE D'AQUILA. 594.

PERE D'ARTÈS. 462.
PERE DE TARENTASIA. 584.
PERE D'URREA. 614.
PERE FERRUSOLA. 596.
PERE FONTDELLOPS. 579.
Perelada. 583.
PERE LOMBART. 592.
Pere Pasqual, Sant. 469, 470.
PERE WEYCHINAN. 586.
PEROT DE VILANOVA. 501.
Perpinyà. 478, 485.
PETRUS BALBUS PISANUS. 553.
PETRUS CANDIDUS. 628.
PETRUS DE BOXEDA. 619.
Physica particularis. 612.
PIER, Sebastià. 611.
PIERA. — V. ANDREU PIERA.
PINO. — V. JOÀN DE PINO.
PISSES. 488.
PIUS II. 638.
PLATÓ. 624.
Poblet. 496.
POGGIO. 637.
Poitiers. 578.
Pons. 528.
POTAMI. 578.
Practica sancte quinte Sinodi Constantinopolitane. 641.
Primus liber auctoritatum Ugonis de Sancto Victore de re militari. 559.
PROFATIUS. — V. JACOB BEN MAKIR. 634.
Profecia feta per fra Johan de la orde de Cistell en Valencia. 490.
PROSPER D'AQUITANIA. 572.
Proverbia Senece. 559.
PTOLOMEU. 634.

Quadragesimale factum in principatu Cathalonia in Vallessio. 557.
Questio I proemialis de naturali philosophia et ejus objecto. 597.
Questiones in 8 libros physicorum Aristotelis iuxta miram D. T. Aquinatis. 605.
Questiones in universam Aristotelis logicam juxta miram Angelici Doctoris D. Th. Aquinatis doctrinam. 604.
Questiones super libros ethicorum. 587.
Questiones varie abstracte ab operibus S. Thome Aquinitatis. 573.

RAMÓN D'AMAURY. 652.
RAMÓN LULL. 481.
Recognoverunt proceres. 485.
Recopilacio diversarum antiquitatum. 485.
Relación de la Corte Romana en tiempo de Innocencio 12. 526.
REMIGIUS. 548.
Revelació lo qual Nostre Senyor Deu demostra al çacerdot Esodre... 485.
Revello. 591.
RIBOT. — V. FELIP RIBOT.
RICARD DE BURY. 635.
Riudoms. 657.
ROCABERTÍ Y DE PAU, Diego. 513.
RODERIC, rei. 497, 498.
RODERIC DE TOLEDO. 485.
RODOLF DE LONGO CAMPO. 590.
ROIG I JALPÍ, Joàn Gaspar. 491, 492, 508
Roma. 485.
ROSSETTI. — V. DONATO ROSSETTI.
RUFI D'AQUILEIA. 578.

SACROBOSCO. — V. JOÀN DE SACROBOSCO.
Saint-Germain d'Auxerre. 548.
Sant Feliu de Guíxols. 474.
Sant Jeroni de la Murta. 473, 560, 561, 581, 663, 664, 670.
Sant Pere de les Puelles. 510.
SANXO DE CASIS. 591.
Saragoça. 637.
SARMIENTO. — V. FRANCESC SARMIENTO. — MANUEL SARMIENTO.
SEBARDELL. — V. JOSEP DE L'ASCENSIÓ.
SEGIMON DE L'ESPERIT SANT. 532.
Selecte questiones in 8 libros fisicorum. 613.
SÈNECA. 625, 632.
Sermo in ordinibus quatuor temporum ante festum sancti Thome apostoli. 542.
SERRAHIMA. 610.
SEVERUS. 480.
SEVERUS SULPICIUS. 578.
Sevilla. 518.
SIXILLAT. — V. TOMÀS SIXILLAT.
SOMMARIVA. — V. MARC DE SOMMARIVA.
Speculum munditiae. 638.
Speculum presbiteri. 670.
Sucesos de Cataluña desde el año 1640 hasta 1693. 504.
Sucesos particulares en Cataluña desde el año 1621 hasta el de 1660. 502.
Summa de preceptis. 551.
Summe sacerdos et vere pontifex... 653.
Summularum Tractatus in varias questiones et articulos distributus juxta miram angelici doctoris D. T. doctrinam. 604.
Super cantica canticorum. 663.

TABER DE SENIS. 641.
Tabula per alphabetum super summa aurea de viciis et virtutibus. 662.
TARAFA. — V. FRANCESC TARAFA.
TARENTASIA. — V. PERE DE TARENTASIA.

Tarragona. 614.
Tàrrega. 485.
Terenci. 623.
Theodorus. 563.
Therencii Vita. 623.
Titelmann. 607.
Toledo. 545.
Tomàs d'Aquí, Sant. 573-576, 580.
Tomàs d'Hibernia. 656, 666.
Tomàs Sixillat. 477.
Torme y Lyori, Alberto de. 500.
Tortosa. 588.
Tous. — V. Guillem de Tous.
Trabés. — V. Francesc Trabés.
Tractatus contra grecos de processione spiritus sancti... 577.
Tractatus Davidis judei, 634.
Tractatus de decem preceptis. 638.
Tractatus de Dei scientia ejusque voluntate et providentia secundum Angelicam Divi Thomae Aquinatis doctrinam. 603.
Tractatus de generatione et corruptione. 612.
Tractatus moralitzatus .XL. duarum mansionum. 667.
Tractatus per ordinem alfabeti aliquorum verborum sacre scripture. 547.
Tractatus sive explicatio Psalmorum per ordinem. 547.
Tratado de fortificacion o Arquitectura militar. 536.
Traversari. — V. Ambrós Traversari.
Trebisonda. — V. Jordi de Trebisonda.
Trionfo. — V. Agustí Trionfo.
Trivet. — V. Nicolau Trivet.
Tubal. 497.
Turin. 537.
Turmeda. — V. Anselm Turmeda.

Ubertí de Cassal. 643, 576.
Uçenda. — V. Domingo de Uçenda.
Un tratado de batalla a todo trance. 529.
Urrea. — V. Pere d'Urrea.

Valencia. 477, 561.
Valera. — V. Diego de Valera. 529.
Valeri Màxim. 518.
Valla. — V. Llorenç Valla.
Varii planctus et dolores in passione Domini. 661.
Varró. 626.
Veneraneriis. — V. Baltasar de Veneraneriis.
Verona. 578.
Vich. 600, 604.
Vilalta. — V. Bernat Vilalta.
Vilanova. — V. Arnau de Vilanova. — Perot de Vilanova. — Bartomeu Vilanova.
Villanova. — Vegis Guillem de Villanova.
Vinyes, Felip. 499.
Vita preclari Sancti Iohannis Crisostomi. 654.
Voragine. — V. Jaume de Voragine.

Weychinan. — V. Pere Weychinan.
Wielmus. 569.
Willemann. — V. Joàn Willemann.
Wilton. — V. Joàn Wilton.

Yepes. — V. Diego de Yepes.

Zappata. — V. Bartolomeo Zappata.
Zenon. 578.
Zurita. 510.

Biblioteca de Catalunya

Les edicions gòtiques del *Tirant lo Blanch* en la Biblioteca de Catalunya, per Joàn Givanel i Mas.

A l'amic Pau Font de Rubinat

Al fer en 1911 el meu treball dedicat a la més famosa de les novel·les cavalleresques.[1] no vaig descriure amb la deguda precisió bibliogràfica els exemplars que vaig tenir a mà, per ço comprenc que a l'esmentat estudi hi manca una descripció detallada de les edicions de l'obra d'En Joanot Martorell i En Martí Johan de Galba; i avui, aprofitant-me dels fragments gòtics del *Tirant lo Blanch*, pertanyents a la Biblioteca de Catalunya, faig aquesta breu nota, que més que res servirà per a donar idea de l'edició barcelonina per molts esmentada i per pocs vista

L'*edició príncep* del més humà dels llibres de cavalleríes fou publicada a Valencia en 1490[2] per En Nicolao Spindeler;[3] actualment se'n coneixen d'aquesta edició fins tres exemplars, i es troben en la Biblioteca Provincial de Valencia, en el British Museum (Londres) i en la Hispanic Society of America (Nova York). Aquests tres exemplars coneguts ofereixen notables diferencies tipogràfiques, corresponents, les més d'elles, a la fulla a_2 del segón plec amb signatura *a*.[4] Acarats detingudament els dits exemplars, encara podríem assenyalar altres diferencies, que no són tan remarcables, però que demostren, al dir d'entesos bibliògrafs, que la primera edició es féu en dues tirades. Ja tractaré més endavant aquest punt, demostrant que les dues tirades solament corresponen al segón plec del llibre.

1. *Estudio crítico de «Tirant lo Blanch»*. Archivo de Investigaciones Históricas (Madrid, 1911). Se'n féu tiratge apart.

2. «Fon acabada d'empremptar la pre | sent obra en la Ciutat de Valencia a .xx. del mes de Nohembre del any | dela natiuitat de noftre fenyor deu | Jefu crift mil .cccc. xxxx.»

3. El nom de l'impresor figura en l'orla de la portada del llibre; si bé haig de dir que hi ha exemplars que no la tenen.

4. Hi ha dos plecs de vuit fulles amb la signatura *a;* el primer pertany a a taula de capítols, i en el segón comença el text.

Vegeu un acarament entre els tres exemplars:

Valencia	Londres	Nova York
A honor lahor e | gloria de noſt | re ſenvor deu[1] | Jeſu chriſt e | dela glorioſa ſacratiſſi | ma uerge Maria ma | re ſua ſenyora noſtra[2] | comenca la letra del | preſent libre appellat | Tirant lo blanch: di | rigida per moſſen Jo | anot[3] martorell caual | ler al fereniſſimo prin | cep don Ferrando de | portogal.	Igual.	A honor lahor. e | gloria de noſt | re ſenvor deu | Jeſu criſt : ede | la glorioſa ſacratiſſima | verge Maria mare ſua ſe | nvora noſtra. Comenca | la letra del preſent libre | appellat tirant loblanch | dirigida per moſſen Joa | not martorell caualler al | fereniſſimo princep don | Ferrando de portogal.

Com s'ha pogut observar, hi ha manifestes diferencies en la composició tipogràfica, però el text queda tot en ordre i començant igual en els tres exemplars en la fulla a_3.

Les característiques de l'edició valentina, són : lletra gòticaTortis, de tres tamanys; el text a dues columnes; la caixa de cada una d'aquestes varía,[4] degut, probablement, a què hi ha columnes de 41 i 42 ratlles; les inicials dels capítols, o són minúscules posades al mig de l'espai deixat per a anar-hi la capitular, o bé d'aquestes, la mida de les quals fluctúa entre 21 × 21 i 24 × 24 mm ,[5] i el nombre de fulles és de 388.[6]

S'ha d'advertir que hi ha exemplars amb la fulla a_2, corresponent a la dedicatoria, amb una magnífica orla, com es pot veure en els de Valencia i Londres; no així en el de Nova York, on la lletra inicial es també molt diferent i feta a mà, mostrant en la part inferior de la pàgina un escut en mig de les inicials *F* i *F.G*, escut i inicials que corresponen a la casa Fieschi y Gonzaga, com amb molt encert escriu el meu amic, el distingit bibliòfil i gran cervantista En Francesc Martínez i Martínez en el seu llibre *Martín Juan de Galba coautor de Tirant lo Blanch.*[7]

1. En Haebler, en la *Bibliografía ibérica del siglo XV* (La Haya-Leipzig, 1903), núm. 639, descriu el *Tirant*, edició de Valencia, 1490, i assenyala com una sola ratlla : «re ſenyor deu Jeſu chriſt e».

2. En l'exemplar de Londres, després de «noſtra» hi ha . (un punt); probablement que també s'hi trobava en el de Valencia, però el temps, al meu entendre, l'anat esborrant.

3. En Haebler transcriu : «Jo | hanot».

4. La de la primera columna de la Y_3 és de 196 × 62 mm., i la de la segona de la Y_4 és de 200 × 62 mm.

5. He observat que la *F* és de 21 × 21 mm.; la *T* 22 × 22 mm.; la *G*, 22 $^1/_2$ × 22 $^1/_2$ mm.: la *D*, 23 × 24 mm., i la *N*, 24 × 24 mm.

6. En Gayangos, en el *Catálogo razonado de los Libros de Caballerías que hay en lengua castellana o portuguesa, hasta el año 1800* (Bib. de AA. EE., Madrid, 1857, vol. XL), escriu (pp. LXXVII) que té 338 fulles. Manifest error, per quant el segón 3 deu esser un 8, així resultaría bé el compte, ja que corresponen 8 fulles a la taula de capítols + 1 blanca + 379 de text.

7. Valencia, Hijos de Francisco Vives Mora, 1916. D'aquest interessant llibre se n'ha fet un curt tiratge de 07 exemplars.

Referent a l'assumpte de l'orla, quant se n'ha parlat! En Haebler no n'ha vist cap d'exemplar sense l'orla, i escriu : «afirma Gallardo que tampoco el ejemplar por él descrito en el n.º 1217 de su *Ensayo* ni el de la Biblioteca de Lord Grenville tenían orlada la primera página, sino que en ella estaba el texto desnudo». Començaré dient que l'eminent bibliògraf alemany dóna com cosa d'En Gallardo una que li correspòn a En Gayangos;[1] aquest va poder veure dos exemplars del *Tirant* (edició de Valencia), el que fou de Lord Grendville i avui es troba a Londres, i el que posseí la *Sapienza* de Roma, que passà a mans del Marquès de Salamanca i ha anat a parar a Nova York.

La nota que figura en la llista d'obres cavalleresques que es troba després del magistral estudi preliminar que féu En Gayangos, i són els preliminars del volum XL de la *Biblioteca de Autores Españoles*, fou feta tenint a la vista l'exemplar que va pertànyer al Comte de Saceda, passant després a esser propietat d'En Richard Hebert i més tard venut a Lord Grendville, cedint-lo aquest al *British Museum;* la descripció del que figura en l'*Ensayo*[2] està feta tenint al davant l'exemplar de la Biblioteca de la *Sapienza* de Roma, que fou traspassat al Marquès de Salamanca en 1861, poc després venut al Baró de Seillière, anys més tard al llibreter anglès Bernart Quaritch, i, finalment, a Mr. Archer Huntington, essent regalat per aquest a la mencionada *Hispanic Society of America*.[3]

1. En els preliminars del volum primer d'*Ensayo de una Biblioteca Española de libros raros y curiosos* (Madrid, 863-1889), s'hi llegeix : «Un asterisco * manifiesta que el artículo no le pertenece. Todo lo relativo á libros de Caballerías y el *Cancionero*, núm. 484, que muestran aquella señal, ya hemos dicho que son favores y obsequios del Sr. D. Pascual de Gayangos» (p. X), i abans s'hi llegeix : «El lector extrañará no ver en nuestro catálogo los nombres de los autores de libros de Caballerías, en el sitio en que la letra especial del apellido los reclama. Siendo desconocidos en su mayor parte los de aquellos escritores, van en la palabra *Anónimos* y formando cuerpo todos ellos, sin perjuicio de que en el índice general de la obra aparezcan los nombres que aquí se echarán de menos. Así no resulta fraccionado el trabajo del Sr. de Gayangos, y está reunida toda la materia.»

2. I, núm. 1217.

3. D'aquest exemplar se n'ha fet una admirable edició en facsímil. Vegeu la descripció:

Les dues primeres fulles comprenen: Portada i dedicatoria; la primera, diu així : «Tirant lo Blanch | Reproduced in Facsimile | from the Edition of 1490», i la segona : «To | Isidro Bonsoms | This edition o Tirant lo Blanc | is dedicated as a tribute | of cordial appreciation | and esteem».

El plec primer va repartit així : fulla *a*, primera cara blanca; en la segona, sense lletra inicial, però sí amb una *a* minúscula en el centre : «a honor : laor : e | gloria dela in- | menía : e diui- | na bondat de | noftre fenyor deu ihefu | crift : e dela facratiffima | mare fua. comencen les | rubriques del libre de a- | quell admirable Caual- | ler tirant lo blanch.» Segueix la taula dels capítols, ocupant totes les demés fulles del plec.

En el plec *a* la primera fulla és blanca, i en la segona comença la dedicatoria : «A honor lahor. e | gloria de noft | re fenvor deu | Jesu crift : ede | la gloriosa facratiffima | verge Maria mare fua fe | nvora noftra. Comenca | la letra del prefent libre | appellat tirant loblanch | dirigida per moffen Joa | not martorell caualler al | fereniffimo princep don | Ferrando de portogal», seguint fins poc abans de la meitat de la segona columna del verso de la fulla a_2, començant tot seguit el *prolech* i acabant en la segona columna de la fulla a_3 (per errada a_2). El text comença en la primera columna del verso d'aquesta fulla : «Comenca la primera | part del libre de Tir | ant la qual tracta de | certs uirtuofos actes | que feu lo Comte guil | lem de ueroych en los | feus benauenturats | darres dies», i segueix el text fins la fulla Z_5, en el qual verso s'hi

En els comentaris que fa En Gayangos en el *Catálogo* ja hem vist que s'equivoca a l'assenyalar el nombre de les fulles de què es compòn l'exemplar fet per Spindeler, i els que fa en l'*Ensayo* mereixen una aclaració : Ens diu, al tractar de l'exemplar de la *Sapienza*, que «en la margen inferior de la misma página (la a_2) se ve un escudo de armas y las iniciales F. F. G. que lo serían sin duda del nombre del poseedor del libro», i té raó. L'exemplar aquest no té l'orla que es troba en el de Valencia i en el de Londres, i això fou causa de què el meu amic, el benemèrit patrici N'Isidre Bonsoms,[1] escrivís, referent a aquest asumpte, que la manca de dit gravat en l'exemplar de Nova York podía esser deguda a la penuria de l'impressor per una part i al desig d'entregar a l'editor quant més aviat millor exemplars acabats per a poder reclamar alguna quantitat.[2] La conjectura d'En Bonsoms no és gens desgabellada, i pot esser molt natural; però no fa molt, En Francesc Martínez, en el seu llibre abans esmentat, tracta novament de la tan debatuda qüestió de l'orla, i per cert que ho fa de manera tal, apoiant-se en documents no fa molt coneguts, que és difícil rebatre-li la seva conjectura.

Per En Bonsoms l'edició del *Tirant* tingué dues tirades, i per En Martínez també; creu el primer, que l'orla manca en alguns exemplars perquè l'impressor volgué acabar precipitadament l'impressió de l'obra;[3] i el segón, què els primers editors del llibre traspassaren el compromís a Rix de Cura, i com aquells eren els propietaris del gravat al boix se'l quedaren, no deixant que l'impressor se n'aprofités per a la segona tirada.[4] L'un creu que l'exemplar de Nova York pertany a la primera tirada, i l'altre a la segona.

És difícil assegurar qui dels dos amics meus té raó, per quant la qüestió està en dir si la primera tirada fou amb orla o sense. Començaré dient que en 7 d'agost de 1489 es féu el contracte d'imprimir el *Tirant* entre En Nicolao Spindeler per una part, i En Joàn Cervelló, En Lluís Bertràn i En Pere Trinxer per altra, comprometentse l'impressor a fer quatre cents exemplars del llibre;[5] en 30 de setembre del mateix

llegeix el colofó, que és : «Fon acabada d'empremptar la pre | sent obra en la Ciutat de Valencia | a .xx. del mes de Nohembre del any | dela natiuitat de noſtre ſenyor deu | Jesu criſt mil .cccc. lxxxx.»

L'última fulla del volum, conté el colofó: «This edition of two hundred was printed in | facsimile for Archer M. Huntington, | from the copy in his library, at the | De Winne Press, nineteen | hundred and four».

1. *La edición príncipe del «Tirant lo Blanch», cotejo de los tres ejemplares impresos en Valencia, en 1490, únicos conocidos hoy día.* Discurs llegit en la R. Academia de Buenas Letras, de Barcelona, en la recepció pública de N'Isidre Bonsoms (Barcelona, La Académica, 1907, pp. 58 i ss).

2. Vegeu, també, Serrano Morales, *Reseña histórica en forma de Diccionario de las Imprentas que han existido en Valencia* (Valencia, Domenech, 1898-1899), p. 529, el contracte entre En Joàn Rix de Cura i En Spindaler.

3. Bonsoms, obra esmentada, p. 59.

4. Martínez, obra esmentada, p. 38.

5. Aquest document, trobat pels Srs. Sanchis Sivera i Rodrigo Pertegàs, es publicà per primera vegada en el diari de Valencia *Las Provincias*, el 18 de febrer de 1913, més tard en el meu estudi *Una mascarada quixotesca celebrada a Barcelona en 1633*, i últimament en l'esmentat llibre d'En Martínez. Haig d'advertir que en aquesta última obra s'hi troben interessants documents referents a En Martí Joàn de Galva.

any traspassen els esmentats editors a En Rix de Cura el compromís que tenien amb En Nicolao Spindeler; aquest nou editor fa fer tres cents quinze exemplars més del *Tirant*. En Martínez opina que les diferencies tipogràfiques que observa En Bonsoms entre els exemplars valencians de 1490 són degudes a què primer es féu una tirada de quatre cents exemplars amb l'orla, i després, al cap de més d'un mes i mig, una nova tirada de tres cents quinze; si així fos, les variants es trobarien en tot el treball que havía fet En Spindeler per encàrrec dels primers editors. Potser tindrà raó el meu amic, però hi ha una petita cosa que no aclara prou aquesta conjectura, i és que en el cap. cxliij de l'exemplar de Nova York la lletra inicial, que ha d'esser una *D*, no hi és, es troba el lloc tot buit, i en unes fulles d'aquesta mateixa edició, que són propietat de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, s'hi troba la inicial que manca en el de Nova York. ¿És que En Spindeler, al fer el nou compromís amb En Rix de Cura, tenía ja imprès l'esmentat capítol? No ho puc creure, per quant representa anar massa depressa; representa haver compost i tirat una tercera part del llibre. Per altra part, En Serrano Morales ens dóna a conèixer una escriptura entre l'impressor i el nou editor del *Tirant* referent a materials que posseía aquest i que passaren en dipòsit en poder de l'otorgant, segons compromís que firmà En Spindaler amb data de 28 setembre 1489.[1]

Amb aquestes dates anteriors, i sabent l'estat financier de l'impressor, vaig a fer la següent conjectura. En 7 d'agost l'impressor es compromet a publicar el *Tirant* per encàrrec de Cervelló, Bertràn i Trinxer; és de presumir que En Spindeler faría com els nostres impressors, que no comencen la feina tot seguit, per tant, es passaría alguns dies abans de empendre la tasca, i amb aquests s'enteraría dels tractes que havíen tingut o tenien els tres esmentats editors i En Rix de Cura. Al meu entendre, quan aquest, en 30 de setembre, encarregà els 315 exemplars, a més dels 400 que havíen contractat els altres, l'impressor no havía començat la seva feina, i aquesta la féu amb lletra d'En Rix de Cura. I ara que em dispensin els meus amics En Bonsoms i En Martínez per haver-los-hi sortit un tercer en discordia.

Un altre error d'En Gayangos és el dir que l'exemplar de Londres no té orla.[2] Vegeu els facsímils que publicà En Bonsoms, la descripció que fa En Haebler i el meu estudi del *Tirant*, i es veurà que la portada és orlada: és de creure, doncs, que la nota d'En Gayangos fou escrita de memoria.

I ara, entro en materia.

La BIBLIOTECA DE CATALUNYA té, pertanyents a l'edició de Valencia feta per En Nicolao Spindeler, les següents fulles:

Una, corresponent a la taula, que és l'última (signatura a_8), comença amb un troç de l'epígraf del capítol cccclij i acaba amb el registre de les signatures.

1. Obra esmentada, p. 530.

2. «Dicha orla no se halla ni en el ejemplar que acabo de describir (fa referencia al de la *Sapienza*, avui a Nova York), ni en el que fué de Mr. Thomas Grenville y se conserva en la Bib. del Museo Británico de Londres» (*Ensayo*, I, 1217).

El plec r complet, que és de vuit fulles, comença *les naus e galeres ab farina : e ab vi*, del cap. cxlj, i acaba *fon poder en diffipar aquella. No te*, cap. cxlvi.[1]

Plec ℙ, de sis fulles, complet; comença *blant ftil planyent deploraua*, capítol cccclxxiij, i acaba *per bo lo que lo Rey de Feç hauia*, cap. cccclxxx.[2]

Com es pot veure, és poca cosa si es compara amb els troços que posseeix corresponents a l'edició barcelonina.

Pot dir-se que el llibre d'En Martorell i En Gualba tingué èxit; ho demostra de manera palpable el fet de què als set anys d'imprimir-se a Valencia es reproduía a Barcelona; i cal dir que si els exemplars valentins han obtingut preus fabulosos,[3] no sé quant en demanaríen d'un dels impresos en la nostra ciutat per En Pere Miquel i En Diego de Gumiel.

Tots els que han detallat l'edició del *Tirant*, impresa en 1497, ho han fet copiant a En Gayangos, qui vegé l'exemplar d'Oporto a casa del Marquès de Salamanca, però s'ha de dir que l'eminent bibliògraf i mestre en literatura cavalleresca no ens féu assaber ni el nombre de fulles, ni signatures, ni res; solament escriu: «Fol. — 1. g.». La portada i colofó ho donà a conèixer detalladament en l'*Ensayo*.[4]

D'aquesta edició de tan extremada raritat, que no se sab figuri en cap biblioteca pública,[5] n'és posseidora la BIBLIOTECA DE CATALUNYA de dos grans troços, pertanyents al fons Aguiló i al d'En Dalmases.

El que va pertànyer al primer bibliòfil, comprèn 116 fulles, repartides així:

El plec signatura x : *moni. E reftara aci lo conefta ble, : e* corresponents al capítol ccxviij, i acaba : *er demauida moftrant effer mal con*, del ccxxviij.[6]

El plec signatura y és de vuit fulles, i comença : *tenta de Tirant feu principi a vn* del cap. ccxxviij, i acaba : *rant fera feguida. Lo emperador fti*, del ccxxxvj.[7]

El plec z conté vuit fulles, i comença : *gue ab fa filla fins que fon hora d'*, del capítol ccxxxvj, i acaba : *feu fill qui en batalla : e contra in*, del cclliij.[8]

El plec signatura z comença : *fels hauia feparada lanima del cors*, del capítol cclliij, i acaba *merexedor. Tots fe pensauen queu*, del cap. cclxiiij.[9]

1. Corresponen als caps. 126-131 de l'edició Aguiló. Faig avinent que tradueixo les abreviatures de l'original.
2. Corresponen als capítols d'igual número de l'edició Aguiló.
3. Vegeu Bonsoms, obra esmentada, p. 48.
4. Núm. 1218. S'ha de dir que la descripció del *Catálogo* la féu treta d'En Brunet, *Manuel de Libraire et de l'Amateur de Livres*.
5. En posseí un exemplar la *Bibliotheca Publica* d'Oporto. Vegeu e llibre de N'Arthur Humberto da Silva Carvalho, *Incunabulos da Real Bibliotheca Publica Municipal Do Porto* (Porto, Imp. Portugueza 1904), i en les pp. 110-136 s'hi troben interessants detalls referents a la desaparició de tan raríssim exemplar.
6. Caps. 203-213 de l'edició Aguiló.
7. Caps. 213-221 íd.
8. Caps. 221-239 íd.
9. Caps. 239-249 íd.

El plec signatura A, comença : *digues dell mort ſill e ella deyau d'*, del cap cclxiiij, acaba *Capítol cclxxix.*[1]

El plec signatura B, comença : *Reſpoſta que ſeu la princeſſa a Ti*, cap. cclxxix, i acaba : *ra d'admirables caualleries : no po*, del cap. cclxxxx.[2]

El plec signatura C, comença : *gue ſtar lo adolorit Emperador que*, del cap. cclxxxx, i acaba *les gracies. La ſilla per la molta a*, del cap. cclxxxxix.[3]

El plec signatura D, comença : *mor que al pare portaua ab amor*, del cap. cclxxxxix, i acaba : *tat de tremicen molt ben proue*, del cap. cccviiij.[4]

El plec signatura E, comença : *yt de totes les coſes neceſſariese*, del cap. cccviiij, i acaba *hauies aiuſtada robant viles e ciu*, del cap. cccxix.[5]

El plec signatura F, comença : *tats : les quals not hauia dexades*, del cap. cccxix, i acaba : *gut ala ſi de mos darrers dies ſi la*, del cap. cccxxxiiij.[6]

El plec signatura G, comença : *tua virtut non vol perdonar. E clamte*, del capítol cccxxxiiij, i acaba *niç ans que moris*, del cap. cccxlv.[7]

El plec signatura H, comença : *La noblea : e virtut es ia*, del cap. cccxlv, i acaba, *muller. O linatge de roquaſalada*, del cap. ccclv.[8]

El plec signatura I, comença : *lo mes digne de bondat e virtut que*, del cap. ccclv, i acaba : *res : e los altres animals ixen ab*, del cap ccclxxiiij.[9]

El plec signatura L, comença : *naturals veſtits e deles veſtiduref*, del cap ccclxxiiij, i acaba : *ſer reuerencia ala princeſſa*, del cap. ccclxxxxj.[10]

Tots els plecs anteriors estàn complets, ço és, tenen vuit fulles. Però, junt amb aquestes 112 fulles en vingueren quatre més, també de l'edició barcelonina, que corresponen al plec signatura M; una fulla la M_1, comença : *Esplicada que ſon lamba*, del capítol ccclxxi, i acaba : *de que tirant li hauia dat carrech*, del cap. cccxciij;[11] i al plec signatura P, tres fulles les P_3=P_5 que comença : *Libidinoſa amor los efecteſ. La rey*, del cap. ccccxxxviij, i acaba : *mes ſen ana ala poſada de ypolit*, del cap. ccccxlv.[12]

Gracies a aquest bon nombre de capítols vaig poder fer acaraments entre el text de Valencia, fet per En Spindaler, amb el de Barcelona, imprès per En Miquel i En Gumiel; treball que em serví per al meu esmentat estudi. No coneixent-se l'exemplar de la Biblioteca Pública d'Oporto, el troç provinent del fons Aguiló era l'únic que es

1. Caps. 249-264 de l'edició Aguiló.
2. Caps. 264-275 íd.
3. Caps. 275-284 íd.
4. Caps. 284-294 íd.
5. Caps. 294-304 íd.
6. Caps. 304-319 íd.
7. Caps. 319-330 íd.
8. Caps. 330-340 íd.
9. Caps. 340-359 íd.
10. Caps. 359-376 íd.
11. Caps. 376-378 íd.
12. Caps. 423-430 íd.

coneixía, quan no fa molt, a l'adquirir la BIBLIOTECA DE CATALUNYA els manuscrits i impresos de l'antiga casa Dalmases, entrà amb el títol de *Crónica catalana* un fragment d'un incunable, que no era altra cosa que un *Tirant* de l'edició barcelonina. El nombre de fulles és més gran que el primer, i comprèn el següent text:

El plec o és de vuit fulles, però hi manquen les tres primeres i l'última; per tant, la fulla o_4, que és la primera, comença : *alli eren : car no pogueren ſoferir*, del cap. cxxxiij, i acaba : *donar coſes que ſien de poca con*, del cap. cxxxvij.[1]

El plec signatura p, és complet, comença : *Als cauallers es donat*, del cap. cxxxviij, i acaba : *Mas guardat que ſouent la ſor*, del cap. cxxxxiij.[2]

El plec signatura q, és complet; comença : *tuna encara que ſia vençuda retor*, del cap. cxxxxiij, i acaba : *dix. O be ſou ſtranya ſenyora en*, del cap. cxxxxvj.[3]

El plec signatura r, és complet; comença : *temps de tan gran neceſſitat de guer*, del cap. cxxxxvj, i acaba : *ra que tirant deixe la capitania e*, del cap. cliiij.[4]

El plec signatura r, és complet; comença : *lacceptara yo deles mies mans li*, del cap. cliiij, i acaba : *Preſtament ſe dix per tot lo caſtell*, del cap. clix.[5]

El plec signatura t, és complet; comença : *com diaſebus era vengut : totes les*, del cap. clix, i acaba : *menta en tanta quantitat que donaua*, del cap. clxiij.[6]

El plec signatura s, és complet; comença : *torns per lo lit com ſa lo malalt que ſta*, del cap. clxiij, i acaba : *Mas juſta eſcuſa no teniu per al*, del cap. clxxij.[7]

El plec signatura t, és incomplet; comprèn les tres primeres fulles, el text comença : *quem hauem offeſa. Perque los ho*, del cap. clxxij, i acaba : *d'reſcat volraſ dar lo gran caramany*, del clxxviij, i les quatre últimes, que comencen : *nou pora ſer que la ſua edat no loy*, del cap. clxxix, i acaba : *mes iuſta ſcuſa per al quem has offe*, del capítol clxxxvij.[8] Com se veu, hi manca la fulla t_2.

El plec signatura v, és complet; comença : *ſa. Los ſats enueioſos dela mia pro*, del cap. clxxxvij, i acaba : *tes les ſues donzelles. Com ſoren to*, del cap. ccj [9]

El plec signatura u, és complet; comença : *tes molt ben abillades. Les donzel*, del cap. ccj, i acaba : *que ſien bones en ſer aqueſt matri*, del cap. ccxviij.[10]

Els plecs que segueixen x-𝕃 no es descriuen aquí per haver-ho fet al tractar del *Tirant*, edició de Barcelona, que vingué amb el fons Aguiló; però s'ha de dir que s'hi troben amb els d'En Dalmases alguns plecs, encara que pocs, incomplets, i aquests són els següents:

1. Caps. 118-122 de l'edició Aguiló.
2. Caps. 123-128 íd.
3. Caps. 128-131 íd.
4. Caps. 131-139 íd.
5. Caps. 139-144 íd.
6. Caps. 144-147 íd.
7. Per errada clxvij. Caps. 147-151 de l'edició Aguiló
8. Caps. 151-171 íd.
9. Caps. 171-185 íd.
10. Caps. 185-203 íd.

Biblioteca de Catalunya

Al plec 𝔈, li manquen les dues primeres fulles;
Als plecs 𝔊 i 𝔇, els hi manca l'última fulla, i
Al plec 𝔉, hi manca la primera fulla.

Com s'ha pogut veure al tractar el text del *Tirant* imprès per En Pere Miquel i En Diego de Gumiel, vingueren del fons Aguiló els plecs x-𝔏, més la fulla primera del plec 𝔐 i les ℙ3-ℙ5; ara, amb el fons de la casa Dalmases, han vingut les següents fulles del plec signatura 𝔐.

El plec signatura 𝔐, és incomplet, li manca la primera i última fulla; comença, doncs : *recullis en la nau : e feu dar vela per,* del cap. ccclxxxxiij, i acaba : *e ventura : que en la mar fe mes tan,* del cap. ccccvj.[1]

El plec signatura ℙ, també és incomplet; solament hi ha la fulla ℙ2 i la ℙ7; la primera comença *ra yo fins que de miveiau femblant,* del cap. ccccxxxv, i acaba : *lant moltes vegadas conegueren de,* del cap ccccxxxviij; la segona, comença : *acauall feren la via del lur camp ab,* del cap. ccccxlvij, i acaba : *tiuitat e miferia. Tirant no volgue,* del cap. ccccxlviij.[2]

Coneguts els plecs que vingueren amb el fons de l'eminent bibliògraf i els de l'antiga casa Dalmases, es reuneixen, en la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, des del capítol 134 fins el 448, ço és, del plec signatura o fins el de la ℙ inclusiu, mancant solament les fulles 𝔐8, ℙ1, ℙ6, i ℙ8. Per tant, coneixem del text de la segona edició de *Tirant,* aquella que En Salvà diu que és de més valua que la primera, 314 capítols, o siguin unes dues terceres parts del llibre.

Aquesta nova entrada del text del *Tirant* és de 187 fulles. Moltes d'elles ja les tenía vistes de quan vingueren amb l'exemplar del fons de l'Aguiló, però amb les fulles noves de la casa Dalmases vénen a esser dues terceres parts del text.

Les característiques de l'edició barcelonina, són : lletra gòtica Tortis, de tres tamanys, cal advertir que la del text és més gran que la de Valencia; les inicials dels capítols són més petites[3] que les del text de Spindeler, però també n'hi manquen, havent-hi l'espai en blanc o bé al mig d'aquest la inicial en lletra minúscula; a l'igual que l'edició valentina, va el text a dues columnes, tenint generalment quaranta quatre ratlles en cascuna d'elles.

Si fos rebuscador d'engrunes diría que el tiratge del *Tirant,* edició barcelonina, fou fet en dues vegades, per quant en l'exemplar de l'Aguiló no hi figura la signatura 𝔈3 al peu de la fulla i sí en el que fou d'En Dalmases, així com esmentaría que la lletra inicial del cap. cclix es troba en l'exemplar d'aquesta última procedencia i hi manca en el que fou del patriarca de les lletres catalanes; però, recordant com s'imprimía en els primers temps de la impremta, el que un exemplar tingui una inicial i

1. Caps. 378-391 de l'edició Aguiló.
2. Caps. 421-433 íd.
3. La caixa és de 18 1/2 × 18 1/2 mm.

en un altre de la mateixa edició hi manqui, no em farà dir que aquella es féu en dues tirades, i em demostrarà la poca quantitat de material de l'impressor.

Un altre de les característiques del text de l'edició barcelonina és el canvi de les moltes majúscules en minúscules, com ho demostra l'acarament següent, del final del cap. cxlj:

Valencia, 1490	Barcelona, 1497
... ab farina : e ab vitualles ans quen paſſem fretura Pirimus ſe parti ...	... ab farina e ab vitualles ans que paſſem fretura pirimus ſe parti ...
... de Conſtantinoble ...	... de conſtantinoble ...
... que lo Emperador fos mort o la Emperadriu o la filla Paſſa ...	... que lo emperador fos mort o la emperadriu o la filla. Paſſa ...
... natura Françeſa.	... natura françeſa.
... Emperador ...	... emperador ...
... de caualleria de Judes ...	... de caualleria : de iudes ...
... del Emperador ...	... del emperador ...
... senyor Emperador. Amich dix Pirimus	... senyor emperador. Amich dix pirimus.
... ab lo Emperador	... ab lo emperador ...
... de la Emperadriu hon era lo Emperador ...	... de la emperadriu hon era lo emperador ...
... de Tirant ...	... de tirant ...
... nom Pirimus	... nom pirimus ...
... Carmeſina	... carmeſina
... haja	... haia
... majeſtat	... maieſtat
... aſetjats prop lo Riu	... asetiats prop lo riu

Això, referent a les lletres majúscules i a l'ús de la *i* per *j*, que en quant al text, també a voltes és diferent, com ho demostra la següent compulsa:

Valencia, 1490	Barcelona, 1497
... e perço capita ...	... e perço virtuos capita ...[1]
... en contrictio e penitencia : foragite ...	... en contrictio e paciencia : foragite ... [2]
... e virtuos com vos fou ...	... e virtuos com fou ...[3]
... Ella no es ſtada leal a ſon pare : com ſera leal aſon marit. Ella ha decebuda...	... Ella no es ſtada leal a ſon marit. Ella ha decebuda ...[4]
... a la mia peccadora anima ...	... a la pecadora anima ...[5]
... e ab la veu fosca ſe pres a dir altra volta beſant ...	... e ab la veu foſca dix altra volta beſant ...[6]

1. Cap. 220, fulla y_7, col. 1.ª, de Valencia i x, col. 2, de Barcelona.
2. Cap. 236, fulla A_6, col. 3.ª, de Valencia, i y_7, col. 3.ª, de Barcelona.
3. Cap. 268, fulla D_3, col. 3.ª, de Valencia, i A_3, col. 1.ª, de Barcelona.
4. Cap. 286, fulla E_6, col. 2.ª, de Valencia, i B_5, col. 4.ª, de Barcelona.
5. Cap. 274, fulla D_7, col. 2.ª, de Valencia, i A_6, col. 4.ª, de Barcelona.
6. Cap. 291, fulla F_3, col. 1.ª, de Valencia, i E_2, col. 2.ª, de Barcelona.

Com s'ha pogut observar, a voltes l'edició barcelonina corretgeix amb encert el text de Spindeler;[1] però, de totes maneres, just és dir que en les més de les correccions no s'hi veu, per desgracia, una mà experta

Vulgui Déu que en la pròxima bona entrada de llibres que faci l'Institut d'Estudis Catalans, entrada que sigui pariona a les de l'Aguiló, Bonsoms, Dalmases i Ministeri d'Instrucció Pública de França, vingui un altre fragment del llibre d'En Joanot Martorell i En Martí Joàn de Galba, i encara que a poc a poc, es pugui anar completant un exemplar barceloní d'aquella raríssima obra, de la que digué En Cervantes que era[2] «un tesoro de contento y una mina de pasatiempo», i féu escriure a En Salvà[3] que «puestos en una venta el *Tirant lo Blanch* de la primera edición de 1490, el de Barcelona de 1496 o la traducción castellana del mismo de 1511, no sabría por cuál dar mayor precio, porque, como he dicho antes, del primero conozco tres ejemplares, mientras que del segundo y tercero sólo sé que exista un ejemplar y ambos están faltos».

1. Referent a aquest punt, vegeu el meu esmentat *Estudio crítico*, etc., p. 37 i ss.
2. *Don Quijote*, part 1.ª, cap. VI.
3. *Catálogo*, I, pàg. XIII.

CORRESPONDENCIA DE CAPÍTOLS

ENTRE LES EDICIONS DE VALENCIA, 1490, BARCELONA, 1497, I BARCELONA, 1879-1904

Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló
1[1]	1[2]	20	20	39	39	59	52
2	2	21	21	40	40	60	53
3	3	22	22	41	41	61[9] }	54[11]
4	4	23	23	42	42	62[10] }	
5	5	24	24	43	43	63	55
6	6	25[3]	25[4]	44	44	64	56
7	7	26	26	45[5]		65	57
8	8	27	27	46[6]		66	58
9	9	28	28	47[7]		67	59
10	10	29	29	48	45[8]	68	60
11	11	30	30	49		69	61
12	12	31	31	51		70	62
13	13	32	32	52		71[12]	63
14	14	33	33	53	46	71[13]	64
15	15	34	34	54	47	72[14] }	65[16]
16	16	35	35	55	48	73[15] }	
17	17	36	36	56	49	74	66
18	18	37	37	57	50	75	67
19	19	38	38	58	51	76	68

1. Sense epígraf.
2. Sense epígraf.
3. En l'edició de Valencia l'epígraf és : *Com lo rey hermita dona la batalla als moros fon vencedor.*
4. En l'edició de N'Aguiló no hi ha l'epígraf.
5. L'epígraf d'aquest capítol, en l'edició de Valencia, és : *Los capitols de les armes ques podien ter en aquelles festes.*
6. L'epígraf del capítol 46, és : *de axo mateix.*
7. Els capítols 47-49 i 51-52 van sense epígraf, però en la Taula, es llegeix : *de axo mateix.* S'ha d'advertir que en el text salta la numeració del cap. 49 al 51, i en la taula del 46 al 48.
8. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Los capitols de les armes ques podien ter en aquelles festes.*
9. L'epígraf d'aquest capítol, és : *La resposta que Tirant feu al senyor de les viles ermes quant li demana lo fermaill que la bella Agnes li hauia dat.*
10. Té per epígraf : *Letra de batalla tramesa per lo senyor de les viles ermes a Tirant lo blanch.*
11. L'epígraf d'aquest capítol, és : *La resposta que Tirant feu al senyor de les Viles ermes quant li demana lo fermall que la bella Agnes li hauia dat.*
12. Aquest porta per epígraf : *Con lo terc caualler dona vn albara al Rey deles armes que volien ter.*
13. Aquest capítol porta per epígraf : *Deles paraules que contenia lo albara del quart caualler.* Com s'ha pogut veure, hi ha dos capítols amb el n.º 71, i així mateix figura en la taula.
14. Aquest capítol porta el següent epígraf : *Com Tirant entra en lo camp ab los tres cauallers lo hu apres laltre : e de tots fou vencedor.*
15. Aquest capítol, és : *Com Tirant vence lo quart caualler.*
16. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Com Tirant entra en lo camp ab los tres cauallers, lo hu apres laltre, e de tots fou vencedor.*

Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló
77	69	98	84	118	103	139	124
78	70	99	85	119	104	140	125
79	71	100	86	120	105	141	126
80	72	101	87	121	106	142	127
81	73	102	88	122	107	143	128
82	74	103	89	123	108	144	129
83	75	104	90	124	109	145	130
84	76	105	91	125	110	146	131
85	77	106	92	126	111	147	132
86	78	107[7]	93[8] / 94[9]	127	112	148	133
87[1] / 88[2] / 89 / 90 / 91	79[3]	108	95	128	113	149	134
		109	96	129	114	150	135
		110	97	130	115	151	136
		111	98	131	116	152	137
92	80	112[10] / 113[11]	99[12]	132	117	153	138
93[4] / 94[5] / 95	81[6]	114	100	133*	118	154	139
		115[13] / 116[14]	101[15]	134	119	155	140
96	82			135	120	156	141
97	83	117	102	136	121	157	142
				137	122	158	143
				138	123	159	144

1. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Los capitols de la fraternitat son aquests.*

2. Aquest capítol i els tres següents, ço és, 88-91, van en el text sense epígraf, però en la Taula s'hi llegeix : *Aque son obligats los Cauallers dela garrotera se conté en los capitols lxxxviii lxxxix. xc. xci.*

3. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Los capitols de la fraternitat fon aquests.*

4. El títol d'aquest capítol, és : *Los vots que fan les dones de honor.*

5. Aquest capítol i el següent, en el text, van sense epígraf, però en la Taula s'hi llegeix : *Del vot que fan les donor qui son tres capitols xciii. xciiii. xcv.*

6. Aquest capítol, porta per epígraf : *Los vots que fan les dones de honor.*

7. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Com fon mort lo Solda per sos vasalls a mort vituperosa;* però en la fulla I_2, al mig de la col. 3.ª, s'hi llegeix : *La offerta que feu lo Mestre de Rodes a Tirant de pagarli la nau,* com si fos un epígraf d'un capítol que per descuit de l'impressor no hi figuri el nombre corresponent, però el seguir bé la numeració em fa pensar que aquest oblit fou de l'autor i no de Spindaler.

8. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Com fon mort lo Solda per sos vasalls a mort vituperosa.*

9. L'epígraf d'aquest capítol, és : *La offerta que feu lo Mestre de Rodes a Tirant de pagarli la nau.*

10. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Com lo Rey de Cicilia trames deu Galeres e quatre naus armades al Rey de França per valença.*

11. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Lo vot que tirant feu dauant lo Rey de França : e molts altres cauallers.*

12. L'epígraf d'aquest capítol és igual al del núm. 112 de l'edició de Valencia, però en el text Aguiló s'hi llegeix, a la meitat (I, p. 366), amb lletra cursiva, l'epígraf del cap. 113 del text de Spindaler, mes sense números; açò fa que els caps. 112 i 113 de la primera edició en facin un sol en el del text de l'Aguiló.

13. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Letra tramesa per lo Emperador de Constantinoble al Rey de Cicilia.*

14. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Com lo Rey de Cicilia pregua a Tirant per part sua e del Emperador de Constantinoble : que volgues anar en Constantinoble per socorrerlo.*

15. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Letra tramesa per lo Emperador de Constantinoble al Rey de Cicilia, e com lo dit Rey pregua a Tirant per part sua e del Emperador de Constantinoble que volgues anar en Constantinoble per socorrerlo.*

* Des d'aquest capítol fins el 448 s'ha pogut seguir amb el text de Barcelona (1497).

Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló
160[1]	45[3]	205	189	249	234	294	279
161[2]		206	190	250	235	295	280
162	146	207	191	251	236	296	281
163	147	208	192[4]	252	237	297	282
164	148		193[5]	253	238	298	283
165	149	209	194	254	239	299	284
166	150	210	195	255	240	300	285
167	151	211	196	256	241	301	286
168	152	212	197	257	242	302	287
169	153	213	198	258	243	303	288
170	154	214	199	259	244	304	289
171	155	215	200	260	245	305	290
172	156	216	201	261	246	306	291
173	157	217	202	262	247	307	292
174	158	218	203	263	248	308	293
175	159	219	204	264	249	309	294
176	160	220	205	265	250	310	295
177	161	221	206	266	251	311	296
178	162	222	207	267	252	312	297
179	163	223	208	268	253	313	298
180	164	224	209	269	254	314	299
181	165	225	210	270	255	315	300
182	166	226	211	271	256	316	301
183	167	227	212	272	257	317	302
184	168	228	213	273	258	318	303
185	169	229	214	274	259	319	304
186	170	230	215	275	260	320	305
187	171	231	216	276	261	321	306
188	172	232	217	277	262	322	307
189	173	233	218	278	263	323	308
190	174	234	219	279	264	324	309
191	175	235	220	280	265	325	310
192	176	236	221	281	266	326	311
193	177	237	222	282	267	327	312
194	178	238	223	283	268	328	313
195	179	239	224	284	269	329	314
196	180	240	225	285	270	330	315
197	181	241	226	286	271	331	316
198	182	242	227	287	272	332	317
199	183	243	228	288	273	333	318
200	184	244	231	289	274	334	319
201	185	245	229	290	275	335	320
202	186	246	230	291	276	336	321
203	187	247	232	292	277	337	322
204	188	248	233	293	278	338	323

1. L'epígraf d'aquest capítol, es el següent : *Salconduit que fa la princessa al capita Tirant.*
2. Aquest capítol no porta epígraf.
3. Aquest capítol porta el següent epígraf : *Salconduit que fa la Princesa al capita Tirant.*
4. L'epígraf d'aquest capítol és igual al de núm. 208 de l'edició de Valencia : *La resposta que lo Emperador feu als embaxadors.*
5. L'epígraf d'aquest capítol, és : *Com lo Emperador solicitaua consells sobre la guerra e Tirant solicitava lo complimen de ses amors ab la Princessa.*

Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló	Valencia	Aguiló
339	324	376	361	413	398	450	435
340	325	377	362	414	399	451	436
341	326	378	363	415	400	452	437
342	327	379	364	416	401	453	438
343	328	380	365	417	402	454	439
344	329	381	366	418	403	455	440
345	330	382	367	419	404	456	441
346	331	383	368	420	405	457	442
347	332	384	369	421	406	458	443
348	333	385	370	422	407	459	444
349	334	386	371	423	408	460	445
350	335	387	372	424	409	461	446
351	336	388	373	425	410	462	447
352	337	389	374	426	411	463	448
353	338	390	375	427	412	464	449
354	339	391	376	428	413	465	450
355	340	392	377	429	414	466	451
356	341	393	378	430	415	467	452
357	342	394	379	431	416	468	453
358	343	395	380	432	417	469	454
359	344	396	381	433	418	470	455
360	345	397	382	434	419	471	456
361	346	398	383	435	420	472	472[1]
362	347	399	384	436	421	473	473
363	348	400	385	437	422	474	474
364	349	401	386	438	423	475	475
365	350	402	387	439	424	476	476
366	351	403	388	440	425	477	477
367	352	404	389	441	426	478	478
368	353	405	390	442	427	479	479
369	354	406	391	443	428	480	480
370	355	407	392	444	429	481	481
371	356	408	393	445	430	482	482
372	357	409	394	446	431	483	483
373	358	410	395	447	432	484	484
374	359	411	396	448*	433	485	485
375	360	412	397	449	434	486	486
						487	487

* Fins aquest capítol s'ha seguit els epígrafs dels de Valencia (1490) amb els de Barcelona (1497) i Aguiló (1879).

1. Aquí, com es veu, ja s'ajusta l'edició de N'Aguiló amb la de Valencia i Barcelona. Cal dir que aquest salt que es fa en la numeració, s'hauría pogut fer ja des del núm. 195.

El Breviculum i les miniatures de la vida d'en Ramón Lull de la Biblioteca de Karlsruhe,

per JORDI RUBIÓ.

EL Director de la Secció de manuscrits de Karlsruhe, W. Branbach, publicà en 1893, en dotze fototipies, les miniatures d'un còdex lul·lià d'aquella biblioteca, del més gran interès literari i artístic.* Ademés de donar una puntual descripció del llibre, féu una explicació de cada una d'elles, acompanyada de lleugeres notes, no sempre ben orientades. D'aquesta obra se'n degué fer una tirada curta, perquè a Alemanya mateix és difícil de trobar, i restà gairebé ignorada dels nostres lul·listes. Crec que D. Estanislau Aguiló, de Mallorca, en tenía un exemplar, però jo no l'he vista mai citada en els estudis publicats a Catalunya i a Mallorca sobre en Lull.

Per aquesta raó, i perquè en Branbach s'acontentà amb extractar i traduir alguns textos del llibre, prou interessants, que no eren reproduïts en les miniatures, no crec fora del cas donar una indicació del contingut del manuscrit, tot acompanyant la reproducció de les seves miniatures i el text sencer d'alguns d'aquells fragments, aprofitant les notes que en vaig pendre l'any 1913. He intentat, ademés, averiguar qui va esser-ne l'autor, qüestió que no tocà absolutament en Branbach, i que m'ha portat a relacionar el manuscrit de Karlsruhe amb un dels textos lul·lians més interessants conservats a la Biblioteca Nacional de París.

Porta avui el manuscrit, a la biblioteca de Karlsruhe, la signatura Sanct Peter, perg. 92, i hi figura des de l'any 1807, en què passaren a aquella col·lecció els manuscrits del monestir de benedictins de Sant Pere de la Selva Negra (V. Branbach, *Die Handschriften der ... Bibliothek in Karlsruhe*, Karlsruhe, 1891; I, 24). El monestir l'havía adquirit en 1736, per mans del seu abat Ulric, d'un senyor de Weigelsperg; així es fa constar en una nota del mateix manuscrit i en els anals de Sant Pere, fent remarcar que el llibre és *rarus et magni pretii*. Fou sempre considerat com una de les

* *Des Raimundus Lullus Leben und Werke in Bildern des XIV Jahrhunderts.* Karlsruhe, Verlag von Ch. Th. Groos, 1893. 19 pp. de text i 12 làmines en foli.

Biblioteca de Catalunya

joies d'aquella biblioteca, i com a tal fou assenyalat en el *Iter Alemannicum* de Martinus Gerbert.* El manuscrit procedeix de França, com ho indiquen diferents notes de posseidors, la més vella de les quals, d'últims del segle XV, es refereix a un monestir francès de Sant Secundí. En el segle XVIII ja era a Alemanya.

És un manuscrit de pergamí, escrit en els primers anys del s. XIV, que consta actualment de 44 ff. (350 × 277 mm.), però que en el s. XVII, època en la que sembla fou foliat a baix de plana amb xifres aràbigues, en comptava 61. Avui manquen els ff. 13, 14, 15, 39, 44-54, 59 i 60. El f. 61 és capgirat, i ja ho era al foliar-se el còdex; és format per dos fulls de pergamí enganxats, en els que hi devía anar una gran figura circular de moviment; encara es veu el forat on es subjectava el cercle giratori. En les quatre cantonades s'hi expliquen les quatre *conditiones* per a l'ús de la figura. Al verso s'hi veuen també rastres d'un cercle en vermell, i a les dues cantonades superiors hi ha vestigis d'una explicació que no pot arribar a llegir-se.

La relligadura actual és de principis del s. XIX, de paper i cartró de color, amb bagues blaves, mig estripades.

El llibre consta de dues parts; la primera, que comprèn els 12 folis primers, és iconogràfica i serveix d'introducció a la segona, que omplía la part més considerable del text, i és un *Breviculum ex artis Remondi electum, ad preceptum regine Francie et Navarre sublimatum.* El descriuré a continuació.

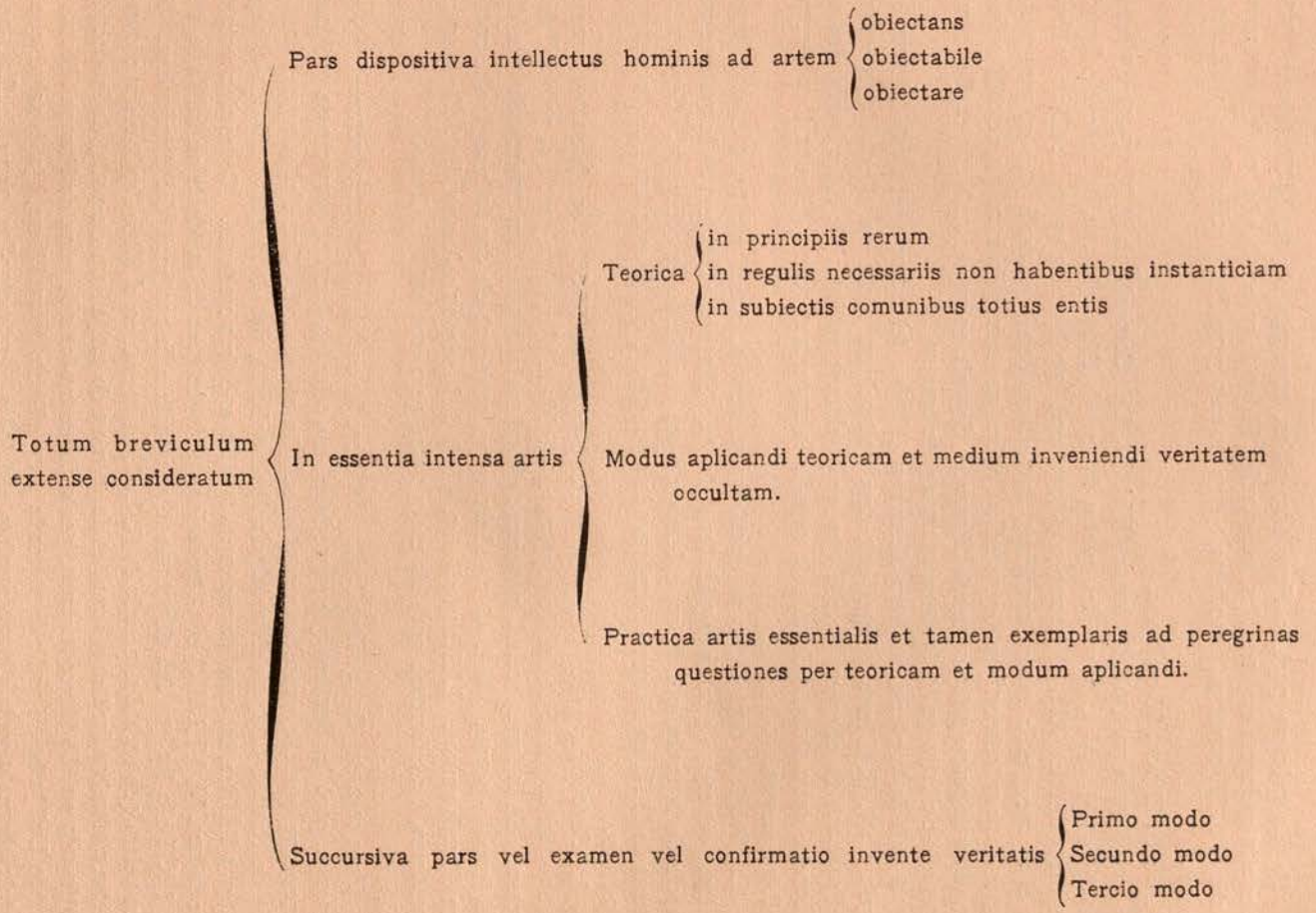
Fol. 1. S'hi conté el pròleg del que féu escriure el manuscrit, i que copío al final en l'apèndix I. Comença : «*Intentio quare feci fieri...*»; f. 1 v.º, làm. 1; f. 2, làm. 2; f. 2 v.º, blanc; f. 3, blanc; f. 3 v.º, làm. 3; f. 4, làm. 4; f. 4 v.º, blanc; f. 5, làm. 5; f. 5 v.º, explicació de la làmina 5, que reprodueixo en l'apèndix II; f. 6, blanc; f. 6 v.º, làm. 6; f. 7, làm. 7; f. 7 v.º, blanc; f. 8, làm. 8; f. 8 v.º, blanc; f. 9, blanc; f. 9 v.º, làm. 9; f. 10, làm. 10; f. 10 v.º, blanc; f. 11, blanc; f. 11 v.º, làm. 11; f. 12, làm. 12; f. 12 v.º, blanc.

Manquen després 3 ff., que no crec que continguessin miniatures, perquè la llur serie sembla closa amb la làmina 12, que representa l'entrega a la reina de França dels tres resums fets pel *compilator* del llibre, de les obres de Ramón Lull.

Foli 13 v.º (abans f. 16 v.º) : Comença en vermell : «*Incipit breviculum ex artibus remondi electum ad preceptum regine francie et nauarre sublimatum.*»

Segueix en negre, en forma sinòptica, l'índex o taula del contingut del llibre, que copío a continuació, conservant la disposició de l'original:

* Parlant de Sant Pere de la Selvanegra, diu : «*Singularis tamen est codex membranaceus maximae formae, ubi primum habetur Vita Remundi (Lulli sc.) cum imaginibus pictis, adiuncta simul figurarum singularum explicatione, autographa, ut haud obscura produnt indicia, manu...*» (Ed. secunda, Typis San-Blasianus, 1773, p. 395.)


Totum breviculum extense consideratum
Pars dispositiva intellectus hominis ad artem
obiectans
obiectabile
obiectare
In essentia intensa artis
Teorica
in principiis rerum
in regulis necessariis non habentibus instanticiam
in subiectis comunibus totius entis
Modus aplicandi teoricam et medium inveniendi veritatem occultam.
Practica artis essentialis et tamen exemplaris ad peregrinas questiones per teoricam et modum aplicandi.
Succursiva pars vel examen vel confirmatio invente veritatis
Primo modo
Secundo modo
Tercio modo

1) La primera part, o *Pars dispositiva*, comprèn els ff. 14-27 (abans 17-30). És escrita en forma esquemàtica, amb taules, llistes de principis, etc., molt curosament. Acaba al f. 27, numeració moderna : «pro novem generibus accidentium predicamentorum».

Els ff. 27 v.º i 28 en blanc.

2) Segona part, o l'*Ars brevis (Hist. litt.*, L). Comprèn els ff. 28 v.º-39 v.º (abans 31 v.º-43 v.º). Al f. 28 v.º, les quatre figures de l'Art lul·liana, bellament caligrafiades a tres tintes. Al f. 29, comença el text, amb la rúbrica en vermell : «*Deus in timore tuo et de tua gracia magna confidens, Incipit ars brevis generalis que est ymago artis magne electa ex textu artium Raymundi lul cuiusdam regis maioricarum senescalli ordinata per partes ut patere potest sequendo litteram.*» Segueix en negre, amb una caplletra molt adornada : «Ratio quare fecimus istam artem brevem...»

A dalt de la plana, en lletra alemanya d'últims del s. XVI o principis del XVII, s'hi llegeix : «N. B. Dieses kommt mit dem gedruckten nicht an allen orten vberein.»; en Branbach fa observar també que no és el text autèntic de l'*Ars brevis*, sinó una elaboració del mateix, ordenada de vegades la materia en forma diferent, i amb extrets de l'*Ars magna*.

És dividit el text en les nou parts acostumades, essent escrites a dues columnes les tres primeres, i a ratlla seguida les restants. S'interromp el text en la vuitena part, després de la taula, que fa set columnes, i em sembla no és completa. Segueix una llacuna de 11 ff., en els quals terminava la segona part del *Breviculum* i devía començar la tercera.

3. *Succursiva pars*. Comprèn els ff. 40-43 (abans 55-58), i en els que manquen al davant s'hi contindríen les dues primeres divisions d'aquesta part i el principi de la tercera. En la forma actual, comença : «Nomi materia punctum transcendentem dicimus inveniri posse». Al f. 43 v.º s'interromp, mancant els dos folis següents, com ja hem dit més amunt. L'última rúbrica, a la fi de la segona columna, diu : «*De deo et eius operatione*», i s'interromp amb els mots : «sed eam esse est infinitum».

Poca cosa ens diuen sobre l'autor del llibre les curtes ratlles introductores amb què comença, però les làmines que reproduim, ens orienten bastant respecte de qui fou el personatge que féu executar aquest riquíssim manuscrit. Set d'elles representen la vida de Ramón Lull, en els seus principals episodis, des de la conversió fins al segón viatge a l'Àfrica, tal com els recompta la Vida anònima coetania. De les cinc restants, tres (núms. V, VI i VII) són figuracions al·legòriques de la doctrina lul·liana, i les XI i XII són les que fan directament referencia a la confecció del *Breviculum*. Per elles veiem que un anònim amic de R. Lull, anomenat en el llibre l'*epitomator* o el *compilator*, s'ofereix a fer tres resums (un de gros, un de mitjà i un de petit) de la doctrina continguda en 155 llibres lul·lians, per a presentar-los a la reina de França i Navarra. Ramón Lull ja havía patit de veure la poca eficacia de sos llibres, i ja és sabut que ell mateix alguna vegada s'havía resolt a reduir-los i extractar-los, per a facilitar-ne la

comprensió. Quan el seu amic (làm. XI) li demana permís per a fer els tres resums, en un curiosíssim diàleg que pot llegir-se en les làmines, no li posa més condició que la de què sigui respectat l'esperit de sos escrits : «*Dum tamen textum non ledas, ex ommibus eligas quod est utilis et magis intelligibile, diligibile et recordabile, quare quod pretermisi in uno libro, recuperavi in alio, ideo optime facis*». L'anònim deixeble va complir bé la tasca començada; per això al presentar-se R. Lull, vell i abatut, acompanyant-lo davant la gràcil figura de la reina francesa (làm. XII), elogía el seu treball, ja que *finem principalem observavit et textum non mutavit*, i, sobretot, *studium alliorum alleviavit*. Tres eren els llibres entregats a la regina de França, anomenats *Breviculum promissum*, *Electorium medium* i *Primum electorium*, i jo crec que el primer és el que trobem copiat en el manuscrit de Karlsruhe, a continuació de la serie de les miniatures.

Ara bé : qui era el *compilator* a qui devem aquest manuscrit? Pel seu vestit de drap blau folrat d'erminis, amb el qual el veiem ja representat en la làm. II, entre el públic que escolta el sermó, sembla esser un canonge, i un no pot menys de pensar amb en Tomàs le Myesier, canonge d'Arras, autor de les *Questiones Attrebatenses* i un dels més fidels amics que Ramón Lull tingué a París.[1] A la seva gran Biblioteca Nacional hi ha un groixut manuscrit (lat. 15450) que entre altres escrits lul·lians conté el text llatí més autèntic de la *Vida coetania* i el catàleg d'escrits lul·lians de 1311, recull procedent de la Sorbona, on fou llegat en 1336 pel mateix Tomàs d'Arras. Ell deu esser-ne l'autor segurament. Jo no l'he pogut examinar directament, i el conec sols a través de les noticies que se'n troben escampades en el volum dedicat a R. Lull de l'*Histoire littéraire de la France*, però a Munic se'n conserva una copia del s. XVII, entre els manuscrits aplegats per a l'edició maguntina. A judicar per aquesta copia, el ms. 15450 de París no és altra cosa que el gran *Electorium* de què parla el manuscrit de Karlsruhe, i com és probablement compost per en Le Myesier,[2] no resulta dubtosa la identificació del *compilator*. Així tindríem, doncs, que dels tres volums que aquest compongué se'ns en hauríen conservat el més petit i el major, o sigui el *Breviculum* i el *Primum Electorium*. Com que el fet té novetat i no sé que s'hagi intentat encara la filiació del recull de París, tan interessant per contenir el catàleg dels llibres de Ramón Lull i la seva vida, en donaré una breu descripció, a base de la copia que se'n guarda a Munic, procedent de la llibrería dels Pares de la Doctrina Cristiana de Sant Carles de París.

El ms. 15450 de la *Bibliothèque Nationale*, és un gruixut volum de 561 ff., i és transcrit en els ms. 10561-10565 de la Biblioteca Reial de Munic. És anomenat *Elec-*

1. *Hist. litt. de la France*, XXIX, p. 31.

2. Almenys fou el que el llegà a la Sorbona, segons es desprèn d'una nota que copio de la transcripció de Munic (ms. 10561) : «Tabula tractatum contentorum in volumine manuscripto pergameneo in folio operum divi doctoris et martyris Raymundi Lullii, quod servatur in Bibliotheca Magistrorum et dominorum in Sorbona, in cuius fine extremo et novissima pagina sic scriptum est : Iste liber est pauperum magistrorum de Sorbona in theologia studentium Parisiis, ex legato Thomae le Miesier Canonici Atrebatensis in medicina magistri, precii centum librarum turonensium anno domini M.CCC.XXXVI. mense septembris. Anima eius requiescat in pace.»

torium Raymundi Lulli, i es divideix en nou parts, de desigual extensió. La primera, serveix d'introducció, i conté la Vida de R. Lull, el catàleg de sos escrits i la *Prima pars magna disponens ad Electorium*. Després d'aquesta preparació, original de l'autor del compendi, segueixen en el ms. monacense 10561 els escrits lul·lians, que el compilador considerà essencials per a l'estudi i coneixement de la doctrina lul·liana. Els aniré detallant:

Ms. 10561. 1.ª *pars magna*.

1. De modo naturali intelligendi.
2. De ascensu et descensu intellectus.

Ms. 10562. 2.ª *pars magna*.

3. Ars inventiva.
4. Ars magna.
5. Tabula generalis.
6. Lectura compendiosa tabulae generalis.
7. De ente reali et rationis.
8. De substantia et accidente.
9. Principia philosophiae complexa.

Ms. 10563. 3.ª *pars magna*.

10. Investigatio generalium mixtionum.
11. De novis fallaciis.

4.ª *pars magna*.

12. Quaestiones super librum de ascensu et descensu intellectus. Item quaestiones solvendae per artem libri de ente reali et rationis. Item quaestiones solvendae per librum de venatione substantiae et accidentis.
13. Quaestiones principiorum complexorum generalium philosophiae.

5.ª *pars magna*.

14. Quaestiones magistri Thomae Attrebatensis.
15. Quaestiones quas quaesivit quidam frater Minor.
16. Reprobatio errorum contra Averroem.

6.ª *pars magna*.

17. De libero arbitrio.
18. De praedestinatione.
19. De praedestinatione et praescientia.
20. De anima.
21. De Deo.

Ms. 10564. 7.ª *pars magna*.

21. Quaestio valde alta et profunda. (Va precedida d'un pròleg original del compilador.)
22. Liber gentilis cum parabola.

(És una curiosa imitació del *L. del Gentil*, que es retroba en altres textes de Munic, i deu esser original d'en L. Myesier.)

23. De sacramentis ecclesiae.

(És una part de la *Disputatio fidelis et infidelis*, diferent del llibre *de septem sacramentis)*.

24. Demonstratio per aequiparantiam.
25. Supplicatio Raymundi professoribus studii Parisiensis.
26. De minori loco ad maiorem.
27. De concordantia et contrarietate.
28. De accidente et substantia.
29. De actu maiori et minori.
30. De novo modo demonstrandi.
31. De maioritate et fine.

Ms. 10565. 8.ª *pars magna.*

32. Investigatio Jhesu Christi.

(Segona part del llibre *De Deo)*.

33. De prima et secunda intentione.
34. De contemplatione Raymundi.
35. Contra Antichristum.
36. Quae lex sit magis bona.

9.ª *pars magna.*

37. Petitio Raymundi pro conversione infidelium.
38. Petitio Raymundi in concilio generali.
39. De acquisitione Terrae Sanctæ.
40. De quinque predicabilibus.
41. De propriis et comunibus actibus divinarum rationum.
42. De infinita et ordinata voluntate.
43. Tercia distinctio libri correlativorum.
44. Liber facilis scientiae.
45. Quaestiones in librum facilis scientiae.*

Tal és el *Electorium* d'en Tomàs d'Arras, del qual n'és un germà petit el *Breviculum* del còdex de Karlsruhe. En quina època ha de situar-se la seva composició? És evident, per de prompte, que el manuscrit del qual reproduim les miniatures és contemporani de Ramón Lull. L'últim episodi de la seva vida a què fa referencia, és l'anada a Bugia (làm. XI), la qual es realitzà en 1307. Això pot donar-nos un terme *a quo* per a fixar la data del manuscrit. Per altra banda, veiem que en ell s'hi aprofita la vida coetania tantes voltes citada, que sabem s'atura en 1311. En la làm. XI parla R. Lull de què ha compost 155 llibres, *tam parvos, mediocres quam magnos*, i aquesta xifra és molt semblant al total de 150 i tants llibres que es detallen en el catàleg

* Aquesta breu indicació no pot esser més que provisional. És indispensable estudiar el còdex de París per a conèixer l'estructura d'aquest compendi i veure com hi està continguda la doctrina lul·liana, destriant els textos originals dels retocats o refosos pel compilador, així com dels comentaris, imitacions o resums d'aquest últim.

de 1311, si és fidel la copia del vol. XXIX de l'*Histoire littéraire de la France*, posat en l'*Electorium* de París (ms. 15450) a continuació de la Vida anònima. Ademés, la figura de R. Lull en les nostres miniatures és molt semblant a la que veiem en la del ms. lat. 3323 de la Nacional de París, que conté el *Liber natalis pueri Jhesu*, dedicat a Felip *l'Hermós* el Nadal de 1310.* Els dos manuscrits són, doncs, relacionats iconogràficament i poden considerar-se germans en quant al temps. Finalment R. Lull féu estada a París des de 1309 a 1311.

Totes aquestes raons m'inclinaríen a creure que en 1310 tingué lloc l'entrevista de Ramón Lull amb el canonge *epitomator*, de la qual en sortiren els tres compendis, però hi ha una dificultat cronològica que no he sabut resoldre. És l'aparició en la miniatura XII d'una reina que pel seu blasó sembla esser la reina Joana de França i de Navarra, muller de Felip *l'Hermós*, la qual morí en abril de 1305, i a la qual presenta son treball el compilador, amb els versos:

«Exiguum munus quod dat tibi pauper amicus,
Recipiat placide tua benigna maiestas.»

Si aquesta reina és veritablement D.ª Joana, i no endevino certament a quina altra reina pot referir-se, la data de l'entrevista representada en la làm. XII ha d'esser anterior a 1305, i s'hauría de posar tal vegada en 1299, any en el qual R. Lull fou a París i en Tomàs d'Arras li dedicà les *Quaestiones Attrebatenses*. Però, llavors, com s'explica la figuració de l'anada a Bugia, realitzada en 1307? ¿No sorprèn, també, la coincidencia entre el número de llibres citats en la làm. XI i el dels catàlegs de 1311, posats al principi de l'*Electorium* com si es volgués precisar quins foren els textos copiats a contribució per son autor?

Exposo els meus dubtes, amb la confiança que no faltarà qui pugui esclarir-los.

L'estudi de les làmines pot donar lloc a interessantíssimes observacions. Són el comentari més viu i vigorós que ens ha arribat de la vida de Ramón Lull, i l'única il·lustració gràfica que no desdiu del text palpitant de veritat i emoció de l'anònima vida coetania. El retrat de Ramón Lull que ens donen, podrà esser un xic *poetitzat* pel pintor, però devía correspondre indubtablement a la realitat. És ben cert que la nostra imaginació moderna no es representa d'altra manera la figura del *fantàstic* de llarga barba i ulls ardents que un somnía al llegir sos llibres. En la reduïda serie de retrats d'escriptors que poden presentar les literatures migevals, pocs corresponen com aquest amb tanta força d'expressió a la psicología i al temperament del personatge.

No soc competent per a entrar en l'estudi artístic de les miniatures, tan realistes en algunes escenes, com plenes d'elegant espiritualitat en altres (vegeu la deliciosa figura de la reina en la làm. XII). Criden fortament l'atenció, per son simbolisme, la làm. V,

* GOTTRON, *Ramón Lulls Kreuzzugsideen*. Berlín, 1912; p. 41. S'hi pot veure un facsímil de la miniatura a què ens referim.

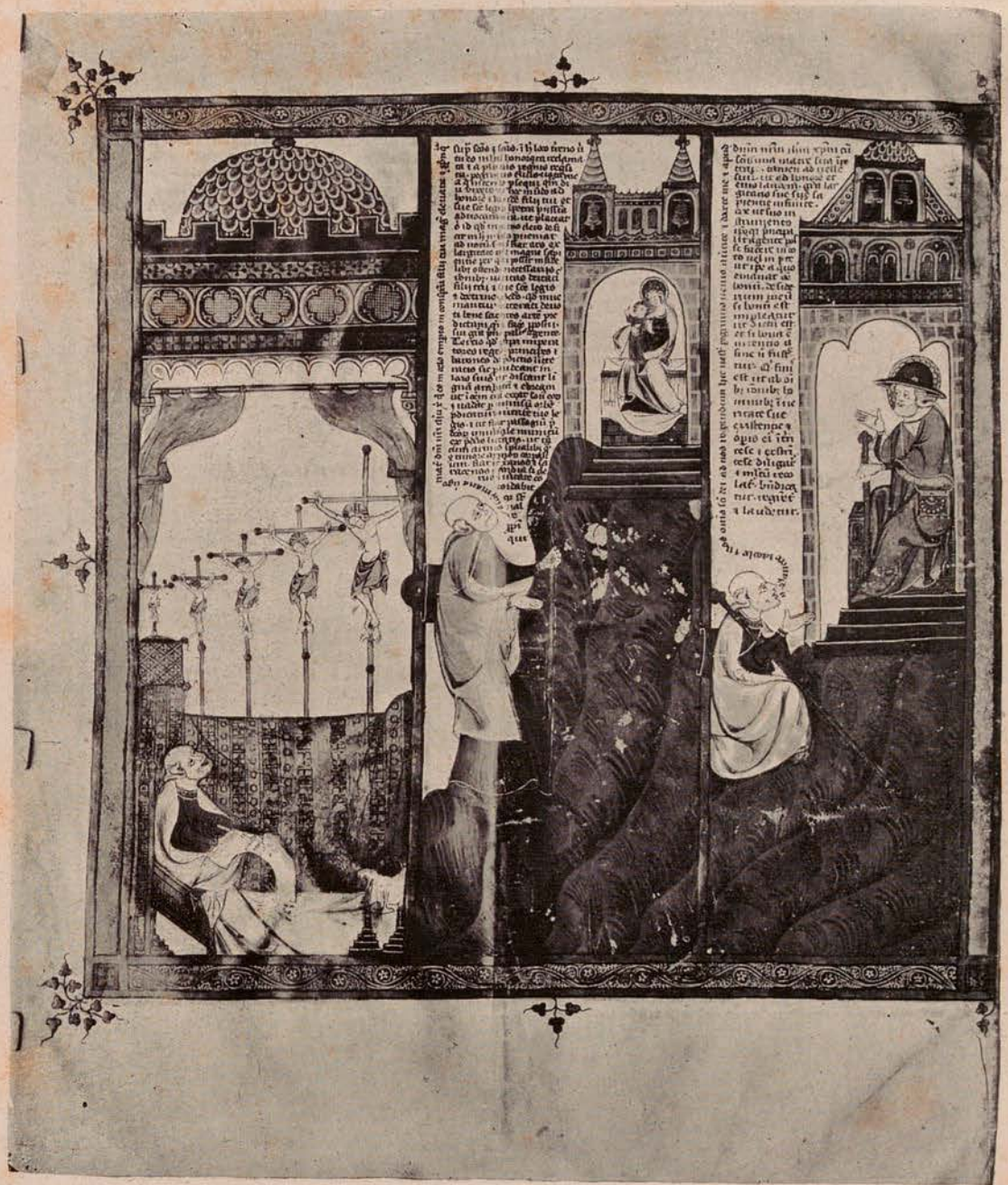


FIG. 7. — VOCACIÓ DE RAMÓN LULL
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. I.)



FIG. 8. — RENUNCIA DE R. LULL AL MÓN
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. II.)



FIG. 9. — LA DISPUTA DE R. LULL AMB L'ESCLAU SARRAÍ
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. III.)



FIG. 10. — R. LULL AL PUIG DE RANDA I A LA SORBONA
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. IV.)



FIG. 11. — REPRESENTACIÓ SIMBÒLICA DE LA DOCTRINA LUL·LIANA
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. V.)

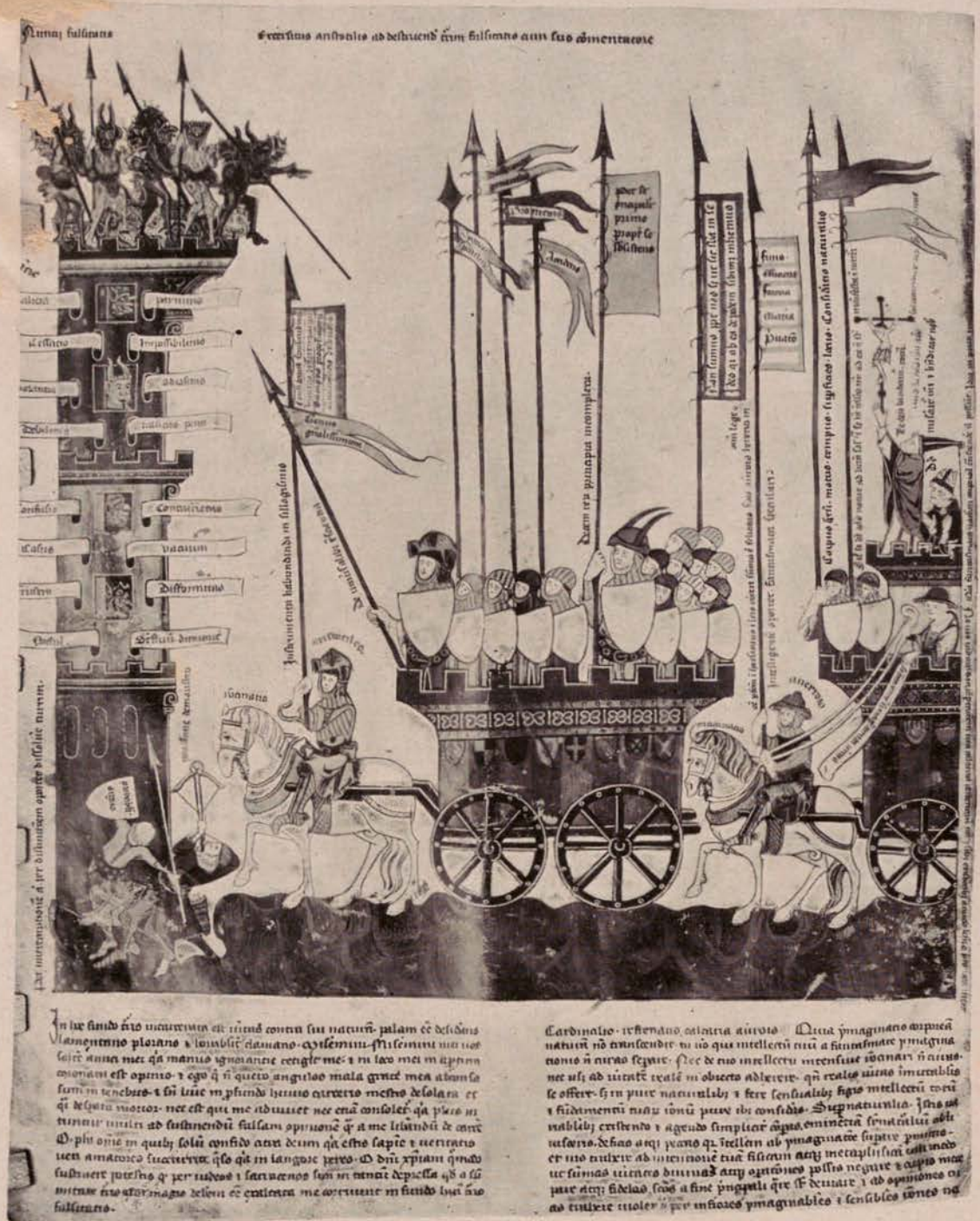


FIG. 12.—L'EXÈRCIT D'ARISTÒTIL I DE SON COMENTADOR AVERROES CONTRA LA TORRE DE LA FALSETAT

(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. VI.)



FIG. 13. — L'EXÈRCIT DE R. LULL ANANT A LA DESTRUCCIÓ DE LA TORRE DE LA FALSETAT

(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. VII.)



FIG. 14. — R. LULL DEMANA PROTECCIÓ AL PAPA I ALS REIS CRISTIANS
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. VIII.)



FIG. 15. — VIATGE DE R. LULL A TUNIÇ

(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. IX.)



FIG. 16. — VIATGE DE R. LULL A BUGIA
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. X.)



FIG. 17. — MESTRE RAMÓN I TOMÀS D'ARRÀS
RESOLEN LA REDACCIÓ DELS TRES RESUMS DE LA DOCTRINA LUL'LIANA
(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. XI.)



FIG. 18. — TOMÀS D'ARRÀS, ACOMPANYAT DE R. LULL, PRESENTA ELS SEUS COMPENDIS A LA REINA DE FRANÇA I NAVARRA

(Ms. Sanct Peter, perg. 92 de Karlsruhe. Làm. XII.)

de la qual ja dóna el manuscrit suficient explicació, que copío en l'apèndix, i sobretot les VI i VII. Qui pot esser l'autor de llur disposició? El mateix *compilator*, o sigui el Tomàs d'Arras, en el cas que no sigui errada la nostra atribució? En el comentari explicatiu de la làm. V, una de les més ingenioses, l'autor parla en primera persona. Difícilment es pot aconseguir una representació tan plàstica i tan pintoresca de les abstractes concepcions lul·lianes sobre la ciencia i la fe. S'ha d'observar emperò, que aquí l'autor no sembla participar del tot de la creença de Ramón Lull en la demostrabilitat dels misteris de la fe, segons es dedueix clarament del comentari del f. 5 v.º.

Més sorprenents encara, són les làms. VI i VII, que formen un mateix quadre. Representen la torre de la falsetat, atacada per tres carros de guerra ocupats per guerrers que representen els *principis* amb els quals pot combatre's l'error. Els dos primers carros són, segons diu una llegenda, l'*exercitus Aristotelis ad destruendum turrim falsitatis, cum suo comentatore.* Aquest comentador és Averroes, tan combatut per Ramón Lull; i ell és qui guia el carro on va el Sant Pare (!), si bé un cardenal el duu per les regnes, dient : *Socrates amicus, sed magis amica veritas.* Jo no sé si hi ha un document d'igual valor expressiu per a enfocar, penetrant en son esperit, l'averroisme parisenc en el XIII.ên segle. La llarga i curiosa explicació de sota la làmina, dóna la justa interpretació a la figura, que desconcerta de moment, al mostrar formant part de la mateixa comitiva els dos irreconciliables enemics, Lull i Averroes. L'autor es dirigeix al filosof aràbig, dient-li : «Ecclesia vero firmiter credens quia veram fidem habens se de se in sua veritate sustinens, que significata est per papam elevantem et exaltantem crucifixumque sustinentem per se et per suos cardinales, patriarchas, archiepiscopos, episcopos, decanos, curatos, religiosos in theologia magistros, resistunt impetuoso furori tuo in tuis erroribus. In veritatibus tamen fisicis et methaphisicis ire te permittunt ad turrim falsitatis expugnandum, cum aliis querentibus liberare veritatem Deo dante a carcere falsitatis.» Darrera d'aquests carros, ve Ramón Lull conduint el seu, precedit de tres trompeters a cavall, amb hàbit franciscà, que personifiquen les tres potencies de l'ànima proclamant la unitat de Déu en la Trinitat. Els costats del carro van adornats amb escuts, vintiun en total, un dels quals porta les barres d'Aragó. No soc entès per a estudiar-los, i potser donarien llum per a conèixer la historia d'origen del manuscrit.

Els folis blancs deixats entre mig de les miniatures, semblen demostrar que l'autor es proposava omplir-los amb un comentari explicatiu, tal com va fer en les làmines I i V. És cert, emperò, que en algunes d'elles, l'espai que resta en els marges o en el fons del dibuix és aprofitat per a posar-hi les aclaracions necessaries per a la comprensió de les figures, però els salts que s'observen en la narració i la forma com queda interromput el text en el f. 1, restant mig enlaire el sentit i per omplir la meitat de la segona columna, fan pensar en què l'autor es proposava donar-li major extensió. Les explicacions de les làmines que representen episodis de la vida d'en Lull, són fetes generalment a base de la vida coetania, resumint-la tant sols, aprofitant les seves mateixes paraules. Hi ha alguna cosa nova, com per exemple en el foli 1, l'al·lusió a la dama,

Biblioteca de Catalunya

a la qual R. Lull dedicava la seva cantilena, suposant que després fou present a l'acte de renunciar ell a les vanitats del món. Aquesta tradició, recollida pel compilador *(sed audivi dici...)*, ¿no podría haver originat després la llegenda de la dama malalta del cranc, que convertí al místic mallorquí? En altres làmines, els comentaris posats en boca dels personatges semblen fets amb frases i conceptes trets d'escrits lullians. Cf., per exemple, l'exclamació del sarraí en la làm. 3, elogiant el Corà, que recorda diversos passatges de R. Lull, entre ells un del *Libre del Gentil* (ed. Rosselló, Palma, 1901; p. 242).

No m'he proposat fer altra cosa amb aquestes indicacions, que donar a conèixer entre els nostres lul·listes un dels testimonis més interessants que han arribat fins a nosaltres del prestigi que, en vida seva mateix, voltava la figura de Ramón Lull. No tinc la pretensió d'haver aclarit ni posat de relleu totes les qüestions que presenta l'estudi de tan notable manuscrit, i m'he reduït a fer-ne una lleugera descripció, acompanyant les reproduccions de les seves magnífiques miniatures (figs. 7-18). Gracies a la intervenció benvolent del Prof. Münzel, director de la Biblioteca d'Hamburg, i a la generositat de la de Karlsruhe, em fou possible estudiar amb tot deteniment el preuat còdex, i obtenir les fotografíes que la BIBLIOTECA DE CATALUNYA exhibí en l'Exposició lul·liana a la Universitat. A conseqüencia d'això, algunes de les escenes que s'hi representen han començat a divulgar-se en revistes i conferencies, però no havíen estat encara reproduïdes plegades a Catalunya. Avui ho fem en les planes d'aquest BUTLLETÍ com a modesta contribució de la BIBLIOTECA al sisè centenari de Ramón Lull.

APÈNDIX

I*

(f. 1 a.) «Intentio quare feci fieri picturam subsequentem fuit duplex : prima intentio fuit ut sciretur origo a quo et quomodo orta est ars ista et alie Remondi artes et libri. Alia causa est propter solatium, quia talia inspicere multociens excitant animam ad bene agendum et bona. ¶ Quia dum Remondus esset circa etatem consistencie et adhuc totus in sua vana lascivia et gloria et esset boni ingenii et subtilis intellectu, accidit una die quod ante lectum eius incepit scribere quandam cantilenam quam novam faciebat amore cuiusdam domine quam amore fatuo diligebat; et cum vellet scribere apparuit a dextris et ante faciem ejus figura et similitudo crucifixi. Qui Remondus cepit intra se cogitare quid posset esse. Et hanc cogitationem leviter transsiens iterum voluit predictam scribere cantilenam et statim apparuit crucifixus maior quam ante et magis sanguinolentus atque magis vulneratus, et tunc cepit Remondus cogitare quod hoc esse non

* Compari's aquest fragment amb el corresponent del capítol I de la vida coetania llatina (SOLLIER, *Acta B. Raymundi Lulli*, Anvers, 1708, p. 29). D'ordinari coincideixen els dos textos literalment; al començament i a la fi és on s'hi noten diferencies. El text s'havía començat a escriure a dues columnes i així està ratllat el pergamí, però va quedar en blanc una petita part de la primera columna i tota la segona.

poterat sine causa; sed causam pertransiens leviter cantilenam scribere incipiens, apparuit iterum crucifixus maior quam ante et magis terribilis. Et perterritus Remondus post apparitionem quintam, lectum suum intravit et per totam noctem intra se cogitando quid visiones tociens iterate significare deberent, hinc sibi quoque dictabat mens atque conscientia quod mox relicto mundo domino Jhu Xpo tunc integre deserviret. Illinc vero suam conscientiam ream se prius et indignam Xpi servitio adclamabat vel accusabat, sic quod super hiis nunc secum disputans, nunc attentius Deum orans, laboriosam noctem duxit insompnem. Denique dante patre luminis consideravit Xpi mansuetudinem, pacientiam atque misericordiam quam habuit et habet circa quoslibet peccatores; tunc sic intellexit tandem certissime Deum velle quod Remondus mundum relinqueret Xpoque corde ex tunc integre serviret. Cepit ergo intra se cogitando tractare quod esset servitium maxime Deo placens, et visum est quod melius sive maius servitium Xpo facere nemo posset quod pro amore et honore suo vitam et animam suam dare, et hoc in convertendo ad ipsius cultum et servicium sarracenos qui sua multitudine Xpianos undique circumcingunt. ¶ Sed inter hec ad se reversus, intellexit ad tantum negotium nullam se habere scientiam, utpote qui nec etiam de gramatica aliquid nisi forte minimum didicisse, unde mente consternatus multum cepit dolere. Verum dum ipse mente lugubri hoc devolveret, ecce nesciebat ipse quomodo, sed studens intravit cor eius vehemens ac implens quodam dictamen mentis quod ipse facturus esset. ¶ Postea unum librum meliorem de mundo contra errores infidelium. Veruntamen cum ipse super tali libro faciendo nec formam videret adhuc aliquam neque modum, nimium mirabatur. Quanto tamen ipse super hoc plus et sepius est miratus, tanto fortius instinctus ille seu dictamen faciendi librum predictum inter se crescebat. ¶ Sed rursus considerans quod licet dominus Deus sibi processu temporis faciendi predictum librum gratiam largiretur, parum tamen vel nichil ipse solus facere posset, inde presertim et linguam arabicam quam sarracenorum est propria penitus ignoraret; sed ad hoc venit sibi in mente quod ipse iret ad papam et ad reges etiam et principes xristianos ad excitandum eos ac impetrandum apud ipsos quod construerentur in diversis regnis seu provinciis ad hoc aptis, monasteria in quibus electe persone religiose et alie ad hoc ydonee ponerentur ad adiscendum predictorum sarracenorum et aliorum infidelium linguagia, ut ex eidem personis ibidem convenienter instructis inpromptu semper assumi possent et mitti persone ydonnee ad predicandum et manifestandum predictis sarracenis et aliis infidelibus piam que est in Xpo fidei catholice veritatem. Hiis igitur articulis supradictis in animo suoi am firmiter conceptis, videlicet de morte tolleranda pro Xpo convertendo ad eius servicium infideles; de libro supradicto si daret dominus gratiam etiam faciendo, necnon de monasteriis impetrandis pro diversis lingagiis (b) adiscendis, ut superius est pretactum, in crastino mox ascendit ad ecclesiam que non longe ab ibidem distabat, dominum Ihesum Xpum devote flens largitur exoravit, quatinus predicta tria que ipse misericorditer inspiravit cordi suo, ad effectum sibi beneplacitum perducere dignaretur. ¶ Post hoc festinanter confessus et contrictus penitensque ut quod proposuerat auxilium ex sancta Maria matre domini ihesu Xpi et aliorum sanctorum impetraret, peregrinus ad sanctam Mariam de Rope maiori et ad sanctum Jacobum in Compostella et ad quam plures alios causa exorandi dominum pro ipso (sic) ¶ Reversus itaque in die sancti Francisci Maioricas predicante episcopo audiens quomodo beatus Franciscus sua omnia dimisit pro Xpo domino nostro, provocatus exemplo, suis possessionibus derelictis, inde parum pro se et vita sustinenda re-

tinens, suam laxiviam et pannos expolians, induens se de viliori panno quod invenire potuit causa numquam revertendi se induit. Sed audivi dici quod per manum episcopum fuit factum in illa predicatione presente existente domina pro qua cantilenamfacere volebat.»

II

EXPLICACIÓ DE LES LÀMINES

Làmina I

El compartiment de l'esquerra representa les aparicions de Crist crucificat mentre R. Lull escriu la poesía amorosa al costat de son llit.

El del mig, la peregrinació de R. Lull a la Mare de Déu de Rocamador.

A l'esquerra, R. Lull en peregrinació davant de Sant Jaume de Galicia, demana que si el seu propòsit és bo, es compleixi i no fracassi.

Làmina II

A l'esquerra, un bisbe predica el sermó de la renuncia de Sant Francesc als béns terrenals; a la dreta, R. Lull reb l'hàbit de mans del bisbe, el qual pronuncía les paraules de la imposició.

Làmina III

Representa en sos tres compartiments la historia del frustrat assassinat de R. Lull per part de son esclau sarraí, i el suicidi d'aquest en la presó, tal com ho recompta la *Vida coetània* (SOLLIER, c. I, 8, 9).

A l'esquerra disputen R. Lull i l'esclau. Diu el primer : «tu blafemas quem exaudire deberes Xpistum de quo dicit alcoranus quod Xpiste est filius Dei et spem Dei et quod est melior homo qui umquam fuit nec erit et beata Maria est sancta et fuit virgo ante partum et post partum et quod apostoli sunt sancti et in paradiso. Cur igitur blafemas Xpistum, sed Macometum qui promittit in alia vita cibum, potum, coytum reginarum et virginum et multa turpia inhonesta?»

Respòn l'esclau : «Nonquid vides Remonde in hoc alcorano quod cum scias legere, intelligere et loqui arabicum, quod pulcrius ditamen nec equale in pulcritudine homo nec angelus possent façere, a quo igitur factum est a Deo solo, et ex quo igitur a Macometo nobis traditus est, undique Dei nuntius et propheta dici potest et exaudiri a Deo, cum pro nobis Deum rogaverit in die iudicii; falsum Xpistum qui predicavit se Deum hominem deificatum, incarnatum, qui dixit Deum tantum et trinum et unum esse?»

En l'escena del mig, el sarraí fereix R. Lull amb l'espasa, dient : «tu mortuus est», i afegint : «doleo quia arabicum te docui, et quare alcoranum et legem Macometi tibi ostendi veram, ut credimus, rationibus necessariis niteris impugnare, et me quare blafemavi Xpistum percusisti me pedibus». En Lull contesta demanant l'ajuda de Déu.

El tercer compartiment representa com R. Lull trobà el sarraí que ell mateix, tement el càstic de la justicia, s'havía penjat. Diu el primer : «Benedictus dominus

Deus meus qui manus meas innoxias a morte tua liberavit et a consensu mortis tue me immunem conservavit.» En boca del penjat hi ha les paraules : «Plus volo me laqueo suspendere, quam de blasfemia Xpisti vindictam de me faciant xpistiani.»

Làmina IV

A l'esquerra, representa R. Lull en el munt de Randa, exclamant : «O Deus qui tui gratia michi hodie principia substancialia et accidentalia omnium rerum ostendere voluisti et ex illis duas figuras me facere docuisti, concede propitius ut, te semper iuvante et actore, digneris virtutes humane nature dirigire et deducere per principia inventa, ut veritatem tue sanctissime essentie tuarumque dignitatum et operationum earum intrinsecarum et extrinsecarum valeant dare cognoscere et ad tui honorem aplicare.»

La segona escena figura l'entrevista de R. Lull i l'àngel, en trajo de pastor (*Vida*, c. II, 11). Diu el pastor : «Remonde, advertas quod principia prime figure sunt in Deo dignitates reales que sine confusione invicem convertuntur simpliciter...»

El tercer compartiment representa Mestre Ramón ensenyant l'Art general, davant d'un públic entre el qual hi figura el *compilator*.

Làmina V

Representació de la doctrina lul·liana.

Al costat de cada un dels nou savis pintats a l'esquerra, hi ha la paraula *quero*, i les preguntes fonamentals següents (a cada una d'elles correspòn un filosof) : «utrum, quid, de quo, quare, quantum, quale, quin, ubi, quomodo et quo». Cada un d'aquests principis es relliga amb la frase «sit vel est», i aquesta, per la seva banda, als nous subjectes que estàn en cada un dels esglaons de l'escala de l'esquerra, i són : «Deus, Angeli, celum, homo, imaginativa, sensitiva, vegetativa, elementativa, morale artificium naturale.»

Al llarg de l'escala : «De suposicione. De modo essendi et intelligendi. De modo investigandi. De specificatione generali. De demonstratione. De condictione. De punctis transcendentibus. De maioritate finis.»

Ramón contesta, a l'esquerra de la figura : «Vos novem domini qui dubitatis et queritis de novem omnium rerum subiectis et de rebus eorum et operationibus intrinsecis et extrinsecis, immediatis et mediatis, substantialibus et accidentalibus, insensibilibus et sensibilïbus, perpetuis et corruptibilibus. Si huc accedere volueritis, scire per artem poteritis Deo dante per canores (sic) artis inventive hic presentes qui intellectum benigvolum dirigunt, per principia apodictica a turri fiducie a qualibet dubitatione questionum vestrarum, cum illa sint omnium entium principia sive cause, cum etiam in arte exponamus omnes species et diferencias questionum vestrarum, per que vobis clare proculdubis prout intellectui coniuncto possibile est apparebit veritas, quiescere facens intellectum. Et ad culmen turris per veram fidem vere credendo poterit attingere memoria recolente voluntateque diligente supra vires; vobis tamen et mihi dicit Isayas, quod nisi crediderimus non intelligerimus.»

A la dreta de la figura de R. Lull : «Ecce artis principia universalia, simplicia, pri-

mitiva, vera, realia et necessaria substantialia et accidentalia, immediata et mediata, positiva omnium entium et rerum eorum et operationum eorum essendi, operandi et cognoscendi. Quibus bene difinitis et distinctis per mixtionem eorum cum regulis et canonibus, veritas effectuum apparebit, quod potissimum scire ab antiquis philosophis appellatur et nichilominus duas demonstrationes addidimus neccessarias et plures alios modos etiam necessarios.»

Al costat de l'escala de la dreta : «Ista principia in arte videbitis in duabus figuris I. e. et secunda.»

A dreta i esquerra de la corda que penja de la torre : «Corda intime pietatis et misericordie. Fides tua te salvum facit.» A la dreta de la torre, al llarg : «turris fiducie et veritatis eterne amoris et scientie».

De la corda penja un àngel, que és la «rationalis anima», als peus de la qual s'hi llegeix : *intellectus*. De la seva boca, surten els mots següents : «firmiter credo et veram fidem habeo sic transcendo».

De l'ala esquerra penja una figureta, la memoria, que diu : «firmiter te plusquam me diligo, domine, set per habitum caritatis ... ad te diligendo tui gratia transcendo».

De l'ala dreta penja la *voluntas*, que diu : «firmam spem magnam tui gratia habeo, per quam ad te super vim meam transcendo».

Pengen, més avall, set figures més petites, amb els títols de les set virtuts. Sota la torre, hi ha en vermell, sobre carteles blanques, els noms dels set pecats capitals.

El simbolisme de la làmina l'explica el ms. en la forma següent (f. 5 v.):

«Licet hec figura precedens facta sit ad solacium, tamen metaforice ordinata est ad bonum. ¶ Primi novem philosophi significant novem dubitationes aut decem que cadere possunt in novem subiectis universi qui scribuntur in prima scala et in quolibet eorum que possunt dici res rerum circa quas contingit hominem quandoque errare et directe agere, propter quod dicitur difficile ¶ Propter quas difficultates venit Remundus presentans eius solvere dubitationes eorum per artem suam, scilicet per principia et regulas artis sue. De quibus principiis facit unam scalam ad turrim fiducie appodiatam, sapientie et veritatis. ¶ Altitudo turris significat difficultatem ascendenti et maxime supra turrim, nec attingit turris ad altitudinem trinitatis, et hoc sit ad significandum quod oportet hominem volentem attingere trinitatem, transcendere vires suas naturales et innatas atque artificiales. ¶ Et ideo nec scala que artis est attingit turrim in summo et minus trinitatem, quare a summo descendit Dei manus ad significandum Dei gratiam quam libere ipse infundit ubi vult, cum qua gratia humanus intellectus per fidem a Deo datam transcendit et hoc est quod Isaias dicit, quod nisi credideritis non intelligetis, quapropter signavi intellectum humanum ut angelum per cordam gracie, scilicet per firmiter credere et veram fidem habere, ascendere. Et quia hoc non potest esse cum viciis sed cum virtutibus et quedam virtutes bene possunt per gratiam sicut intellectus transcendere, sicut voluntas humana per caritatem graciosam a Deo datam plus Deum diligit quam omne aliud nec se ipsam et diligit pro amore Dei proximum sicut se ipsam et etiam inimicum et ministrat ei partem bonorum suorum. ¶ Hec autem talis caritas homini voluntati pertinet, que cum sit finita naturaliter, se de se transcendere non potest nisi per caritatem a Deo elevatam, ut dictum est. ¶ Memoria vero potest transcendere nec de se nec potestate nature sue, cum sit finita sicut intellectus et voluntas, sed per gratiam

sperare potest et spem habere elevatam plus quam possit recordari. Et ideo adherent intellectui transcendendo et iuvant alias virtutes non cardinales ascendere cum se ipsis per cordam gratie Dei, quam manus predicta trahit cum tribus predictis cardinalibus. ¶ Et quare trinitas est altior que esse possit cum aliis articulis, vocavi hanc turrim fiducie, sapiencie et veritatis.

In fundo huius turris posui in santina et abysso magis elongato a gloria in profundissimo carcerem perfidorum qui carent virtutibus predictis in ignem descendentem se in se regeminantem, in aqua nec per aquam extinguentem, ad significandum quod ille ignis sit non ut ignis noster naturalis creatus ad nostram compositionem, sed supernaturalis est et fortior quanto iusticia divina pro pugniendo preparavit, propter quod ibi scripsi peccata vel vicia que sunt contraria virtutibus predictis.»

Làmines VI i VII

Les dues formen la mateixa escena. La VI porta com a títol : «Exercitus Aristotilis ad destruendum turrim falsitatis cum suo commentatore.»

El cavall d'Aristòtil porta el nom de *ratiocinatio*, i la seva llança, *Instrumenta habundandi in sillogismis*. El d'Averroes, s'anomena *ymaginacio*, i al costat de la llança s'hi llegeix : «esse perfectum in speculativis et in eis exerceri summa est felicitas. Fides Averrois herecitici in omni lege.» A l'altre costat, diu : «Intelligentem oportet fantasmata sepeculari.» A la dreta de la làmina, quasi al marge, s'hi llegeix : «Ne nos inducas in temptationem tua calcaria refrenamus, nam pluribus existentibus amicis sanctum est preconerare veritatem. Quia fantasmata naturam corpoream trascendere non possunt, ideo in pure intellegibilibus est tuus intellectus offuscatus, o Averois.»

La làmina VII s'intitula : «Retrobellum et succursus excersitus Remondi Lul de Maioricis ad corruendum turrim falsitatis et ignorantie.» Al costat de la llança de R. Lull es llegeix : «Intelligentem spiritualia oportet sensus et ymaginationem transcendere et multotiens se ipsum.»

Làmina VIII

A l'esquerra, R. Lull demana protecció al Sant Pare i als cardenals. Assegut entre aquests, s'hi veu el *compilator*. A la dreta, es dirigeix exposant son propòsit de creuada espiritual a tres reis, que podrien esser el de França, el d'Aragó i el de Mallorca. L'escut del mig té les barres d'Aragó, i els altres les flors de llir.

Làmina IX

Representa el viatge de R. Lull a Tuniç, en 1292, i la discussió amb els doctors sarraïns. L'explicació de sota la làmina correspòn bastant amb el text del c. III, 19, de la *Vida*.

Un dels doctors sarraïns li pregunta : «Tu dicis te bene scire rationes neccessarias probantes veritatem legis xpstianorum et tibi diximus probationes nostre legis Macometi. Dic que fides tribuitur magis esse tenendi.»

Làmina X

Representa el segón viatge a l'Africa i la disputa amb el doctor sarraí de Bugia.

Totes les explicacions de la làmina, corresponen amb poques variants al c. IV, 28, 29, 30 de la *Vita* llatina.

El comentari escrit en el marge inferior, que correspòn en les últimes ratlles al c. IV, 28 de la *Vita*, sembla indicar que la làmina VIII hauría d'haver anat entre la IX i la X. Recordi's que el primer viatge a Tuniç tingué lloc en 1292, i l'anada a Bugia en 1307. La manera com són representats els insults fets a R. Lull pel poble, semblen inspirats en el text del mateix capítol de la Vida coetania.

Làmina XI

Diàleg entre Ramón Lull i l'Epitomator, el qual exposa la conveniencia de resumir sos llibres : «Domine, moderni gaudent brevitate, ideo jam preceptum est mihi, prout est possibile bono modo, actuum librorum vestrorum abreviare sententias intellectu tamen integras, atque alleviare studium et fatigationem oculorum; confusionem significatorum alfabeti demostrative artis et sexdecim eiusdem artis figuras que confundet intellectum, ecce quod iam postergavi, et 16 figuras et significata litterarum alfabeti huius artis demonstrative. Et de novo artem inventivam veritatis sub quatuor figuris in arte manifestis, et sub presenti alfabeto multum brevi et levi ut patere potest in hoc superiori alfabeto.»

Mestre Ramón contesta presentant-li sos 155 llibres, a lo que replica el canonge : «Nonquid, domine; in multitudine librorum tot generari potest confusio et onus intelectui humano?», i afegeix : «Ideo magister sine presumptione ex omnibus intendo in unum colligere eligendo et ad vestram intentionem finalem deducendo et primam electionem et ex eadem eligere secundam breviorem, et ex secunda intendo terciam eligere breviorem, quam domine mee regine Francie et Navarre intendo ut debitum presentare.»

Ramón Lull s'hi conforma, mentre no perjudiqui el text, com ja hem indicat més amunt.

Làmina XII

Presentació del *Breviculum* pel canonge, acompanyat de Ramón Lull, que apareix apoiat en una crossa, a la jove reina de França i de Navarra, que vesteix de blau, amb la túnica sembrada de flors de llir d'or, mentre les dames que l'acompanyen van habillades en vermell. A les cantonades de la pintura hi ha l'escut de Navarra.

Addició a la nota sobre el Breviculum de Karlsruhe

L'amabilitat de D. Adolf Bonilla i San Martín, catedràtic de la Universitat de Madrid, em va permetre utilitzar les fotocopies dels folis 85-89 del ms. lat. 15450 de la Biblioteca Nacional de París, en els quals es contenen la Vida de l'Anònim amb els dos catàlegs primitius trescentistes. Certes notes que s'hi llegeixen fora text, de mà segurament del canonge Le Myésier, confirmen algunes de les hipòtesis exposades pel meu amic Sr. Jordi Rubió en el seu article. Essent dites fotocopies reducció de l'original, ço que ha augmentat la dificultat de desxifrar aqueixes notes escrites en lletra poc intel·ligible, sobretot en els marges interiors, potser no sempre hauré encertat en la lectura:

f. 89, al capdavall, sota el segón catàleg : *patet numeri et nomina librorum remundi ex quibus omnibus elegi opus presens quod voco electorium quare electus est magna multitudine magistri remundi et ex isto medium et ex medio parvum et* (tres mots il·legibles), la qual cosa confirma plenament la hipòtesi que el ms. de París sigui el *primum Electorium*.

f. 86, també al marge inferior, fent referencia a passatges de la Vida de l'Anònim: *«post ivit remundus» scribatur usque «tempore igitur clementis» et est tota ista scriptura pro historia ubi transfretat primo tunicium* [làm. IX] *et revertitur papam ad reges francie, maioricarum, scicilie, cipri et* [làm. VIII] *Deinde incipiatur scribere «post hec ivit remundus» usque ad «hinc remundus regressus maioricas» et hic incipit istoria ... de transfretassione ... bugie* [làm. X] *et scribatur totus liber cum numero librorum suorum* [làm. XI?]. Això fa creure que la vida de R. Lull, continguda en el manuscrit parisenc va servir de base per a la redacció de les notes biogràfiques que il·lustren les làmines del *Breviculum* de Karlsruhe. A més, les indicacions d'aquesta nota confirmen la sospita d'En Rubió, que en aquest darrer ms. la làm. VIII hauría d'haver anat entre la IX i la X. De totes maneres els folis blancs que hi ha entre mig de les miniatures no permeten poder precisar més sobre aquests punts. Els passatges indicats que no consten en el *Breviculum* potser s'havien de copiar en aquells folis.

Per últim, he de remarcar que al capdamunt dels ff. esmentats del ms. 15450 de París, diu *Titulus electorii*, i que en el ms. de Karlsruhe, en la làm. VII, dessota els tres cavalls que precedeixen Ramón Lull, hi ha una nota : *deberet esse unus equus tantum* que crec d'igual caràcter de lletra que el que suposo esser del canonge d'Arràs — Ramón d'Alós.

Biblioteca de Catalunya

Primer intent de Biblioteca Pública a Barcelona,

per Lluís Nicolau d'Olwer.

El dia 2 de novembre de 1789 l'Assemblea Nacional declarà béns de la nació francesa tots els de les comunitats eclesiàstiques, entre els quals llurs biblioteques; també es confiscaren després les de tots els emigrats, i aquesta fou la més ampla basa de les Biblioteques de París. Més tard, un Decret de la Convenció, data 8 de Plujós de l'any II, prescriví la formació de Biblioteques Públiques en tots els departaments.

Promulgat solemnialment a Barcelona, el dia 19 de març de 1810, el Decret de Napoleó I agregant Catalunya a l'Imperi Francès (les Tulleries, 8 de febrer), la llegislació cultural de França, malgrat que l'hora no era gens propicia a què les arts de la pau florissin, no tardà en estendre's a la nostra terra.

No existía a Catalunya cap biblioteca pública de l'Estat,* i el general Lacombe Saint Michel promulgà, en el *Diari del Gobern de Catalunya y de Barcelona* (10 maig 1810), el Decret que segueix:

Lacombe St. Michel, General de Divisió, Inspector General de Artillería, Gran Oficial de la Legió de Honor, Caballer de la Corona de Ferro, y Gobernador de la Ciutat de Barcelona.

Per los poders que Sa Excelencia lo Senyor Mariscal del Imperi, Duch de Castiglione, y Gobernador General de Catalunya nos ha donat,

Desitjant concorrer en quant las circunstancias ho permeten, al succes de la instrucció publica, y à la extensió de las llums en lo Gobern que se nos ha confiat, Decretem:

* A Barcelona hi havía *Colegio de Cirugía*, i per tant, si es complía la Reial Cèdula de Carles IV donada a Aranjuez el 6 de maig de 1804 *(Ley* 5.ª, *tít.* 10, *lib.* 8.º de la *Novísima Recopilación)*, devía esser pública la seva biblioteca, però aquesta era, naturalment, d'una sola especialitat. Les biblioteques episcopals, encara que manades formar per Carles III *(Ley* 5.ª, *tít.* 13, *lib.* 2.º, *Nov. Rec.*, El Pardo, 17 febrer de 1771) no eren realment ni públiques ni de l'Estat. — Biblioteques de l'Estat, i públiques fins a cert punt, a Espanya no n'hi havía més que dues de Madrid : la Reial (ara Nacional) oberta per Felip V en 1716, i la de Sant Isidre, per Carles III en 1785 *(Leyes* 1.ª-4.ª, *tít.* 19, *lib.* 8.º, *Nov. Rec.)*.

ART. I. Se formará en Barcelona una Comissió de Ciencias y Arts, encarregada de recullir y classificar tots los llibres procedents de las llibrerías dels Convents, y altres establiments suprimits, com també de las casas dels propietaris, de las quals son considerats com emigrats.[1]

II. Dita Comissió procurará indagar los llibres y altras obras de literatura que exîstian quant los propietaris desaparegueren de sas casas, o quant los Regulars foren despatxats[2] : practicará diligencias per saber lo que se ha fet dels que faltan, y han estat sostrets en los temps de confusió; y podrá fer compareixer los despulladors devant los Tribunals.

Lo Senyor Director de Dominis fará enviar los llibres que están en poder de sa administració.

III. La Comissió nos proposará un lloch convenient entre los que existeixen en los Convents ahont hi había llibres y fará transportar allí tots los llibres, manuscrits, mapas, dibuixos &c. que recullirá, y dels quals fará un catálogo circunstanciat, que subjectará à nostra aprovació.

Las máquinas, y en general tot lo que pertany al estudi y ensenyansa de las ciencias exâctas, naturals &c. serán del ram de dita Comissió, que igualment las fará transportar al lloch per est fi destinat.

IV. La Comissió se empleará en la formació de una llibrería pública, componentla de un exemplar de cada una de las obras que haurá trobat, clasificantlos segons lo orde de estudis : també juntará en ella las máquinas é instruments de Matemáticas, Phísica, Química, &c. Los mapas topografichs, plans y memorias militars se clasificarán à part, per ser depositats en los arxius del Estat Major del Gobern.

Los exemplars duplicats igualment posats y classificats à part, formarán una altra llibrería; lo que quedará se vendrá de orde nostre, y lo producto se guardará per subvenció dels gastos de est establiment.

V. La llibrería estará provisoriament baix la custodia de la Comissió; nos reservam, quant vinguia lo cas, lo anomenar un Bibliotecari.

VI. Los transports, obras y disposicions indispensables per lo present, se farán ab lo modo menos costós; Nos, sobre la nota dels gastos que la Comissió nos donará destinarem fondos per la subvenció.

VII. La Comissió tindrá un President, un Tresorer, que será un dels membres de la mateixa Comissió, un Secretari Relator, y Guarda Arxiu o Arxiver, y un Secretari adjunt.

Los membres de la Comissió son:

Los Senyors : Fabre, Coronel de Artillería, President. — Lo Pare Marcobal, Religiós Agustino.[3]— Lo Pare Sopena, Religiós Dominico. — Comes, Canonge de la Cathedral. —

1. Vegi's els Decrets de 24 març i 25 abril de 1810.

2. Quan Catalunya encara formava part d'Espanya, un Decret del rei Josep Napoleó (Madrid, 18 d'agost 1809) suprimí totes les ordres regulars. No he vist la promulgació d'aquest Decret a Barcelona, però consta que en 16 d'octubre manà formar inventari de tots els béns de les comunitats monàstiques el general Duhesme, i que es segellaren llurs biblioteques i arxius (Ferrer, *Barcelona cautiva*, IV, p. 283).

3. També a França foren religiosos exclaustrats bon nombre dels que inventariaren i classificaren els llibres devinguts del domini nacional.

Lo Doctor Godayol, Prebere. — Ignasi Ametller, Doctor en Medicina.[1]— Anton Campa, President de la Cort criminal. — Mariano Ubach, Jutge de la mateixa Cort. — Durand, Inspector de Viures del exercit, Secretari Relator y Arxiver. — Joseph Tastu[2] fill, Impresor y Llibreter, Secretari adjunt.

Las funcions de dits membres serán gratuitas y honorificas.

Fet en Barcelona lo dia 8 de Maig de 1810. — Firmat. — Lacombe St. Michel.

No tinc dades del que féu la Comissió de Ciencies i Arts. El canonge Barraquer[3] fa suposar que la intervenció en ella dels comissaris regulars, allargant intencionadament els tràmits, impedí que la Biblioteca s'arribés a obrir. De totes maneres, la tasca de dita Comissió no podía sobreviure a la caiguda de l'Imperi i a la restauració fernandina. Fins després de mort el rei, enemic personal de la cultura, no hi ha cap més intent de biblioteca. La formació d'aquesta es deu al triomf definitiu del règim lliberal, que — és curiós d'assenyalar-ho — seguí la mateixa via que mig segle enrera havía obert la França.

Després de la Llei d'extinció general de les comunitats regulars (22-2º juliol 1837), vingué la Reial Ordre de 28 setembre 1838 prescrivint la formació de biblioteques universitaries amb els llibres de les conventuals. I bé que aquesta R. O. al·ludeixi unes *Comisiones artísticas*, que seguíen encarregades de les biblioteques a les capitals no universitaries, el fet d'anomenar-les *provincials* mostra que no eren anteriors al 30 de novembre de 1833.

1. D'aquest metge, les obres del qual servíen de text molt després de la seva mort, en parla En J. Corminas en el seu *Suplemento al Diccionario...* d'En Torres Amat, p. 11.

2. Sobres En Tastu (1787-1849), vegi's A. Pagès, *Notice sur la vie et les travaux de Joseph Tastu (Revue des Langues Romanes*, XXXII, any 1888), que ignora, però, que fos nomenat secretari adjunt de la Comissió de Ciencies i Arts, i fins que estés a Barcelona per aquell temps.

3. *Los religiosos en Cataluña durante la primera mitad del siglo XIX*, por D. Cayetano Barraquer y Roviralta, canónigo chantre de la catedral de Barcelona. Barcelona, 1915; vol. I, p. 42.

CATÀLEG DELS MANUSCRITS de la Biblioteca de Catalunya, fet de JAUME MASSÓ TORRENTS i de JORDI RUBIÓ I BALAGUER.

36

Joan Cortès, Motivos de cristiana paciencia
(1791)

Ms. de 5 ff. s. n. + 179 pp., numerades amb tinta, contemporàniament al manuscrit, + 2 pp. de taula s. n. Paper. (206 × 149 mm.) Escriptura del s. XVIII.è Relligadura en pergamí de l'època, portant al llom el títol escrit al llarg : *Motivos de Cristiana paciencia.*

(foli 1 prel.; títol del llibre escrit a tall de portada i enquadrat en un marc dibuixat a la ploma) : *Eficases Motivos, y convincen- | tes Razones, paraque el Chris- | tiano sufra con paciencia los | travajos, y tribulaciones de esta | vida, y se con- forme con la Divina | voluntad en ellas. | Compuesto por Juan Cortes Acoli- | to natural de Palma. | En el año | 1791.*

(f. 2 prel.) Protesta del Autor. Para conformarme con la voluntad, mente y decretos...

(f. 3 prel.) Prologo al Lector. Si San Cipriano Lector mio, haviendo de hablar...

(f. 5 prel., acaba el pròleg) de los premios eternos en la otra. vale.

(p. 1, comença el text) Eficases motivos, y Convinsentes rasones para que el Christiano sufra con paciencia los travajos, y tribulaciones de esta vida, y se conforme con la divina voluntad en ellos. Primera Parte. Motivos eficases para sufrir con paciencia qualquer travajo, o tribulacion. Como los travajos...

(p. 178, acaba) y fiel entra en el gozo de su Señor Amen.

(p. 179) Aqui se ponen las sigientes decimas por contener muchos de los motivos expresados en los capitulos de este libro, y por haver Don Assensio Sales obispo de Barcelona consedido quarenta dias de indulgensia al que diquere una, u otra con devosion.

Habla Jesus Crusificado a la alma atribulada.

Sufreme pues te sufri,

Segueixen dues dècimes.

Segueix la taula, que ocupa els dos últims folis. La primera part conté 15 capítols, i 8 la segona.

L'autor d'aquest tractat fou D. Joan Cortès i Aguiló, prev., natural de Palma (1761-1845), i pròxim parent de D. Marian Aguiló. En Bover (*Biblioteca de escritores baleares*, I, 211), menciona set obres del mateix autor, inèdites en llur major part, i entre elles el tractat que descrivim, afegint que es conservava manuscrit en poder de la família de Mn. Cortès.

Don Asensi Soler, mencionat en les dècimes, fou bisbe de Barcelona de 1755 a 1766.

37

Tabula ordinationum factarum pro civitate Ilerde

Ms. de 10 ff. s. n. + 63 ff. numerats. Paper. Lletra del s. XVII.ª, correccions que semblen autògrafes. (206 × 150 mm.) Relligadura de l'època en pergamí. Al llom, escrit al llarg : *Ordinacions de la Ciutat de Lleyda.*

(foli 1 prel. Inicial ornamentada.) Index | siue tabula ordinacionum factarum | pro bono Regimine presentis Ciuitatis Illerde | ordine Alfabetico seruato quod est in hunc modum.

(Segueix la taula alfabètica, que termina al f. 9 prel. Comencen les ordinacions al f. 1:) En nom de Deu sia Amen. Los Illustres y molt magnifichs sennors Pahers nouament extrets...

(Acaba al f. 63) sots les Penes en los Capitols atras apposades

38

J. Bahi, Directori del Cristià

158 ff. numerats amb llapis modernament. Escriptura del segle XVIII.ª. Paper. (202 × 145 mm.) Relligadura moderna en pergamí flexible. Al llom : *J. Bahi | Directori | del | Christiá.*

(foli 1) J. M. J. Directori del Christiá, o Manual de Meditacions per caminar ab seguretat per lo cami del Cel, ordenat, y proposat á tots los faels, y Catholichs per lo menor de tots los fills de Maria Santissima del Carme, de Antigua, y Regular observancia de la Provincia de Cathaluña, qual dedica, y offereix al glorios Angel de Guarda

Dedicacio al Angel de Guarda. Tenint present lo avis...

(f. 1 v.º, acaba) de vostra benignitat y bondat lo menor de vostres devots Fr. Joseph Bahi Provincial actual de P.P. Carmelitas Calsats de la Provincia de Cathalunya. Preambol al Lector Christia.

Es molt natural lo desitg...

(f. 3, acaba el pròleg i comença el text) Tractat de la Oracio. Capitol 1. En que se proposa lo molt que es util, y convenient al Christia lo exercici de la devota oració. Tants mal effectes ha...

(f. 157 v.º, acaba) primer manament de la lley de Deu.

(Al f. 158 hi ha una *Protestació* que sembla autògrafa, acabant amb les paraules:) y detesto sincerament a tot lo error, que ella aborresca. F. Joseph Bahy Carmelita.

39

Cànons i taules de Jacob ben David ben Jomtob. Algorisme i altres tractats aritmètics.

67 ff. en pergamí, numerats amb llapis. Ms. format per tres tractats, de mà diferent, si bé sempre del xv.ên segle (204 × 147 mm). Caplletres,r úbriques i calderons en vermell, i en el darrer tractat, també en blau. Relligadura en pergamí de principis del s. xix.è; al llom : *Canons | de les | taules de | Bonjorn.* Al verso del segon full de guarda: *Tom. 20. | Los canons de les taules de Jacob | Fill de Daviu bon Jorn.* Als marges, hi ha de vegades alguns afegits de lletra contemporània, retallats algun cop pel relligador.

1 (foli 1) *Comencen los canons de les taules de Jacob fil de dauiu | bon Jorn.* Dix Jacob fill de dauiu bon iorn en quant fon la sciencia matemathical entre les altres sciencies...

(f. 4, acaba el pròleg) e endrece les mies carreres e aporte amj en la via de veritat Amen.

La primera dicció (en vermell). Si volras saber lo temps...

(f. 15 v.º, acaba la *segona dicció)* Altre propheta diu e sobre tu reluu deu e la sua honor en tu.

Aquesta lectura fon acabada de scriure diuendres | quis comptaua 29 dies del mes de Maig del any | dela nativitat de nostre senyor 1444. per Ausias sancho notari | Non videat xpm. quisquis furabitur istum. detur pro pena scriptori | pulcra puella. Non sit in villa que sit formosior illa.

(A continuació) Regles breus treytes sumariament del canon precedent. Quant hom vol saber...

(f. 17 v.º, s'interrompen, notant-se restes d'un full estripat) Ab aquest compte ve ala taula deles equacions entraras

Una observació del f.16 indica que aquestes regles foren ordenades l'any 1406. Segueixen les taules, que comprenen 30 ff., numerats en xifres aràbigues, contemporàniament del manuscrit. La primera, porta l'any de 1361; darrera l'última tornen a aparèixer vestigis de fulls tallats.

De les taules, 31 són de calendari. Ve, després, la de l'*aureus numerus*, seguint unes taules *equacionis loci solis et argumentum latitudinis lune;* íd. *eclipsis solis in longitudine media;* íd. *eclipsis lune in media distancia, Diffinicio eclipsis solis secundum latitudine media,* i en la mateixa la *Diffinicio eclipsis lune,* i, finalment, vuit taules de la longitut i latitut de diferents ciutats.

L'autor dels cànons compresos en els primers 15 ff. del manuscrit i de les 31 taules de calendació, fou el jueu de Perpinyà Jacob b. David b. Jomtob, que les escrigué en hebreu en 1361. En el segle XIV.è o XV.è foren trelladades al llatí per un anònim que traduí també el nom de l'autor (*Tabulae Jacobi fil David Bondiei)*. D'aquesta versió llatina ha de derivar la catalana que assenyalem. És freqüent trobar barrejades, com en el nostre manuscrit, les taules d'en Jacob David Jomtob amb altres tractats astronòmics. (V. Steinschneider, *Die hebraeischen Uebersetzungen des Mittelalters,* Berlin, 1893; II, p. 615.)

2 (f. 48) Hec algorismus presens ars dicitur in qua | talibus indorum fruimur bis quinque figuris. | De significatione cuiuslibet figure... (Segueixen les deu xifres, i comencen després els versos) Prima que figura : unum. que duo secunda

(f. 54, acaba) Si par per medium sibi multiplicato propinqum

Explicit algorismus deo gracias.

3 (f. 54 v.º, a dues columnes) [P]Erquirens verum numero superadde dierum
vnum dimidia pars erit eque via.

Cautela hec est duo socii inceperunt vnam diem ire parisius...

(f. 57 v.º, s'interromp) Nondum penas minas ad te declinat egras.

S'observen vestigis d'un full arrencat; el f. 58 té un cercle retallat en el mig, com si s'hi hagués volgut dibuixar una figura.

4 (f. 59, també a dues columnes) Omnia que a primena origine | rerum...

(f. 67 v.º, acaba) ad presens dicta sufficiant. Explicit | compendium elucidans compotum manuale | Johannis de pulcro riuo. Deus laudetur | amen. Deo gracias amen.

Cf. Fabricius, *Biblioteca latina mediae et infimae aetatis* (Florencia, 1859), VI, 327.

40

Diverses notes de classe i dissertacions del segle XIX.è

Set fascicles formant un total de 244 pp., reunits en un volum, els quals semblen escrits envers als anys 1820 al 1870 per sis mans; té 218 × 150 mm. el de format més xic, i 224 × 160 mm. el més gran. Són estudis i notes de classe, dissertacions, apuntacions, totes anònimes.

1 *Acusaciones de materialismo contra Condillac.*

(p. 1, comença) Muchos años antes del establecimiento del cristianismo...

És un escrit de 12 pp., sense marcar, firmades per les inicials J. V.

2 (p. 13, comença) Señores. Ha llegado ya para mi el momento de cumplir con el encargo, que he recibido de nuestro digno Catedratico.

És un estudi del matrimoni sota el punt de vista legal, que ocupa 42 pp., més una de blanca.

3 (p. 57) Tres fueron las razas que en los primitivos tiempos ocuparon la Europa...

Dos quaderns de notes d'història del Dret. El *Cuaderno 1.º* consta de 28 pp., el *Cuaderno 2.º* va de la 29 a la 88.

4 (p. 149) *Apuntes para Aníbal.*

És un quadern de 32 pp., de les quals només que 20 són útils, i una làmina.

5 (p. 181) *De los Clerigos en quanto se distinguen por los Oficios ó Beneficios.*

Quadern de 34 pp., totes útils, sense marcar. Altres títols, són : *De los Monges, De las Religiosas, De los Vicarios del S. Pontífice de Roma, De los mismos fuera de Roma, De los Vicarios de los Obispos, De los Vicarios de los Párrocos,* etc.

6 (p. 215) *Notas de Industria.*

Quadern en català, de 22 pp. útils i 8 de blanques. A més de 33 receptes de tintoreria, hi ha també les següents : *Per encolar Marbres, Per donar gust als cunills casolans, Vernis per las botas, Notas relativas a cria de canaris extretas de Buffon.*

41

Huc de Sant Víctor, Libre de arra o dot de ànima, traducció d'Antoni Canals. Consell de haver conexença de nos mateix

Llibre escrit en paper, de 39 ff. de 309 × 241 mm., a la primaria del xv.ên segle; títols vermells, amb espais buits per a les caplletres. Relligat barroerament en cartronet, recobert de pergamí, per Francisco Fontanals, segons es declara al verso de la primera coberta : «Segun la presente Dedicatoria este mano escrito fue dedicado á la Reyna D.ª Maria de Aragon, que como esposa y lugar-Theniente del Rey Don Martin asistió al Parlamento celebrado en Barcelona el año de 1396. Mi Padre respetava con veneracion este quaderno como una antigüedad de sus Visavuelos paternos, que se servian de él para sus ratos de meditacion á Dios, y propagándose la voz de padres á hijos, se ha creido siempre que esta obra fué escrita por uno de mis Visavuelos. Yo tengo presente de haver visto este quaderno con cubiertas de madera dorada clavateada de bronce, y he procurado remendarla como me ha sido posible, pues que es la única memoria que he encontrado de mi casa, despues de haver sufrido las fatalidades de la guerra de Napoleon por la Francia, y de mi ausencia de diez años. Barcelona año de 1815. Franco. Fontanals y Ruvirosa.»

1 (foli 1) *[c]omença lo libre de Hugo de | sent Victor dela arra o dot dela |Anima.*

[a]la molt excellent e molt alta | senyora la senyora dona Maria Re | gina darago ffrare Anthoni canals | del orde dels frares prehicadors mestre | indigne en la Sancta Theologia Inclinade | e deuota subieccio...

(f. 25 v.º, acaba) E aço amare per secula seculorum Amen.

Text publicat per Jordi Rubió i Balaguer, *Huch de St. Victor. De arrha animae. Traducció de fra Antoni Canals,* en *Estudis Universitaris Catalans,* 1910, pp. 450-475.

2 (f. 26, blanc; fol. 27, comença sense títol ni nom d'autor, distribuït en els set capítols que donem a continuació) *Capitol Primer com nostre Senyor | deus nos amonesta per lo sant Consell | de hauer conexença de nos mateix de | tenir la carrera de vida per venir*

a | *paradis* [P]er ço com Nosaltres frares molt som en la via de aquesta fugent vida e los dies nostres transpassen axi com a ombre...

(f. 29) *Capitol Segon dela exposicio del dit Con* | *sell anos donat per nostre Senyor deus salut* | *e vida nostre.*

(f. 31) *Capitol iij. quals son les derreres coses del* | *hom per ço que vinga a plena conexença del* | *procehiment e dela fi dela sua vida.*

(f. 32 v.º) *Capitol Quart com recordacio dela sua* | *corrup e mortalitat dona al hom perfeccio* | *de vida e vera sauiesa.*

(f. 33) *Capitol .v. qui repren la vanitat e hora* | *dura dels homens qui seguexen les vanes* | *Sentencies dequest mon.*

(f. 35) *Capitol vj^e del terrible e tremolos e speuen* | *table pas del eximent dela mort.*

(f. 36) *Capitol vij^e e derrer com es a cascu home* | *necessari totes les coses dessus dites fermar* | *en lo cor e viure e obrar e fenir segons aquelles.*

(f. 39, darrer; acaba el tractat i tot el llibre) ... qui ab deu lo pare e ab deu lo sant sperit viu e Regne tot poderos deu per jnfinita secula seculorum AmeN

Ffinito libro laus glori xpo Amen

Explicit deo gracias AmeN

42

Jafuda Bonsenyor, Paraules de savis e de philosofs. Baracan, Breviari de regiment d'alberch. Tractat de bell parlar e de be a dir. Recepta per apendre de scriure.

Lletra de les darreries del XIV.^ân segle o de la primeria del XV.^è. Paper. 55 folis, més 5 de guardes anteriors i 6 de posteriors, de 200 × 114 mm. Relligat en pergamí flexible; al llom, un rètol de paper enganxat, esquinsat i quasi il·legible. En el primer foli de guarda, l'ex-libris : *Es de Anth^o del codony menor* | *mercader frances any.* 1614. En tot el llibre, mancat d'epígrafs, una mà no gaire posterior hi ha posat títols llatins; les capletres són vermelles, i molt sovint s'hi veuen dibuixos fets per mà del XV.^ân segle.

1 (foli 1) *Jacobus secundus Rex Aragonum et Sicilie* | *Filius Regine Sicilie.*

Con lo molt alt e poderos senyor | en Jacme per la gracia de deu Rey dara | go e de cicilia e de maylorcha | e de valenzia he comte de barcha. Lo qual es curos de cercar. .

(f. xxxiiij v.º, acaba) ...car la gent no demanen | en quant fo feyt mas dien tant tant be es | feyt.

Aci afina lordonament deles | paraules dels filosophs

Vegeu ço que s'ha dit en el ms. 14.

2 (f. xxxv) *De re familiari*

Diu boracan lo philosof que regim | ent dalberch es complit ab .iiij cos | ses..

(f. xli v.º, acaba) ...e guardar los ab bon sguart e amar e auer | dels vergonya e pahor.

Aci splega lo breuiari de | baracan lo philosof en regi | ment dalberch | Deo gracias.

3 (f. xlij) *Rethorica.*

Recomta marchus Tullius philo | soph qui fo .j. dels bells parlers del | mon e fou consol de Roma que recthorica es | una siensia la qual mostra com ne en quina ma | nera cascu deu parlar...

(f. xlij v.º) *Modus et gestus oratorium.*

Primerament ans que tu parles penssa | en ton cor qui est tu qui vols parlar...

(f. liij v.º) ...E si tu diligent guar | daras aquestes coses que en aquesta present obra | te he amonestades a tu abastara a parlar | be he a dir e a fer co que fer deus Amen.

Si sapiens Legerit sapientior erit.

4 (f. liiij, de lletra diferent) *De duplici modo scribendi.*

Recepta per apendre de scriure | dreçada a vna monge qui volia | apendre de hun galant.

Per que demandat me hauets

2 cobles de 4 versos, 1 de cinc, 3 de nou, 1 de quatre i 2 versos esborrats.

43

Antoni Carbonell, Poesies religioses en català i castellà

Lletra de la primeria del segle XIX.è; en paper, de 200 pp. de 227 × 140 mm.

1 (pàg. 1) Que dolor, Home, que mal,

Poema en 40 dècimes.

2 (p. 20) *Anatomía Mental | del | Cos Humá.* | Octabas.

¿Qui ets cahos confus, sombra, inclinada,

40 estrofes de 8 versos.

3 (p. 37) Vanitas vanitatum, et | omnia vanitas. | Ecclesiastes caput primum | Ver. 2. | *Vanitat de Vanitats.* | *Octavas.*

Amayna Vaixell racional las velas

40 estrofes de 8 versos.

4 (p. 54) *Llagrimas de Geremias | Profeta en llengua | vulgar.*

Despues que el Pueblo escogido

Amb molt poques excepcions, a una cara hi ha el text de les *Lamentacions* de la Vulgata, i a l'altra la seva traducció castellana.

5 (p. 121) *Letania de María.*

La Mariana Letania

57 dècimes.

6 (p. 152) *SuS Py Ros | de | una alma Penitente | Alos Pies de | Jesus Crucificado.* | A la Santisima Virgen | de los Dolores. | Ynvocacion.

No del monte de hilicon

Poema de 60 dècimes, acabant amb un

(p. 183) *Soneto A Jesus Crucificado.*
Quando os miro pendiente de un | Madero
Després del sonet, escrit com a prosa, el mot «Fin».

7 (les pp. 185 i 186, blanques; p. 187) Vos de la Naturaleza | Anedocte tercera. *La desventurada Margarita* | Si reflexionacen bien las doncellas..

8 (p. 188) *ORaciones y yaculatorias en Romance*
Aun no te conosco Dios
2 pp. a dues columnes.

9 (p. 190, diverses anotacions d'indulgències en diferents diades)
La Santidad de Benedicto XIII...
3 pp. a dues columnes.

10 (p. 193) Ay Jesus por excelencia pues que siendo Dios inmenso..

11 (p. 194) Milagro de felipo con el acto de sus manos

12 (p. 197) Vols un remey eficas
2 dècimes.

En les pp. 190, 198 i 200 hi ha el nom de Isabel Casas, que es troba més complet a la p. 198, posseidora del llibre : «Si este libre Se Pierde Como puede Susader es de una Pobre estudiante que lo te de manester Ysabel Cassas del Carrer de Santo Antonio Santo feliu de Gigols Adesacet de dasembre dal añ 1817 ... Isabel Casas Donsella filla de Benet Casas al Carer de San antoni». En la p. 200, darrera, se repeteix complet el títol del nostre n.º 6 : «SuSPiRos | de | una alma Penitente | A los Pies de | Jesus Crucificado | Escritos por don Antonio Carbonell | y Broto, Canonigo de Sta. iglesia | Metropolitana de guatemala; y | los da a luz un oficial de Dragones | de la propia Ciudad; intimo | Amigo del Autor | llegir al 25 abril 1830 | Als 9 frebrer».

44

Llibre de Cuina, en castellà i català. Problemes d'aritmètica.

Llibre escrit per tres mans del segle XVIII.è, sobre 278, més 13 folis inversos de 220 × 142 mm., de paper. Els folis útils, són només 175, més els 13 invertits, essent blancs tots els demés. El llibre, tot blanc, havia estat obert de primer per una mà que el va començar al principi per 13 folis de problemes d'aritmètica, començats l'any 1738; i, girant el llibre, omplí els folis 12 v.º, 13-16 r.º de problemes de geometria, dos dels quals es deixaren sense resolució; tots els demés, exceptuats els blancs, contenen receptes de cuina en castellà amb deix italià, i en català. Relligat en pergamí flexible; al llom, escrit *Cocina.*

1 (Girant el llibre, tretze folis invertits; 4 de guarda, dels quals 3 esqueixats; foli 1) ✠ Començam La primera Regla | General, y Principal dela | Arithm.ª dita Summar compost | Vuy dia; 10 de 10.bre de 1738 : et &.ª

(Posant al dret el llibre, de la mateixa mà, f. 12 v.º) Se Notta que parlan de Canas Cada | Cana lineal te : 8 pams y Cada pam 4 quarts...

2 (Un foli de guarda f. 1) Pigiones enteros en... 18.

És la taula del llibre de cuina, que ocupa fins al foli 12 bis r.º, tirant fins al text del foli 170; resten, per consegüent, cinc folis de receptes culinàries sense correspondència a la taula. Els folis 12 bis v.º, 13 v.º i 15 v.º, dels problemes de geometria que no contenen sinó l'enunciat, s'han acabat d'omplir amb disposicions de taules i llistes de plats en català o castellà.

(f. 17) Modo de Componer vna Cena de vna | portada con svs postras

(f. 17 v.º) Lexe chemada... Pattos Rellenos..

(f. 22) *Un Gall dindia fianbre.* | Faras vns llardons

Els folis 23-32 r.º, 170 v.º-176 v.º són escrits en català. Els folis 34 v.º i 171 v.º són blancs.

(f. 35) *Principi del llibre.* | *Todo Genero de Asado* | Vn pauo se ha de blanquir sobre las parillas...

La darrera recepta és:

(f. 175 v.º) *Peix ala Castillana* | bullit de la manera sobre dit se posa ab vna | paella oli ... (acaba) y se fa bullir y se tira demunt del peix escoregut.

Tota la resta del llibre apareix escrita en castellà amb influències italianes.

45

Commune Sanctorum, Apostolorum, et Evangelistarum. Hymnes, amb traducció catalana. 1776

Acabat d'escriure en 1776, sobre 240 pp. marcades, més 10 pp. sens marcar; 6 pp. de guardes al principi i 3 a la fi; sobre paper de 207 × 148 mm. Tot el llibre, escrit a dues tintes, negra i vermella. Relligat en pergamí flexible, amb tancadors de cordill.

1 (pàg. 1, títol de vermell) *Commune Sanc-* | *torum Apostolorum,* | *et Evangelistarum* | *Hymns*

Exultet orbis gaudiis

(p. 240, acaba) feunos alli participants | de vostra taula, cohereus | y companys dels Sants | ciutadans. Amen. | axis sia. | *Finis* | *1776.*

(p. 241) Index | Alphabeticus.

És una llista de tots els himnes continguts en el llibre.

Cada estrofa del text llatí és seguida de la seva versió catalana en prosa.

2 (p. 248) Reglas para repeir la Oraci- | on latina con facilidad y se- | gun el orden debido

46

Bernabé Asam, Tractat dels Cavallers catalans

Escriptura del darrer terç del XV.ên segle, sobre 116 folis de paper, de 220 × 115 mm. 13 folis de guardes, de paper antic al principi, i 13 a la fi. Estropellat i corcat en molts indrets, però els corcs no interessant el text;, els primers folis són adobats dels marges, probablement pel mateix curiós del segle XVIII.è que va escriure les següents ratlles en el primer foli de guarda : «Trata sobre Nobleza y Cavalleria. Su autor fué Bernabé de Sanz, doctor en decretos de Lerida q.e la dedicó al Conde de Cardona y Prades, Lugar Teniente del rey de Aragon Juan segundo entre los años de 1474 y 1479; después q.e d.n Diego Gomez de Sandobal conde de Castro habia escrito su obra Doctrinal de caballeros. Vease la dedicatoria folio 2; la rubrica 6.a, folio 21, y rubrica 8 folios 25, 26 y sig.s». El llibre es trenca al fol. 118 v.º, però no es mancà de copiar sinó un parell de planes. Relligat en pergamí utilitzant un document doblegat; cusit al llom amb dos trocets de cuir; en la contraguarda un ex-libris esborrat.

(foli 1) Jhs. xps. | Rubrica del present libre lo prolech en la primera carta.
Ocupa tot el verso.

(f. 2) Al molt egregj e molt spectable | Senyor lo Senyor Comte de | Cardona ede Prades capita | general del senyor Rey Barnabe | asam entre los mjnjmos doctor en | drets dela Ciutat de Leyda Si | matex done e offir a vostra gran | Senyoria ab exhibicio de continuos | e multiplicats serveys.

Segons sentencia dela scriptura | ignorancia es jnfirmitat dela anjma...

(f. 9) Don pren deriuacio o ethimolegia | Lo nom de Caualler.

(f. 114, darrer capítol) Deles penes que los cauallers | axi per les leys jmperials com | per les leys dela terra eren punits com | delinquien en los actes dela milicia | et altres.

(f. 118 v.º, acaba el llibre i el text, restant enlaire) ...E breument segons los vsatges algunes penes hia pecuniaries qui sapellen emendes les quals han esguart al jnteres dela part offesa segons ne son daço alguns vsatges e de aquelles perque no son en vs no parlarem.

La BIBLIOTECA DE CATALUNYA posseeix un altre manuscrit d'aquesta obra; ms. 509. Sobre Bernabé Asam, vegeu Torres Amat, *Memorias*, p. 70.

47

Tractat de la Poesia Catalana

Escriptura del segle XVIII.è sobre 107 pp. de paper, de 202 × 146 mm., més 12 pp. blanques al principi i 4 a la fi. Relligat en mitja pasta; al llom : *Tractat | de la | Poesia | catala.*

(pàg. 1) *Tractat de la Poesia Catalana.* | Capitol 1. | De la divisió dela Poesia en Ca- | talana y Llatina.

La Divisió de la Poesia en vulgar | y no vulgar, que en estas regions vé a | ser lo mateix que en vulgar y llatina, ...

(p. 95, darrer capítol) Cap. 11. de la figura Dienesis.

(p. 107, acaba tot el llibre) y entre estas lletras *v* y *v* entre dos pronunciacions, y distingint las syllabas, del segon de esta manera Loat-me-ho-me deun-blau ves-tit.

48

Tractat sobre les quatre virtuts cardinals

Lletra de les darreries del XV.ên segle sobre lxviii folis de paper, marcats modernament amb tinta al peu de les planes; 204 × 136 mm. Manquen títol, nom d'autor, epígrafs i capilletres; el tractat va endreçat a un rei. Un foli de guarda al començament i un altre a la fi. Relligat amb un document de pergamí plegat i formant bossa, sostingut al llom per dos bocins de cuir. Molts dels femenins singulars acaben en *e*.

(foli 1) [c] om mjsericordia e veritat con | seruen Lo Rey ela clemencia | reforma la sua cadire. segons | que es scrit a xx. Capitols dels prouer | bis E les .iiij. virtuts cardinals ço es | Prudencia Temprance Fortalesa | e Justicia sien .iiij. colones o quatre | posts qui funden e refermen ladite ca | dire Per amor de aço posare deles | dites virtuts alguns parlaments exem | plars e jnsturials a jnstruccio e doc | trina de aquells quj seen en les dites | cadires....

(f. 1 v.º) [s] ien adonchs posats primerament los eximplis e recitacions dela Justicia dels Reys...

(f. XX v.º) [t] v Rey xpia qui seus en aquexa cadira reyal ama sauiesa...

(f. XXI) a pres que breument hauem tractat dela justicia e deles sues partides coue que tractem dela virtut de Prudencia...

(f. XXXIII) [t] v Rey xpia qui seus en aquexa cadira aies gran temprança en tots tos fets...

(f. XXXIII) [p] vs hauem parlat de prudencia se segueix se dela virtut de Temprança...

(f. XLVII) [t] v Rey xpia qui seus en aquexa cadira Reyall sies fort e riguoros en la Justicia...

(f. XLVII v.º) [r] esta que tractem en quina forma la virtut de Fortalesa habunda enlos antichs...

(f. LXVIII, darrer, acaba el text) ...sapies que yo son | carrere De que vols vsar que yo son ve | ritat hon vols habitar que yo son vide | tua per tostemps Amen. | Deo gracias.

49

Cançons de Nadal i altres
(En català i castellà)

Llibret escrit a les darreries del segle XVIII.è sobre 116 pp., més 14 marcades amb llapis; paper de 154 × 100 mm.; generalment a dues columnes. Després de la p. 116, rastre de 48 pp. arrencades. Relligadura en pergamí de l'època, amb bagues; a la primera guarda hi ha escrit, de lletra de l'Aguiló, *Regalat per en Francesch | Matheu.* — Són blanques les pp. 44-46 (aquesta es repeteix en la numeració), 69, 1 i 12 de la segona numeració.

1 (pàg. 1) *Cançons del Naixament; de la Mare De | Deu; y altres divertidas.* — Ja acaban las semmanas
2 (p. 2) *Otra al Nacimiento.* — Te conosco y adoro
3 (p. 2) *Otra al Nacimiento.* Se canta al tono de la Peregrina.—Infant mes hermos
4 (p. 4) *Otra al Nacimiento.* — Mi dulce esposo
5 (p. 5) *Otra al Nacimiento.* — Niño de amor abrazado
6 (p. 6) *Otra al Nacimiento.* — Cupido no el tirano
7 (p. 7) *Otra al Nacimiento.* — Vuy que contam 25 de desembre
8 (p. 8) *Otra al Nacimiento.* — Legan hoy al pesebre
9 (p. 10) *Seguidillas al Niño Jesus.* — Esta noche mi Niño
10 (p. 11) *Al Naixament.* — Despaxa Gil de mon cor
11 (p. 12) *Al Naixament.* — Que li portare al S.or
12 (p. 13) *Altre al Naixement.* — La nit que nasque lo Sol
13 (p. 14) *Seguidilla a Jesus.* — Con licencia Señores
14 (p. 15) *Altre als Aucells.* — Al veurer apuntar
15 (p. 16) *Otra al Nacimiento.* — Niño mio de mi alma
16 (p. 17) *Otra a la Circuncision.* — Ay pobre pesebre
17 (p. 17) *Otra al Nacimiento.* — Esta noche compañeros
18 (p. 18) *Otra al Nacimiento.* — No lloreys Manuelito
19 (p. 19) *Altre al Naixament.* — Dia 25 de Desembre
20 (p. 21) *Al Naixament.* — Allí en terra de Judea
21 (p. 22) *Al Nacimiento.* — Albricias pastores
22 (p. 22) *Al Naixament.* — Baix la bora dels Jardins
23 (p. 23) *Ala adoració dels Reys.* — Bayx lo portal de Betlem arribaren
24 (p. 24) *Al Nacimiento.* — Forzoso sera Pastores
25 (p. 24) *Al Naixament.* — A 25 del mes que som
Manquen els folis 25-28.
26 (p. 29) *Altre al Nayxament.* — Sant Joseph y sa esposa
27 (p. 30) *Al Nayxament.* — Fruyta novella
28 (p. 31) *Al Nacimiento.* — Dexate amante mio

29 (p. 32) *Al Nayxament.* — Al veurer resplandir
30 (p. 32) *Al Naixament.* — Lo Desembre conjelat
31 (p. 33) *Divino cuyo blanco es C. N. S. Crucificado y muerto en el pie de la Cruz* todo de la tirana. — Adorado Dueño mio
32 (p. 35) *Al Niño Jesus.* — Entre amorosas ancias
33 (p. 36) *Tirana del Nacimiento.* — Compadecido ya Dios
34 (p. 36) *Al Naixament.* — Esta terra es molt alegre
35 (p. 37) *La Adoracion de los Reyes.* — Hoy los tres Magos se parten
36 (p. 37) *Al Nacimiento.* — Ay pastor amante
37 (p. 38) *La embaxada als Pastors.* — Si del Cel la cort embia
38 (p. 39) *Al Nacimiento.* — Oygan atentos Señores
39 (p. 40) *Al Nacimiento.* — Pueblo mio que sollosas
40 (p. 40) *Otra.* — Quieres ver Pepe esta noche
41 (p. 41) *Lletra al buen Jesus* ala tonada de Gayta gallega. — Ay Chiquitito mas ay Niño tierno
42 (p. 42) *Otra al Nacimiento.* — Sale el Niño en campana
43 (p. 43) *Otra.* — Vamos en Bethlem vamos
44 (p. 46) *Ala Virgen.* — O Maria Madre de gracia
45 (p. 46) *Cantorcillas de Pastora Divina.* — Antencion que ya enpiezen
46 (p. 47) *Letra á la Virgen.* — De una rosa escogida del Cielo
47 (p. 48) *A la Concepcion.* — Oy presurossa
48 (p. 49) *Despido de Christo con su Madre.* — Los dos mas dulces Espossos
49 (p. 49) *Salve glosada á Maria.* — Deu vos salve Verge pura
50 (p. 50) *A la Virgen Santissima.* — Ala Aurora mas luciente
51 (p. 52) *A la Virgen Maria.* — Del buen camino
52 (p. 53) *A la Virgen* al tono dende los capuchinos (cf. n.º 88).-Atencion caballeros
53 (p. 53) *Glosa del Ave maris Stella.* — A tu strella hermosa
54 (p. 55) *Letra ala Despedida de los PP. Capuchinos missioneros de la Provincia de Cataluña el año 1784.* — A vos Señora
55 (p. 56) *Letra ala Purificacion de la Virgen.* — Hoy la Aurora soberana
56 (p. 58) *Ala Concepcion.* — De una hermosa donzella
57 (p. 62) *Otra ala Virgen.* — Morena
58 (p. 64) *Letra alos dolores de la Virgen.* — Los dolores de Maria
59 (p. 65) *Ala Concepcion.* — Dulce hechiso del alma
60 (p. 66) *Alos dolores de la Virgen.* — Ay que desemparo!
61 (p. 67) *Lletra a la Verge Santissima.* — Verge singular
62 (p. 67) *Otra.* — Si mando Dios verdadero
63 (p. 70) *Letra Geroglifica del Eucharistico Sacramento* Su Autor S. Juan de la Cruz de la Iglesia Mistico Doctor. — Adonde te escondiste
64 (p. 71) *Letra á S. Francisco de Borja.* — Yo soy Francisco de Borja
65 (p. 74) *Letra muy buena.* — Ay que pena fuerte es amor

Biblioteca de Catalunya

66 (p. 75) *Letra al B. Lorenzo de Brindis* — Valeroso Lorenzo

67 (p. 76) *Letra al P. S. Francisco* — Al arma al arma que sale Francisco

68 (p. 77) *Convate Spiritual.* — La vandera de Christo

69 (p. 78) *Convit de la Gloria.* — En un Convit Celestial

70 (p. 79) *Letra ala Conversion dela Madalena.* — Atended Madalena divina

71 (p. 80) *Al Seraphico Dr. S. Buenaventura.*—Oy por los ayres la voz dela fama

72 (p. 81) *Estada de la Torra.* — Ara que nos abrasa

73 (p. 83) *Letra ala Bomba del Gaz.* — Licencia pido Señores

74 (p. 84) *Sigidillas de D.n Martin Badía Alferes de Fragata* — Siguidillas vull cantar.

75 (p. 85) *La Pescadora.* — Soy una Pescadora

76 (p. 87) *Al glorios S. Narcis.* — La rabia sens tardar

77 (p. 88) *A S. Joseph que volia deixar á M. SS.* — Joseph que veu á Maria

78 (p. 90) *Otra à S. Joseph.* — Es Joseph de los hombre

79 (p. 91) *Al B. Lorenzo de Brindis.* — Puig vull cantar

80 (p. 92) *Lletra curiosa.* — De Madrid á Toledo

81 (p. 93) *Als officis.* — Vn aprenent de fisich

82 (p. 94) *Als tres regnes.* — França espana y Lingles

83 (p. 95) *Al Parolé.* — Soy un pobre Gabatxo

84 (p. 96) *Letra buena.* — Dizen que en Parahiso

85 (p. 97) *Letra alas Gracias.* — Benedicamus Domino — habem de cantar tots

86 (p. 97) *Al Beato Miguel de lo Santos.* — Gloria de Ausona

87 (p. 99) *Ala muerte.* — Joven inadvertido

88 (p. 100) *Lletra ala Muerte compuesta por el P. Diego de Cadiz.* — Una muerte que espero

89 (p. 101) *Lamentos de una Muchacha que se llevavan cautiva los Moros.* — Violenta me llevan

90 (p. 102) *Otra.* — Dende los Capuchinos

91 (p. 103) *Prefacio en alabanza del P. S. Francisco.* — Per omnia sæcula seculorum — vere dignum est justum est — que los hijos de Francisco

92 (p. 104) *Coblas dels Sabaters.* — Vostres goigs sense alegria

93 (p. 105) *Lletra al Senor Carnastoltas.* — An Carnastoltas

94 (p. 106) *A S. Joseph.* — Deu vos guart Joseph

95 (p. 107) *Goits á Christo crucificat.* — Puig estau en creu clavat

96 (p. 108) *Lletra de la Assamblea de França.* — Regne de França

97 (p. 110) *Rusticas coblas expressivas dela fidelitat obsequiosa dels Catalans, y Barcelonessos ala Religió, Rey, y Patria, resolts de morir peleant antes de contaminarse de las pestiferas maximas dels impios incrudels, Rejicidas, é inhumans Francesos.* — La trompeta de la fama

98 (p. 2, segona paginació, llapis) *Taula pera compondrer be un Jardí de flors las quals se han de posar, ab forma* — Rosas differents

99 (p. 3) *Secret per saber com se han de fer las flos en tot lo any.* — Janer. — En aquest mes se han de fer los mirambells...

(p. 13) *Taula*

Comprèn solament les poesies, exceptuades les tres darreres, en el mateix ordre en què varen esser copiades en el llibre. L'autor, que no s'anomena, sembla esser un frare caputxí. Algunes cançons de Nadal són populars (vegeu n. 29), altres són copiades de poetes coneguts (p. e. n. 61, Sant Joan de la Creu; n. 86, P. Diego de Cádiz).

50

Llibre de noticies diverses

Llibreta d'apuntacions, comptes, etc., del primer quart del segle XIX.^{è}. 99 ff. en paper. Lletra de dues mans, de les quals una predomina considerablement. 195 × 70 mm. L'autor no s'anomena enlloc, però sembla deduir-se del context, que era un frare carmelità del convent de Mallorca. Relligat en pergamí, amb bagues.

(foli 1) Diverses apuntacions de credits i diners rebuts.

(f. 2, de lletra diferent de la que predomina en el ms.) Libro de Memoria. Dia 4 de Febrero de 1810 escrivi a los Sres. Escrivá...

Al f. 2 v.º interromp el diari, anotant-se unes cites de la Biblia, màximes, misses encomanades, etc.

(f. 11) Visita. Dia 9 Juliol de 1813 a las 5 de la tarda se toca Capitol...

Continua en forma de dietari fins al f. 18. Tornen a venir notes de crèdits, misses, despeses, etc.

(f. 24, de la mateixa lletra del f. 1) *Viage a Francia. 1815.* Salida de Barcelona. Dia 13 febrero a las 8 de la mañana. Comida en Mataró...

(Acaba al f. 24 v.º) ...llegamos a Montpeller a las dos de la tarde.

Segueixen títols de llibres i comedies, frases llatines, nota de despeses, etc.

(f. 31 v.º) Pretendens del S. Habit. Josef Neto y Canter de 16 anys...

(Acaba al f. 32. f. 33) *Maximas.* La multitud sublevada...

(f. 37) *Diario del Viaje a Mahon para la visita.* Dia 27 Abril a la nit nos embarcarem...

(f. 38 v.º) Notes de misses encomanades, començant en octubre de 1830.

(f. 40 v.º) Sentencias. 1.ª El Delito es mucho mas perspicaz que la inocencia...

(f. 42) *Viatge de Mahó a Barcelona.* Dia 21 de Setembre de 1820 a las 10 del mati...

Acaba al f. 42 v.º, Segueixen notes heterogènies, títols de llibres, etc.

(f. 43 v.º) Dueto dil Matrimonio Secreto. Scena 1.ª Atto 2.º...

(f. 44 v.º acaba. f. 45) *Cancion de Mesa.* Coro. Bebamos bebamos

Sis estrofes i una tornada. Acaben al f. 46.

(f. 47) *Cosas notables.* Contestación de Epaminondas...

(f. 50 v.º) *Viage per Cataluña. Añy 1814.* Dia 27 octubre..

(Acaba al f. 51. f. 52) *Medios preservativos de la fiebre amarilla.* Valor, confianza...

(f. 53) *Maximas perversas.* El fin santifica los medios...

Segueixen altra vegada notícies soltes i algunes cobles i seguidilles en castellà, i amoroses. Al f. 60 tornen a venir fragments d'un dietari (anys 1815, 1817, etc.).

(f. 65 v.º) *Canciones.* Alerta muchachas

5 dècimes amb tornada.

Al f. 70 tornen a trobar-se notes de dietari de convent de l'any 1822 i 1812, interrompent-se en el f. 74 v.º.

(f. 75) *Causas celebres de Pitival.* Tom. 1.º 1. Histoire du faux Martin Guerre...

Segueix l'inventari d'una col·lecció de causes criminals famoses, relligades en 25 volums. Acaba al f. 78 v.º. Fins al final vénen una pila d'apuntacions de llibres, quantitats rebudes i entregades, comandes de misses, etc., sense importància.

51

Introducció a la doctrina cristiana

339 ff. útils en paper, de 149 × 100 mm. Lletra de dues mans d'últims del segle XVIII.è. Moltes planes presenten correccions i afegits d'una lletra més petita, que omple també de tant en tant algunes planes entremig del text. Relligadura en pell negre, amb talls daurats. Al llom : «Introducció | a la | Doctrina Cristiana.»

(foli 1) 2. Del Examen. Ja diguere de las 3 cosas que se han de fer per fer...

(f. 11, acaba) en la pau y tranquilitat que gosa.

(f. 12) Jesus, Maria, Joseph. *Introduccio a la Doctrina Christiana.* 1. Haec est vita eterna ut cognoscant verum Deum. Començaba Moyses...

(f. 338 v.º, acaba) dient que estaba condemnat pera sempre.

(f. 339) *Selva de varios Exemples.* Raulino. En una ciutat...

Ocupa mitja plana, essent blanques les següents.

Aquestes instruccions són destinades als predicadors en temps de missió. Vegeu el ms. 58.

52

Cançons de Nadal i altres
(En català i castellà)

Lletra del segle XVIII.è de 249 pp., marcades amb tinta fins a la p. 218, les demés continuades amb llapis, mancant-hi les pp. 9-12 i essent repetida la p. 201 (148 × 100 mm.). Les pp. 56-58, 103, 115-124, 215-216 porten notació musical i quasi totes les poesies acaben amb el mot *Finis.* Les pp. 240-248 contenen l'*Indice de las Letras y otras cosas que en este libro se Contienen, segun el orden alphabetico.* Relligat en pergamí.

1 (pàg. 1) *Letra al Glorioso S. Antonio de Padua.*—Antonio feliz de Padua honor

2 (p. 3) *Gozos de Sta. Maria del Socós.* — Pues de Christo soys esposa

3 (p. 8) *Gozos del glorioso S. Bruno Fundador de la Cartuxa.*— Pues soys Divino Esplendor

No acaba per mancança de les pp. 9-12.

4 (p. 13, tot continuant:) ℟ Ad te clamantibus

Himne llatí d'un novenari a Sant Josep.

5 (p. 15) *Lletra contra los Enganys del pecador.* — O Miseria deplorable

6 (p. 20) *Lletra â la gravedat del pecat Mortal.* — La Major iniquitat

7 (p. 25) *Glosa dela Salve Regina.* — Ala aurora del Sol dela gracia

8 (p. 26) *Letra al Nacimiento de Christo* al tono dela amable.— Supremo Señor

9 (p. 30) *Letra al Nacimiento de Christo.* — De vna rosa escogida del cielo

V. ms. 49, n. 46.

10 (p. 32) *Otra al Nacimiento de Christo* al tono del Ebro. — Escuchad oyentes mios.

11 (p. 34) *Altra lletra al Naixament.* Catalana. — Lo Desembre congelat

V. ms. 49, n. 30.

12 (p. 39) *Altre lletra al Naixament.* Cathalana. — Allá en terra de Judea

V. ms. 49, n. 20

13 (p. 43) *Otra al mismo assumpto.* — Venid Serafines; â nuestros festines

14 (p. 44) *Otra* al tono de O Fabio. — Pastores, que en altos riscos

15 (p. 45) *Letra al Santissimo Sacramento,* Se canta como el Sacris. — Santissimo Señor

16 (p. 47) *Otra al Santissimo Sacramento.* Al tono del Ebro. — Pange lingua gloriosi — Es el cuerpo del Señor

17 (p. 49) *Letra al glorioso S. Magin Martyr* : Colloquio entre el Tirano y el Santo. — Tyrano. Dime Mago por tu vida

18 (p. 52) *Marisapula â la Madalena.* — Atended Madalena Divina

V. ms. 49, n. 70.

19 (p. 54) *Otra con retintin.* — Paxarillo que explicas al ayre

20 (p. 56, amb notació musical) Pensad la extrema partida

21 (p. 60) *Lletra al Infant Petit.* — Lo petit garzó es nat

22 (p. 62) *Lletra al Naixament* que han de cantar tres, representant vn Castellá, vn Francés y vn Cathalá. — Castellá. Atencion Cavalleros

El francès parla un dialecte llenguadocià.

V. ms. 49, n. 52.

23 (p. 69) *Ansias amorosas de vna Alma contricta á vn Crucifixo.* — Dulce Jesus, y que ley : Mi Rey

24 (p. 72) *Letra á la Redempcion del pueblo de Israel.* — Amado pueblo mio

25 (p. 74) *Letra al Nacimiento de Christo* al tono dela Marcha de los Suizos. — En vn portal

26 (p. 77) *Cancion que compongueren vn Pastor, y vna Pastora quan anavan á Bethlem.* — Pastor. Deu te guart Pastora

27 (p. 90) *Altre lletra al Naixament.* — Al punt dela Mitja Nit

28 (p. 98) *Otra al Nacimiento* al tono de la Estopa. — El Verbo Divino

29 (p. 100) *Altre lletra al Naixament.* — A vint, y sinch de Decembre

30 (p. 103, amb notació musical) *Lletra al Naixament.* — Anem tots á Bethlem

31 (p. 106) *Otra al Nacimiento de Christo* en tono de passeo, y el estrivillo en tono del Canari. — Vamos â ver esta Noche

32 (p. 110) *Epigramma ad Purissimam Virginem.* — Sunt pulchræ Sylvæ, sunt pulchra et littora, pulchrum

33 (p. 110) *Ad Christum Crucifixum.* — Pro servis, dominus moritur, pro sontibus insons

34 (p. 111) *Coblas à Cristo Crucificat.* — Digam tots ab gran dolor

35 (p. 114) *Distichon ad Sanguinem Christi.*

En acròstic hi ha els dos versos següents:

Quos Anguis dirus tristi Mulcedine pavit
Hos sanguis mirus Christi dulcedine lavit.

36 (p. 115, amb notació musical) *Sequentia del SS. Nom de Jesus* : de Valls. — Lauda Sion Salvatoris

37 (p. 125) *Letra â S. Ramon Nonat* al tono de O Fabio. — O Ramon glorioso

38 (p. 128) *Solliloquios de vna alma contrita â los pies de vn Crucifixo,* al tono de Euridisse Divina. — Soberano Bien Mio

39 (p. 130) *Lletra que en Memoria dela Sagrada Passió de Christo, compongué la Beata Catharina de Bolonia en son idioma Italià.* — Anima benedetta

40 (p. 132) *Habla Christo con el hombre despues de resuscitado.* — No quieras con tu pecar

41 (p. 134) *Colloquio entre Christo, y el hombre. Letra al Santissimo Sacramento.* — — C. En esta forma preciosa

42 (p. 135) *Otro Colloquio.* — Gil no entiendo tus estremos

43 (p. 136) *Otra letra al SS. Sacramento.* — Dios tiene al hombre aficion

44 (p. 138) *Otra al SS. Sacramento.* Habla Christo. — Si te llamo no te engaño

45 (p. 139) *Otra al SS. Sacramento.* — Mordió al hombre vn fiero can

46 (p. 141) *Otra al SS. Sacramento.* — Un amor hace â dos guerra

47 (p. 142) *Al que comulga en pecado.* — Esta espiga consagrada

48 (p. 144) *Siguense dos Decimas curiosas en alabança del SS. Sacramento.* Decima. — En que libro hallaré.

49 (p. 146) *A la Purissima Concepcion de Maria Santissima.* — Hija de David por ley

50 (p. 148) *Otra ala Cocepcionn.* — Tal salud en su limpieza

51 (p. 152) *Al Nacimiento de Christo.* — Zagalejo de perlas

52 (p. 153) *Esta es truncada.* — Adan sirvió de pinzel

53 (p. 156) *Otra al Nacimiento.* — Anton, si al muchacho ves

54 (p. 157) *Otra al Nacimiento.* — Blas, si llora Dios, porque

55 (p. 158) *Otra al Nacimiento.* — R. Hazen salva trompetas, y caxas

56 (p. 160) *Otra al Nacimiento.* — Que nasca vn hombre en Belen

57 (p. 163) *Otra al Nacimiento.* Fenicio y Lauro. — F. Albricias prado,

58 (p. 164) *Otra al Nacimiento.* — No lloreys mis ojos

59 (p. 167) *Ternuras dela Virgen á su Hijo reciennacido.*— Bien sabiades Mi Vida.

60 (p. 169) *Exposició allegorica de las reglas de Antoni de Nebrissa, entreteixida dela peregrina historia de vna Tia, que á vn estudiant, que volia ser escolá, li ensenyava de guizar y altres vellacarias ab las mateixas reglas y principis de Antoni de Nebrissa.* — § 1. Introducció â la historia. — Succehí, y no molt temps ha, que en certa Rectoria...

Conté aquesta obreta, en prosa, cinc capítols.

61 (p. 192) *Desengany del Mon.* Redondillas. — Sin engañarme me engaño

62 (p. 195) *Al mismo Assumpto.* Texto. — Contentamiento do estás

63 (p. 197) *Gemidos, y llantos de el hombre en las miserias de esta vida, donde se contempla desterrado, sobre el psalmo* : Super flumina Babylonis. — Texto. Sientome á las riberas destos rios

64 (p. 200) *Al aprecio del alma, y menosprecio del cuerpo.* Soneto continuo.—Ceniza espiritada, vil mixtura

65 (p. 201, número doblat) *Colloqui entre quatre Pastors que anavan á Bethlem.* — Vn dia de bon mati

66 (p. 205) *Altre Colloqui de quatre Gitanas que anaren á Bethlem.* — Quant lo lo bon Jesus fou nat

67 (p. 210) *Letra al Nacimiento,* que se canta como el hymno : Iste confessor. — Rara fineza

68 (p. 215, amb notació musical) *Autre au Naixaman.* — Escutat de las nuvelas

En llenguadocià.

69 (p. 219) *Altre al Naixament.* — En la gran ciutat de Bethlem

70 (p. 224) *Altre al Naixament.* — Veniu Pastors assi

71 (p. 231) *Letra â lo humano.* — Vna vez me cautivaste

53

Gerson. Oracions amb indulgències. Tractat de la comunió. Felip de Malla, Contemplació del Cors de Jhesu Crist

Ms. de 126 ff., numerats modernament en paper i pergamí, del segle xv.è. Rúbriques i capletres vermelles (151 × 104 mm.). A la fi, servint de guardes, dues fulles de pergamí amb fragments d'un text religiós en castellà, escrit també de mà del xv.èn segle. Relligat modernament en pergamí flexible. Al llom : *Manual | de | Devocions | de | Por-*

tacœli. En el primer full es llegeix, de mà diferent de la que escrigué el text, d'últims del segle XV.ª : *hic liber est domus porte coeli.*

1 (f. 1) *Incipiunt Rubrice in tractatu | de monte cotemplacionis.* | Quod magna et profunda...

(f. 3, acaben les rúbriques) De multis modis contemplandi et de tribus modis habendi graciam divinam.

Sequens opusculum intitulatur de monte contemplacionis compilatum in lingua vulgari gallicana per reverendum magistrum iohannem ierson cancellarium parisiensis qui fuit devotissimus contemplativus et profunde especulacionis et fuit redactum in latinum per quendam religiosum de ordine celestinorum.—Capitulum primum quod magna...

(f. 3 v.º inc.) Quamquam clericatus et magna instructio in lege divina...

(f. 54 v.º acaba) magis dignis et expertis. Explicit liber de contemplacione modo.

Publicat en l'edició Dupin de les obres de J. Gerson (Anvers, 1706, III).

2 (f. 54 v.º) *Incipit tractatus de subtilibus temptationibus et frandulenciis demonum per venerabilem magistrum iohannem jarson Cancellarium parisiensem compositum in linga gallicana et per quendam redactus in latinum.*

(f. 55 inc.) Ut humiliemur sub potenti manu dei...

(El f. 72, pergamí, retallat per baix, interessant una mica el text; f. 75 acaba) unus regnat benedictus in secula : amen.

¶ Explicit tractatus predictus de temptacionibus fraudulentis per venerabilem devotissimum et perspicaciis ingenii doctorem magistrum iohannem jarson cancellarium parisiensem et per quendam de linga gallicana redactus in latinum.—Deo gracias.

Op. cit., III, ed. Dupin.

3 (f. 75 v.º) *Ut bona que unusquisque agit habeas aliquam noticiam an fiant in statu gracie et ad gloriam promerendam sint indulgencie de quibus hic agitur et similia nota dicta sequencia magistri iohannis iarson eximii doctoris et cancellarii parisiensis in quodam tractatu de decem preceptis sic inquiens.* — Verum est quod deus pius...

4 (f. 77) *Et quare semper opera nostra sunt dirigenda ad deum ac in eisdem nonnunquam sunt alique indulgencie nobis conssese quas ignoramus, ut earum effectum plenius consequamur est optimum consilium uti tali vel simili oracione quolibet mane ut sequitur.* — In nomine patris...

5 (f. 77 v.º) *Nota quod confessor potest dimittere de penis in purgatorio debitis cuilibet confitenti unum vel duos vel tres annos vel plures pro vt notat innocencius in titulo de pc. et re. in co. omnis utriusque sexus in prima parte medium dicens.*—Debet sacerdos...

6 (f. 78) *Bonefaci papa atorga a tota persona* (f. 78 v.º) *qui dira la seguent oracio set ayns e xl. quarantenes de perdo.* — Stabat mater dolorosa...

7 (f. 79) *La seguent oracio se diu que es en roma en la esglesia de sent johan de letra E que son atorgats a qui la dira deuotament .lxxx. milia ayns.* — Domine ihesu xpiste pater dulcissime rogo...

8 (f. 79 v.º) *La seguent oracio ha tres anys de perdo.* — Ave facies preclara...

Chevalier, *Repertorium hymnologicum*, 1787.

9 (f. 79 v.º) *La següent oracio ha c. dies de perdo.*— Salve sancta facies nostri redemptoris...

10 (f. 81) *Les seguens oracions son en la esglesia de sent Pau de Roma al peu de hun crucifixi hon ha tal titol papa bonifaci atorga a tota persona qui dira les seguens oracions per xxx. dies continuats agenyolat dauant la ymage del nostre redemptor crucificat indulgencia a pena e culpa si es ver penident e contrit de sos peccats.* — Triumphale lignum crucis...

11 (f. 83) *Dicendo sequentem oracionem cum quinque pater noster et septem ave maria flexis genibus coram ymagine pietatis conceduntur vere penitentibus et confessis viginti octo mille anni indulgencie. Et pro ipsis quinque pater noster et totidem ave marie ad sine dicta oracione dictis conceduntur ad partem novem mille centum triginta septem anni et quadraginta et sex quadragene dierum que cum predictis sunt xxxvi.m.cxxxii anni.* — O domine ihesu xpiste adoro te in cruce...

12 (f. 83 v.º) *La seguent oracio se diu que fo trobada ab letres dor scrita en lo sepulcre de la verge Maria. E papa innocent ha dat dos milia anys de perdo a tot hom qui la dira.* — Domina sancta maria summi regis filia...

13 (f. 84) *Sent feliu papa atorga mccc. dies de perdo a tot hom qui dira la seguent oracio.* — Deprecor misericordiam tuam...

14 (f. 84 v.º) *Com se leva la hostia en la missa atorgat papa* (sic) *a aquels qui diran la seguent oracio ccc. dies de indulgencia.* — Ave verum corpus natum...

Chevalier, 2175.

15 (f. 85) *Papa benet tretze dona xxiiii. ayns de perdo a tota persona qui dira la seguent oracio quant se leuara lo cors precios de ihesu xpisti.* — Adoro te...

16 *Papa Innocent 22, anno 14 pontificatus sui concessit cuilibet tociens quociens dixerit hanc oracionem sequentem de indulgencie peccatorum criminalium tria milia dierum Et peccatorum veniallium mille annos Et eodem anno qui fuit m.ccc.* (f. 85 v.º) *xxx. die jovis facta fuit data per dictum dominum papam ut sequitur.* — Anima xpisti sanctificame...

17 (f. 85 v.º) *Johannes papa xxii conpone la seguent oracio, Atorgant a tota presona qui la dira mentres lo precios cors de ihesu xpisti es en lo altar dien se la missa tans dies de perdo com foren les gotes de la sanch del dit precios cors. qui foren segons fo revelat ha hun sant hom. xxviii. milia E uol lo dit sant pare que al preuere que la dira apres la missa li sien perdonats les negligencies comeses en lo canon Post missam sequitur.* — Precor te piissime domine...

18 (f. 86) *Cassiodorus sobre lo psaltiri diu que Aquest ves super* dirupisti *es cregut esser de tanta virtud que per alguns es dit que poden per ell* (f. 86 v.º) *esser remesos los pecats si en la fi de sa vida algu lo dira tres vegades en confessio de la trinitat.* — Dirupisti domine vincula mea...

19 *Qui la seguent oracio ab deuocio tots dies* (sic) *se diu que indubitadament no mora sens confessio e comunio del precios cors de ihesu xpisti en la fi de sa uida. E qui la dira*

com se diu la misa li son atorgats per papa innocent qui la feu ccl. dies per cascuna vegada. — Deprecor te santa maria...

20 (f. 87) *Bonifacius papa vi. a suplicacio del rey de franca a agorgat a cascu dient la seguent oracio de la eleuacio del cors de ihesu xpisti fins al tercer agnus dei dos milia ayns de indulgencia oracio.* — Domine ihesu xpiste qui hanc...

21 (f. 87 v.º) *Qui dira dauant la pietat v. uegades lo pater noster E set vegades la Aue maria genoyls ficats ab deuocio, guayara los perdons seguents los quals li son atorgats ut sequitur.* — Primerament per sent gregori xiiii. mila...

22 (f. 88) *Intuito armorum passionis xpisti.* — Beatus petrus...

23 *Ubertinus in libro de vita xpisti super titulum Ihesus panis sacratur.* — Tanta est efficacia...

24 (f. 90 v.º) *De reuelationibus beate brigide in libro* vi. c.º viiii. *ubi xpistus Reuelat sponse sue quam abominabilis est coram deo presbiter celebrans in peccato mortali et quibus vestimentis ornatur a demonibus sibi presentibus.* — Presbiter pro quo tu oras...

25 (f. 92 v.º) *Item ex libro 4.º eiusdem beate brigide capitulou Qinquagesimo Nono* — Alius loquitur...

26 (f. 93 v.º) *Reuelacio feta per nostre redemptor ihesu xpisti a santa brigida. libro iiii. c. lxxxix.* — Quicumque spiritualiter velit...

27 (f. 94 v.º) *Libre ordenat a infformacio de tot xpistia per que sapia com se deu preparar e souint exercitar Si es preuere en dir missa e si es lech en souint comunicar ab deguda e deuota Reuerencia.*

(f. 95, inc.) Per hauer alguna noticia de la dignitat...

(f. 116 v.º, acaba) fahent ne alguna penitencia e satisfaccio. Amen explicit.

28 *Comenca vna molt deuota contemplacio del precios cors de ihesu xrist feta per lo molt reuerent mestre felip de malla e famos doctor en theologia estant en lo pas de la sua mort.* — O misteri de profunda trascendencia...

(f. 123 v.º, acaba) benehir e glorificar perdurablement. Amen.

Obra no citada per Torres Amat, *Diccionario*, 356.

29 (a continuació) *Aquestes gracies aconsegueix la persona que hou missa deuotament.* — Primerament que lo preuere qui diu la missa...

(f. 126, acaba) tant es de gran efficacia. Deo gracias.

30 (f. 126 v.º) *Ugo de santo victore vel de sacramentis in nona parte de aqua aspersionis que cum sale benedicitur.* — Alexander papa quintus...

(Acaba el ms.) nequicias muniamur. Deo gracias.

54

Llibre d'Hores català

234 ff. en pergamí. Bellament escrit de mà del s. xv, amb caplletres adornades i algunes de miniaturades. Actualment en molt mal estat, comença però no acaba; hi

manquen folis, alguns corresponents a miniatures de plana sencera, i la major part de les inicials han estat retallades. (162 × 120 mm.)

(foli 1) *Initium sancti evangelii secundum Matheum.*

(S'interromp després dels Salms penitencials i les lletanies dels sants al f. 234 v.º actual:) in viam salutis eterne ut te..

Conté bastants títols i rúbriques en català.

55

Francesc del SS.ᵐ Sacrament, Instrucció pels cuiners segons l'estil dels carmelites descalços

5 ff. s. n. + 173 pp. numerades, en paper. Lletra de principis del segle XIX.ᵉˡ (139 × 97 mm.). Relligadura moderna en pergamí.

(f, 1, preliminar) ✠ | *Instrucció Breu per los | Cuyners princians* (sic) *segons lo | Estil dels Carmelitas | Descalsos | A fi que qualcevol per poca prac-| tica que tinga puga desempeñar | qualcevol cuyna de la provincia | Compost. | Per lo Her.ᵐᵒ fr. fran.ᶜᵒ del SS.ᵐ | Sagrament Cuyner del Conven | de Sant Joseph de Barcelona | Llisencia.*

(f. 2, prel.) Prolech al Lector. — Varios y celebres cuiners...

(f. 5, prel., acaba el pròleg) al esperit sant para sempra Ament

(p. 1) Cap. primer que conte onse advertencias...

(p. 173, acaba) y ce veu vegadas.

56

Poesies d'en Clavé

Poesies d'En Josep Anselm Clavé, no comprenent la lletra de cap coral posterior a l'any 1861, i de les obres escrites pel poeta-compositor en aquest any no n'hi ha en el llibre sinó tres. Semblen escrites per una mà d'aquesta època que no copià cap obra posterior a la data indicada, sobre 172 pp., de paper, de 148 × 110 mm. Relligat actualment en pergamí flexible; al llom: *Poesies | S. XIX.* Com que totes les obres són publicades, posarem els anys de producció de cada una.

1 (p. 1) *Invocacion á Euterpe.* Coro. — Bella la Primavera (1858)

2 (p. 3) *La Flor del Valle.* Coro. — Linda aldeana de ojos negros (1855)

3 (p. 4) *Las Flors de Maig.* Pastorcilla. — Prop del riu y ha una verneda (1858)

4 (p. 6) *La Mariposa.* — Vagarosa mariposa (1857)

5 (p. 8) *Los Contrabandistas.* Coro. — Olé se salvó el alijo (1855)

6 (p. 13) *La verbena de San Juan.* Vals jota á coros. — A do vamos, camaradas? (1857)

7 (p. 16) *Las ninas del Ter.* Rigodons Pastorils á Coros. — Ab sutils celatjes (1854)

8 (p. 26) *Al mar!* Barcarola. — Al mar!... Al mar! (1858)

9 (p. 28) *Enriqueta.* Vals. — Benditos mil veces, (1856)
10 (p. 30) *A Montserrat!* Coro. — Sembrán brillans y perlas (1856)
11 (p. 33) *La Aurora.* Coro. — Dispertad, tiernos galanes, (1854)
12 (p. 35) *El primer amor.* Schotisch. — En la margen de una fuente (1856)
13 (p. 36) *Estér.* Polka. — Sus reses apacenta (1853)
14 (p. 42) *Emma.* Contradanza. — Sonó de Emma la hermosa (1856)
15 (p. 44) *Una orgia.* Brindis. — Los vasos llenemos (1857)
16 (p. 46) *Un beso.* Vals. — No mas, mi Nise (1855)
17 (p. 48) *La queixa de amor.* Idili. — El sol esplendent (1858)
18 (p. 52) *La Pastorcilla.* Varsoviana. — Sobre un lecho de verdura (1853)
19 (p. 54) *A Orillas del Llobregat.* Valls. — Beldades hechiceras (1852)
20 (p. 57) *El Columpio.* Redova. — Cual se balancea linda mariposa (1855)
21 (p. 57) *La Font del Roure.* Contradansa. — Veniu, nenas, sota el Roure (1854)
22 (p. 59) *Juy! que jaleo!* Vals. — Ole, al avio, (1853)
23 (p. 60) *El Despido.* Galop. — Pasaron las noches del placido Estio (1851)
24 (p. 62) *La Nina dels Vlls Blaus.* Idili. — L'aucell festiu (1859)
25 (p. 67) *Noches de Estio.* Vals. — La noche ya en sombras (1853)
26 (p. 68) *El lenguaje de las Flores.* Serenata. — Olorosa enramada (1859)
27 (p. 70) *La casita blanca.* Polka. — Limpido arroyuelo (1859)
28 (p. 73) *La brisa de la noche.* Contradanza. — Aspira leda el alma (1851)
29 (p. 76) *Lo Pom de flors.* Pastorela. — En ombrivola floresta (1859)
30 (p. 81) *Aurea Rosa.* Contradanza. — Alma virgen, Aurea Rosa (1859)
31 (p. 84) *La Fiesta de Flora.* Rigodon. — Zagalas donosas (1850)
32 (p. 94) *Capaltart.* Pastorela. — En son palau (1859)
33 (p. 98) *Goces del alma.* Schotisch. — Desgarrando su caliz precioso (1851)
34 (p. 101) *Veladas de Aragon.* Vals. — Perfumadas por las flores (1854)
35 (p. 105) *Las Avecillas.* Polka. — Ocultas en los bosques (1855)
36 (p. 107) *Proserpina.* Galop. — Levantad, espiritus (1859)
37 (p. 109) *Los nets dels almugavers.* Rigodon.— Anem! (Lo allistament) — La patria'ns crida... Que fem? (1860)
38 (p. 122) *Las Bellas de la Costa.* Vals. — Hermosas de la Costa (1854)
39 (p. 125) *Lo somni de una verge.* Pastorel-la catalana á veus solas. — Baix dossér de vert ramatje (1860)
40 (p. 130) *Tula.* Americana coreada. — En un valle virgen (1860)
41 (p. 131) *La caceria.* Coro. — La aurora naciente (1860)
42 (p. 135) *La Azucena.* Schotisch coreado. — Ved á Laura la hechicera (1853)
43 (p. 137) *Irradiacion.* Himno coreado. — Del baile (1851)
44 (p. 141) *La Toya de la Nubia.* Epitalami pastoril catalá á veus solas. — Nina gentil, garrida pastoreta (1860)
45 (p. 151) *Horas de solaz.* Contradanza coreada. — Oh! cuan bellas son las horas (1851)

46 (p. 154) *La guanabana.* Americana coreada. — Habanera, por mi mal (1860)
47 (p. 155) *¡¡Al Baile!!* Wals coreado. — Niñas bellas (1853)
48 (p. 157) *De Bon matí.* Albada á veus solas. — L'alba sonriu (1861)
49 (p. 162) *La Guajira.* Americana coreada. — Só un guayacán te vi (1861)
50 (p. 165) *Las Galas del Cinca.* Jota. — Viva Aragon! (1861)
51 (p. 169) *Vn suspiro.* Schotisch. — A su ocaso desciende lento el sol (1861)
52 (p. 171) *Las auras del valle.* Coro. — Ledas auras que henchidas de aromas (1852)

En Clavé mateix (1824-1874) publicava per quaderns, sota el títol *Flores de Estío*, el text poètic de totes les seves obres musicals : en l'any 1893 va publicar-se una nova edició, sota el mateix títol, formant un volum. En ambdues edicions les obres s'hi continúen per ordre cronològic.

57

Libro de canciones de fray Ildefonso de Barcelona

Lletra del segle XVIII.è, sobre paper de 153 folis numerats, més 1 d'escrit, més 21 de blancs, més 24 d'escrits, 4 de blancs i 7 de taula (142 × 98 mm.). Entre els folis 9-10 n'hi ha un d'enganxat; manquen els ff. 89-90, 95-96, 103, 109, 115-122, 134 i són repetits els 145-147. Relligat en pergamí. — En el foli de guarda hi ha escrit : «Libro de Canciones | de Fray Ildefonso de | Barcelona Capuchino; | Concedido á su uso por | el Rdo. P. Joseph Franco. | de Barcelona Provincial; | el dia de Nuestra Sra. | de la Concepcion el anyo | 1777. | En Tarragona.» Segueix la firma de fra Ildefons.

1 (foli 1) *Letra á los Colores de la Seda.* — Ancias del alma mia
2 (f. 1 v.º) *Letra ala entrada del Rey.* — Triste y sola me dexas
3 (f. 2 v.º) *Letra al nacimiento del Senyor.* — Quieres ver Pepe esta noche?
V. ms. 49-40.
4 (f. 3) *Otra á lo mismo.* — Llegan hoy al pesebre
5 (f. 4) *Otra á lo mismo.* — Oygan atentos Senyores
V. ms. 49-38.
6 (f. 4 v.º) *Otra alo mismo.* — Esta noche Companyeros
V. ms. 49-17.
7 (f. 5) *Otra á la Circuncicion.* — Ninyo Dios recien nacido
8 (f. 5 v.º) *Otra al Nacimiento.* — Amado Pueblo mio
V. ms. 52, n. 24, i aquí mateix el n. 24.
9 (f. 6) *Letra al buen Camino.* — Del buen camino
V. ms. 49, n. 51.
10 (f. 6 v.º) *Letra a la Concepcion de la V. SS.ma* — Por Rey immortal
11 (f. 7) *La Ave Maria Glossada.* — Atencion que ha salido
12 (f. 9) *Letra à Sant Fran.co de Borja.* — Yo soy Francisco de Borja
V. ms. 49, n. 54.

13 (f. 10) *Letra a la Concepcion de Maria.* — Dulce hechiso del alma
V. ms. 49, n. 59.

14 (f. 11) *Letra al Nacimiento del Senyor.* — Niño mio de mi alma
V. ms. 49, n. 15.

15 (f. 11 v.º) *Minuete.* — Llega glorioso

16 (f. 12) *Otra al Nacimiento del S.r* — Vamos en Belen vamos
Ms. 49, n. 43.

17 (f. 13) *Letra para los que quisieren tomar plassa al Regimiento de Christo.* — La bandera de Christo
V. ms. 49, n. 68.

18 (f. 14 v.º) *Letra alas Avellanitas.* — Toda mi vida que ando

19 (f. 15) *Al Nacimiento (otra) del S.r* — No ploreu videta mia
Cf. el n. 66.

20 (f. 15 v.º) *Lletra Burlesca al S.r Gos.* — De un gos ques va morir

21 (f. 16) *Siguidillas Burlescas.* — Dicen los Sirujanos

22 (f. 16 v.º) *Coblas dels Oficis.* — Vn aprenent de fisich
V. ms. 49, n. 81.

23 (f. 18) *Siguidillas alo Divino.* — Por mi alma padece

24 (f. 19) *Letra al Nacimiento del S.r* — Amado pueblo mio
V. ms. 52, n. 24, i el n. 8 del present.

25 (f. 19 v.º) *Letra Burlesca.* — Vn subjecte Senyores

26 (f. 20 v.º) *Salve Glosada á 4 voces.* — Dispertad ó ninyos

27 (f. 20 v.º) *Letra al Nacimiento* al tono de la Estopa. — Atencion Cavalleros
V. ms. 49, n. 22, ms. 52, n. 22, i el n. 102 del present.

28 (f. 21 v.º) *Otra al Nacimiento del S.r* — O dulce esposo

29 (f. 22 v.º) *Dols cant que donaren los Aucells en la nit de Nadal.* — Al veurer apuntar
V. ms. 49, n. 14.

30 (f. 24) *Siguidillas al Paraninpho.* — Estas siguidillas

31 (f. 25) *Otra al Nacimiento del Señor.* — Parió la Virgen Pastor blas

32 (f. 27 v.º) *Letra á Sant Buenaventura.* — Hoy por los ayres la vos de la Fama
V. ms. 49, n. 71.

33 (f. 28) *Otra al Nacimiento del S.r* — Vuy que contam vint y cinch de desembre
V. ms. 49, n. 7. Diferent del n. 39 del present ms.

34 (f. 28 v.º) *Ala Divina Pastora Siguidillas.* — Ay Divina Pastora dame tu mano

35 (f. 29) *Gosos ala Concepcion dela Virgen.* — Para dar luz immortal
Ratllada per a inutilizar-la.

36 (f. 30) *Salve Glosada.* — Deu vos salve Verge pura
V. ms. 49, n. 36.

37 (f. 31 v.º) *Gosos ala Purissima Concepcion.* — Para dar luz immortal
Vegeu el n. 35.

38 (f. 33) *Prefacio de N. S. P. S. Francisco.* — Per omnia... — Vere dignum et justum est — que los hijos de Francisco
V. ms. 49, n. 91.

39 (f. 34 v.º) *Letra al Nacimiento del S.r* — Vuy que contem 25 de desembre
Diferent del n. 33.

40 (f. 36) *De vna alma arrepentida.* Letra. — De un pecador arrepentido

41 (f. 36 v.º) *Lletra al Naxament del S.r* Estrivillo. — Fruita novella, gran maravella
V. ms. 49, n. 27.

42 (f. 38) *Lletra á las Butifarras.* — Ja que ab sas circunstancias

43 (f. 41) *Letra á los Dolores de la Virgen.* — Ala sombra de un arbol

44 (f. 43) *Letra al S.r Gato.* — Estava el S.r Gato

45 (f. 44) *Letra al Nacimiento del S.r* — Sale el Ninyo en campanya

46 (f. 44 v.º) *Lletra a la Batalla del Ger.* — Commogut, he inspirat

47 (f. 46 v.º) *Minuete a la Virgen.* — Gloria Divina

48 (f. 47) *Letra á una muchacha, que se llevaron los Moros de la Ciudad de Barcelona.* — Violenta me llevan
Vegeu ms. 49, n. 89.

49 (f. 47 v.º) *Verdades Ciertas.* — La Ciudad de Valencia

50 (f. 48) *Letra al Nacimiento del S.r* — No llores Manuelito
V. ms. 49, n. 18.

51 (f. 49 v.º) *Siguidillas á la Emperatriz Maria, Pastora de las Almas.*— Atencion, que ya empiessan
V. ms. 49, n. 45.

52 (f. 51) *Letra á 4 voces álos Dolores dela Virgen.* — Virgen sacra que llorosa

53 (f. 52 v.º) *Letra al Nacimiento del Verbo.* — Lo Dezembre congelat
V. ms. 49, n. 30, i ms. 52, n. 11.

54 (f. 53 v.º) *Siguidillas á Maria SS.ma* — Ay Pastora divina

55 (f. 54 v.º) *Letra al Nacimiento del Verbo.* — Cupido no el Tirano
V. ms. 49, n. 55.

56 (f. 56) *Balidos ala mejor Pastora de las Almas Maria SS.ma* — Yo triste oveja vusco, ó Maria

57 (f. 56 v.º) *Siguidillas ala Virgen del Puerto.* — Por la virgen del Puerto

58 (f. 57 v.º) *Al Naxament* lletra. — Deu vos guart Joseph
V. ms. 49, n. 94.

59 (f. 58) *Siguidilla de los Paxaros.* — En todos los jardines

60 (f. 59) *Siguidillas al Nacimiento.* — Sepen senyores mios

61 (f. 59 v.º) *Mabla al Nacimiento del S.r* — Supremo Senyor
V. ms. 52, n. 8.

62 (f. 61) *Letra a la Circuncision del S.r* — Ay pobre pesebre
V. ms. 49, n. 16.

63 (f. 61 v.º) *Lletra al Naxamen del S.r* — Vna hermosa donzella

64 (f. 62) *Lletra al Naxamen del S.r* — Bon ofici es lo pastor

65 (f. 63) *Letra al Nacimiento del S.r* — Te conosco, y adoro
V. ms. 49, n. 2.

66 (f. 63 v.º) *Lletra al Naxament del S.r* — No ploreu videta mia
V. el n. 19 del present ms.

67 (f. 64) *Letra al Nacimiento del S.r* — Ninyo de amor soberano

68 (f. 64 v.º) *Del Gitano la Buenaventura* á solo. — Gitanito hermoso

69 (f. 65 v.º) *Letra al Corazon de Jesus.* — Solo á vos adoro

70 (f. 66) *Letra á S.t Narciso.* — La rabia sens tardar
V. ms. 49, n. 76.

71 (f. 68) *Letra á Christo S.r* — Unus est Christus, qui regnat

72 (f. 68) *Letra que se hizo á uno por haver hurtado el Santissimo Sacramento, en Barcelona.* — Dime dime hombre perdido
V. ms. 24, n. 3.

73 (f. 69) *Letra al Nacimiento de Jesus.* — Allí en terra de Judea
V. ms. 49-20, i ms. 52, n. 12

74 (f. 70) *Otra á lo Mismo.* — Forzoso será Senyores

75 (f. 70 v.º) *Lletra al Nayxament.* — Lo ayre es ple de Angels

76 (f. 72 v.º) *Gosos á la Resurreccion.* — O Filii, et filie Jesuchriste Rex Gloriæ morte surrexit hodie, Alleluia, &c.

77 (f. 73 v.º) *Letra á la Tortolilla.* — Tortolilla sagrada

78 (f. 75) *Minuete á la Concepcion de Maria.* — Hoy presurosa
V. ms. 49, n. 47.

79 (f. 76 v.º) *Letra á S.ta Magdalena.* — Atended Madalena Divina
V. ms. 49, n. 70, i ms. 52, n. 19.

80 (f. 77 v.º) *Minuete al S. P. N. S. Francisco.* — De Dios immortal

81 (f. 79) *Mabla á las vanidades delas Mugeres.* — No quiero cassar

82 (f. 82) *Letra al Humano.* — La Marina, que paxi da fileme

83 (f. 82 v.º) *Lletra á los Mortales.* — Mortals alerta

84 (f. 84 v.º) *Tonadilla al Peregrino.* — Misson quel Pelegrino

85 (f. 85) *A S.t Joseph,* Letra. — Es Joseph de los hombres
V. ms. 49, n. 78.

86 (f. 87) *Lletra al Nayxament.* — Infant mes hermos,
V. ms. 49, n. 3.

87 (f. 87 v.º) *Al Nacimiento de la Virgen.* Letra. — Alegrarse todo el orbe

88 (f. 91) *Relacion gustosa, de una Naris.* — Alla bach, lleu que me achude,

89 (f. 96 v.º) *Lletra de M.n Peyra de la vola.* — Diu qera gavaitx

90 (f. 97 v.º) *Letra a la Virgen María.* — A la Aurora mas luciente
V. ms. 49, n. 50.

91 (f. 100) *Ave Maris Stella* Glosada. — A su Estrella hermosa

92 (f. 102) *Letra de las Gracias.*— Benedicamus Domino— havem de cantar tots
V. ms. 49, n. 85.

93 (f. 104) *Gozos de la Divina Pastora.* — A Vuestros Pies muy rendida

94 (f. 105 v.º) *Letra al desenganyo de la Muerte.* — Hayer vi, gusté y hoií

95 (f. 106 v.º) *Tonadilla.* — Es el Aguila Reyna

96 (f. 107) *Siguidillas alas Parejas.* — Oygan las siguidillas

97 (f. 107 v.º) Ay Xiquitico mas ay Niño tierno
V. ms. 49, n. 41.

98 (f. 107 v.º) *Coplas.* — Niño del alma tambien eres ciego

99 (f. 108) *Letra á la Sumsion de la Virgen.* — La estrella mas luciente

100 (f. 110) *Letra al Nacimtento.* — Divino Marinerito

101 (f. 110 v.º) *Letra al Nacimiento del S.r* al tono delas Siguidillas del Silencio.— En Betlem á nacido

102 (f. 113) *Siguidillas Nuevas a la Divina Pastora.* — Atencion Cavalleros
V. ms. 49, n. 52, ms. 52, n. 22, i el present ms. n. 27.

103 (f. 114) *Letra al Humano.* — Ay, que pena fuerte es amor
V. ms. 49, n. 65.

104 (f. 114 v.º) *Himno de los dolores de la Virgen.* — Stabat Mater dolorosa

105 (f. 123, paper enganxat) *Lletra gustosa de totas cosas.* — Anem donchs are tots a Barcelona

106 (f. 124, mancant 2 cobles) Nosaltres vendrem fullas deura, y llangos

107 (f. 124 v.º) *Lletra á la Dona Gulluda.* — Sim fan marcé de escoltar

108 (f. 125 v.º) *Mabla á la Roña.* — Dexaume gratar

109 (f. 127) *Lletra als S.rs Estudians.* — Dels S.rs Estudians

110 (f. 128) *Coblas al B. Miguel de los S.tos* — Gloria de Ausona
V. ms. 49, n. 86.

111 (f. 130 v.º) *Coblas contemplativas á los Dolores de la Virgen* al tono dela Tirana. — Los dolores de Maria.
V. ms. 49, n. 58.

112 (f. 132 v.º) *Letra al Nacimiento.* — Permitidme acercarme

113 (f. 135) *Minuete.* — Quando yo pienso,

114 (f. 136) *Pastorela.* Solo. — Duerme el Pastorcito

115 (f. 137) *Tirana á la Concepcion.* — Joachin se ve afligido

116 (f. 138 v.º, amb acròstic) *Letra nueva á la Divina Pastora.* — Dibujar quiero Auditorio fiel

117 (f. 140 v.º) *Plan dolorós del Cor de María.* Hier. c. I. O vos omnes... — Parat fill entra ab ternura

Biblioteca de Catalunya

118 (f. 142 v.º) *Letra de la Invencion del Gaz.* — Licencia pido Señores
V. ms. 49, n. 73.

119 (f. 143) *Al mismo Tono Pastorella. Per la SS. Vergine.* — E perché, lieti Pastori

120 (f. 144) *Villancico que se cantó en Lerida por la Noch de Navidad año 1786.* Tonadilla. — Dicen, que en el Paraiso
V. ms. 49, n. 84.

121 (f. 145) *Letra al tono del Malbruch.* — Una muerte que espero
V. ms. 49, n. 88.

122 (f. 146) *Pastorela 1786.* Solo. — Pastor cuydadoso

123 (f. 147) *Cansoneta, ó Cabbatina Ytaliana, á la Potuesa.* — Donné sube el Manyá

124 (f. 145 bis) *Aria á lo Mismo.* — Son gia tre di, que Nina

125 (f. 145 bis v.º) *Al B. Lorenzo de Brindis.* — Valeroso Lorenzo
V. ms. 49, n. 66.

126 (f. 146 bis v.º) *Coblas de las Torras.* — Ara, que mes abrasa
V. ms. 49, n. 72.

127 (f. 148 v.º) *Tonadilla del año 1787. Lerida.* Solo. — Como siendo monarca

128 (f. 149 v.º) *Letra al Niño Jesus.* — Entre amorosas ancias
V. ms. 49, n. 32.

129 (f. 150 v.º) *Letra al Señor.* — Tanto amó Dios a este Mundo

130 (f. 151) *A la Immaculada Concepcion.* — Si mandó Dios verdadero
V. ms. 49, n. 62.

131 (f. 152) *Letra al Nacimiento.* — Allá dentro de una chosa

132 (f. 153; de lletra diferent) *Letra á la divina Pastora afanada en buscar la obeja perdida.* — Vna oveja perdida
Segueixen els 21 folis blancs, i vénen després 35 folis útils marcats amb llapis.

133 (f. 1, operacions aritmètiques; f. 2) Benedictio Salis et Aquæ
Segueixen altres benediccions i exorcismes.

134 (f. 7) Disputa Gustosa, y Docta, habida entre algunos Clerigos, y un Frayle: acerca de la perfeccion de su Estado. — Nota que la F. quiere decir Frayle, y la C. Clerigo. — Juntaronse ciertos Clerigos, en un Pueblo de España...
Acaba el foli 20, restant enlaire.

135 (f. 21) Reglas per saber com se han de plantar, y tresplantar Flors en tots los mesos del any. — Jener. En est mes se plantan los rosers...

136 (f. 24) Modo de Limpiar Oro, y Plata. — Se toma un Parol,...

137 (f. 29) Tabla. De las Canciones, se contienen en este Libro.
És en ordre alfabètic.

Documents

Publicarem en aquesta secció copies de documents dels nostres arxius que facin referencia a la historia dels llibres i biblioteques catalans. Avui la inaugurem amb una interessant contribució de dos benemèrits investigadors valencians. El material inèdit dels nostres arxius, sobretot en contractes de copistes o impressors i inventaris de llibres, és molt abundant i urgeix treure'l a llum.

TESTAMENT D'EN JOÀN CALVO, VICARI DE L'ESGLESIA DEL LLOC DE BORDÓ, CONTRIBUCIÓ DE CANTAVELLA (ARA PARTIT JUDICIAL DE CASTELLOT-TEROL).*

Olocau, 30 gener 1437

1. «Item leix a mossen Miquel Pertusa prevere habitant en Bordon hun libre de paper ab cubertes de taules appellat libre dels angels lo qual comence: «al molt honorable» e feneix: «Jhesucrist per la sua clemencia».

2. Item mes li leix hun diurnal roma on ha hun gentil psaltiri bo per a la sua bellea; comence en lo compter aqui scrit e feneix: «domus dei porta celj oracio ut supra» pero si lo dit en Pertusa morie abans de mi, que aquests dos libres sien e tornen Domingo Donon fill de Domingo Donon de Tronchon.

3. Item leix als fills de Pero Exemeneç de Tronchon specialment si algu sera prevere, hun diurnal petit scrit en pergami qui comence en son comter e fenex: «sanctorum consequi mereantur desideria, per.» Et hun Boeci de consolacio en lati inperfet scrit en paper.

4. Item leix mes al dit Domingo Donon lo Boeci de consolacio inperfet scrit en paper qui comença: «Per ço com lo libre de boeci» e feneix: «com que ha laltra no poria do».

5. Item leix a la sglesia major de Olocau hun missal scrit en paper cubert de vermell ab hun accent lo qual comence: «Regles generals de accentu Omnis diccio» e feneix: «filius dei qui hunc mundum venisti» e segueix se speculum ecclesie ab daltres

* En una altra clàusula del testament es disposa que siguin venuts *tots los altres libres meus*. Hem afegit unes notes d'identificació dels textos catalans. (N. de la R.)

1. De Francesc Eximeniç (Cf. MASSÓ TORRENTS, *Anuari I. E. C.*, III, 617).

4. Segurament la traducció de F. Pere Saplana i Fr. Antoni Ginebreda (editada per B. MUNTANER, Barcelona, 1873, formant part de la *Biblioteca Catalana* de D. Marià Aguiló).

obretes tot en hun volum, lo qual tingue lo sagrista de la dita sglesia a servi de aquella e de la capella del castell del dit loch quan hi celebren missa.

6. Item leix a madona Gracia Perez Bosom de sa vida hun libre de paper ab cubertes blanquaches engrutades appellat la vida dels sans pares qui comence en son comter aqui scrit e feneix ab lo apocalipsi e d altres obres, et apres obte seu torn et sie de la dita libreria.

7. Item leix a Leonor Falcon filla de Pero Falcon de sa vida hun libre de paper ab cubertes vermelles appellat vita cristi alias Bonaventura quj comence: «Entre totes les altres coses» e feneix per: «infinita secula seculorum amen ffinito libro» etc. et apres obte seu que torn e sia de la dita libreria.

8. Item leix a mossen Domingo Galindo prevere qui va ab lo bisbe de Tortosa hun libre de paper appellat summa collacionum qui comence: «Incipiunt rubrice prime partis» e feneix: «gracia jllumjnante studeat adjnvenjre explicit» etc.

9. Item leix a mossen Jayme Meyans prevere habitant en Olocau hun libre de paper appellat vita cristi de Bonaventura lo qual comence: «suo antiqujtatis amico domino» e feneix: «explicit liber quintus», si l volra et sino que sie de la libreria. Et mes los querns de les hores de tot l any scrits en paper.

10. Item leix a mossen Johan Cucho prevere habitant en Bordo hun libret de paper la huna cuberta vert laltra vermella appellat magister hugonis de sacramentis qui comence: «septem capitula» ab daltres obretes e feneix: «laudamus in secula seculorum amen».

11. Item leix a mossen Johan de Capdevila prevere e als altres preveres deservints e habitants en Lucho hun libre de paper appellat Omelies de sent gregori en romanç qui comence: «Scire debemus fratres carissimi» e feneix: «ver deu e ver hom in secula seculorum amen» e segueixen se los exemplis de la verge maria.

12. Item mes li leix hun libre de paper ab cubertes vermelles appellat sinodale qui comence: «Cum juxta sacrorum canonum» e feneix: «Alie circunstancie suposite et quia.»

13. Item mes li leix hun libre de paper ab cubertes blanques de vocables appellat Johan de coxo qui comence: «Autor avis» e feneix: «ytenti yxien».

14. Item mes li leix hun libre de paper ab cubertes blanques e vermelles appellat moralitas et summa confessorum qui comence: «Advocatrix humani generis» e feneix: «Explicit summa confessorum» los quals dits libres en absencia dels dit preveres romanguen en custodia del sagrista de la dita esglesia de Lucho.

7. De les *Meditationes Vitae Christi* de Sant Bonaventura, hi ha una edició catalana incunable, estampada a Montserrat (HAEBLER, *Bibliografia*, 70), dedicada a D.ª Leonor de Vilarig. L'afirmació del traductor, en el pròleg, de què aquesta obra *fins aci en nostra cathalana lengua no es estada transladada*, no és exacte. Bastaría a demostrar-ho la menció d'aquest inventari, però encara tenim altres indicacions de l'existencia de diverses versions de la *Vita Christi* anteriors a la de l'anònim monjo de Montserrat. L'inventari dels llibres de la reina María d'Aragó (fet en 1458) en cita una amb el n.º 66. A l'Escurial hi ha també un ms. (G. 25), i a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, procedent de Sant Cugat, on ingressà en 1409, n'hi ha un altre (ms. 78 del fons de Sant Cugat).

8. El bisbe de Tortosa aquí citat és N'Ot de Moncada.

11. Una altra traducció catalana de les *Homilíes* de Sant Gregori es troba citada en l'inventari dels llibres de la reina María d'Aragó, n.º 9.

15. Item leix al molt honorable maestre Johan de la Tonda canonge de la seu de Saragoça hun libre de paper quinternat de pergami ab cubertes verts appellat libre de anima qui comence : «Qum anima racionalis» e feneix : «recolere et deum amare».

16. Item a Peret Aymerich fill de Pere Aymerich vehi de Olocau unes parts e regles scrites en pergami.

17. Item mes li leix hun doctrinal bo scrit en pergami usque ... preposui ab cubertes blanques dels quals libres se servesque si apendra gramatica e si no que tornen a la dita libreria. Et axi mateix quan sen sie servit en lo studi que tornen a la dita libreria.

18. Item leix a Johan Assensio vehi de Bordo de sa vida hun libre de paper gros en lo qual es lo comter, apres la flor del saltiri en romanç, apres les contemplacions de sent bernat sobre les hores, apres hun tractat com se deu regir la regina ab algunes altres obretes, apres lo psaltiri en lati, et apres obte seu que torn a la libreria.

19. Item leix huns vesprals nous scrits en pergami e unes beceroles modernes de Mallorqua scrites en pergami que comencen : «Com tots los fels cristians» a la esglesia de Lucho per a fadrins apendre. Et altres consemblants beceroles e huns vesprals vells a la esglesia de Bordon per a fadrins apendre.

20. Item leix a servi de la dita esglesia de Bordon e preveres residens en aquella hun psaltiri corregit scrit en pergami ab lo comu cubert de posts qui comence : «In festivitate evangelistarum» e feneix : «sume deus».

(A. N. Morella, Protocol de Jaume Perpinyà, procedent de Cinctorres).

MANUEL BETÍ, prev. de Morella

UN MISSAL DE GIRONA ESTAMPAT PER EN JOÀN ROSENBACH (1492?). — Devem a l'il·lustre canonge de Valencia, Dr. J. Sanchis Sivera, corresponent de l'Institut d'Estudis Catalans, la comunicació i transcripció del següent document, per ell trobat en l'Arxiu General del Regne de Valencia. És una covinença feta entre el mercader valencià Jaume Marga i el mestre estampador Joàn Rosenbach, per a imprimir un missal de Girona. El document porta la data de 18 de maig de 1492, i d'ell se'n dedueix que En Rosenbach tenía domicili a Barcelona en maig de 1492 (cf. Serrano, *Diccionario impresores de Valencia*, 509). No sabem que s'hagi conservat cap exemplar d'aquell missal gironí, si és que arribà imprimir-se; sigui com sigui, constitueix aquesta noticia un altre número que afegir a la nombrosa serie de les obres litúrgiques estampades per Rosenbach; fins ara se'n citen les següents:

Valencia, 1492. *Breviarium Bayonense.* (HAEBLER, 76.)

Valencia, 1492. *Breviarium Ovetense.* (Id., 86.)

Barcelona, 1492. *Missale Gerundense.*

Barcelona, 1496. *Missale Vicense.* (SANPERE, *Introducción*, 247.)

Tarragona, 1499. *Missale Tarraconense.* (HAEBLER, 448.)

Tarragona, 1498-1500. *Breviarium Tarraconense.* (HAEBLER, 88; ARCO, *La Imprenta en Tarragona*, 105.)

Perpinyà, 1500. *Breviarium Elnense.* (HAEBLER, 83.)

Barcelona, 1508 o 1509. *Ordinarium Vicense.* (AGUILÓ, 94.)

Barcelona, 1509. *Missale parvum.* (SERRANO, *Diccionario*, 512.)

Perpinyà, 1511. *Missale Elnense.* (COMET, *L'imprimerie à Perpignan*, 28.)

Perpinyà, 1516. *Officium b. v. Mariae sec. usum Elnensis dioecesis.* (COMET, 31.)

Barcelona, 1524. *Missale Dertusense.* (MARCH, *Un Missal notable a Tortosa; Estudis Universitaris Catalans*, IV, 257.)

Barcelona, 1527. *Processionarium. (Bibliofilia*, I, 358.)

Barcelona, 1530. *Ordinarium Tarraconense.* (AGUILÓ, *Catálogo de obras en lengua catalana*, 145.)

«DIE IOVIS XVIII MADIJ ANNO A NATIVITATE DNJ. MCCCC IXXXXIJ.

In Xpti nomine amen. Noverint universi quod super negotiatione infrascripta inter magistrum Johannem Rosbade magistrum librorum dimpremta commorantem Barchinone ex una et honorabilem Jacobum Marga mercatorem civem Valentie partibus ex alia fuerunt inhita conventa et concordata capitula tenoris et continentie subsequentis:

Capitols fets e fermats entre mestre Johan Rosbach de una part e en Jacme Marga de la part altra los quals son los seguents

Primerament es convengut e concordat entre les dites parts que essent lo dit mestre Johan en Barcelona hun home elegidor per lo dit en Jacme Marga hira a Gerona ab lo dit mestre Johan e essent en Gerona mirara la concordia que lo dit mestre Johan fara ab alguns de Gerona per fer doscents hi setze misals ço es ccx. de paper e sis de pergami. E si a aquell li semblava que lo dit en Jaume Marga hi prengua part, en tal cas lo dit en Jaume Marga sia tengut de fer les coses seguents, ço es quel home qui per ell sera elegit sia tengut donar al dit mestre Johan huna bala de paper e vint e cinch dotzenes de pergamins, e estampades aquelles, lo dit mestre Johan sia tengut liurarli aquelles e lo home sia tengut liurarli altre tant paper e pergamins fins a tant los dits missals seran fets e si mes ne fara dels dits ccxvj. sien per semblant en la companyia e per mitat.

Item es convengut e concordat entre les dites parts que lo dit mestre Johan sia tengut de posarhi les prenses e les letreries per obs de fer los dits libres. E mes sia tengut de haver los homens qui lavoraran e obraran aquelles e dar diligencia de haver aquells.

Item mes es convengut e concordat entre les dites parts que lo dit en Jaume Marga sia tengut pagar soldades, despeses, messio e altres despeses que seran mester pera obs de fer los dits missals com sols lo dit mestre Johan haia de possar lo treball e regiment en la present negociacio.

Item mes es convengut e concordat entre les dites parts que si lo dit mestre Johan volra fer altres libres durant la dita negociacio dels missals, quen puixa fer e tot se haia de partir per mitat lo guany que y sera.

Item mes es convengut e concordat entre les dites parts que del guany que en la dita negociacio se fara, se haia de partir per mitat, levades totes les despesses que seran fetes per obs de fer los dits libres dels primers diners que cobraran dels dits libres.

Item mes es convengut e concordat entres les dites parts que apres que los dits missals seran fets, si lo dit en Jaume Marga volra fer companyia ab lo dit mestre Johan, queu puixa fer per temps de hun any o dos, durant lo dit temps lo dit en Jaume Marga sia tengut possar totes les coses necessaries per a obs de fer los dits libres e pagar messio e soldades segons dessus es dit, e lo dit mestre Johan per lo semblant posar les premses e letreries e lo treball segons dessus es dit, e lo guany que Deus hi donara, levades totes les despeses segons en laltra negociacio, se haia de partir per mitat o segons en la negociacio dessus dita es concordat.

Item mes es convengut e concordat entre les dites parts que qualsevol quantitat que lo dit mestre Johan haia de donar o fer donar a micer Nicolau Balbi, que lo dit en Jaume

Marga no sia tengut participar hi en aquella, com vinga a carrech del dit mestre Johan.

Item es convengut e concordat que lo dit mestre Johan promet e jura a nostre senyor Deu e als seus quatre evangelis. de aquell de la sua man dreta corporalment toquats, de haver se be e lealment en dita negociacio e dara bon compte e raho al dit en Jaume Marga o a qui per ell sera tota hora que sera request.

E axi yo dit mestre Johan Rosbach de una part e yo dit en Jaume marga de la altra part, de grat e de certa sciencia loant, aprovant, ratificant e confermant totes les coses desus dites e cascuna de aquelles, segons que dit es, e narrades son e a cascun toquen, e prometeren de be e fermament atendre e complir aquelles e contra no venir per alguna via manera o raho. E la part que contravendra sia encorreguda en pena de doscents ducats dor e de pes donadors e pagadors per la part contrafahent a la part obedient per dan e interes de aquella, lo present contracte tostemps restant en sa força e valor. E volgueren que pogues esser feta execucio contra ells e bens seus en qualsevol parts e lochs hon atrobats fossen per qualsevol jutjes al for e jurisdictio dels quals se sotsmeteren, e renunciaren a son propri for e per pacte special renunciaren a tota appellacio e recors justa frivola e injusta &c. E prometeren se pagar totes les messions &c. de les quals &c. E renunciaren &c. E per atendre e complir les dites coses obligaren la una part a laltra &c. tots sos bens &c. Ffetes foren les dites coses en la ciutat de Valencia &c.

Testimonis foren presents a les dites coses apellats en Pere de Muntesa velluter e en Pere de Villaverde render de Valencia.»

(Arx. Gral. Valencia, Protocol de Jaume Salvador.)

BIBLIOGRAFÍA

Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona. VIII, 1916.

MAS, Mn. J. : *Notes documentals de llibres antichs a Barcelona (continuació)* (pp. 330-345, 400-406, 444-463). — En aquest mateix BUTLLETÍ (II, 180) parlàrem ja del començ d'aquest interessant treball. Essent ordenades les noticies cronològicament, les que ens toca ara ressenyar són dels segles XV, XVI i XVII. La peça documental més important és l'inventari dels llibres de la Seu de Barcelona, fet en 1421 amb motiu d'una visita pastoral. És el més vell catàleg de la nostra llibrería catedral que ha pogut trobar Mn. Mas. Els llibres eren instal·lats en els següents indrets : 1) a la Sagristía, on se n'assenyalen 51, quasi tots litúrgics; entre els pocs que no tenen aquest caràcter, hi ha els quatre volums dels *Libri antiquitatum*; 2) a la llibrería propiament dita, posada segons diu l'inventari damunt de les capelles d'entrant a la catedral pel claustre a mà esquerra, hi havía 52 volums de teología i dret; 3) a la trona sobre el chor; 4) a chor, i 5) al presbiteri. No hi figura un sol llibre català, i hi falten també els textos clàssics i els llibres d'arts. L'inventari fa ressaltar de vegades l'antiguitat del manuscrit. — Del febrer de 1500 és la primera menció d'un llibre imprès *(hun missal de stampa en pergami tot nou*, donat pel bisbe de Barcelona, Don Pere García). — Una despesa feta en 1505 de cent vuit cadenes per als llibres posats a la llibrería, dóna idea de l'augment que havía sofert des de la visita de 1421. — De 1520 és el contracte per a estampar a Lió o a Venecia el missal del bisbat de Barcelona, que fou imprès a Lió en 1521, i del qual es conserva un exemplar sobre pergamí, procedent de la capella de Sant Jordi de la Diputació, en el Museu del Parc. El llibreter Joàn Trinxer és el que intervé en aquest i altres negocis posteriors. — En 1577, en Lluís Joàn Vileta, el famós canonge barceloní, intervé en la deixa a la llibrería de la Catedral de 30 llibres grecs feta pel canonge Joàn Quintana. — Hi ha al final un apèndix de noticies del segle XIV quasi totes. Són poc interessants en son conjunt i es refereixen principalment a llibres de dret. Lo més curiós és un romanç de *Tristany*, en francès, que en 1338 posseía En Bernat de Gualbes.

BROCÀ, G. M. de : *Un códice del Libro del Consulado de Mar, desconocido* (pp. 409-414). — Descripció, acompanyada d'un facsímil d'un manuscrit d'aquell llibre, del s. XIV, únic que se sàpiga conservat a Catalunya, i avui en poder de D. Pau Font de Rubinat. — J. R.

Bibliofilia. Recull d'estudis, observacions, comentaris y noticies sobre llibres en general y sobre qüestions de llengua y literatura catalanes en particular publicat per R. Miquel y Planas. Barcelona. Vol. II.

Després de cloure el primer volum d'aquesta esplèndida publicació (v. BUTLLETÍ, I) amb unes detallades i utilíssimes taules, el Sr. Miquel i Planas ha començat en 1915 el segón. Tant pel valor documental de la major part dels articles que s'hi contenen, com per la seva rica il·lustració, aquest recull fa honor a les nostres lletres i proclama la generositat científica de son editor. Anirem detallant els articles que entren dins del marc del BUTLLETÍ.

El Cançoner Devot d'en Miquel Artigues (Segle XV*)* (cols. 1-55). — Reimpressió d'una edició d'en Rosenbach (Barcelona, 1528), de l'exemplar únic conegut de la Colombina de Sevilla. En el *Registrum* dels llibres d'en Ferràn Colom s'anota una edició del mateix llibre, avui perduda, feta a Barcelona en 1512. Es reprodueixen la portada i colofó del llibre i tots els gravats que l'il·lustren. S'afegeix una puntual nota bibliogràfica de les quinze edicions on s'estamparen algunes de les composicions devotes del mateix autor contingudes en el llibre d'en Rosenbach. És una veritable exhumació d'un poeta que havía passat per alt als tractadistes de la nostra literatura. — *Addició a l'estudi de l'enquadernació catalana del segle* XVII (cols. 81-82, amb un facsímil). — *Estampes catalanes dels segles* XV *y* XVI (cols. 94-124). Reproducció en gravat i fototipia de 23 estampes gòtiques catalanes. Dinou d'elles són tretes de llibres als que decoraven, i quatre són làmines soltes, gravades en metall. Predominen les valencianes (14 en total) i les dues úniques firmades pertanyen a un artista valencià, fra Francesch Domènech, que treballava en 1488. Llur valor artístic és desigual i poc notable en conjunt, llevat del retrat del Príncep de Viana de la Nacional de Madrid, concebut amb gran veritat, i de la magnífica estampa de Sant Jordi del s. XVII. En les cols. 144-165 es reprodueixen altres estampes catalanes, sense comentaris ni notes bibliogràfiques. Són 35 en conjunt, i moltes d'elles eren ja prou conegudes, però així i tot les reproduccions de la mida de l'original que en dóna l'editor, són ben d'agrair. Llàstima que no presideixi algún ordre a la seva elecció. De totes maneres poden servir molt per a estudiar la *genealogía* dels nostres gravats, és a dir, les seves recíproques imitacions i parentius; de vegades hi ha fusta d'aquestes que serví a diferents estampadors, i el material aplegat en la *Bibliofilia,* així com el que anirà afegint-s'hi, servirà de base de comparació imprescindible. — *El Joc de naibs a Catalunya* (cols. 181-207). Publica 6 fototipies d'altres tants jocs de naibs catalans, els més antics dels quals són del segle XV. Van acompanyades les làmines de detallades descripcions i notes documentals, la més vella de les quals és de l'any 1380. — *Bibliografía catalana del «Paris e Viana»* (cols. 207-210). Amb 4 facsímils. — *L'impressor Rosenbach fou prevere?* (cols. 211-214). Desfà una aventurada suposició en aquest sentit del Sr. Sanpere i Miquel; acompanya 5 facsímils de tres edicions del mateix estampador: *Flos sanctorum* (Barcelona, 1494); *Sedulii Paschale cum commento A. Nebrissensis* (Barcelona, 1515); Tovar, *Libro de música* (Id., 1510). — *«La Vida de Santa Magdalena en cobbles» per Mossen Jaume Gaçull* (cols. 231-255). Primera reproducció d'aquest curiós text, estampat a Valencia per en Jofre en 1505, segons l'únic exemplar conegut de la Biblioteca Nacional de Madrid. Fan particularment interessant aquesta edició, els facsímils de les 60 notables làmines que la il·lustren. — *El «Kempis» del P. Gil* (1621)

Biblioteca de Catalunya

(cols. 257-259). Facsímil de la portada de l'exemplar de la Biblioteca del Seminari de Barcelona d'aquesta edició. J. R.

Historia de la Real y Pontificia Universidad de Cervera, por Manuel RUBIO Y BORRÁS. Barcelona, 1915-1916. Dos grossos volums de 500 i 392 pp., amb profusió de gravats.

El Sr. Rubio i Borràs, a l'esser nomenat bibliotecari de la Universitat barcelonina, va tenir l'encert d'acoblar i ordenar la documentació de l'antiga Universitat de Cervera que es trobava dispersa i oblidada en l'Arxiu Universitari de Barcelona. L'abundor i la importancia d'aquella documentació el mogué a escriure la historia de la Institució borbònica, trobant ajuda incondicional en el rector que fou de la Universitat Sr. Baró de Bonet, i acordant-se la publicació de l'obra en l'*Anuario* (curs de 1913-1914 i 1914-1916), fent-se després un tiratge apart.

Alguns assaigs havíen estat publicats de primer separadament : *El Archivo Universitario de Barcelona, su origen y legislación*, en *Anuario* de la Universitat (curs de 1909-1910, pp. 469-512); *La Imprenta en España. Los Ibarras en Cervera*, en *Estudio* (1913, II, 176-184); *El Estudiante en la Universidad de Cervera*, així mateix en *Estudio* (1913, IV, 164-183). Aquests treballs han estat incorporats a la *Historia*. El darrer havía, a més, format part d'una breu publicació dita *Motines y algaradas escolares en las Universidades de Barcelona y Cervera* (Barcelona, 1914).

Una mica desplaçats es troben en la *Historia* els caps. II i III que tracten dels antecedents històrics de la població de Cervera, i el fet d'estar inspirats completament en cròniques locals faltades de crítica fa repetir a l'autor els errors històrics mil voltes refutats : erecció de Cervera en ciutat llatina, culte de Venus, guardia palatina de Roma formada per cerverins; construccions visigòtiques, intervenció dels barons de la Fama, fundació del veguer i batlle per Lluís *el Piadós*, etc.

Fora d'aquests desgraciats capítols, la *Historia* està basada en els documents de l'Arxiu Universitari, dels quals n'ha agafat l'aixutor, venint a constituir propiament la historia administrativa d'aquella Universitat. Els estatuts i els reglaments, tots els detalls d'organització, d'estructura, hi són tractats ampliament i minuciosament, reproduint íntegres nombrosos documents, posant així en circulació la part més interessant de l'Arxiu, ço que facilitarà en gran manera la tasca futura d'estudiar la historia interior, espiritual que diguéssim, la significació ideològica, l'ambient científic i intel·lectual on es produí i la influencia que hi portà, tot ço que forma la *vida* d'una Universitat.

Dos punts ens interessen aquí d'una manera especial : la Biblioteca i la Impremta.

La Biblioteca (vol. II, cap. IV) es creà al fundar-se la Universitat en 1717; sembla, però, que en 1758 no estava encara instal·lada, i tots els visitants, àdhuc ben posteriors, en donen una pobríssima idea. En 1762 fou adquirida la biblioteca de D. Blai de Quintana, canciller que fou de la Universitat, per 1,600 lliures. Dèu anys més tard, foren incorporats els 1,884 volums que componíen la biblioteca que els jesuïtes de Cervera deixaren abandonada per l'expulsió.

En 1831 fou publicat l'*Index librorum* de la Biblioteca que constava aleshores de més de 3,000 obres, distribuïdes en la forma següent : Religió, Moral, Ascètica, Biblia i Comentaris, Apologètica i Controversia, 432; Teología i Ciencies eclesiàstiques, 387; Ciencies

Mèdiques, 365; Cànons i Historia Eclesiàstica, 356; Historia, 303; Dret, 260; Literatura grega, llatina i espanyola, 242; Filosofía, 151; Matemàtiques i Ciencies físiques, 125; Humanitats, 67; Ciencies Polítiques i Socials, 38; Diccionaris, 36; Enciclopedies, 36; Crítica, 17; Heràldica, 13; Diversos, 250. Estaven escrites en llatí, 2,076, en castellà, 745; les restants en diferents idiomes.

Solament un llibre es fa constar per son valor bibliogràfic : l'edició de les obres de Virgili impresa per Vindelino de Spira a Venecia en 1470. Aquest llibre l'havía donat a la Universitat Pere Joàn Finestres en 1740. Ja el P. Villanueva el retreu en son *Viaje* (IX, 7), essent després inclòs en totes les bibliografíes. L'Angel Aguiló n'ha tornat a parlar darrerament.[1]

Els caps. VI i VII del vol. II tracten de la impremta, advertint l'autor que no es proposa fer-ne l'estudi bibliogràfic.[2] Tot seguit de fundada la Universitat es concedí el Privilegi de Privativa de Impremta (23 juny 1718), aquesta, però, no s'establí fins l'any 1721, publicant-se aquest any la llista de les obres compreses en el Privilegi : *Cartillas y Bezerolas Catalanas y las Castellanas*; *Doctrina de Ledesma y Orriols*; *Salmos Penitenciales*; *Fray Anselmo de Turmeda; Milagros de la Virgen del Rosario, en Catalan*; *Antonio de Nebrija Castellano y Catalan; Suma de Tiempos en Catalan y Castellano*; *Erasmo comentado, y sin comento; Torrella, en Castellano y Catalan, con comento y sin él; Epistolas familiares de Ciceron*; *Vocabularios de Salas y de Cavallería*; *Celepino de Salas; Prosodia comentada y sin comento*; *Retorica de Suario y de Pomeyo*; *Oraciones selectas de Ciceron y Epistolas; Virgilio, Horacio, Marcial*; *Sinónimos*; *Instituta Minssinget; Vinnio; Corpus utriusque juris*. En 1730 s'amplià la llista amb unes quantes obres més : *Concilio Tridentano*; *Caton cristiano*; *Doctrina de Belermino y Pelegrin en Catalan*.

La primera obra de privativa impresa no foren les *Epístoles selectes de Ciceró*, de 1724, com suposa en R. i B., sinó que ja en 1722 s'havía publicat la *Prosodia* del P. Alvarez, igualment privilegiada. Josep Faig (1721-1729) fou el primer impressor, venint després Tomàs Senant (1729-1734). En 1735 comença la gestió d'en Manuel Ibarra, de qui s'esperançava un notable millorament en les impressions. Un germà seu de deu anys, en Joaquim Ibarra, que l'ajudava en la feina, fou el que s'establí més tard a Madrid, alcançant fama ben merescuda. Després d'una regencia de Josep Barber i Joàn Oliveres (1749-1754) tornà a encarregar-se de l'Estampa l'Ibarra fins l'any 1757 en què morí. La viuda María Antonia, i després la filla Antonia, continuaren l'obra familiar fins l'any 1802. Els impressors posteriors foren : Segimón Bou i Baranera (1802-1813), Josep Casanovas, Bernat Pujol (1824-1836) i Francesc Beleta (1836-1841).

En R. i B. parla també dels impressors de Cervera posteriors a la trasllació de la Universitat, equivocant alguns noms : Fita per Fitó, Salí per Solé, Franquesa i Gomis per Franquesa i Gasol. — A. S.

1. *Notas sobre algunos códices de la Biblioteca Provincial y Universitaria de Barcelona.* Anuario [de la Universitat], 1909-10, pp. 513-598.

2. L'Enric Arderiu ha començat a publicar una *Relación de obras impresas en Cervera* en el *Butlletí del Centre Excursionista de Lleida*. Per altra part, en l'Arxiu Municipal de Cervera s'està recollint l'abundós material, dispers fins ara, eixit de l'Estampa Universitaria.

Ediciones del Don Quijote y demás obras de Cervantes que junto con varios trabajos referentes a las mismas logró reunir la constancia del docto cervantista D. Clemente Cortejón.— Barcelona, Imp. de Pedro Ortega, 1916.

En un opuscle de 44 pp. en 4.t es dóna nota de la col·lecció cervantina que fou del director de l'Instituto General y Técnico de la nostra ciutat, el Dr. D. Climent Cortejón, així com d'algunes obres més que formaven part de la seva biblioteca.

Començarem dient que al tractar en el n.º 5 d'aquest BUTLLETÍ de la col·lecció cervàntica de n'Isidre Bonsoms ja vàrem dir la importancia que ens mereixía la biblioteca del que fou el nostre mestre en cervantisme, i avui, publicat el *Catálogo* pel seu actual posseidor, en Joàn Suñé, es veu que no anàvem desencaminats a l'escriure que la col·lecció Cortejón ha estat «formada per un que perseguía fer obra cervantina».

En l'expressat *Catálogo* es dóna nota de 806 números, classificats de la manera següent:

El *Don Quijote* en sa llengua original comprèn els núms. 1-176, seguint després les traduccions d'aquesta obra per l'ordre següent : franceses, 177-264; angleses, 265-311; alemanyes, 312-341; italianes, 342-362; catalanes, 363-365; mallorquina, 366; russes, 367-370; holandeses, 371-373; portugueses, 374 i 375; sueques, 376 i 377; hongreses, 378 i 379; polaca, 380; boemia, 381; daneses, 382 i 383; gregues, 384 i 385; rumana, 386; en llatí macarrònic, 387, i en esperanto, 388.

Segueixen, després, les edicions del *Don Quijote* d'en Fernández Avellaneda, representades per quatre en sa llengua original (389-392), i cinc en traduccions: una anglesa, tres alemanyes i una francesa (393-397).

En les *Imitaciones del Quijote* (398-432) s'hi troben comedies i altres obres inspirades en el famós llibre cervàntic.

Una altra divisió comprèn les demés obres d'en Cervantes (433-473), així en sa llengua original com en ses traduccions.

Les imitacions de la *Galatea* estàn representades pel text francès d'en Florian i el castellà d'en Pellicer (474-475).

L'última part porta el títol de *Miscelánea cervántica* (476-806), i comprèn la descripció de Catàlegs, histories de la Literatura, discursos, panegírics i festes en honor d'en Cervantes, estudis de crítica i biografía referents a l'autor del D. Quixot i a les seves obres.

Aquesta lleugera nota, donarà esmirriada idea del nombre d'obres que comprèn el present *Catálogo* i la seva divisió. Com s'ha pogut veure, la part més important és la del *Don Quijote* (1-388), ocupant quasi bé la meitat de la col·lecció; podrà observar-se fullejant la primera pàgina, que de les edicions corresponents a 1605 solament n'hi ha una, i encara és de les impreses a Valencia, això és, de les que sovintegen més en el mercat; cal dir, però, que no hi manquen els comentadors cervantins, veient-s'hi en Bowle, Pellicer, Arrieta, Clemencín, Hartzenbusch, Máinez i altres, així com les quatre edicions que publicà la R. Academia Española; també es veuen les traduccions franceses d'Oudin de Rosset i de Filleau de Saint-Martin entre altres, les angleses de Shelton, Motteux i Smollet, la italiana d'en Franciosini, etc.

Les demés parts en què està repartit el *Catálogo* no són, en realitat, tan importants com la destinada a la de la més famosa de les obres d'en Cervantes, puix no hi trobem

cap de les primeres edicions en sa llengua original, exemplars que avui dia són enveja dels veritables bibliòfils.

Hem dit que l'esmentat *Catálogo* consta de 806 números, però hem de fer present que no tots corresponen a ço que en diríem «cervantisme» en el recte sentit de la paraula, car de bon grat suprimiríem qualques obres i autors que res tenen que veure amb Cervantes, per exemple : En Monner Sans (640-645), Joàn de Mena (790), Dioscórides (791), Aristòtil (792), Homer (802), el *Poema del Cid* (800) i alguns més.

Fullejant les pàgines de l'esmentat *Catálogo* hem vist que figuren com d'un autor obres que pertanyen a un altre, per exemple el suplement francès a la *Bibliografía* d'en Rius consta com d'aquest, essent així que és d'en Brimeur. També hem observat en l'apartat de *Trabajos sin nombre de autor*, alguns que haurien de figurar en altres llocs, com la traducció sueca del *Rinconete* (788) i el número de *La Ilustración Artística* amb aquesta novel·la d'en Cervantes (779), que s'haurien de trobar en la secció dedicada a *Novelas ejemplares y otras obras de Cervantes*; també tindría de figurar en l'apartat *Imitaciones del Quijote* l'obra del Batxiller Avellanado (771), i com aquestes podríem encara assenyalar-ne algunes més.

Cal fer esment, també, de la part destinada a *Miscelánea cervántica* (476-806), on s'hi troben els treballs i estudis dels principals crítics espanyols i estrangers, com Díaz de Benjumea, Asensio, Castro, Apraiz, Rius, Fitzmaurice-Kelly, Mayans, Cat, Dorer, etc.

En resum, fullejant el *Catálogo* que ara ha vist la llum, es dóna idea de què la col·lecció que fou d'en Cortejón no es pot dir que pertangué a un refinat bibliòfil, però sí a un erudit. — J. G. M.

P. PEDRO BLANCO SOTO, *Estudios de Bibliografía luliana*. Madrid. Impr. de la Revista de Arch., Bibliotecas y Museos. 1916. 8.º. 118 pp.

Una part dels materials aplegats en aquest tomet havent estat impresos diverses vegades i sota títols que poden donar lloc a confusions, serà bo d'anotar lo següent. El P. Blanco va publicar fa poc temps, en una serie d'articles, *La apología del Dr. Dimas de Miguel y el Catálogo de las obras de Raimundo Lulio del Dr. Arias de Loyola* en la revista *Ciudad de Dios*, anys 1908 (LXXVII, 362, 412 i 459), 1909 (LXXVIII, 319) i 1910 (LXXXI 60, 132, 222), seguits de la *Memoria de los libros que han venido a noticia del Dr. Dimas del Iluminado Doctor Raimundo Lulio*, Id. (LXXXI, 314). Tots foren reproduïts pel *Bolletí de la Societat Arqueològica Luliana*, XII (1908-1909), 193, 209, 228, 241, i XIII (1910-1911) 45, 56, 70, 99, 117. Més tard, en la *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, anys 1913 (XXIX, 91, 236), 1914 (XXXI, 349) i 1915 (XXXII, 544 i XXXIII, 137) s'ha publicat, sota la rúbrica *La Apología del Dr. Dimas de Miguel*, ço que segueix : la *Apología* del Dr. Dimas de Miguel i la *Carta* del J. Arce de Herrera al cardenal Borromeo en defensa d'En Lull, donada a conèixer per En Menéndez i Pelayo *(Heterodoxos*, 1.ª ed. I, 785); a continuació, a començar en el vol. XXXI i amb la firma del P. Guillermo Antolin, es dóna la dedicatoria a Felip II feta per Arias de Loyola del seu catàleg (aquest no s'hi reprodueix, com tampoc la *Memoria* del Dr. Dimas de Miguel), amb una serie de XXXII *Apéndices* composta de 29 documents sobre historia de les idees lul·lianes. *Fuentes para el estudio de Raimundo Lulio*, *Bibliografía Luliana* i *Lulistas*. S'ha de remarcar que en la *Revista* madrilenya s'han fet algunes esmenes i petits canvis a la part de text ja donat

a conèixer en les altres dues publicacions periòdiques, sobretot per allò que es refereix a la introducció que fa l'autor abans de la *Apología* i davant dels Catàlegs.

Els *Estudios de Bibliografía Luliana* vénen a esser un tiratge apart de la *Revista*, reincorporant-s'hi el *Catálogo* de l'Arias de Loyola i la *Memoria* de Dimas de Miguel, i afegint-s'hi les llistes d'obres que hi havía en l'antiga Escola lul·liana de Barcelona copiades de la publicació que en féu el Sr. Bofarull i Sans *(El Testamento de Ramón Lull y la Escuela Luliana en Barcelona* en *Memorias de la R. Academia de Buenas Letras*, V, 432 i ss.).

Tot plegat el treball del P. Blanco indueix a creure que l'autor no s'ha preocupat gaire en documentar-se al donar els textos que li ha proporcionat la insigne biblioteca de l'Escurial (són, la *Apología*, el Catàleg del Dr. Arias i la *Memoria*...). Així, malgrat el que ell citi en les planes d'introducció el Catàleg d'en Proaza no el deu haver vist. Ja és sabut que a la fi de l'*Ars inventiva veritatis* de Valencia 1515, l'Alfons de Proaza va insertar una llista d'obres lul·lianes, redactada segurament de primera mà i amb la circumstancia de consignar els *initia* de quasi tots els llibres registrats. D'ella procedeixen una gran part dels catàlegs lul·lians posteriors,entre ells el del Dr. Dimas de Miguel. Aquest, segueix efectivament a En P., punt per punt, amb la sola diferencia d'ometre els *initia* i d'afegir-hi nombroses errades filles d'una mala lectura o incomprensió, suposant sempre que la transcripció feta del P. Blanco sigui sempre exacta, la qual cosa s'ha de donar per descomptada. Per exemple, es llegeix en D. de M.: *Liber magnus demonstrationis seu.* | *Brancha artis inventive veritatis*, com si es tractés de dues obres diferents. Encara pitjor : *Liber de mirabilibus orbis.* | *Aliter felix ubi predictus.* | *Liber* de [placida visione] *multum commendatur* i *Liber dictus dominus.* | *Q. pars qui fuit disputatio Raymundi et Scoti*, errades que provenen tal volta de no haver-se entès el text imprès d'En P., on, mancant-hi espai suficient, es fan les mateixes ratlles sense, però, els punts inútils d'entre mig. El *Blanquerna magnus quinque plagarum* procedeix de la disposició que es dóna en P. al títol del llibre seguit del seu incipit : *Blanquerna magnus* «ad significationem quin ! *que plagarum*» amb la part d'incipit que he subratllat, dessota del títol. Aquestes i altres moltes errades bé s'haurien pogut fer remarcar, fins suposant la impossibilitat de tenir al davant el catàleg de 1515; precisament l'autor posa al peu de plana, molt de tard en tard, però, alguna esmena al text. Encara sota altres punts de mira es veu la filiació respecte del catàleg P., del d'En D. de M., però n'hi ha prou amb dir que, tal com ha estat publicat, l'única part del darrer, nova i que interessa són els quatre petits paràgrafs darrers que comencen «Porque la voluntad de S. M...». Molt més interessant és el Catàleg de l'Arias de Loyola, el qual, a pesar de basar-se en part en el d'En P., de no indicar els *initia* dels llibres, de contenir moltes repeticions i de donar molts noms d'obres apòcrifes i altres amb títol evidentment errats, etc., té personalitat propia i es pot consultar sempre amb profit. També hauría pogut anar acompanyat de notes explicatives, les quals es troben així mateix a mancar en la reproducció dels altres textos que es reprodueixen en els *Estudios*. Quant als documents dels apèndixs, són quasi tots trets del llibre *Documents per l'historia de la cultura catalana mig-eval* del Sr. Rubió i d'altres obres impreses, la qual cosa ja es fa constar.

Els tres darrers apèndixs que, com hem dit, s'intitulen *Fuentes para el estudio de Raimundo Lulio* el XXX, *Bibliografía luliana* el XXXI, *Lulistas* el XXXII, constitueixen la part més feble del tom, denunciant en l'autor manca de preparació en tot ço que es

refereix a bibliografía lul·liana, o absencia completa de mètode. Primerament, ja no se sab amb quin criteri ha fet la distinció entre el XXX i el XXXII : ben bé tots els autors que s'hi citen s'haurien pogut acoblar sota una sola rúbrica. Afegeixi's el que s'hi troben a mancar la Vida de l'Anònim i la Histoire Littéraire de la France, els noms de Wadding, Sollier, Salzinger (sols és citat incidentalment), Obrador, Rubió i Lluch, Gottron, etc., mentre se'n citen que tenen un interès molt secundari; del Pere De Gui se'n fan dos autors: Dagui (Pedro) i Guiville (Pedro de) *(sic)*. No sols les cites d'obres alemanyes són errades, sinó fins i tot moltes de les llatines, etc., etc. Aquesta manera deficient i impropia d'un bibliògraf es veu també en la *Bibliografía luliana*, on s'han aplegat, ordenats per a b c, un cert nombre de títols lul·lians, unes vegades segons les edicions, altres segons manuscrit, adés en llengua original, adés en traducció, la qual cosa fa que n'hi hagi de repetits i en manquin, en canvi, títols de primera categoría en la gran familia lul·liana, començant pel *Llibre de Contemplació*, etc.

Així l'interès únic dels *Estudios de Bibliografía luliana*, està en haver-se reunit en un sol cos articles de valors diverses, espargits en diferents indrets. — R. d'A.

Taula general bibliogràfica de l'Excursionisme català publicat pel Centre Excursionista de Catalunya. — Barcelona, Tip. L'Avenç. 1916. — Vol. 120 pp.

És tan escampat l'esforç de l'excursionisme català en l'*Excursionista*, el *Butlletí de l'Associació d'Excursions Catalana*, i, finalment, en el *Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya*, sense comptar les Memories, els Anuaris i alguna altra serie de publicacions, que resultava quasi bé indispensable la confecció d'un índex general. En l'espai de temps d'una quarentena d'anys tot el nostre país i terres veïnes ha estat calcigat per un gran nombre de trescadors que han fixat en les diverses publicacions, notes generalment curioses sobre païsatges, monuments i homes que cercaríem inútilment fora de les revistes excursionistes.

La *Taula* es presenta en rigurós ordre alfabètic, el més fàcil per a la recerca, barrejant autors, materies tractades, i llocs recorreguts, anant però diferenciats pel caràcter tipogràfic : els noms d'autors van de versaletes, els noms de lloc van impresos en tipo rodó espaiat, els mots típics (Antropología, Arqueología, etc.) van en lletra cursiva.

Aquesta *Taula general* va precedida per una llista de les publicacions i de les abreviatures usades, i seguida per una interessant nota bibliogràfica de les publicacions excursionistes, que és de seixanta quatre números, exceptuats encara, com es comprèn, els tiratges apart de les diverses publicacions periòdiques, que són en gran nombre. Aquesta utilíssima taula, destinada a prestar bons serveis, ha estat molt ben formada per D. Joaquim Rubió. En ella s'hi veuen passar gairebé tots els indrets, viles, ciutats, llogarets i muntanyes de Catalunya. — J. M. T.

Catálogo de los Manuscritos lemosines o de autores valencianos o que hacen relación a Valencia que se conservan en la Real Biblioteca de El Escorial, por D. Vicente CASTAÑEDA Y ALCOVER... Madrid, Imp. de la Revista de Arch., Bibl. y Museos, 1916.— Fascicle de 4-46 pp., un gravat i 3 làmines.

Considerant que seria temps perdut repetir novament la inconsistencia dels arguments per a persistir en anomenar llemosina tota la immensa producció en prosa de la nostra li-

teratura, ni explicar perquè l'editor d'en Jacme Roig, no ell, parla de la «patria que's diu llemosina», passarem a examinar el *Catálogo* del Sr. Castañeda. Ningú que en cap país hagi fet estudis comparatius, elementals i tot, de les literatures mig-evals i que conegui el nostre passat, cau en tal defecte; si algún dia el Sr. Castañeda es disposa a adquirir una preparació, que ara evidentment no té, també es guardarà d'anomenar *lemosines* els manuscrits de l'Escurial que ara procura descriure.

El procediment que usa per a fer-ne la descripció és molt peculiar : el seu *Catálogo* no va classificat per manuscrits, sinó per obres. Així hi apareixen 76 números o obres diferentes, quan no s'han examinat sinó 41 manuscrits, que no es detallen : no s'hi compten en realitat només que 75 números perquè, per errada, apareix duplicat el n.º 72. Des del moment que l'autor confessa en una nota preliminar que «el indicar las palabras del principio y fin del manuscrito, a nada práctico conduce», pot suposar-se que cap manuscrit resta identificat perquè no pugui confondre's mai més. Pren les mides en milímetres de la «caja», expressió sense cap valor tractant-se de manuscrits; quan no es dóna sinó una mida, sol donar-se la del format, perquè sempre més que un llibre vulgui subjectar-se a un relligatge ulterior resta una descripció on fonamentar si uns marges han estat retallats per mans inhàbils, verificació impossible amb les mides de «caja» del Sr. Castañeda.

En el *Catálogo* no es declara enlloc el nombre de manuscrits examinats, i algún ms. que conté diversos tractats, com per exemple el L-II-12, es troba escampat en els números 1, 2, 3, 15, 32, 33, 34, 35, 47, 62 i 64, i a cada número es repeteixen les mides de «caja» o sigui onze vegades. Es veu, doncs, que el procediment de descripció del Sr. Castañeda és llarg i mancat de precisió. El nombre de mss. vistos és quasi la meitat dels números d'aquest *Catálogo*.

També abunden les equivocacions, però n'hi ha una que sobrepassa tota ponderació. En el n.º 11 (cota S-I-3) assenyala el Sr. Castañeda : «*Breviari d'Amor* en rimas lemosinas». És cosa sabuda que el celebrat ms. de l'Escurial va esser utilitzat en l'edició de l'Azaïs del *Breviari d'Amor* de Matfre Ermengau de Beziers, com un dels textos més notables que ens hagin conservat el poema. Aquest ms., que no és català ni valencià, és potser l'únic de tot el *Catálogo* que s'hauría pogut dir llemosí. El Sr. Castañeda no sab que aquesta obra sigui provençal ni coneix el nom de l'autor (que prou es nomena), ni sab res de la traducció catalana en prosa, la qual confón; tracta, de pasada, de llibres que no tenen res a fer amb l'obra de n'Ermengau de Beziers; per a acabar diu que en Bulbena va publicar, treta d'aquest text, *La Danza de la Mort* en 1893, quan la donada per aquest darrer erudit és traducció del conegut text castellà mig-eval.

Acompanya alguna obra de comentaris i notes bibliogràfiques quan s'aprofita el Sr. Castañeda del treball d'algún altre estudiós; quan les notes són propies, no semblen haver-li costat gaire esforç. S'oblida de donar-nos la cota de dos mss., que corresponen als seus núms. 69 i 75; la del 69, que és un Tomic, és la X-II-10; la cota del n.º 75, que conté unes Vides de Sants, no la sabem, però resulta incomprensible lligar el comentari que ens fa, que hauría de correspondre al peu del seu n.º 27 (N-III-5), que és el conegut *Flos Sanctorum* català de l'Escurial («valenciano» segons el Sr. Castañeda), que ell s'inclina a atribuir a l'Eximeniç (!), el qual encara no era nat quan va fer-se aquesta traducció del Voragine.

Hem dit que el Sr. Castañeda descrivia, d'una manera incompleta i saltada, 41 mss. de l'Escurial; però aquests són només aquells dels quals en dóna la cota, perquè afegits

els dos sense cota són en veritat 43 els mss. descrits; però hauríem de treure'n el n.º 11 *Breviari d'Amor* (S-I-3), perquè no interessa Valencia gens ni mica. No es cregui, però, que els catalogats pel Sr. Castañeda siguin els únics mss. continguts en la riquíssima biblioteca de Sant Llorenç : n'hi ha forces més que el catalogador va oblidar-se de veure en l'istiu que ens conta va passar a l'Escurial. Li recordarem només el L-II-18, que és el ms. original de la traducció de la *Commedia* del Dant pel nostre poeta n'Andreu Febrer; el G-IV-25, *Contemplació general de la Passió*; el N-I-19, el *Libre dels juhins de les estelles* d'Aben Ezra; el P-II-18, les *Canoniques dels apostolis e dels emperadors*, traducció de l'obra de fra Martí de Troppau, i tants altres, dels quals diverses vegades s'ha parlat i que amb un xic de diligencia no se li haurien escapat del seu *Catálogo*. Però encara hi ha més. El Sr. Castañeda inclou en el n.º 42 la traducció castellana de la *Crònica* d'en Muntaner, i en el 44 la traducció castellana de l'*Excitatori de la pensa a Deu* d'en Bernat Oliver; per què, doncs, no hi fa constar les traduccions al castellà del *Libre de les Dones* del nostre Eximeniç (H-III-14 i H-III-20), la del Valeri Màxim d'en Canals (H-I-10) i de les *Ordinacions de la casa real* d'en Pere III, entre altres?

Fins aquí no hem pogut endressar sinó censures. Si el seu *Catálogo* hagués tingut un títol més modest, com per exemple d'*algunos* manuscrits *lemosines*, algunes ens en haguerem pogut estalviar, però el títol no pot ésser més compromès.

Acompanyen el treball del Sr. Castañeda tres làmines apart, que reprodueixen una pàgina del *Breviari d'amor*, i les primeres de la *Crònica* d'en Muntaner i del *Crestià* de l'Eximeniç. Totes tres eren conegudes per altres reproduccions.

El present *Catálogo* ha donat lloc a un *informe* laudatori de l'Academia de la Historia, del Sr. Jerónimo Becker (*Boletín*, març 1917), sota el títol *Obras lemosinas de la biblioteca de El Escorial*. No té cap paràgraf per perdre el que tingui pruija de divertir-se una estona. No pot imaginar-se una més abigarrada barreja de noms i de conceptes; l'acadèmic ens presenta un enfilall de frases que a res condueixen i amaguen una noció confosa d'allò que pretén tractar. Ja havíem tingut ocasió de llegir altres informes buits en el *Boletín*, que no parlen gaire en favor de la docta Academia, però aquest del Sr. Becker està en condicions de batre el «record» i faría enrogir, si pogués esser en vida, la cara d'en Milà, al qual cita. No hem llegit cosa més extravagant que el paràgraf que comença : «La literatura lemosina es mal apreciada generalmente». Dit senyor és un altre dels que es guanyen el qualificatiu de *majadero* que els hi dirigí el mestre Menéndez y Pelayo (*Lo Gayter del Llobregat*, ed. políglota, vol. II, 1889, Prólogo, p. XVIII). Deixant de banda molt honroses excepcions, de gran valer, ens arriben sovint escrits i estudis que ens mostren clarament l'estat de certs coneixements a Espanya, particularment a Madrid, i ens fan desesperar de què vingui l'hora del remei. — J. M. T.

P. Guillermo ANTOLÍN, *Catálogo de los códices latinos de la real Biblioteca del Escorial.* — Vol. IV (S-I-1 — Z-IV-22.— Vitrinas.— Índice de materias.— Índice de miniaturas). — Madrid, 1916. — Un vol. de IV-611 pp.

Tot referint-nos a la nota bibliogràfica dels tres primers volums d'aquest importantíssim catàleg publicada en el present BUTLLETÍ (I, p. 162) donarem el nombre de manuscrits descrits i la classificació per segles que es desprenen del llibre. En el volum IV se'n descriuen 218, els quals, sumats al nombre de 1,075 dels precedents tres volums,

Biblioteca de Catalunya

porten a 1,293 el tresor dels mss. llatins de l'Escurial. La llista per segles del vol. IV pot establir-se així :

Segle IX, 3; segle X, 2; segle XI, 7; segle XII, 4; segle XIII, 17; segle XIV, 53; segle XV, 108; segle XVI, 29; segle XVII, 4; segle XVIII, 4.

Si recomptem el total dels mss. llatins de l'Escurial per ordre cronològic de centuries i tenint en compte que hi ha mss. que contenen dues o més obres de segles diferents, ens dóna el següent considerable resultat:

Segle VII, 1; segle VIII 1; segle IX, 10; segle X, 17; segle XI, 24; segle XII, 70; segle XIII, 107; segle XIV, 344; segle XV, 481; segle XVI, 164; segle XVII, 67; segle XVIII, 34; total, 1,420.

Aquest darrer volum s'enceta amb el ms. S-I-1 i acaba amb el Z-IV-22; després es descriuen els 24 mss. preciosos de les vitrines; en acabat, els que es troben en la secció d'impresos, i per últim, un ms. escaducer, el V-II-3. A més dels índexs corresponents al IV volum, això és, d'autors, de copistes, de posseidors i d'enumerar els mss. que tenen miniatures, escuts i dates, vénen unes utilíssimes taules generals a tot el Catàleg, que són: una de materies, inclosos els traductors, i la promesa de miniatures.

Sobresurt entre tots els altres mss. descrits, per la seva excepcional riquesa, el celebrat *Codex aureus*, escrit tot en lletres d'or historiat i bellament capllletrat en XI.ên segle per a ús dels emperadors Conrat II i Enric III; entrà en poder del gran amador dels llibres el rei d'Ongría Matíes Corvinus, i, a través de diverses herencies, va anar a parar a mans del rei d'Espanya Felip II. Altres llibres de pregar, particularment preciosos, tant per la decoració interior com exterior, figuren també en les vitrines, i un *Apocalypsis* amb orles i il·luminacions a totes les planes; un Breviari i un llibre d'anar a Missa d'Isabel *la Catòlica*, quatre Breviaris i un Psaltiri de Carles V, i un llibre de Missa de Felip II. Una cosmografía de Ptolomeu, interpretada per Jaume Angelo, bellament cartografiada al XV.ên segle (vitr. 19), és un dels llibres, havent pertangut al rei d'Aragó Alfons el *Magnànim*, així com també havía format part de la seva llibreria un Virgili abundant amb precioses miniatures (S-II-19); i un tractat d'Onoxandri «de optimo imperatore ejusque officio» dedicat al rei Alfons pel seu traductor Nicolau Sagon, porta l'escut reial d'Aragó (S-III-14, 1.r ms.), acabat d'escriure la copia en 1469; com també té en l'orla les armes de la casa reial d'Aragó un ms. de les Tragedies de Sèneca (T-III-11, 1.r ms.). Dos llibres importants ens recorden el papa d'Avinyó Benet XIII : el primer conté el seu *Liber de consolatione theologiae alias vite humane* que n'era autor i posseidor per les armes d'en Pere de Luna que ostenta (V-III-9, 4.t ms.); l'altre, és conegut per diverses descripcions fetes i per extractes, és el «Processus rerum gestarum in conventu Dertusae habito annis 1413-1414 coram Benedicto XIII inter Hieronymum de Sanctafide et praecipuos Rabbinos de adventu Messiae» (S-I-10). Un esplèndid Horaci va esser acabat a Florencia en 1484 per encàrrec i per ús del cardenal Joàn d'Aragó (T-II-5), i un altre ms., del XVI.ên segle, és el text de la seva historia de diversos Pontífexs (X-III-17).

Un sol llibre hi ha en aquest volum del catàleg provinent de monestir català : és una glosa als llibres sagrats *Numeros* i *Deuteronomi* que eren a Poblet (S-I-4). Els posseidors particulars catalans són, en canvi, prou nombrosos. El venerable mestre fra Bartomeu de Puig (podio) va comprar en 1386 uns comentaris al Psalteri d'en Gilbert Porretà d'escriptura del XIII.ên segle (S-I-12). Dues bones obres havía adquirit el conseller de Barcelona en Bernat Splugues (no Sphigues com llegeix el P. Antolin) : uns oficis de Ciceró (S-II-26) i uns comentaris al mateix llibre (T-II-14), tots del XV.ên segle. El bisbe de Vich

Joàn Bta. Cardona va entregar a Felip II un seu còdex del segle XI.è que, a més del Forum Judicum i altres tractats, debuta amb «Homoboni levita Barcinonensis liber judicum popularis» (Z-I-2). Havía pertangut a don Ferrer de Fontdevila un ms. del segle XIV.è de les Institucions de Justinià (V-II-10), i fra Joàn Vidal havía posseït en 1585 un bonic llibre d'hores acabat d'escriure en les darreríes de la precedent centuria.

Esmentarem, per acabar, un llibre del XVI.èn segle que duu el títol *Epigrammata antiquae urbis Tarraconensis* que porta l'ex-libris de Felip II (T-III-24), i alguns altres d'interessantíssims d'Usatges de Barcelona i de Constitucions de Catalunya amb comentaris dels més notables juristes dels segles XIV.è i XV.è (Z-I-3, Z-I-4, V-II-16).—J. M. T.

CRÒNICA

BARCELONA

BIBLIOTECA DE CATALUNYA : ESTADÍSTICA DE 1916 : *Llibres entrats.* —El total de llibres registrats el 31 de desembre de 1916, pujava a 39,663. L'augment ha estat, doncs, durant l'any darrer, de 5,504 obres, de les quals 1,180 eren fullets; es distribueixen en la forma següent:

Llibres :	Obres	Volums
Donatius	2,215	4,109
Canvis	169	275
Compra	1,940	3,354
Total.	4,324	7,738

Fullets :	Obres	Volums
Donatius	872	951
Canvis	54	82
Compra	254	260
Total.	1,180	1,293

Vegeu la comparació d'aquest resultat amb el de l'any anterior:

	OBRES		VOLUMS	
	1915	1916	1915	1916
Donatius	3,103	3,087	5,524	5,060
Canvis	265	223	404	357
Compra	1,446	2,194	2,193	3,614
Total	4,814	5,504	8,121	9,031

Han ingressat, doncs, 690 obres i 910 volums més que en 1915, corresponent tot l'augment a les adquisicions per compra (748 títols), mentre que hi ha hagut una baixa poc apreciable en els donatius i els canvis, explicable aquest últim per la guerra.

Així com l'any passat tinguérem el donatiu extraordinari de la biblioteca cervàntica Bonsoms, enguany ha influït també considerablement en l'augment de la xifra de llibres regalats, el Donatiu francès, del qual ja se'n parla més amunt (p. 5 i ss). Puja a unes 1,566 obres, amb un conjunt de 2,708 volums.

Entre els altres donadors més importants hi ha els següents:

	Volums
Agulló, F.	5
Alabart Sans, Mn. J.	1
Alabern Serrat, Mn. J.	1
Albiñana, Mn. J.	1
Alcover, Mn. A. M.	6
Almenas, Comte de les	1
Alós, R. d'	13
Alsina Parellada, R.	3
Altés Alabart, F.	2
Alvarez de Toledo, R.	2
Anglade, J.	1
Arco, A. del	1
Artigas Ferran, M.	1
Batista Roca, J. M.	1
Bigot, A.	2
Blanc, J.	1
Blanco Soto, P.	1
Bofarull, C. de	49
Bofarull, F. de	2
Bofill i Matas, J.	1
Bonavía i Duràn,	1
Borras, Mn. J.	1
Boscà, A.	1
Bosch Gimpera, P.	7
Brocà, G. M. de	2
Cabré Aguiló, J.	1
Campins Cort, M.	1
Carner, J.	8
Carreras Artau, T.	4
Casanovas, P. I.	2
Casas Carbó, J.	1
Catedral de Tortosa	1
Centre Excursionista de Bages	6
Cervos, P.	1
Cerralbo, Marquès de	2
Clascar, Mn. F.	41
Có de Triola, J. M.	1
Collet Carbonell	7
Comissió Editora Luliana	1
Corominas, P.	1
Cuní Martorell (Hereus)	24
Dargallo, R.	1
Diputació Provincial de Barcelona	33
Doña Marina, Comte de	14
Dorado Montero, P.	2
Duràn, A.	12
Duràn, Estanislau	1
Duràn, Eudald	1
Duyos Sedó, R.	1
Escuder Bartolí, M.	4
Fàbregas, R.	27
Faraudo, Lluís	1
Farràn Mayoral, J.	2
Ferrà, M.	1
Fonts, J.	1
Forteza Cortès, T.	1
Fund Mary Baker Eddy	12
Freixas i Freixas, J.	1
Gazulla, P. F.	2
Genís, S.	1
Gent Nova	8
Gibert, A. M.	1
Giménez Pastor, A.	1
Givanel, J.	13
Golferichs, M.	4
Gomez de la Serna, X.	1
Grando, Ch.	3
Granger, J.	1
Gudiol, Mn. J.	2
Guebhard, A.	2
Huguet, Pilar	1
Ingenieros, J.	1
Izquierdo, J. M.	1
Jesuïtes, PP.	49
Jordao da Freitas	1
Jori, R.	1
Labra, R. M. de	5
Lacvivier, R. de	2
Lagarrigue, J. E.	1
Lamperez, Vicens	1
La Neotipia,	1
Las Navas, Comte de	1
L'Avenç	36
Librería Nacional y Extrangera	1
Llatas, Hereus E.	121
Llopis Bofill, M.	6
Llorente, T.	37
López Picó, J. M.	1
Macià, J. M. de	23
Manresa, Ajuntament de	15
Marcet, A. M.	1
Mario Bru, F.	1

	Volums
Marques Fabra, R.	1
Martí, O.	41
Martí Ferret, T. de	1
Martorell Trabal, F.	1
Martorell, G.	1
Mas, Mn. J.	2
Maseras, A.	1
Masriera, A.	3
Massó Torrents, J.	2
Medinaceli, Duc de	1
Miquel i Planas, R.	2
Miret i Sans, J.	3
Moliné Brasés, E.	1
Moneva, J.	1
Monsalvatge, F.	4
Montoliu, M. de	1
Moragas Rodés, F. de	1
Morel Fatio, A.	1
Mugica, S. de	1
Nadal, A. de	1
Navas, Longinos	142
Nicolau, Ll.	1
Office National des Universités	2
Olaguer de Barcelona, P.	1
Palau Dulcet, A.	4
Paluzie Lucena, J.	5
Pardo de Tavera, T. H.	14
Parera, M.	6
Pedret, J.	3
Piña de Rubies	1
Poblet, Joàn	1
Pla Cargol, J.	1
Pla i Deniel, N.	1
Polit, E.	1
Pons Umbert, A.	5
Portavella, G.	3
Portilla, A.	1
Prat de la Riba, E.	88
Puig i Cadafalch, J.	4
Puig Oller, A.	1
Puig i Sais, H.	1
Raventós, R.	1
Reig, Il·lm. Dr. D. E.	1
Reventós, J.	2
Riber, Mn. Ll.	2
Ribelles, J.	6
Riquelme, María	101
Ristol, M.	1
Robledo, A.	1
Rogent, E.	1
Roig i Puñed, Josep	31
Roig i Puñed, Jaume	14
Roig i Roqué, J.	163
Romañà Gelada, F. de	2
Rotschild, W.	1
Rubio, Hereus del Dr. F.	64
Rubió i Lluch, A.	19
Rucabado, R.	1
Sagarra Castellarnau, J. de	6
Sagarra Siscar, F. de	1
Sambola, Narcís	1
Sanchis Sivera, J.	2
Sanmiguel de la Cámara, M.	3
Sansalvador, A.	1
Sauter, J.	1
Schneider, P.	2
Segalà, Ll.	26
Serra Boldú, V.	4
Serra Esturi, M.	1
Serra Vilaró, J.	3
Solà Seriot, R.	1
Soldevila, F.	1
Soler Palet, J.	5
Sureda, E.	1
Tarré, E.	6
Tarré, J.	5
Tallgren, O.	1
Taltabuit Colomer, J.	1
Tera, P. de	3
Terradas, E.	30
Torrents Monner, A.	11
Trullàs, Mn. M.	1
Unió Catalanista	22
Ureña, R. de	19
Valls Taberner, F.	35
Valls, P. J.	1
Ventosa Calvell, J.	1
Verdaguer, Llibrería	44
Viada i Lluch, Ll. C.	1
Vidal, Ll. M.	1
Vidal, Mn. Ll.	1
Vila, Juli	16
Vilar, Mn. J.	1
Vila Sala, Mn. A.	2
Vives, A.	1
Xammar, E.	1
Zarandieta Mirabent, E.	1

ADQUISICIÓ DE MANUSCRITS. — Ademés dels que formen part de la Biblioteca Dalmases, i que es detallen en altre lloc (p. 32), s'han adquirit els següents:

Per donatiu :

421.* Francesc Castellvi, de Montblanch, *Narraciones históricas desde 1700 hasta 1725.*

Copia en 13 volums de l'original conservat en el Staats Archiv, de Viena, que va servir al Sr. Sanpere i Miquel per al seu *Fin de la Nación Catalana* (Barcelona, 1905). Fou donada a la BIBLIOTECA pels hereus del Sr. Sanpere i Miquel. Manca el vol. I.

422. *Manual de notaments.* 1417. Donatiu de J. Fabregat.

427. J. Salat, *Tratado de las monedas labradas en el Principado de Cataluña.* 2 vols.

Manuscrit original de l'autor; porta en la portada la censura d'impressió, datada el 18 d'abril de 1817. Degué servir per a l'estampació de l'obra. Donatiu de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona.

432. Piferrer, *Recuerdos y Bellezas de España*, I.

Manuscrit autògraf del primer volum. Donatiu de D. Francesc de Bofarull.

433. Franciscus Henno, *Epitome theologiae moralis.* S. XIX.

Donatiu de D. Pere de Tera.

434. *Lista para notar varias cosas.* 1829-1832.

Donatiu del susdit senyor.

446. *Compendium questionum sumularum.* S. XVIII.

447. Hivern, *Philosophia peripatetica.* 1749.

449. Petrus de Unçola, *Tractatus super notulis.* S. XV.

Donatiu de N. Sambola, de Girona.

455. Papers referents a D. Fèlix Amat i D. Fèlix Torres Amat (14 números).

Donatiu de D. F. Valls Taberner.

Per compra :

420. *Gesta comitum Barchinonensium.* S. XIV. Manuscrit que havia pertangut a D. Salvador Sanpere i Miquel. (Cf. Massó Torrents, *Historiografía*, 1906, p. 11.)

423. Salvador Vilà i Manuel Diez, *Tractat de menescalia.* S. XV. Incomplet del principi. Havía pertangut a D. Manuel de Bofarull.

424. Llobet i Mas, prior de Meyà i abat de Gerri, *Indice general Chronologico de Escrituras recogidas de diferentes Archivos de España.* S. XIX.

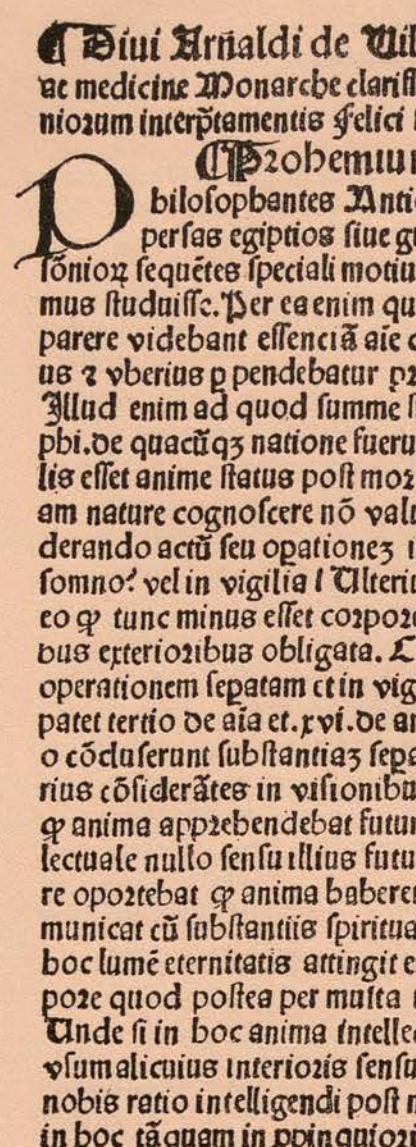
425. Id., *Ereccion del Reyno de Pamplona.* Arbol genealógico, serie y sucesión de sus primeros Reyes y Genealogía de los Condes y Marqueses de Pallas y de Ribagorza, justificado todo con Diplomas y Autores coetaneos. S. XIX.

426. Id., *Colección diplomática del Monasterio de Gerri.* S. XIX.

428. Roc Olzinellas, monjo de Ripoll, *Noticia de varias escrituras que existian en el Real Monasterio de Ripoll relativas a los Condes de Barcelona, Cerdeña, Gerona, Besalú y Rosellón.*

Aquesta interessant col·lecció, formada abans de l'incendi de l'arxiu en 1835, fou regalada per l'autor a D. Pròsper de Bofarull. (Cf. sobre l'autor i els seus manuscrits, Torres Amat, *Diccionario*, 452, i especialment sobre aquests últims, Elías de Molins, *Diccionario*, II, 255.)

* Aquesta xifra indica l'actual signatura del manuscrit a la BIBLIOTECA.



Diui Arnaldi de Villa noua Artiu3 ac medicine Monarche clariſſimi libellus deſom/niorum interptamentis felici ſidere incipit

Prohemium

Dbiloſophantes Antiquos ſeu indos ſeu perſas egiptios ſiue grecos in viſionibus ſoniox ſequẽtes ſpeciali motiuo diligenter inueni/mus ſtuduiſſe. Per ea enim que in viſionibus ap/parere videbant eſſenciã aie cognoſcebant pfecti us ꝛ vberius p pendebatur ꝓcognitio futurorũ Illud enim ad quod ſumme ſtuduerunt pbiloſo/pbi. de quacũq3 natione fuerunt fuit. quid ꝛ qua/lis eſſet anime ſtatus poſt mortem Hoc autẽ p vi am nature cognoſcere nõ valuerũt. niſi ſolã cõſi/derando actũ ſeu opationez ipſius. et hoc ſeu in ſomno? vel in vigilia ! Ulterius magis in ſomno eo q̃ tunc minus eſſet corporis organis et ſenſi bus exterioribus obligata. Conſiderantes igitur operationem ſepatam et in vigiliis et in ſomno vt patet tertio de aia et. xvi. de animalibus neceſſari o cõcluſerunt ſubſtantiaz ſepatam ipſius. Et vlte rius cõſiderãtes in viſionibus obiectũ. videbãt q̃ anima apprehendebat futura ſecundũ eſſe intel lectuale nullo ſenſu illius futuri precedente. Qua re oportebat q̃ anima haberet hoc per illud q̃ cõ municat cũ ſubſtantiis ſpiritualibus. ſecunduz eñ hoc lumẽ eternitatis attingit et apparet in nõ tem pore quod poſtea per multa tempora explicatur Unde ſi in hoc anima intellectiua non habuiſſet vſum alicuius interioris ſenſus totaliter appuiſſet nobis ratio intelligendi poſt mortez. Ueruz tamẽ in hoc tã quam in ꝓpinquiori ad illuz intelligẽdi

Fig. 19. — VILANOVA, *De somnorum interpretatione*

429. *Catálogo de los pergaminos de D. Jayme I.*

Conté notes autògrafes de D. Pròsper Bofarull; sembla esser una llista provisional dels pergamins de Jaume I de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

430. Roc Olzinellas, Índex de les donacions de comtes, reis i papes, existents en l'arxiu de Ripoll.

Autògraf de D. Roc Olzinellas.

431. Quadern de noticies sobre l'historia catalana. La major part semblen de lletra del P. M. Ribera. També n'hi ha de D. Pròsper de Bofarull.

448. Salusti, *De conjuratione Catilinae. De bello Jugurthino.*

Bella copia, sobre pergamí, feta a Barcelona en 1472 pel cronista Pere Miquel Carbonell.

450. *Libro de Armas General i Particular de los Reynos de España i Principado de Cataluña.* S. XVIII.

Amb nombrosos escuts illuminats. Fet per Rafaela Puig, de la casa del Comte de Guimerà. Ex-libris de la Biblioteca de Vicencio Lastanosa.

451. *Historia de la Passió de Jesucrist, de la Corona d'espines, del St. Ladre, dels S. S. Ignocents,* etc. (incomplet del principi). — *Les senyals del judici* (en vers; inc.) : Barons, scoltats un partit. — *Questio de la anima ab lo cors* (id., inc.:) O cors mesqui e pecador. S. XV.

452. *Ceremonias ... como se ha de dar el habito ... a las religiosas de Nuestra Madre Santa Clara.* S. XVIII.

Explicíunt partes Donati viri illuci/
díssimi artis grammatice erudimẽta no
uellis adolescentibus errores:discordias
et ignorantias resecantes cum expositio/
nibus synonimorum formationibus ver
borum regulariu. Etiam specialibus re/
gulis modi construendi:cum suis excep/
cionibus seu impedimentis multuz peru
tilia. Opus hoc fuit castigatum et emen/
datum per reuerendum Petrum iohan/
nem mathoses prel biterum artiuz ac hu
manitatis professorem. Impressum Bar
cinone per Jacobum gumiel. Anno salu
tis M.d.die.v.mensis December. Re/
demus ergo deo omnipotẽti gratias: ut
huius libri series perducat ad gratuz pri
cipium: et aptum medium ad finem feli/
cissimum. Et xxviii. Augusti Anno
Christi M°. Quingẽtesimo Tertio
pteao exoluto. Ferrando secundo
feliciter regnante. P. Michael
Carbonellus Regius Archiuari⁹
comparauit p̃ dñor⁹ nepotibꝰ ex fi
lio suo q̃ nepos hui⁹ partes detuerauit
et male tractauit.

Fig. 20. — *Partes Donati*
Barcelona, Gumiel, 1500

Biblioteca de Catalunya

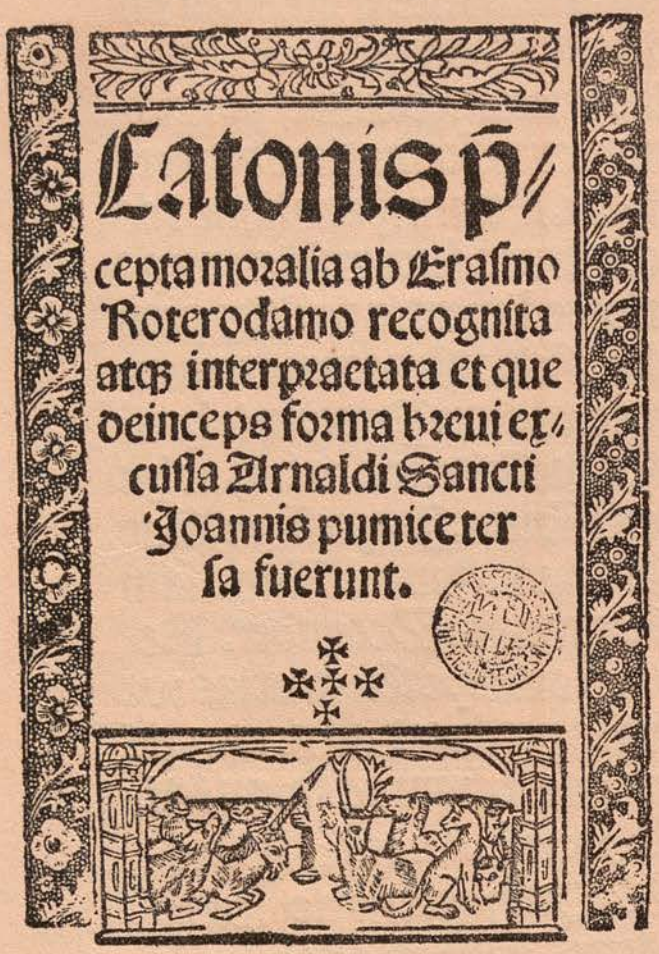


Fig. 21.—*Catonis precepta moralia.* Barcelona, Amorós, 1529.

453. *Capitols de la confraria de madona Santa Maria dels clergues confrares de la vila de Sent Matheu.* Segle XIV.

454. Fragment d'un llibre català d'aritmètica. Segle XV.

INCUNABLES I GÒTICS. — L'any 1916 ha estat un dels més afortunats en entrades d'aquest rengle. Entre els llibres més importants ingressats aquest any a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, ademés dels que s'adquiriren amb la Biblioteca Dalmases citats més amunt, mencionarem els següents:

— *Libellus Isagogicus Abdilazi qui dicitur Alchabitius ad magisterium iudiciorum astrorum, interpretatus a Joanne Hispalensi.* Venecia, 1482. (Hain, 616.)

— Sacrobusto, J. de, *Sphera Mundi.* Venecia, 1484. (Hain, 14.113.)

— Mayronis, F. de, *In cathegorias Porphyrii.* Lleida, H. Botel, 1485. (Jiménez Catalán, Bibliografía Ilerdense, 2; Haebler, 410.)

— S. Gregori, *Dialogorum, Homeliarum, Pastorale* (Venecia, 1492; Hain, 7951, 7963, 7986).

— Isidorus, *De summo bono.* París, Jehannot, 1495. (Hain, 9291.)

— Lotharius Levita, *De utilitate conditionis humanae.* Barcelona, Posa, 1499. (Haebler, 367.)

— S. Bernardus, *Meditationes.* Id. (Haebler, 48). Relligat plegat amb l'anterior, com és freqüent trobar-los.

— *Accutissimi doctoris Alexandri de Villa Dei Doctrinale cum peculiaribus sententiis et textus divisione ad novellorum clericorum utilitatem. Secundum ordinem domini Petri Johannis Mathoses bonarum artium doctoris ornatissimi.* Barcelona, Gumiel, 1499. (Hae-

bler, 685.) Amb la portada a dues tintes i l'escut del pelicà. No se'n coneixía altre exemplar que el de la Biblioteca Provincial de Palma.

— *Partes Donati*, corretgides per Pere Joan Mathoses (Barcelona, Gumiel, 1500). *Cató* (Id., Gumiel).

Les dues obres, encara que el colofó és al final de la primera, formaven part de mateix llibre, segons es veu per les signatures corregudes. Aquest exemplar va esser comprat en 1503 per En Pere Miquel Carbonell, segons s'indica en una nota manuscrita. El Donat té les conjugacions amb la traducció catalana.

Edició no citada per En Haebler. Correspòn a una data, de la qual no hem trobat testimonis de l'activitat tipogràfica d'en Gumiel. El fragment que hem adquirit conté 31 ff., faltant-hi els 9 primers (signatura *a* i primera fulla de la *b*). Al f. c VIII hi ha el colofó que reproduim (fig. 20). Segueix després el *Cató* que acaba en el f. d VII v.º, amb els mots següents: «Hos breuiter ſenſus : fecit coniungere binos. Finis moroſi viri Marti cathonis», i vénen a continuació altres dístics morals, fins a l'acabament del llibre. Comencen amb aquests versos : «Cartula noſtra tibi mandat dilecte ſalutes. | Pauca videbis ibi ſed non mea dona refutes...» Acaben : «Exitus oſtendit quo mundi gloria tendit. Finis.» Al final es llegeixen els següents versos:

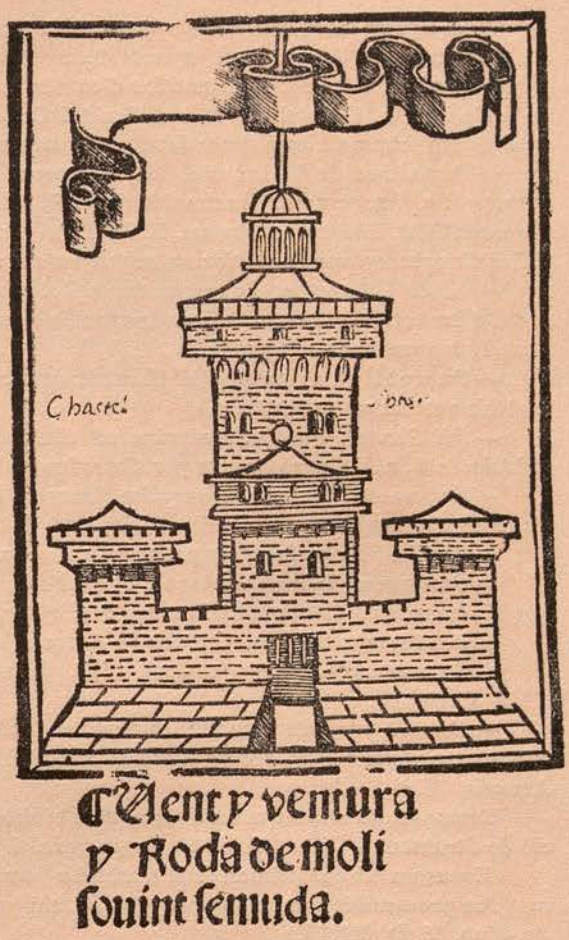


Fig. 22. — *Catonis precepta moralia* (f. 32 v.º)

«Affluit iuuenes morum potu ſitientes.
Ad fontē liquidū moroſi marci catonis.
Nāq; manāt riuuli refluētes ībre celeſti.
Inſuper ꝛ huius q̇ mundū ſpneret canit
Quis hīum verba ſatis valet meditari.
cernere vel fari; poſſet nimiumq; mirari.
Igitur expertes puerilia deſpicientes.
Eſtote vigiles : dictis vtriuſq; fauentes.
Et ſic vnanimes xpō concinite laudes.
Urbis impſſum catalonie partibꝰ altis.
Alme barchinone ſedis principalis
Cura peruigili ſtudioq; q; vehementi
Viri caſtellani Jacobi de Gumiel.»

Amb aquest llibre són tres els tractats de gramàtica que publicà en P. J. Mathoses, beneficiat del Pi, a la qual església donà en 1508 la seva llibrería (*Revista de Bibliografia catalana*, IV, 78): la *Gramática* d'en Mates (Barcelona, 1468?), el *Doctrinale* d'A. de Villadei (Id., Gumiel, 1499), i el *Cató* i el *Donat* que descrivim. L'extraordinaria distancia de la primera a les últimes dates, és un argument més contra l'autenticitat d'aquella.

— Arnaldus de Villanova, *De somnorum interpretatione.* (24 ff. sense lloc ni data, gòtic, i segurament incunable (fig. 19). No citat entre les edicions d'A. de Vilanova en l'*Hist. litt. de la France*, XXVIII.) Després del text d'en Vilanova, segueix el *Libellus presagiorum mutationum ac tempestatum aeris.*

— A. de Vilanova, *Le regime tres util et tres profitable pour conserver et garder la sante.* (Brunet, V, 1229, considera incunable aquesta edició sense lloc ni data, qualificant-la de rara i poc coneguda.)

— Pamphilus, *de amore*, (17 ff. sense data ni colofó; gòtic, i segurament incunable; capitals vermelles manuscrites.)

— *Pii Secundi Pontificis maximi ad illustrem Mahumetem Turcorum imperatorem epistola.* (s. l. n. d., però imprès per Gerardus de Flandria; Hain, 177.)

— Eximeniç, *La natura angelica.* Burgos, F. de Basilea, 1516. (Massó, *Bibliografia de F. Eximeniç*, Anuari de l'I. d'E. C., 1909-1910, 626.)

— Sorio, *Homelia super psalmum 44.* (Barcelona, Rosenbach, 1522.)

— *Processionarium* (Barcelona?, Rosenbach, 1527). Mancat de portada, lo mateix que el descrit per R. Miquel i Planas (*Bibliofilia*, I, 358.)

— L. Marineo Siculo, *Cronica de Aragon* (Valencia, Jofre, 1524).

— *Sacramentale*, Saragoça, Coci, 1528. (Sánchez, *Bibliografia aragonesa del siglo XVI*, I, 195.)

— *Catonis precepta moralia ab Erasmo Roterodamo recognita atque interpretata et bue deinceps forma brevi excusa Arnaldi Sancti Joannis pumice tersa fuerunt* (Barcelona, Amorós, 1529).

Exemplar no citat, que sapiguem, pels bibliògrafs, i que sembla reproduir una edició de Strassburg, 1515. Té 32 ff., llegint-se al f. 31 v.º el següent colofó:

«Excusum eſt enchiridion ſedulo mendis | emunctum ſub typis aereis karolus amoro- | ſus prouenſalis ſumptibus propriis Barchi | none kal. Nouember a virgineo partu An- | no. M. D. XXIX.»

Al f. 32 r.º hi ha la coneguda marca de l'Amorós, i al verso del mateix foli porta un curiós gravat, del qual en donem un facsímil, junt amb el de la portada (figs. 21 i 22).

— Carbó, *Libro del arte de las comadres* (Mallorca, Campsoles, 1541). Exemplar mutilat en alguns indrets.

ARXIU. — Els principals donadors durant l'any 1916 han estat els Srs. Josep Elías i Juncosa, Francesc Monsalvatje i Torras, Josep Minguella Rubió, Enric Prat de la Riba i Joàn Tarré. L'entrada més important ha estat la d'una munió de papers dels segles XVII-XIX, procedents de l'antic convent del Carme a les Borges Blanques, regalats pel Sr. Minguella. El Sr. Joaquim Safont ha donat també una carpeta amb documents que fan relació a la memoria presentada per Catalunya al rei Alfons XII en 1885.

Han continuat els treballs d'inventari dels pergamins i llur ordenació. Esperem

que aviat, al costat de la col·lecció de l'antiga Junta de Comerç, que ja es pot consultar lliurement, serà possible l'estudi d'algún altre fons important.

DONATIU DE D. A. DE P. ALEU. — Aquest il·lustre català de Buenos Aires, durant l'estada que féu a Barcelona aquest any, en record de la seva visita a la BIBLIOTECA DE CATALUNYA li féu donació d'un magnífic exemplar de la primera edició del Vocabulari català-llatí i llatí-català de l'Antoni de Nebrija, imprès a Barcelona per En Carles Amorós, l'any 1507. És una obra de raritat considerable, que no es troba descrita en la major part de les bibliografíes espanyoles. Aquest exemplar havía pertanyut abans a D. Eudald Canibell, del qual porta l'ex-libris, ademés del del donant. Per a expressar el reconeixement de l'Institut d'Estudis Catalans, s'acordà enviar al Sr. Aleu un pergamí en el qual es perpetui el seu noble desprendiment.

Repetim des d'aquest lloc, al generós patrici català, el nostre agraïment per la seva noble ofrena a la BIBLIOTECA.

PREMSA LOCAL CATALANA. — Aquest any han començat a ordenar-se en la BIBLIOTECA les col·leccions de periòdics locals que li són entregades procedents dels canvis de l'Institut o del servei de premsa de la Mancomunitat de Catalunya. La major part d'ells són escrits en català. D'aquesta manera es començarà a formar a la BIBLIOTECA la col·lecció de la premsa local catalana, que no era recollida enlloc sistemàticament.

Els periòdics que es reben en aquest concepte, són els següents:

Aires Llegitimistes. Seu d'Urgell.
Bages-Ciutat. Manresa.
Baix-Empordà. Palafrugell.
Boletín de la Cámara Oficial de Comercio de Sabadell.
Boletín del Sindicato Agrícola del partido de Olot. Olot.
Butlletí del Sindicat Agrícol de Moyà. Moià.
Butlletí Escolar de les Escoles Mercantils. Barcelona.
Cenacle. Manresa.
Ciutat Nova. Sant Feliu de Guíxols.
Crònica Social. Terrassa.
De la Nostra Vida. Sabadell.
Delit. Ripoll.
Diari de Sabadell. Sabadell.
Diario de Mataró y su comarca. Mataró.
El Autonomista. Girona.
El Baix Penadés. Vendrell.
El Clamor del Magisterio. Barcelona.
El Conqués. Tremp.
El Deber. Olot.
El Diario de Lérida. Lleida.
El Eco de la Comarca. Amposta.
El Eco de Sitges. Sitges.
El Faro. Amposta.
El Faro del Llobregat. Sant Feliu de Llobregat.

El Ideal. Lleida.
El País. Lleida.
El Profesorado Español. Barcelona.
El Santíssim Misteri. Sant Joàn de les Abadesses.
El Vallès Nou. Granollers.
Empordà Federal. Figueres.
Esperanza. Lleida.
Foment. Reus.
Fortitut. Mataró.
Gazeta del Vallés. Sabadell.
Gazeta de Vich. Vich.
Gent Nova. Badalona.
Germanor. Santiago de Xile.
Joventut. Sabadell.
La Almudaina. Mallorca.
Lacetania. Solsona.
La Conca de Barbarà. Montblanch.
La Crònica de Valls. Valls.
La Sig Nou. Tàrrega.
La Torre Bonica. Terrassa.
La Tribuna. Balaguer.
La Verdad. Saragossa.
La Veu Comarcal. Ripoll.
La Veu de l'Empordà. Figueres.
La Veu de Mallorca. Mallorca.
La Veu de Tarragona. Tarragona.
La Zuda. Tortosa.
Lluitem. Vilafranca del Penedès.
Lo Pla d'Urgell. Bellpuig.
Marinada. Palamós.
Patria. Valls.
Paz y Tregua. Barcelona.
Pedagogía Social. Osca.
Queralt. Berga.
Rayo de Luz. Sant Andreu de Palomar.
Renovació. Granollers.
Revista de Sabadell. Sabadell.
Resurgiment. Buenos Aires.
Sabadell Federal. Sabadell.
Vida Catalana. Havana.

ESTADÍSTICA DE LECTORS. — Durant l'any 1916 s'han facilitat 1,179 targetes d'admissió a altres tants llegidors nous, contra 936 d'inscrits en 1915. El nombre total dels matriculats des de l'obertura de la BIBLIOTECA fins el 31 de desembre ha estat de 2,890 Dels inscrits abans de 1916, sols se n'han presentat 496 a renovar la targeta d'admissió,

resultant que el nombre veritable de lectors que han visitat la BIBLIOTECA l'any 1916 ha estat de 1,675, els quals han ocasionat un total de 24,881 assistencies durant el mateix, contra 14,282 en 1915. El promig per lector ha estat el següent:

En 1915 : 11'488
En 1916 : 14'143

Quadre comparatiu dels lectors en 1915 i 1916:

	1915	1916
Gener	1,016	1,847
Febrer	1,015	1,980
Març	1,088	2,557
Abril	1,085	1,859
Maig	819	2,498
Juny	971	1,682
Juliol	986	1,653
Agost	887	1,108
Setembre	910	1,638
Octubre	1,429	2,810
Novembre	2,161	3,213
Desembre	1,915	2,036
Total. . .	14,282	24,881

En 1916, durant el mes d'agost, la BIBLIOTECA fou sols oberta al públic de cinc a vuit de la tarda.

Aquesta taula indica ja per ella sola l'augment extraordinari que en l'any passat ha experimentat el nombre de lectors de la BIBLIOTECA, el qual començà ja a manifestar-se des del novembre de 1915. Per a enquibir el públic sempre creixent, s'habilitaren per als lectors els vuit *festejadors* de les finestres de la Sala de Lectura, i s'hi colocaren dues taules més, amb quatre setis cada una. Així i tot, la major part dels dies quedaven ocupats, tot seguit d'oberta a les tardes la BIBLIOTECA, els 56 setis de la Sala de Lectura, i en els dies en què era possible, s'havía de permetre l'entrada d'alguns lectors distingits a la Sala blava. La major part dels lectors la constitueixen joves estudiants, que han trobat per fi la seva biblioteca desitjada de treball, acudint-hi amb una constancia exemplar, i és una veritable satisfacció el veure com les obres novament incorporades als catàlegs són tot seguit descobertes i utilitzades pels lectors.

LLIBRES LLEGITS. — El número d'obres demanades amb butlletí de comanda, ha estat el següent:

	1915	1916
Gener	966	824
Febrer	901	731
Març	1,164	907
Abril	834	677

	1915	1916
Maig	631	743
Juny	649	569
Juliol	570	642
Agost	465	523
Setembre	461	654
Octubre	711	1,005
Novembre	1,092	969
Desembre	873	580
Total	9,317	8,824

En aquesta xifra no s'hi compten, naturalment, les obres de la Biblioteca de mà, de la que el públic se'n serveix sense demanar-ne comunicació per escrit. L'experiencia adquirida en el temps que funciona la BIBLIOTECA, ha permès seleccionar, d'acord amb les necessitats dels lectors, els llibres que formen la llibrería de mà; els de consulta més freqüent i indispensable han anat substituint alguns llibres que al principi s'hi havien col·locat, quan encara no eren prou nodrits els fons de la biblioteca, i desdeien del caràcter clàssic o de consulta immediata que han de reunir els llibres de referencia. Bona prova de què no hem anat errats a l'anar fent la tria d'aquests, que mai es pot dir definitiva, la tenim en què aquest any, amb tot i que quasi ha duplicat el nombre de lectors, han disminuït les demandes de llibres de fora la sala de lectura; en efecte, sols una tercera part dels lectors ha necessitat llibres dels magatzems. Però si aquesta tendencia a satisfer-se dels llibres posats a la lliure disposició dels lectors no quedés continguda en uns límits més justos, podría indicar manca de curiositat científica en els concurrents, o bé peresa de consultar els catàlegs.

Distribuïts per materies, els llibres s'agrupen en la forma següent:

Obres generals, Bibliografía	415
Filosofía	649
Religió	313
Dret i ciencies socials	512
Filología	564
Ciencies pures	1,229
Ciencies aplicades	1,787
Belles Arts	787
Literatura	1,493
Historia i Geografía	1,081

Ordre de preferencia en les obres demanades:

1915	1916
Literatura	Ciencies aplicades
Ciencies pures	Literatura
Ciencies aplicades	Ciencies pures
Historia	Historia

1915	1916
Belles Arts	Belles Arts
Filosofía	Filosofía
Filología	Filología
Dret	Dret
Obres generals	Obres generals
Religió	Religió

La proporció, com es veu, ha estat quasi la mateixa, llevat de les Ciencies aplicades que han passat a ocupar el primer lloc, quedant en el segón la Literatura.

SERVEI DE PRÉSTEC. — Aquest servei, previst en els Estatuts de la BIBLIOTECA, s'havía deixat en suspens durant l'any 1915, i s'inaugurà el 7 de gener de 1916, repartint-se abans als lectors les següents instruccions sobres el seu funcionament:

«*a)* El lector que un cop obtinguda la targeta d'admissió segons lo disposat en l'article IX dels Estatuts, vulgui fruir el dret d'emportar-se llibres a domicili, haurà d'abonar previament la suma de 20 pessetes, que li seràn tornades en el moment de la devolució d'aquells.

b) No podràn esser objecte de préstec: 1) els llibres que formin part de la Biblioteca de mà i aquells que, a judici del Director, siguin més sovint demanats; 2) els fons que formin part de Seccions especials de la BIBLIOTECA; 3) els llibres que, no estant inclosos en les anteriors categoríes, no puguin, a judici del Director, esser objecte de préstec.

c) El nombre de llibres que pot tenir el lector deixats en préstec no podrà excedir de cinc. En circumstancies excepcionals, aquest límit serà extensible o restringible segons criteri del Director.

d) El període de temps durant el qual podrà el lector retenir els llibres prestats serà de quinze dies, prorrogables per quinze més en cas de no haver-hi sol·licitants dels mateixos llibres.

e) En cas que el detentor dels llibres prestats deixi de tornar-los el dia en que expira el termini per a llur devolució, serà oportunament avisat pel Director. Si, malgrat l'avís, deixa transcórrer cinc dies, després d'aquest, sense tornar els llibres, rebrà un segón avís i vindrà obligat a satisfer cinc pessetes de multa; i si encara, al cap de cinc dies més, no respòn als dits avisos, serà sotmès a la perdua del dipòsit. Si la no devolució dels llibres s'allarga per espai de tot un mes a partir del primer avís, se'l farà responsable judicialment de la llur il·legal retenció. El lector admès al servei del préstec perdrà aquest dret: 1) quan en l'espai d'un any hagi rebut tres avisos primers de retorn; 2) quan, a judici del Director, hagi tornat els llibres en mal estat.

Addenda a l'article *b)*. — Els fons compresos en les categoríes 2) i 3) podràn, en circumstancies excepcionalíssimes i previ acord de la Junta de BIBLIOTECA, sortir d'aquesta voltats de tota mena de garantíes.

Per ara l'oficina de préstec serà oberta únicament de cinc a sis de la tarda. Les demandes de llibres, degudament firmades, s'hauràn de depositar en el buçó de la BIBLIOTECA abans de les onze del matí, si es vol tenir la seguretat de poder retirar a la tarda les obres desitjades. També poden esser enviades per correu, sota la següent adreça: *Biblioteca de Catalunya, Oficina de préstec: Palau de la Diputació.*

Biblioteca de Catalunya

Si en algunes circumstancies el servei ho permetés, se servirien en l'acte les demandes fetes.

Per a recollir els llibres, en les hores de cinc a sis ja fixades, serà indispensable presentar la targeta de préstec de rigor i tenir la firma registrada a la BIBLIOTECA. Les hores habilitades per a fer el dipòsit metàl·lic i obtenir la targeta de préstec, són les de sis a set de la tarda.

La BIBLIOTECA DE CATALUNYA espera que els lectors, en interès propi i en el collectiu, posaràn especial esment en subjectar-se a lo prescrit pel Reglament, sobretot en allò que es refereixi a tractar curosament els llibres i a retornar-los dins dels terminis prescrits.»

Sempre que és possible s'interpreten aquestes regles de la manera més generosa que es pugui, i en les vigilies de festes, se serveixen també en préstec, si són demanats, els llibres de la Sala de lectura, amb la condició de retornar-los el primer dia feiner que torni a ésser oberta la BIBLIOTECA.

La inauguració d'aquest servei, era una novitat a Barcelona, on, fora de la petita Biblioteca del Consell de Pedagogía, no sabem que s'hagi establert en cap altre establiment públic de la importancia del nostre. Calía, doncs, veure si els lectors habituals se'n sabríen aprofitar i en quin grau, o bé si l'exigencia d'una garantía metàl·lica retrauría els nostres estudiants. Havem de reconèixer que ha estat al principi un xic lenta i restringida la correspondencia del públic a la nova facilitat que se li ofería, però en els últims mesos s'ha anat intensificant la corrent i avui pot dir-se que aquest servei està definitivament arrelat. Foren 113 els inscrits en 1916, i entre ells figuren quasi tots els llegidors estrangers de la BIBLIOTECA, més preparats per tradicions i educació a servir-se'n. El total de llibres deixats a domicili fou de 411, que s'agrupen per mesos i per materies en la forma següent:

Gener	29	Juliol	11
Febrer	49	Agost	25
Març	33	Setembre	22
Abril	45	Octubre	28
Maig	27	Novembre	44
Juny	20	Desembre	78

Obres generals	16	Ciencies pures	36
Filosofía	53	Ciencies aplicades	54
Religió	22	Belles Arts	29
Dret i Ciencies socials	44	Literatura	83
Filología	19	Historia i Geografía	55

CATALOGACIÓ. — Durant l'any 1916 s'han fet, per l'oficina de catalogació, 6,377 cèdules matrius d'altres tantes obres, i 13,582 de referencia. S'han incorporat ademés als catàlegs, 206 volums de revistes i continuacions.

Les obres que, degudament catalogades, s'han posat a la disposició dels lectors, pugen a 5,919, distribuïdes per materies en la forma següent:

Obres generals	322
Filosofía	212

Religió	697
Dret i Ciencies socials	930
Filologia	277
Ciencies pures	558
Ciencies aplicades	540
Belles Arts	560
Literatura	802
Historia	1,021

RELLIGATGE. — Durant l'any que ressenyem foren entregats a relligar 2,594 volums, havent-se invertit en aquest servei la quantitat de 8,438'65 ptes.

INAUGURACIÓ DE LA BIBLIOTECA CERVÀNTICA BONSOMS.— El dia 30 de maig de 1916 se celebrà a la Sala de lectura de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, bellament emparamentada amb tapiços de la Diputació, la solemne sessió d'obertura de la col·lecció cervantina cedida pel Sr. Isidre Bonsoms, repartint-se al mateix temps els premis dels concursos de l'any 1915 i inaugurant-se el curs d'Estudis Superiors d'Intercanvi.

Estant la sala i els corredors plens de distingidíssima concurrencia, començà l'acte a un quart d'onze de la vetlla.

Ocupà la presidencia el primer vicepresident de torn D. Josep Puig i Cadafalch, per estar indisposat el president doctor D. Antoni Rubió i Lluch, el qual assistía, no obstant, a l'acte en lloc preferent; tenía el Sr. Puig a la dreta, el President de la Mancomunitat de Catalunya Sr. Prat de la Riba, el membre de l'Institut de Ciencies Sr. Bofill i Patxot i el membre de la Secció Històrico-Arqueològica Sr. Massó i Torrents, i a l'esquerra, l'alcalde de la ciutat marquès d'Olèrdola, el membre de la Secció Filològica D. Pompeu Fabra i el Secretari general D. Eugeni d'Ors.

En llocs preferents hi havía els membres de l'Institut Srs. Brocà, Josep Carner, Frederic Clascar i Miret i Sans; els Tinents d'alcalde Srs. Duràn i Ventosa, Puig i Alfonso, Andreu, Cararach i Puig de la Bellacasa, i els regidors Srs. de Fortuny, Rogent, Busquets, Raventós, Rita, Llopis, Cirera i Calderó; els diputats a Corts senyors Cambó i Morera i Galicia; els diputats provincials, que hi eren en corporació, Srs. Bassols, Isamat, Ferrer Bàrbara, Cabot, Pius de Valls, Argemí, Roma, el diputat provincial de Girona D. Carles Jordà, el qual portava la representació de la Joventut Nacionalista, el secretari de la Diputació Sr. Janer, i el canonge Dr. Gasía, representant del Sr. Bisbe.

Eren també a l'estrada els Srs. Jordi Rubió, Director de la BIBLIOTECA; Ramón d'Alós, Adjunt de la mateixa, i els Srs. Nicolau d'Olwer i Bosch Gimpera, Professors a la Universitat; R. Campalans, de l'Escola Superior d'Agricultura; E. Rogent; Lloret i Pi i Sunyer, de l'Escola de Funcionaris; Pla i Deniel, del Col·legi d'Advocats; Mlle. Ivonne Pouvreau, de l'Office des Nationalités; el Dr. Grau Granell, de l'Academia de Jurisprudencia; el Dr. Fèlix Escalas, de la Cambra de Comerç i Navegació; Dr. Bofill i Poch, de la Reial Academia de Ciencies; el Sr. Bas, del Centre Autonomista de Dependents; Dr. Teyà; D. Lluis Serrahima, de l'Orfeó Català; Dr. Puig i Sais, del Col·legi de Metges; Dr. Guerra, de la Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País; P. Barnola, de la Institució Catalana de Ciencies Naturals; Dr. Valls, dels Estudis Universitaris Catalans; D. Aureli Capmany, de l'Esbart Català de Dançaires; D. Juli Vila, de la Lliga del Bon Mot;

D. August de Rull, del Patronat de l'Escola Industrial; Sr. Serra, de la Lliga Espiritual de Nostra Dòna de Montserrat; Dr. Moragas, de l'Academia Homeopàtica; Sr. Fontova, de la Lliga Regionalista, i altres.

Llegida la proposta i proclamació dels premis, l'Inspector de la BIBLIOTECA, Sr. Massó Torrents, llegí una memoria sobre la donació de la Biblioteca Bonsoms, que s'ha publicat servint d'introducció al primer volum del Catàleg d'aquella col·lecció.

A continuació, el Secretari general de l'Institut, D. Eugeni d'Ors, llegí la memoria general de l'any 1915, i féu la proclamació dels membres corresponents que l'Institut havía acordat nomenar. Són els següents:

D. Magí Morera i Galicia, de Lleida.
D. Josep Sanchis Sivera, de Valencia.
D. Joàn Alcover, de Mallorca.
P. Longinos Navàs, català a Saragossa.
D. Eduard Toda, català a Londres.
Mr. August Brutails.
Prof. Benedetto Croce, Nàpols.
Mr. Harald Höfding, Copenhague.
Mr. C. Woland, Leiden.

Després d'un parlament de gracies del Sr. Morera i Galicia, en nom dels nous corresponents, s'alçà el president Sr. Puig i Cadafalch, pronunciant paraules semblants a les següents:

«Altres dies és, aquest lloc, lloc de treball. Les mateixes cares que ara es veuen, ens trobem per fer la feina humil de peons de la ciencia, perquè peons som, ja que som al començament de la feina. Som als fonaments d'un palau, i els fonaments són obra de peons. Mes avui ens havem vestit de festa, i estem reunits solemnialment per parlar de la tasca de cada dia.

Cavem els fonaments, que s'assemblen a una trinxera. Fem l'obra de la futura Patria, que volem tan gran que s'estengui per tot el món. Mes, fixeu-vos que els pobles que s'han fet grans ho han aconseguit fent obra intensament propia. Potser no hi ha res més local que el Partenon i tot l'art grec. Hem de fer la cultura nostra, perquè no és cultura un saber dependent i provincià. Volem ésser independents en la cultura, per ésser universals. La volem nostra, i dita en la nostra parla.

Els pobles que han aconseguit crear una cultura, apart la llengua, apart l'estudi de lo propi, li han imprès el caràcter en el mètode. Podríem treure llibres de diferents pobles i posar-los uns al costat dels altres. El volum de prehistoria espanyola dels *Heterodoxos*, d'en Menéndez i Pelayo, podría anar al costat de la prehistoria d'en Dèchelette, escrites cada una en la seva llengua. Però traduiu-les a una llengua comú, i es refusen l'una a l'altre. Obeeix això a què cada poble que té cultura independent, té un mètode propi que s'ha de cercar, com anava cercant el Dr. Torras i Bages, de plorada memoria, els dels mestres catalans de la seva jovenesa.

Veiem la Cultura, ara, des del lloc més alt. Mes l'havem de fer en tota sa extensió, des de les escoles primaries fins als alts estudis. Ha d'haver-hi de baix a dalt com una escala de Jacob, per la qual pugin i baixin àngels guardians de la nostra Patria. Així anirem recollint els troços de l'ara per refer el temple.

És trist, mes ens manca gairebé tot. Cerquem un llibre de conjunt, i no hi és. Cer-

quem un manual, i manca. Per això treballem, i donem premis perquè altres treballin, demanant la col·laboració d'altre, i la representació a prestigis que viuen fòra de Barcelona, perseguint el fi per distints camins.

Commemorant avui un gran centenari, obrim la Biblioteca Cervantina, primera d'Espanya.

Aquest any en què un document sortit d'una elevada Academia ens ha recordat la situació trista de la nostra llengua, — treta de les escoles primaries, cosa que no passa ni a Finlandia, ni a la Polonia austriaca; treta de l'ensenyament superior, d'Universitats que ni tenen almenys, com a França, càtedres d'interès local; treta de l'alta ciencia, quan a França deixen presentar les memories doctorals no importa amb quina llengua — nosaltres dediquem tota una sala de l'Institut al gran mestre de la llengua castellana. (Aplaudiments.)

Cervantes, si visqués, si no fos de nosaltres, sería el nostre amic, com ho era un altre gran mestre, En Pereda.

En Cervantes degué trobar-se bé a casa nostra. Vingué aquella Barcelona de cases de pedra picada, que eren l'admiració dels embaixadors italians; amb tot i trobar-se amb aquells cavallers, adustos i recelosos, com si vegessin minvar les llibertats de la terra, s'hi trobaría bé entre la seva planera cortesía, ja que per dues vegades alaba la dels catalans i la pondera per sobre la de tots els pobles.

Ell, en la famosa crema dels llibres de Cavallería, sols salvà un llibre originariament escrit en català.

Ell deia que les lletres havíen d'esser escrites en totes les llengües.

Ell hauría trobat raonat el nostre anhel.» (Molt bé.)

Acaba el Sr. Puig i Cadafalch remerciant l'assistencia a tots, obrint la Biblioteca Cervantina i el Curs d'Alts Estudis d'Intercanvi.

Fou aplaudidíssim.

Acte seguit s'alçà la sessió, visitant-se la Sala Cervantina.

CARTELL DEL PREMI ISIDRE BONSOMS: *Ofert a obres sobre Cervantes, les seves creacions literaries o sobre qüestions d'antecedents i d'influencies.* — És convocat per primera vegada el 23 d'abril de 1916, diada de Sant Jordi i centenari de la mort d'en Cervantes, i serà adjudicat el mes d'abril de 1921.

L'import del premi serà de 10,000 pessetes, comportant un accèssit de 2,000. Continuarà adjudicant-se quinquenalment.

Podràn aspirar al premi les obres publicades o inèdites d'investigació, editorials, bibliogràfiques, artístiques, crítiques, biogràfiques i musicals sobre les obres d'en Cervantes i sobre les novel·les i narracions de cavallería i d'aventures que precediren el Quixot, així com sobre les que ha motivat o influït.

Les obres o textos podràn ésser presentats en català, castellà, portuguès, italià, francès, anglès o alemany. Les obres escrites en altres llengües es presentaràn acompanyades d'una traducció en qualsevol d'aquestes. Els treballs inèdits hauràn d'ésser firmats per l'autor.

L'Institut adjudicarà el premi a proposta d'un Jurat que designarà tenint en compte les obres o els treballs presentats a concurs, però del qual caldrà que formin part un professor de la Facultat de Lletres de la Universitat de Barcelona, un membre de la Reial

Academia de Bones Lletres d'aquesta ciutat i altre de la Junta de Museus o de l'Academia Provincial de Belles Arts, designats per l'Institut.

En una sessió pública de l'Institut es farà entrega solemne, a l'autor premiat, d'una medalla amb el bust de Cervantes i l'escut de l'Institut.

Les obres que aspirin a aquest premi, hauràn d'esser entregades a la Secretaría de l'Institut abans de les vuit del vespre del 1.r d'octubre de 1920.

CONCURS D'ARXIUS OBERT PER L'INSTITUT. — La Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut d'Estudis Catalans, amb l'objecte de fomentar l'ordenació i estudi dels Arxius de la nostra terra, afegeix al cartell de premis de 1916 els compresos en un especial Concurs d'Arxius, que es regirà per les bases següents:

I. Es concediràn tres premis : el primer, de 500 pessetes; el segón, de 300, i el tercer, de 200, a l'arxiver que millor hagi ordenat la documentació d'un Arxiu (no particular) municipal, eclesiàstic, notarial, etc., d'interès històric.

II. L'Arxiu ordenat ha de trobar-se en terra de llengua catalana; queden fòra de concurs els de les següents ciutats : Barcelona, Girona, Lleida, Palma, Tarragona i Valencia.

III. Són exclosos del Concurs els Arxius que hagin rebut alguna subvenció de l'Institut.

IV. Els arxivers que es creguin en condicions per a optar als premis esmentats, hauràn de posar-ho en coneixement de la Secció Històrico-Arqueològica de l'Institut, abans del 31 de gener de 1917, acompanyant una nota on es doni compte dels treballs fets en els arxius respectius.

V. El veredicte es farà públic abans del dia 15 d'abril, i els premis seràn entregats el 23, diada de Sant Jordi.

Aquesta és la segona convocatoria d'aquest concurs; a la primera, publicada en 1915 en termes semblants, s'hi presentaren quatre memories : del Municipal de Cervera, organitzat i estudiat per D. Agustí Duràn Sanpere; de Mn. A. Vila i Sala, que ordenà els Arxius Municipal i Parroquial de Santpedor; del Sr. Matíes Vall, de l'Arxiu Municipal de Balaguer, i de Mn. Pere Bertràn, del Parroquial de Moià. S'adjudicà un premi de 500 i de 250 ptes., respectivament, als dos primers, i mencions honorífiques als altres dos. Pot veure's un extracte de les Memories presentades, donant idea del fons de cada Arxiu, en l'*Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans*, 1913-1914, p. XXXVI.

INSTAURACIÓ DE BIBLIOTEQUES POPULARS : SEGÓN CONCURS. — El Consell de la Mancomunitat de Catalunya acordà, el 27 de juliol de 1916, convocar un segón Concurs entre els Ajuntaments catalans, per a fundar fins al màxim de vuit Biblioteques, en els mateixos termes de la Convocatoria de l'any 1915. (V. sobre aquesta, BUTLLETÍ, II, 192, i *Mancomunitat de Catalunya, Report 1916*, p. 131.) Per a la presentació d'instancies es concedia un terme fins al 30 d'octubre.

Descartades aquelles que no es subjectaven a les Bases del Concurs, foren admeses les propostes dels Municipis següents:

Provincia de Barcelona : Molins de Rei, Santa Coloma de Gramanet, Terrassa, Vich, Granollers, Sitges, Canet de Mar i Pineda.

Provincia de Girona : Figueres.

Provincia de Lleida : Lleida, Borges Blanques, Seu d'Urgell.

Provincia de Tarragona : Reus, Vendrell, Amposta.

El Consell, en reunió del 7 de desembre, adoptà els següents acords : 1.r, Concedir implantació de noves Biblioteques Populars a les localitats de Canet de Mar, Pineda i Vich, de la provincia de Barcelona; Figueres, de la de Girona; Lleida i Borges Blanques de la de Lleida, i Reus i Vendrell de Tarragona. 2.n Classificar com Biblioteques de primer grau les de Lleida, Vich, Figueres i Reus; de segón grau les de Vendrell i Borges Blanques, i de tercer grau les de Canet de Mar i Pineda.

Informes del Consell de Pedagogía sobre les sol·licituts per la instauració de Biblioteques Populars.

Informe sobre el Primer Concurs (1915). — L'encàrrec de la Mancomunitat de Catalunya al Consell de Pedagogía és complexe. L'examen de les peticions de Biblioteques Populars procedents de localitats de Catalunya ha d'esser examinat per aquest Consell des del doble punt de vista de l'acceptació de cada sol·licitut i de la gradació de la seva importancia.

Aquesta tasca, però, ha vingut simplificada pel fet que el Consell de la Mancomunitat ha curat ja de fer qualificar per son servei administratiu, algunes de les peticions que no s'ajustaven a les bases del concurs oportunament publicades. En aquest cas s'han trobat les peticions procedents dels Municipis de Manresa i Berga; havent-se en virtut d'això passat únicament al Consell les sol·licituts procedents de les sis localitats següents : Sant Hilari Sacalm, Olot, Valls, Sallent, Sitges i Sabadell. De cada una d'aquestes localitats la petició procedeix de la Corporació Municipal.

La petició procedent de Sant Hilari Sacalm és dubtós, a pesar de lo dit, si es troba dins les condicions anunciades. La setena base del concurs preceptúa que, «essent els ofertors els Municipis, els seus oferiments hauràn d'estar aprovats en sessió i per la Junta de Vocals Associats». Ara bé : la comunicació que procedeix de l'Ajuntament de Sant Hilari Sacalm figura en l'expedient. Anuncía estar convocada per al dia 21 d'octubre la Junta de Vocals Associats que ha d'aprovar la proposició d'instauració de Biblioteca Popular, ja aprovada en sessió municipal. Però en l'expedient no figura cap ulterior comunicació de l'Ajuntament de Sant Hilari, la qual cosa pot deixar el dubte sobre si la proposició ha rebut abans del dia 30 d'octubre la corresponent sanció exigida per la base setena del concurs.

Les restants cinc peticions es distribueixen segons el grau de Biblioteca demanat, de la següent manera:

Sol·licitut de Biblioteques de primer grau : Sabadell, Olot, Valls.

Sol·licitut de Biblioteques de segón grau : Sallent, Sitges.

Totes elles són, no únicament acceptables, sinó dignes de particular encomi, havent algunes millorat sensiblement el mínimum de condicions exigit per la Mancomunitat.

Des d'aquest punt d'obir de la gradació en aquest millorament (i prescindint de moment de la consideració apuntada per acord de la Mancomunitat que en lo possible fóra preferida una distribució que permetés de distribuir les quatre Biblioteques d'instauració acordada per a l'any pròxim entre les quatre provincies i entre els tres graus), la gradació quantitativa entre les diferents sol·licituts sembla que pot establir-se així:

1.a Sol·licitut del Municipi de Sallent. Ofereix terreny; instal·lació i servei d'aigua,

llum, etc.; 500 pessetes de subvenció anual (és a dir, que per una Biblioteca de segón grau ofereixen una subvenció de primer grau; resultant el mínimum millorat en un 66 per 100); a més ofereix ingressar en la nova institució que es creï els fons procedents d'una actual Biblioteca Sallentina composta actualment de 1,338 volums.

2.ª Sol·licitut del Municipi de Sabadell. Ofereix terreny; instal·lació i servei d'aigua, llum, etc.; 750 pessetes de subvenció anual (és a dir, que el mínimum és millorat en un 50 per 100).

3.ª Sol·licitut del Municipi d'Olot. Ofereix terreny; instal·lació i servei d'aigua, llum, etc.; 600 pessetes de subvenció anual (és a dir, que el mínimum és millorat en un 10 per 100). El terreny ofert per aquest poble ha estat, sembla, promès per aquest objecte pel patrici senyor Malagrida i forma part d'un bell eixample de la població, permetent de concedir a l'edifici que la Mancomunitat hi instal·li, un bon esplai, voltar-lo de jardins, etc.

4.ª Sol·licitut del Municipi de Valls. Ofereix terreny; instal·lació i servei d'aigua, llum, etc.; 600 pessetes de subvenció anual (10 per 100 de millora).

5.ª Sol·licitut del Municipi de Sitges. Ofereix el mínimum de condicions exigides. A més, ofereix l'exempció dels arbitris municipals sobre modificacions, empalmes i clavegueres i altres. (Aquesta exempció creiem que també s'ha de considerar com oferta en les sol·licituts ulteriors.)

Això des del punt de vista exclusiu de la gradació quantitativa. Des del punt de vista moral creiem que cal tenir en compte principalment el bell esclat d'opinió entusiàstica que s'ha produït a la ciutat de Sabadell i a la vila d'Olot, en les quals tots els nuclis importants de vida corporativa s'han unit, en un moviment unànim, per demanar dels llurs Municipis la correspondencia a l'oferiment de la Mancomunitat. A Olot els sol·licitadors han estat totes les societats de la vila sense excepció i l'interès d'informació i de gestió, abans i després de la petició oficial, s'ha manifestat molt vivíssim; també s'ha manifestat molt intens a Sallent, per part sobretot del benemèrit Ajuntament d'aquesta localitat, el qual, apart d'haver ja demostrat un real i antic interès en la forma de tenir ja instal·lada una Biblioteca anterior, ha multiplicat després les seves gestions, personant-se repetidament a Barcelona els seus dignes Batlle i Secretari, a fi de cridar l'atenció a favor del seu noble propòsit al Consell de Pedagogía i a l'Obra de Biblioteques Populars.

Quant a la previsió del profit futur de les respectives instauracions, creiem que totes les sol·licituts compreses en la llista anterior mereixen gran interès. Totes són de localitats on s'hi compten forts nuclis de població, que han demostrat sovint, en altres manifestacions, amor decidit a la cultura i a la lectura. Sallent, que es troba potser esser menys considerable demogràficament, ha subratllat en canvi la utilitat i àdhuc la necessitat d'una Biblioteca en el lloc, creant ja anteriorment l'orgue adequat a aquesta necessitat.

També sembla digne de tenir-se present a favor de Sitges el fet de comptar ja aquesta vila amb institucions de caràcter artístic que atreuen l'atenció d'excursionistes i turistes i han inclòs el nom de aquesta bella vila en el llibre d'or de la cultura. La bella propietat *Marycel*, el Museu del Cau Ferrat, farien útil companyia a un alberg com la Biblioteca; i una instauració en lloc tan visitat i de bon record com la vila de Sitges indubtablement faría molt coneguda i celebrada la instauració allà d'una Biblioteca particular, contribuint així a la fi útil de la difusió de la idea i de l'emulació per col·laborar-hi.

A favor de Valls, pot al·legar-se que aquesta població és l'única de la provincia de Tarragona que ha acudit a concurs, repartint-se les altres peticions entre Barcelona i Girona.

La elecció, doncs, es fa difícil entre les cinc sol·licituts que sembla que poden acceptar-se definitivament. Si l'acord de la Mancomunitat de Catalunya hagués estat d'instaurar l'any pròxim, no quatre biblioteques, sinó cinc, aquest Consell no vacil·laría en informar en el sentit que les sol·licituts de Sabadell, Olot, Valls, Sitges i Sallent, mereixíen totes esser ateses. Col·locada la qüestió dins el límit de lo preceptuat i forçats a una gradació de sol·licitut, que tingués en compte tots els anteriors elements, aquest Consell ha decidit, després del detingut estudi de les circumstancies, proposar l'ordre següent:

1.ª Sol·licitut del Municipi de Sallent.
2.ª Sol·licitut del Municipi de Sabadell.
3.ª Sol·licitut del Municipi d'Olot.
4.ª Sol·licitut del Municipi de Valls.
5.ª Sol·licitut del Municipi de Sitges.

És d'esperar que les localitats que per deficiencia formal o per altra raó no hagin pogut aquest any quedar ateses, mantindràn l'interès per la ennoblidora instauració i es presentaràn potser en nova formació al concurs de l'any pròxim. Son desig no haurà estat així desatès, sinó simplement ajornada d'un any l'execució del mateix.

Barcelona, 15 de desembre de 1915·

Informe sobre el Segón Concurs. — La Mancomunitat de Catalunya, en la seva admirable impaciencia per recollir aviat els fruits de la seva actuació de cultura, ha estès enguany fins a la possibilitat de vuit fundacions, el concurs per la fundació de Biblioteques Populars. I això s'ha escaigut molt oportunament, perquè, en la opinió pública de les poblacions de la nostra terra, el desig de posseir semblants institucions ha germinat amb caràcter de veritable fretura; de tal manera, que la convocatoria publicada en juliol darrer han respost en el terme legal més de vint localitats, nombre que únicament per descuit, per part d'alguna, de tal o qual detall reglamentari, ha pogut quedar reduït a quinze.

Així i tot, la selecció entre aquestes peticions presenta les dificultats d'un real problema, sobretot si s'atén no sols a l'import quantitatiu dels oferiments, sinó a la inspiració moral que els anima, digna, en molts casos, d'esser admirada i en tot cas de no restar desatesa.

Segons l'ordre cronològic de la sol·licitut, les localitats presentades a concurs, totes elles per orgue dels seus Municipis, han estat les següents : Lleida, Seu d'Urgell, Pineda, Amposta, Molins de Rei, Santa Coloma de Gramanet, Vendrell, Sitges, Reus, Terrassa, Vich, Figueres, Canet de Mar, Granollers i Borges Blanques.

Per raó del grau en què les Biblioteques són demanades, aquestes peticions s'especifiquen de la manera següent : Biblioteques de primer grau : Lleida, Reus, Molins de Rei, Santa Coloma de Gramanet, Terrassa, Vich, Figueres, Granollers. Biblioteques de segón grau : Vendrell, Borges Blanques, Seu d'Urgell, Sitges. Biblioteques de tercer grau : Canet de Mar, Pineda, Amposta.

Per raó de la provincia en la qual corresponen les localitats sol·licitants, les peticions es distribueixen així : Provincia de Barcelona : Molins de Rei, Santa Coloma de Gramanet, Terrassa, Vich, Granollers, Sitges, Canet de Mar, Pineda. Provincia de Girona:

Biblioteca de Catalunya

Figueres. Provincia de Lleida : Lleida, Borges Blanques, Seu d'Urgell. Provincia de Tarragona : Reus, Vendrell, Amposta.

Per raó de la quantitat oferta, les peticions poden restar distribuïdes en tres grups: les que han millorat l'import de la subvenció anual exigida per les condicions del concurs; les que, millorant o no aquest import, han fet algún altre oferiment apreciable sobre el mínimum establert; i les que s'han limitat a oferir aquest mínimum. Dintre del primer grup es troben, per ordre de major a menor : Lleida (subvenció anual de 1,000 pessetes); Reus (600); Vendrell (400); Borges Blanques (350); Canet de Mar (250); Pineda (150). Però aquest ordre descendent quantitatiu, ha d'ésser modificat, en estricta justicia, per una valoració relativa que estableixi la proporció entre la subvenció oferta i el grau de la Biblioteca demanada. En aquest sentit l'ordre s'estableix segons la següent escala descendent : Canet de Mar (que ha arribat a un 25 per 100 de subvenció respecte l'import del fons de llibres inicials que han de rebre les Biblioteques); Lleida (20 per 100); Pineda (15 per 100); Vendrell (13'33 per 100); Reus (12 per 100); Borges Blanques (11'66 per 100).

En el segón grup, dels abans indicats, és a dir, en el d'aquelles localitats que, apart de la subvenció han fet algún oferiment per damunt el mínimum del concurs, figura en primer lloc Canet de Mar, que manifesta l'excel·lent propòsit d'encarregar a la futura directora de la Biblioteca Popular algunes ensenyances dintre de la seva competencia i de retribuir-la conseqüentment. També es pot incloure dintre aquest grup les localitats Vich i Figueres, la primera de les quals ofereix curar del servei de neteja, a més dels de llum i aigua exigits en la convocatoria, i la segona fer el mateix amb el servei de calefacció en les dependencies de la futura biblioteca, i a més, cedir per allò en que puguin utilitzar-se en la construcció de l'edifici d'aquesta els materials procedents de l'aterrament d'un antic edifici, cas de trobar-se aquest en el solar ofert.

Per últim, en el tercer grup, és a dir, el de les localitats que només ofereixen el mínimum de condicions exigides pel concurs, es troben : Molins de Rei, Santa Coloma de Gramanet, Terrassa, Granollers, Sitges, Seu d'Urgell i Amposta.

Últimament, cal tenir en compte, per la classificació de les peticions, el fet que algunes d'elles, malgrat d'haver vingut acompanyades de la promesa de completar la seva documentació respecte al punt d'aprovació per les juntes municipals de Vocals Associats dels acords consistorials relatius als oferiments, i malgrat d'haver-se esperat per espai d'un mes la vinguda d'aquesta documentació, no l'han presentada, trobant-se, doncs, en situació irregular respecte les condicions del concurs. Aquestes localitats són les de Seu d'Urgell i Terrassa, havent d'afegir-se a elles Amposta, que no ofereix terreny per l'instal·lació de la Biblioteca, sinó col·locar aquesta dins l'edifici d'unes Escoles, oferiment incompatible amb les disposicions vigents sobre instauració de Biblioteques Populars.

Creiem, doncs, vista la situació antirreglamentaria d'aquestes tres localitats, que podem prescindir d'elles en la qualificació objecte d'aquest informe, i limitar aquella a les altres localitats sol·licitades.

Havem dit que el judici previ a tal qualificació resultava aquest cop difícil i presentava els caràcters de veritable problema. Assenyalem, no obstant, algunes normes que poden fer-nos avançar en el camí de la solució.

En primer lloc, ens és imposada, tant per l'esperit com per la lletra de la convocatoria, la preferencia a aquelles localitats que han millorat les condicions econòmiques de la subvenció anual. Recordem que aquestes són sis : Canet de Mar, Lleida, Pineda, Ven-

drell, Reus i Borges Blanques. Com providencialment, aquestes sis localitats i les biblioteques que demanen es presenten distribuïdes de tal manera, que permet de tenir en compte els altres dos elements de judici taxativament consignats en les bases d'acord de la Mancomunitat de Catalunya sobre creació de Biblioteques Populars : la distribució en provincies i la distribució en graus. En efecte, de les sis localitats enumerades, dues corresponen a la provincia de Barcelona (Canet de Mar i Pineda); dues, a la de Tarragona (Vendrell i Reus), i dues, a la de Lleida (la capital i Borges Blanques). I en quant al grau, dues corresponen al primer (Lleida i Reus); dues, al segón (Vendrell i Borges Blanques), i dues, al tercer (Canet de Mar i Pineda).

Les consideracions morals no definides en les bases de creació ni en la convocatoria del concurs, però recomanades sempre com dignes d'esser tingudes en compte, militen també en el cas present a favor de les localitats indicades, especialment de les primeres de la serie. L'entusiasme popular, l'intensitat del desig i l'adhesió en mil formes manifestada respecte al projecte, s'han produït d'una manera principalíssima a Canet de Mar, a Lleida i a Pineda. En la primera d'aquestes localitats, aquestes manifestacions han mostrat un grau d'interès veritablement encoratjador per l'amant de la nostra cultura i esperançat en ella; algunes peticions han sortit d'aquesta vila que porten la firma i segell de totes les societats, autoritats i persones de significació; en una paraula : de totes les forces vives locals. I no cal dir l'interès superior que aboga en favor que una capital com Lleida estigui també dotada aviat d'aquest element de cultura.

Els dos últims llocs, entre els vuit que ens permet la convocatoria d'enguany, semblen de provisió més difícil. No obstant, creiem que en l'elecció poden guiar-nos les consideracions següents : 1.ª El fet que Vich i Figueres hagin ofert, apart de la subvenció, alguns aventatges sobre el mínimum exigit, mínimum amb què s'han acontentat les poblacions que resten. 2.ª El fet que Figueres correspongui a la provincia de Girona, única que no restaría atesa en la provisió dels sis llocs anteriors. 3.ª El fet que Vich constitueixi a la nostra terra un centre d'estudis acadèmics dotat de llarga tradició i que, en conseqüencia, sigui un dels llocs on la Biblioteca a instaurar pot esperar-se que tingui més clientela i reporti més beneficis, no solament en la seva funció de dipòsit de llibres, sinó en l'altra que les noves institucions han de tenir de sucursals de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA pels efectes del préstec. Atenent aquestes consideracions, creiem que el setè i vuitè lloc en el resultat del concurs poden concedir-se a Vich i Figueres.

Una població hi ha, entre les que resten, que sembla especialment digna del major interès per dues raons : l'una, és per presentar-se per segona vegada a concurs, no havent pogut ésser preferida l'any passat la seva sol·licitació; l'altra, per consideració a l'efecte públic que la institució de la biblioteca produiría en lloc com el d'ella, molt visitat de forasters i dotat ja d'altres instruments de significació espiritual. Aquesta població és Sitges. No creiem que les dues consideracions que acabem d'aduir hagin de portar-nos a fer que ella suplanti cap de les anteriors, segurament proveïdes de major dret en els termes estrictes de la convocatoria. Mes potser una altra plaça es trobaría lliure enguany. De les quatre concessions de l'any darrer, en efecte, una es pot dir que no ha estat aprofitada; la de Sabadell, que ha deixat transcórrer tot un any sense formalitzar l'oferiment de terreny per a la Biblioteca ni mostrar en cap gestió oficial un interès perquè comencin les obres d'instauració de la mateixa. Atenent que aquestes institucions han de respondre sempre a l'espontaneïtat del desig popular, aquest fet no deixa de tenir significació

Pensem, doncs, que la concessió a Sabadell es podria, previ tal volta un últim requeriment, considerar com a caducada, obtenint així un nou lloc per la distribució d'enguany, lloc que dignament podria ésser ocupat per Sitges.

En conseqüencia i efecte de les anteriors consideracions, venim a proposar a l'Excellentíssim Consell de la Mancomunitat de Catalunya l'adopció dels següents acords:

1.r Concedir la implantació de noves Biblioteques Populars a les localitats de Canet de Mar, Pineda, Vich, de la provincia de Barcelona; Figueres, de la de Girona; Lleida i Borges Blanques, de la de Lleida; i Reus i Vendrell, de Tarragona.

2.n Classificar com Biblioteques de primer grau les noves de Lleida, Vich, Figueres i Reus; de segón grau, les de Vendrell i Borges Blanques; i de tercer grau, Canet de Mar i Pineda.

3.r Declarar caduca, previ un últim requeriment, la concessió feta l'any darrer d'una Biblioteca de primer grau a Sabadell, i substituir-la, en aquest cas, per la d'una Biblioteca de segón grau a Sitges.

Barcelona, 7 de desembre de 1916.

Informe del Consell de Pedagogía referent als avant-projectes d'edificis per a Biblioteques populars.

EXCM. SR. :

Aquest Consell de Pedagogía, en sessió del dia 30 de març, va pendre l'acord de comunicar a V. E. ço que segueix:

1.r En virtut de la comunicació de V. E. de data 8 de juliol de 1915, el Consell de Pedagogía ha encarregat a cada un dels arquitectes D. Joàn Bordàs, D. Adolf Florensa, D. Ramón Puig Gairalt i D. Lluís Planas un avant-projecte d'edifici per a Biblioteques populars, ajustat a les condicions que imposa el projecte de creació d'aquests establiments.

2.n Dits avant-projectes han merescut al Consell de Pedagogía el següent dictamen:

Croquis de D. Joàn Bordàs. — La distribució interior apareix absolutament trencada. La planta està dividida en moltíssimes dependencies que no permeten la visualitat des d'un sol centre, ço que és un gros defecte per a les nostres Biblioteques, que han de comptar amb poc personal, sovint una sola persona, i necessiten que sense un esforç excessiu la Direcció domini des d'un lloc tota la vida de la casa. A més, la distribució feta pel Sr. Bordàs implica perdues de superficie que el valor destinat a aquests edificis no permet. Així tenim en dit croquis un vestíbul innecessariament espaiós i alguns passadissos que en una distribució més orgànica es podrien estalviar. Per altra banda, el Sr. Bordàs dóna al seu avant-projecte una àrea força superior a la que permet la quantitat designada per a aquests edificis, que ha d'ésser modesta si es vol que es propaguin per tot Catalunya. La dita àrea és de 300 metres quadrats.

Projecte de D. Adolf Florensa.— El pla del Sr. Florensa no sembla gaire estudiat. No té l'accentuada dislocació del presentat pel Sr. Bordàs, mes tampoc és concebut amb un coneixement segur del que han d'ésser i són les Biblioteques populars en els llocs en què aquestes institucions viuen. Presenta un desequilibri marcat de sales, tenint dimensions excessives algunes d'elles, en perjudici de la sala principal; i la distribució és feta sense obeir a un criteri orgànic, quedant per aquesta raó juxtaposades les diferents dependencies sense lligams que justifiquin la col·locació. Així veiem, per exemple, la sala de direcció separada enterament de la sala de lectura per una sala morta, com és el dipòsit, excessiva-

ment petit. Té, per tant, el projecte del Sr. Florensa, el mateix defecte cabdal de l'anterior, és a dir, no dóna possibilitats d'exercir la vigilancia de la Biblioteca amb el mínim de personal, i així mateix s'aparta molt de les dimensions que s'han de donar a aquests edificis. L'àrea del seu croquis és de 260 metres quadrats. La composició de la fatxada no és més que un gros portal sobre un mur rectangular.

Projecte de D. Ramón Puig Gairalt. — La planta que proposa el Sr. Puig Gairalt presenta ja un aprofitament d'àrees molt més ben concebut. Les dependencies auxiliars de la Biblioteca queden totes a l'entrar, però amb comunicació directa amb la sala de lectura, i en aquesta la distribució és concebuda d'acord amb el pla que una sola persona des d'un lloc pugui presidir tota la casa. Creiem que en aquesta planta convindria solament treure les divisions del dipòsit de llibres i del telefon, col·locant aquests dos serveis en alguna altra de les sales que figuren en el croquis i tancar la porta que l'arquitecte ha marcat en l'ala dreta. Les seves dimensions no excedeixen de 160 metres quadrats.

Projecte de D. Lluís Planas.— Creu el Consell que el Sr. Planas ha resolt la seva planta ajustant-se tant com era possible a les exigencies que el projecte de Biblioteques imposa. En aquest croquis la distribució és concebuda amb la menor perdua de superficie, i fent dependre totes les sales del lloc destinat a lectura, de manera que, amb la major facilitat, es podrà dominar la casa sense necessitat de molt personal i sense un treball excessiu de la Direcció. Caldría solament, en ell, treure les sales de petites conferencies i de magatzem. Ocupa una àrea de 195 metres quadrats.

El Consell, mantenint una certa abstenció en quant a l'alçat dels avant-projectes presentats, concreta el seu examen als plans que han de respondre al servei. És difícil crear un tipus que, dintre el preu forçat d'economía indispensable, i en un primer estudi, ofereixi aquest encert ideal que tots desitgem. Sols la repetició d'aquests edificis anirà formant el tipus de Biblioteca popular, fent-lo cada vegada més nostre; i en l'endemig serà bo que els arquitectes designats per a executar un projecte apropiïn tant com els sigui possible la composició d'aquest amb les condicions del lloc, sistema de construcció, clima, etc., que ofereixen les localitats.

3.r Per tot l'exposat creu el Consell que dels quatre croquis presentats se n'hauríen de triar únicament dos, els més estudiats en son conjunt i més ajustats a les Bases aprovades per l'Assemblea General de la Mancomunitat de Catalunya i al servei de la Biblioteca popular dirigida per un reduït personal. Aquests dos avant-projectes són, a judici del Consell, els dels Srs. Puig Gairalt i Planas.

4.t El Consell proposa, per tant, que s'encarreguin els projectes definitius als Srs. Planas i Puig Gairalt, amb les esmenes apuntades damunt i amb el conveni d'ajustar l'arquitectura definitiva dels edificis, avenint-se amb un membre del Consell de Pedagogía, delegat a l'efecte per aquest; i així mateix proposa que es comuniqui als quatre arquitectes l'acord que pugui pendre el Consell Permanent de la seva digna Presidencia sobre els respectius avant-projectes, i que se'ls demani l'import de llur treball, per satisfer-los la quantitat que representi.

Acords del Consell. — Comunicat al Consell l'informe del Consell de Pedagogía, acompanyant els projectes d'edificis destinats a la instal·lació de Biblioteques populars, s'acordà sol·licitar de l'esmentat Consell una ampliació d'informe abans de deliberar aquest assumpte.

Fou comunicat al Consell l'informe ampliat del Consell de Pedagogía, referent als avant-projectes d'edificis per a Biblioteques populars que fou encomanat per la Mancomunitat, a l'objecte de començar immediatament la construcció de les Biblioteques adjudicades en virtut del darrer concurs. De conformitat amb el referit informe, acord fou pres d'encomanar als arquitectes D. Ramón Puig i Gairalt i D. Lluís Planas la formació de dos projectes definitius, que seràn adoptats per les quatre edificacions acordades, podent els Municipis interessats escollir dels dos tipus aquell que més s'avingui a llur designi. Així mateix acordà el Consell que fos demanat als arquitectes Srs. D. Joàn Bordàs i D. Adolf Florensa l'import dels avant-projectes que respectivament se'ls encarregaren.

(Sessió del dia 10 de maig de 1916.)

Tria feta pels Municipis. — S'enterà el Consell de l'ofici de l'Ajuntament de Sallent comunicant haver escollit el projecte de Biblioteca popular de l'arquitecte D. Lluís Planas.

(Sessió del dia 7 de juny de 1916.)

Prengué esment el Consell de l'ofici de l'Alcaldía de Valls donant compte que l'Ajuntament de la indicada població, en sessió celebrada el dia 6 de juny, acordà declarar sa preferencia pel projecte d'edifici per a Biblioteca popular de l'arquitecte D. Lluís Planas.

(Sessió del dia 14 de juny de 1916.)

Prengué esment el Consell de la comunicació del Municipi d'Olot delegant D. Josep Danés i Torres per escollir el model de Biblioteca popular que fou concedit a la dita població; i de l'ofici de l'esmentat delegat manifestant que considera més convenient per a la ciutat d'Olot el projecte de l'arquitecte D. Lluís Planas.

(Sessió del dia 21 de juny de 1916.)

Tramitació de l'acord i anunci de subhastes.—Vistos els oficis dels Ajuntaments d'Olot, Sallent i Valls participant que consideren com a més convenient per a les respectives localitats, entre els dos avant-projectes de Biblioteca popular que examinaren en son dia, aquell que firma l'arquitecte D. Lluís Planas, el Consell de Pedagogía acordà:

1.r Que fossin traslladats al Consell, als oportuns efectes, els referits oficis.

2.n Que fos comunicada als Alcaldes de les dites poblacions la conveniencia d'enviar de seguida, al Consell Permanent, la titulació dels terrenys que oferiren a la Mancomunitat, per a formalitzar, d'acord amb ella, la corresponent cessió, a l'objecte que el senyor arquitecte autor de l'avant-projecte de Biblioteca que escolliren pugui procedir, previa l'oportuna visita, a la redacció del projecte definitiu de l'edifici.

3.r Encarregar al Consell de Pedagogía que un individu de l'expressat Consell, acompanyat de l'arquitecte Sr. Planas, verifiqui les visites que s'esmenten en l'extrem 2.n d'aquest acord; assenyalant com a finalitat d'aquestes visites, a més de la recollida de totes aquelles dades que es considerin convenients per a la redacció del projecte, la tasca de tantejar, sobre el terreny, qui podrien ésser les persones més aptes per a constituir el Patronat de les Biblioteques, recomanant a l'efecte als enviats que acudeixin de seguida, abans de procedir-se a la designació d'aquest Patronat, a constituir unes Comissions de construcció, per mitjà de les quals es pugui venir en coneixement dels millors i més entusiastes, en cada població, per a l'obra cultural que es persegueix.

(Sessió del dia 28 de juny de 1916.)

Corresponent a la invitació del senyor Alcalde de Valls, el Consell delegà la representació de la Mancomunitat de Catalunya, per a assistir el dilluns, dia 23, a l'acte de col·locar la primera pedra de la Biblioteca popular concedida a aquella població, al Conseller D. Josep Mestres, al qual acompanyaràn D. Eugeni d'Ors, Director de l'Escola de Bibliotecaries, i D. Eladi Homs, Vocal tècnic del Consell de Pedagogía; festa a la qual serà invitada pel Consell la premsa d'aquesta ciutat.

(Sessió del dia 18 d'octubre de 1916.)

De conformitat amb el dictamen de la Secció de Governació, aprovà el Consell els plecs de condicions que regiràn la subhasta de l'edifici Biblioteca concedit a Valls, acordant-se anunciar i efectuar la dita subhasta dintre els terminis legals.

Així mateix s'acordà l'anunci de subhasta de les obres de construcció dels edificis Biblioteques concedits a Sallent i a Olot, aprovant-se els respectius plecs de condicions.

(Sessió del dia 25 d'octubre de 1916.)

Nou concurs. — S'acordà anunciar un concurs entre els Municipis de Catalunya per fundar fins al màxim de vuit Biblioteques populars, en els mateixos termes de la convocatoria de l'any passat, aprovada pel Consell en sessió del dia 29 de juliol de 1915.

(Sessió del dia 27 de juliol de 1916.)

Concurs d'ingrés a l'Escola de Bibliotecaries. — S'acordà obrir un concurs per a la provisió de deu places d'alumnes de l'Escola de Bibliotecaries, a ingressar el primer de novembre d'aquest any, amb subjecció a les Bases aprovades pel Consell en sessió del dia 5 d'agost de 1915.

(Sessió del dia 27 de juliol de 1916.)

Examinà el Consell les instancies presentades, en nombre d'onze, per a pendre part en els exercicis d'ingrés a l'Escola de Bibliotecaries, designant els senyors D. Eugeni d'Ors, D. Pompeu Fabra i D. Emili Asencio per formar part del Tribunal d'Exàmens a l'esmentada Escola; als quals exercicis podràn sotmetre's totes les sol·licitants.

(Sessió del dia 18 d'octubre de 1916.)

Professorat de l'Escola. — Resolgué el Consell que el segón any d'estudis de l'Escola Superior de Bibliotecaries comprengués les assignatures enumerades en l'acord de creació de l'Escola, amb la sola alteració, proposada pel Claustre de l'Escola, d'incloure en el segón curs l'ensenyament de la Geografía general i passar al tercer la Historia de la Literatura catalana. Car entengué el Consell, de conformitat amb els professors de la dita Escola, que d'aquesta faisó estaría més sistematitzat el pla orgànic d'estudis, no incloent en un mateix any dues assignatures d'Historia literaria, com es feia en el pla primitiu, i fent, d'altra part, simultanejar la Historia general de la Literatura amb el curs de Geografía.

(Sessió del dia 27 de juliol de 1916.)

Acord fou pres de prorrogar fins a complir el terme de tres anys la designació dels professors nomenats per desempenyar les classes del primer curs; encarregar als professors de Bibliología, Llengua llatina (primer curs) i Teoría i Historia de la Cultura que desempenyin les càtedres, que en el segón curs vénen a ésser continuació dels ensenyaments

per ells donats el curs primer, a saber, Biblioteconomía, Llengua llatina (segón curs) i Classificació de les ciencies, amb condicions similars de termini, interinitat i gratificació; i encomanar al Claustre de l'Escola la provisió de les càtedres de Llengua grega, Historia de la Literatura general i espanyola i Geografía general, amb les mateixes condicions i mitjançant concurs i la corresponent proposta al Consell Permanent.

(Sessió del dia 27 de juliol de 1916.)

EXPOSICIÓ BIBLIOGRÀFICA LUL·LIANA EN COMMEMORACIÓ DEL SISÈ CENTENARI DE LA MORT DE RAMÓN LULL. — La Biblioteca Provincial de Barcelona, que té la sort de posseir una de les més riques col·leccions existents d'estampacions lul·lianes, va esser l'organitzadora d'aquesta exposició, que fou instal·lada i oberta al públic en el Paranimf de la Universitat des del 30 de gener al 15 de febrer d'aquest any. El nucli més ric el presentà l'esmentada Biblioteca, que exposà íntegre el conjunt magnífic d'edicions descrites pels Srs. E. Rogent i E. Duràn en el seu *Catàleg* de les edicions lul·lianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona (cf. BUTLLETÍ, I, p. 123). La instal·lació de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA seguía en importancia, ocupant sis vitrines que li foren destinades. Els altres expositors foren els següents : Arxiu de la Corona d'Aragó; Biblioteca del Seminari de Barcelona; Capítol Catedral de Barcelona; Il·lm. Sr. Bisbe de Barcelona; Il·lm. Dr. D. Josep Miralles, bisbe de Lleida; Sr. Marquès de Barbarà i de la Manresana; Mn. Josep Casadesús; Sr. F. de Bofarull; Sr. M. R. Ferrà; Sr. Elíes Rogent; Sr. Estanislau Duràn; Sr. Ernest Moliné Brasés; Sr. R. d'Alós; senyor T. Carreras Artau, catedràtic de la Universitat de Barcelona; Sr. J. M. de Macià; Sr. Joàn B. Batlle. En general es procurà evitar l'exhibició d'exemplars dobles, partint de la base dels existents a les biblioteques Universitaria i DE CATALUNYA; no cal dir, doncs, que molts dels expositors, posseidors d'important nombre d'edicions lul·lianes, s'acontentaren amb suplir els buits existents en la col·lecció de la Biblioteca Provincial, que fou l'organitzadora de la mostra.

Procurarem donar una breu idea del contingut de l'exposició, dividint-la en tres seccions de manuscrits, obres estampades i fotografíes, i indicant l'exhibidor dels mateixos. Com que no tenim la pretensió de fer-ne un catàleg, que segons tenim entès es proposa publicar la Biblioteca Universitaria, sinó únicament donar una ressenya de l'Exposició, les nostres notes seràn potser incompletes, i ja des d'ara demanem perdó per les omissions en què poguem incórrer.

I. MANUSCRITS I DOCUMENTS

Biblioteca Provincial i Universitaria.

1. *Libre de Contemplació.* S. XV.
2. *Els cent noms de Deu.* S. XIV-XV.
3. Tractats pseudo-lul·lians d'alquimia. S. XVI.
4. *La verdad sin rebozo.* Manifiesto de los motivos que tienen los Dominicos de Mallorca para no dar culto al Venerable R. L. (1755.)

Seminari de Barcelona.

5. *Doctrina pueril.* S. XV.

Biblioteca de Catalunya.

6. Lull, *Libre de Cavayleria* (s. XV) (v. BUTLLETÍ, I, 156).
7. *Controversies lulianes* (s. XVIII) (v. BUTLLETÍ, II, 107).
8. *Summulae iuxta logicam brevem et arborem legalem R. Lulli* (s. XVIII).
9. *Naturalis philosophia iuxta inconcusam mentem Beati R. Lulli.* (1782.)
10. *Libre de Santa Maria.* Bellíssima transcripció d'un manuscrit de Palma de Mallorca de mà de D. M. Obrador Bennassar.

Arxiu de la Corona d'Aragó.

11. Carta de R. L. a Jaume II enviant un *Llibre de Proverbis*, 1307.
12. *Llibre d'Intenció.* (s. XV; ms. del fons de Ripoll).
13. Exposició del *Dictat de Ramon* (fragment; ms. 129 del fons de Ripoll.)

Ateneu Barcelonès.

14. Ms. contenint diverses obres lul·lianes *(Libre d'Intenció, Libre de Cavayleria*, etc.) (Massó Torrents, *Cataleg dels manuscrits catalans del Ateneu Barcelonès*, Barcelona, 1902, n.º III).

Marquès de Barbarà i de la Manresana.

15. Testament de R. L. 1313.
16. Testament de Margarida Pere, fent una deixa a les Escoles lul·lianes. 1433.
17. Inventari dels béns de Pere Lull. 1466.
18. Inventari de les Escoles lul·lianes del carrer del Carme.
19. Inventari de l'Escola de R. L. 1487.
20. Dos rebuts de fra Benet Carbonell d'uns llibres de l'Escola lul·liana. 1488.
21. Nomenament a favor de mestre Joàn Comte pel càrrec de lector de la mateixa escola. 1488.
22. Inventari de l'Escola lul·liana al pendre posessió fra Joàn Comte. 1488.
(Tots aquests documents foren publicats per D. F. de Bofarull, en les *Memorias de la R. Academia de Buenas Letras de Barcelona*, V, 453-478.)
23. Informació de Joàn d'Herrera, sobre l'ortodoxia de les doctrines lul·lianes. S. XVI-XVII.
24. Patent reial declarant que Romeu Lull i Jaume Andreu són ciutadans de Barcelona. 1323.
25. Llicencia a Berenguer de Fluvià per ensenyar les doctrines lul·lianes (copia de 1393; pergamí).
26. Id. al mateix (pergamí; copia de 1475).
27. Permís a fra Francesc de Lluna de Valencia, per a donar certificats d'aptitut en les doctrines lul·lianes (1393, íd.)
28. Instruccions dels Consellers de Barcelona als embaixadors tramesos al rei Alfons V. 1440.
29. Carta de noblesa de D. Galceràn Tomàs Lull (28 de maig 1535; pergamí amb segell).
30. Títol d'admissió de D. Josep Boixadors i Lull en la Universitat de Bolunya (1633; pergamí i segell de la Universitat).
31. Nomenament del mateix per a la càtedra de Decretals de la mateixa Universitat (1634; pergamí amb segell).

Il·lm. i Rdm. Dr. Josep Miralles Sbert, bisbe de Lleida.

32. Pasqual, *Varii theologiae tractatus ad mentem R. Lulli.* (3 vols.)
33. Ferrer, *Sermon del B. R. Lulio predicado el 25 de enero de 1700 en los Franciscanos de Mallorca.*

Arxiu Catedral de Barcelona.

34. Donació de R. L. a son cosí Arnau Lull, amb la firma autògrafa de R. L. (1256; pergamí. Publicat per J. Miret i Sans, *Bol. Acad. B. L. de B.*, 1915, p. 103).

Sr. F. de Bofarull.

35. Assaig de Genealogia dels descendents de R. Lull fins al s. XIX, ordenada per l'expositor.

II. ESTAMPACIONS*

Biblioteca de Catalunya.

Obres de R. Lull.

Disputatio eremitae et Raymundi. Venecia?, 1507.
Ars magna generalis. Lió, 1517.
Le Grand et dernier Art. París, 1634.
Libellus de fine. Palma, 1665.
Libre de Doctrina pueril. Palma, 1736.
Liber Proverbiorum. Palma, 1738.
Libro muy devoto ... intitulado ... Benedicta tu in mulieribus. Palma, 1739.
Libro del Amigo y del Amado. Palma, 1749.
Ars Brevis. Palma, Capó.
Opera parva. Palma, 1744-1746. 3 vols.
Logica nova. Palma, 1749.
Liber de mille proverbiis. Palma, 1746.
Libro de Santa Maria. Palma, 1755.
Du Pont, *Livre de la foi au Sarrazin en Prose du XIV siècle par Raymond Lulle.* Paris, 1831.
Desconsuelo del admirable doctor y martir R. Lulio. Palma, 1852.
Liber de Inmaculata B. Virginis Conceptione. Barcelona, 1901.
Libro de la Orden de Caballería. Barcelona, 1901.
Libre de Amich e Amat. Barcelona, ed. Catalunya, 1904.
Llibre de les Besties. Barcelona, L'Avenç, 1905.
Obres doctrinals del Illuminat Doctor Mestre Ramon Lull. Vol. I. Palma, Comissió Editora, 1906; exemplar de grans marges en paper de tina.
Libro de la Concepción Virginal. Barcelona, 1906.
Libre de Sancta Maria. Barcelona, ed. Pijoan, 1905.
Blanquerne l'anachorète. Ginebra, Trembley,

Estudis biogràfics i literaris.

Sollier, *Acta B. Raymundi Lulli.* Anvers, 1708.
Amengual, *Resumen de la vida del inclito Balear e invicto martir de J. C., el Beato Raimundo Lulio.* Palma, 1847.
Helfferich, *R. Lull u. die Anfänge der Catalonischen Literatur.* Berlin, 1858.
Hofmann, *Ein katalanisches Thierepos von R. Lull.* Munich, 1872.
Homenage al Beato R. Lull en el sexto Centenario de la fundación del Colegio de Miramar. Palma, 1877.
André, *Le Bienhereux R. Lulle.* Paris, 1900.

* No assenyalarem les exposades per la nostra Biblioteca Universitaria que foren certament les de més valua bibliogràfica; perquè ja se'n farà el catàleg. N'hi haurà prou amb dir que hi figurà íntegre la col·lecció descrita en l'esmentat catàleg Rogent Duràn, afegint les publicacions següents:

Histoire littéraire de la France. Vol. 29.
Rosselló, *Obras rimadas,* Palma. 1859.
Blanquerna. Trad castellana, Madrid, 1881.
Felix de les Maravelles del mon. (Biblioteca Catalana, Ed. Aguiló).
Libre del Orde de Cavayleria, (Barcelona, Ed. Aguiló).
Obras de R. Lull. (Palma, Ed. Rosselló).
Obres de R. Lull. (Palma, Comissió Editora).
Libre d'Amich e Amat. (Palma, 1904; ed. Obrador, en paper de fil).
Obrador, *Doctrines sociológiques lulianes,* Palma, 1905.

Homenatje al Doctor Arcangelic lo gloriós martir de Crist Beat R. Lull. Barcelona, 1901.
Blanch, *Vida del Beat R. Lull.* Barcelona, 1907.
Gazulla, *Historia de la falsa Bula ... contra las doctrinas lulianas.* Palma, 1910.
Rubió i Lluch, *Ramon Lull. Sumari d'unes lliçons en els Estudis Universitaris Catalans.* Barcelona, 1911.
Avinyó, *El Terciari francescà Beat R. Lull.* Igualada, 1912.
Borras, *Vida popular del Beato R. Lull.* Palma, 1915.
Galmés, *Vida compendiosa del Bt. R. Lull.* Palma, 1915.
Núñez de Arce, *Raimundo Lulio ... Ofversatt af Dr. Göran Björkmann.* Stockholm.

Estudis bibliogràfics.

Rogent (E.) i Duràn (E.), *Les edicions lulianes de la Biblioteca Universitaria de Barcelona.* Barcelona, 1913.
Gottron, *L'edició maguntina de R. Lull.* Barcelona, 1915.
Xilografies antigues del Bt. R. Lull. Palma, 1915.

Estudis sobre les idees lul·lianes.

Gui, P. de, *Opus divinum.* Barcelona, 1489.
Constituciones, Estatutos y Privilegios de la Universidad Luliana del reyno de Mallorca. Palma, 1698.
Fornes, *Liber apologeticus.* Salamanca, 1746.
Pasqual, *Examen de la crisis del P. Feijoo... sobre el arte luliana.* 2 vols. Madrid, 1749-1750.
Krenzer, *Cursus theologiae scolasticae per principia lulliana.* 2 vols. Maguncia, 1752.
Feyjóo, *Cartas eruditas.* Vol. II. Madrid, 1770.
Pasqual, *Vinditiae Lullianae.* 4 vols. Avinyó, 1778.
Weyler, *Raimundo Lulio juzgado por sí mismo.* Palma, 1866.
Revista luliana. 5 vols. Barcelona, 1901-1905.
Bové, *La filosofia nacional de Catalunya.* Barcelona, 1902.
Bové, *Lo Beat R. Lull.* Barcelona, 1903.
Bové, *Les doctrines lulianes en lo Congrés Universitari Català.* Barcelona, 1904.
Maura, J., *El optimismo del Beato R. Lulio.* Barcelona, 1904.
Ruiz, *Lull maestro de Definiciones.* Barcelona, 1906.
Borras, *Maria y el Pontifice en las obras del Bto. R. Lull.* Soller, 1908.
Bové, *El sistema científico luliano.* Barcelona, 1908.
Keicher, *R. Lullus u. seine Stellung zur arabischen Philosophie.* Münster, 1909.
Bové, *Santo Tomás de Aquino y el descenso del Entendimiento.* Barcelona, 1911.
Bové, *Al margen de un discurso.* Barcelona, 1912.
Gottron, *R. Lull's Kreuzzugisdeen.* Berlin, 1912.

Sermons i panegírics lul·lians.

Doms, *Sermon del Illuminado Dotor...* Mallorca, 1688.
Ferrando, *Sermon panegírico...* Mallorca, 1695.
Font, *Sermon panegírico...* Mallorca, 1698.
Martí, *Sermon panegírico...* Mallorca, 1710.
Risson, *Sermon del glorioso martyr...* Mallorca, 1711.
Velazquez, *Luliano laberinto...* Mallorca, 1711.
Fullana, *La sabiduría universal del B. R. Lulio.* Mallorca, 1712.
Frau, *El embiado en el espíritu...* Mallorca, 1731.
Mallorca, J. de, *El bien honesto...* Mallorca, 1734.
Flandes, *Oracion parenetica y panegírica.* Mallorca, 1737.
Sierra, *Mistica carroça de Ezequiel.* Palma, 1737.
Antich, *Corto diseño...* Mallorca, 1750.
Nicolau, *Sermon del Iluminado Doctor B. R. Lulio.* Mallorca, 1765.
Bibiloni, *Discurso ... en obsequio del B. R. Lulio.* Palma, 1846.
Gaya, *Discurs del insigne martir ... R. Llull.* Palma, 1900.

Miralles, *Heroismo cristiano*. Valladolid, 1906.
Dialecticum certamen artis Lullianae... (s. l. ni d.)

Alquimia lul·liana.

De secretis naturae. Strassburg, 1541.
Ulstadius, *Coelum philosophorum*. Paris, 1543.
Apertorium. Nurenberg, 1546.
Testamentum. Colunya, 1566.
Luanco, *R. Lull considerado como alquimista*. Barcelona, 1870.

Arxiu de la Corona d'Aragó.

Arbor scientiae. Barcelona, 1482.

Mn. J. Casadesús.

Eymerich, *Directorium inquisitorum*. Roma, 1587.
Zwemer, *R. Lull*. New-York, 1902.
Barber, *R. Lull*. Londres, 1903.
Waite, *Lives of alchemystical Philosophers*. Londres.

Il·lm. Sr. Bisbe de Barcelona

Reig, *Panegírico del B. R. Lulio*. Palma, 1890.

T. Carreras Artau.

Programa del III. Curso especial sobre concepciones éticas en España. Ramon Lull. Barcelona.
Cátedra de Etica. Memoria resumen de los trabajos del III curso. 1914-1915. *Ramon Lull*. Barcelona.
Ribera, *Origenes de la filosofia de R. Lull*. Madrid, 1899.
Torras y Bages, *La tradició catalana*. Barcelona, 1892.
Probst, *Origine des idées de R. Lulle*. 1912.
Probst, *Le lulisme de R. de Sebonde*. Toulouse, 1912.

J. M. Batista i Roca.

Batista, *Cataleg de les obres lulianes d'Oxford*. En el *Boletin de la R. Acad. de B. L.* 1915.

Hereus de Mn. S. Bové.

Dos fulls del *Reso propri del Beat R. Lull*.

Academia de Bones Lletres.

Bofarull, F. de, *El testamento de R. Lull*. Barcelona, 1896.
La vida coetana de R. Lull, segons un manuscrit del Museu Britànic. *Bol. de la R. Acad. de B. L.*, 1915.

Joàn B. Batlle.

Dos goigs del Beat R. Lull.

E. Moliné Brasés.

Dues composicions en defensa de la doctrina luliana.
Perroquet, *La vie et le martyre du docteur illuminé le B. R. Lull*. Vendosme?, 1667.

E. Rogent.

Arbor scientiae. Lió, 1635.

R. d'Alós i de Dou.
Branbach, *R. Lullus's Leben in Bilder dargestellt*. Karlsruhe, 1893.

III. FOTOGRAFÍES

La BIBLIOTECA DE CATALUNYA hi presentà la fotocopia completa del ms. del *Blanquerna* de Munic, i unes reproduccions en tamany natural de les dotze riques miniatures del manuscrit de la Biblioteca de Karlsruhe, representant els episodis més importants de la vida de R. Lull (v. pp. 73-89).

Aquest va esser, indicat ràpidament, el conjunt manifestat en les vitrines de l'Exposició lul·liana. Sumant els títols anotats per nosaltres i els 70 llibres que figuren pel cap baix en la col·lecció de la Universitat, resulta un total d'unes 250 unitats bibliogràfiques aplegades, amb la sola excepció de la del Sr. Bisbe de Lleida, entre algunes de les biblioteques barcelonines. Si s'hagués disposat de més temps o de majors mitjans per a preparar l'exhibició, i s'hagués cridat als bibliòfils mallorquins, aquella xifra s'haguera pogut augmentar encara considerablement. S'ha de tenir present, però, que una *exposició bibliogràfica* no és lo mateix que una *bibliografía*, i que aquella compleix son objecte amb tal de fer veure plàsticament les èpoques més importants i característiques de la vida, que ens atreviríem a anomenar tipogràfica, d'un autor o d'una escola. Aquest fi, va assolir-lo amb escreix l'Exposició a que ens referim; difícilment arribaría a aplegar-se fora de Barcelona un conjunt tan ric d'edicions lul·lianes, i pocs testimonis tan eloqüents es podríen presentar de l'entusiasme lul·lià dels segles XV i XVI, com la vitrina plena d'exemplars gòtics, il·lustrats amb gravats en fusta, tan interessants com poc coneguts, de la nostra Biblioteca Universitaria.

Durant el temps que restà oberta l'Exposició, s'hi donaren conferencies sobres la ciencia i la bibliografía lul·liana, pels Srs. Manuel Rubio Borràs, Cap de la Biblioteca Provincial i Universitaria, T. Carreras Artau i Mn. J. Casadesús.

La iniciativa dels dos primers, treballant sense repòs per a realitzar l'Exposició, mereix la nostra felicitació més afectuosa.

ATENEU BARCELONÈS. — El Butlletí d'aquesta entitat ha publicat en son número de abril-juny 1916 la llista de les revistes que reb la seva Biblioteca. Són, en conjunt, 134, i els llurs títols, degudament copiats en cèdules especials, han estat incorporats al nostre repertori general en formació de les revistes rebudes a les biblioteques de Barcelona.

El mateix Butlletí (octubre-desembre 1916) dóna la llista dels llibres ingressats en la Biblioteca, per compra o donatiu, en el darrer trimestre de l'any que ressenyem·

BIBLIOTECA PÚBLICA ARÚS (Passeig de Sant Joàn).—Moviment de la Biblioteca:

	1915		1916	
	Lectors	Llibres	Lectors	Llibres
Gener	536	701	823	1,033
Febrer	676	838	702	910
Març	812	1,060	799	1,002
Abril	769	997	664	828
Maig	819	1,053	985	1,221
Juny	704	934	822	1,044
Juliol	779	966	946	1,116
Agost	1,146	1,498	1,018	1,309
Setembre	951	1,123	945	1,242
Octubre	914	1,116	934	1,134
Novembre	875	1,072	857	1,076
Desembre	978	1,222	856	1,107
Total	9,959	12,580	10,351	13,022

Quantitats esmerçades en 1915 en compra de llibres : 1,081'55 ptes. En relligadures : 186 ptes. En 1916 ingressaren 625 obres, amb un total de 702 volums, 335 de les quals ho foren per compra i 290 per donatiu.

BIBLIOTECA DEL CONSELL DE PEDAGOGÍA (Urgell, 187). — Moviment de la Biblioteca durant l'any 1916.

Llibres extrets de la Biblioteca amb especificació de llurs materies:

Materies	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Sbre.	Octub.	Nbre.	Dbre.	Total
Obres generals.	28	45	59	14	24	2	17	20	15	8	7	32	271
Filosofía	43	35	35	23	20	9	33	16	13	19	22	31	299
Religió	6	7	13	5	7	2	7	3	9	6	10	16	91
Ciencies socials i pedagogía	195	219	228	167	161	63	119	131	117	180	188	281	2049
Filología	47	49	39	33	29	9	25	20	25	20	37	42	375
Ciencies pures.	99	91	89	97	118	44	67	95	72	89	88	34	983
Ciencies aplicades	45	34	21	31	25	11	37	30	27	31	40	56	388
Belles Arts	23	34	35	30	19	8	26	18	24	20	24	39	300
Literatura	86	55	72	84	51	19	96	64	50	62	84	109	832
Historia	82	60	79	87	97	23	56	48	55	64	73	110	834
Sumes.	654	629	670	571	551	190	483	445	407	499	573	750	6422

— Aquesta Biblioteca ha començat a publicar en els *Quaderns d'Estudi* (any II, vol. I) unes fulles especials, en les quals es dóna compte del moviment d'adquisicions de la ma-

teixa i es donen instruccions als lectors que hi concorren per a la millor consulta dels seus fons. En una d'elles s'ha inaugurat la publicació del seu Catàleg de Revistes. Aquest catàleg, enganxat sobre cèdules, es troba a la disposició dels lectors de la BIBLIOTECA DE CATALUNYA, per a anar-hi constituint el repertori general de les revistes existents a Barcelona.

INSTITUT DE CULTURA I BIBLIOTECA POPULAR PER A LA DONA (Elisabets, 12). — Moviment de la Biblioteca durant l'any 1916:

Llibres llegits a la Biblioteca :

Materies	Gener	Febr.	Març	Abril	Maig	Juny	Jul.	Agost	Sbre.	Oct.	Nbre.	Dbre.	Total
Obres generals i Bibliografía. . . .	10	11	8	14	15	17	10	4	4	9	6	10	118
Filosofía.	3	3	4	4	2	4	3	3	2	4	4	5	41
Religió-Teología . .	4	3	3	1	2	3	1	2	1	2	3	3	28
Ciencies socials-Dret.	6	8	10	6	12	13	10	4	3	18	11	10	111
Filología	16	10	6	5	4	3	6	4	3	27	15	8	107
Ciencies naturals .	7	5	4	2	5	4	7	2	2	7	4	5	54
Ciencies aplicades .	6	4	5	3	3	4	4	2	3	10	4	7	55
Belles Arts	9	8	7	5	7	8	10	3	5	8	5	6	81
Literatura	46	51	26	46	50	30	25	17	10	72	73	40	486
Historia i Geografía .	5	6	16	8	10	9	10	4	3	10	9	10	100
Total. . .	112	109	89	94	110	95	86	45	36	167	134	104	1,181

Biblioteca circulant :

Materies	Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Jul.	Agost	Sbre.	Oct.	Nbre.	Dbre.	Total
Obres generals i Bibliografía	38	45	38	29	56	45	24	25	23	35	37	36	431
Filosofía	21	16	26	20	15	17	16	17	25	22	28	28	251
Religió-Teología . . .	34	45	36	33	22	19	24	20	23	38	37	33	324
Ciencies socials-Dret. .	125	110	98	65	78	67	63	58	60	87	91	129	1,031
Filología	28	20	24	18	24	21	18	20	30	46	33	35	317
Ciencies naturals . . .	18	19	18	20	16	19	15	15	27	25	28	29	249
Ciencies aplicades. . .	23	18	29	19	30	208	18	19	23	29	30	45	304
Belles Arts	12	9	10	12	10	15	11	10	15	17	19	20	164
Literatura	993	956	752	617	517	63	611	552	648	875	1,016	1,013	9.188
Historia i Geografía . .	46	53	45	67	52	42	39	40	52	68	57	84	643
Total. . . .	1,338	1,291	1,076	900	818	903	839	776	926	1,242	1,376	1,452	12,902

	1916	1915
Llibres deixats a domicili	12,902	9,647
Llibres llegits en la Biblioteca	1,181	1,043
Total general	14,083	10,690

JUNTA DE CIENCIES NATURALS. — En l'Anuari 1916 d'aquesta Institució (p. 287-316) s'hi publica el catàleg per ordre alfabètic d'autors de les obres existents en la seva Biblioteca al finir l'any 1915. Aquesta és instal·lada en el primer pis del Museu Martorell, i és catalogada en targetes, ordenades per autors, materies i localitats; no solament es cataloguen els llibres, sinó que s'han buidat en el catàleg els articles continguts en les revistes científiques que reb el Museu.

En el mateix Anuari es publica la llista de les publicacions rebudes pel Museu des de 1.r de gener a 30 de juny de 1916.

BANYOLES

S'ha inaugurat oficialment en aquesta vila, en el mes d'octubre, el Museu-biblioteca Darder, donat pel Director del Parc Zoològic de Barcelona, amb asistencia de les autoritats i distingits elements de la localitat.

GIRONA

BIBLIOTECA DEL SEMINARI. — La Biblioteca del Seminari de Girona, que amb molt d'afany ja fa temps ve reorganitzant-se, comptarà dintre de poc amb una secció que resultarà altament interessant des del punt de vista de la bibliografia local. Es tracta de crear una Sala Gironina, on hi tindrà cabuda, degudament col·leccionat, tot ço que en el ram de publicacions tinguin el caràcter de gironí, en son sentit més ample i natural a l'ensems, o sigui entenent per Girona tota la diòcesi. Es dóna també gran extensió al concepte d'esser gironina una obra, car es considerarà tal, no sols per esser-ho son autor, sinó també per esser allí editada o fins per referir-se en son text, de manera notable, a fets o coses d'aquella demarcació. Per obres no s'entendràn solament els llibres, sinó també fulles i estampes o gravats, singularment Goigs, així com també la més nodrida representació de la premsa des de sos principis fins al present.

Dita secció vindrà a esser, a la vegada, una exposició bibliogràfica i una manifestació, la més completa, del pensament gironí.

El projecte, que ha estat molt ben rebut per l'Il·lm. Prelat, qui el patrocina, així com també per tot el personal del Seminari, està ja en vies de realitat, fent-se ja els preparatius immediats per la instal·lació de la Sala Gironina.

OLOT

BIBLIOTECA PÚBLICA. — Aquesta modesta institució, filla del generós patriotisme d'alguns ciutadans entusiastes, ha publicat en tres fascicles, bellament estampats, les memories reglamentaries dels anys 1913 a 1915,* redactades per son Secretari D. Joaquim Danés Torras. Disposant de reduidíssims recursos, procedents tots de les quotes del Cos de Protectors o de generosos donatius, ha organitzat una col·lecció especial olotina de llibres i impresos, i ha reunit un total de 4,262 exemplars i 1,137 làmines, que s'estàn ara catalogant i instal·lant degudament. Fruit de la iniciativa de la Junta di-

* Olot, Imp. Aubert, 1916.

rectiva de la Biblioteca fou l'Exposició Bibliogràfica de la Prensa Olotina, de la que se'n publicà un catàleg que ja assenyalàrem en números anteriors; ara projecta una exhibició de goigs i segells de la comarca, i ha intervingut també eficaçment en la demanda d'una Biblioteca popular, que la Mancomunitat ha concedit darrerament a la vila.

La Biblioteca pública Olotina, que funciona com llibrería circulant, és un exemple de ço que poden aconseguir el desinterès i la voluntat ben encaminats.

VALLS

COL·LOCACIÓ DE LA PRIMERA PEDRA DE LA BIBLIOTECA POPULAR DE LA MANCOMUNITAT. — El 23 d'octubre de 1916 tingué lloc la solemnitat d'inaugurar les obres de la primera de les Biblioteques populars concedides per la Mancomunitat en el Concurs de 1915. L'edifici ha estat projectat per l'arquitecte D. Lluís Planas i s'alçarà en el Passeig dels Caputxins, en terrenys cedits per D. Francesc Dasca. En aquest solar, s'hi disposà una estrada, en la que s'instal·là la presidencia, que formaren l'alcalde de Valls D. Josep Magriñà, D. Josep Mestres, conseller i representant de la Mancomunitat, i D. Eugeni d'Ors, de l'Institut d'Estudis Catalans i director de l'Escola de Bibliotecaries, rodejats dels senyors D. Estanislau Tell Bonanat, delegat de la Diputació provincial de Tarragona; D. Francesc Dasca i Boada, donador del terreny; D. Albert Dasca i Boada, diputat a Corts; D. Artemi Padró i Sanromà, diputat provincial; D. Joàn Baptista Vives Anguera, jutge municipal; D. Baltasar Segú, fiscal municipal; D. Josep Ulldemolins, caporal del Sometent; el cap de l'esquadró de cavallería de Tetuàn; Mn. Josep Térmens, vicepresident de la Creu Roja d'aquest partit; els senyors rectors de les parroquies de Sant Joàn, Carme i Sant Antoni; de l'Ajuntament, el tinent d'alcalde primer D. Ricard Pallarés, tinent d'alcalde segón D. Indaleci Castells, tinent d'alcalde tercer D. Fidel de Moragas, tinent d'alcalde quart D. Joàn Baptista Vallvé, regidor degà D. Josep Montserrat, regidors D. Lluís Clols, D. Joàn Llagostera, D. Ramón Mercader, D. Agustí Tarragós D. Antoni Miró i D. Josep Roqué, i el secretari D. Francesc Colom; els ex-alcaldes D. Francesc Ballester, D. Joàn Casañas i D. Antoni Massagué; el majordom de la Diputació de Barcelona Sr. Utrillo; D. A. Pollina; l'arquitecte Sr. Planas; els periodistes locals i els dels diaris de Barcelona; representacions de la Cambra Agrícola, de la Cambra de Comerç i del Banc de Valls, i de les societats Aroma Vallense, Centre de Lectura, Centre Unió Republicana, Societat Agrícola, Foment Obrer Vallenc, Círcol Tradicionalista, Imparcial Obrera, Club Velocipedista, Societat de Teixidors, Obrera Socors Mutus, Foment de Valls, Associació Catalanista, Unió Agrícola, Centre Obrer Instructiu, Congregació Mariana, Acció Social i Centre Jaumí; els alcaldes de barri, els obrers de la Candela, representacions de les Juntes de la Casa de Caritat i Pro-Hospital i Cementiri, i els nens i nenes de les escoles de la ciutat, etc.

L'espectacle era bellíssim, flamejant les nombroses banderes de les entitats assistents, posades en semicercle, enquadrat tot dins d'un públic selectíssim.

Al mig estava col·locada la primera pedra, treballada amb els escuts de Catalunya i Valls per l'escultor D. Anselm Nogués.

L'acte començà amb la firma de l'acte, que diu així:

«Excel·lentíssim Ajuntament de Valls. Vintitrès d'octubre de mil nou cents setze. Col·locació de la primera pedra de l'edifici destinat a Biblioteca popular, la primera de les

Biblioteca de Catalunya

que ha de bastir la Mancomunitat de Catalunya. Autor del projecte : l'arquitecte D. Lluís Planas. Lloc de l'emplaçament : Passeig d'En Pi i Margall, abans de Caputxins, en terreny donat gratuitament pel notari, fill de Valls, D. Francesc Dasca i Boada. Fa entrega del terreny, en nom del Municipi, l'alcalde D. Josep Magriñà. Posa la primera pedra el diputat provincial per aquest districte, conseller de la Mancomunitat, D. Josep Mestres. Assisteix a l'acte, per delegació de l'esmentat Consell, el president de l'obra de Biblioteques populars, D. Eugeni d'Ors.

La solemnitat de la col·locació de la primera pedra se celebra amb assistencia de les autoritats i representacions de les entitats corporatives i dels xiquets i xiquetes de les escoles públiques i privades d'aquesta ciutat. Es fa una grossa festa. Ballen els gegants, es fan castells, toquen les mùsiques, es tira tronada. El poble està de joia. Firmen aquest acte les autoritats i representacions.»

El secretari de l'Ajuntament, D. Francesc d'A. Colom, llegí una molt ben redactada Memoria, en la qual consten l'acord de l'Ajuntament per demanar a la Mancomunitat la concessió d'una Biblioteca, i les felicitacions i comunicacions que amb tal motiu rebé.

El Sr. Magriñà, batlle de Valls, en breus i patriòtiques paraules, féu entrega al Sr. Mestres, conseller de la Mancomunitat, del document en el qual consta la cessió dels terrenys, esclatant grans aplaudiments.

El conseller de la Mancomunitat Sr. Mestres, expressà la satisfacció immensa que sentia al representar en aquell acte un organisme que representa tota la vida i el voler de Catalunya.

La Mancomunitat accepta — va dir — amb gran goig, aquesta cessió de terrenys, prometent bastir l'edifici per a la Biblioteca popular.

Així com de les entitats i dels homes es judica pels seus actes, demana a Valls que judiquin a la Mancomunitat pels seus.

Creu que la primera obligació de tot govern és el propagar la cultura en el poble, i en aquesta i en totes les ocasions la Mancomunitat ha respost a tres principis : que l'origen de les seves obres sigui popular; que així com vol per ella la llibertat i l'autonomía, així l'atorga a les seves institucions, i que, a més, les protegeix, donant-les-hi una vida econòmica independent.

Demostra com les tres condicions s'han complert en la creació de la Biblioteca, i acaba el seu fervent discurs esperant que la pedra que s'anava a col·locar, serà el fonament d'una vida nova cultural, d'un edifici espiritual de l'estudi i del valer. (Grans aplaudiments.)

D. Eugeni d'Ors, amb vibrant paraula, s'expressà en termes semblants als que segueixen:

Haveu vist que el mal temps, seguit d'aquest combat entre els núvols i el sol, ha volgut deslluir la festa, semblant als elements que volen frustrar les obres de la Mancomunitat.

Aquí o a una altra banda la festa s'hauría realitzat, sense el sol i sense el flamejar de les banderes. Dins de cada vallenc s'hauría fet, que cada un porta el sol a dintre. (Aplaudiments.)

Ai del que té el sol de fora, que és el que crea les races fatalistes. El sol propi interior ha fet que un estol d'homes s'escampi per Catalunya llençant llevors de l'esperit nou.

Recordo que algún benvolent excèptic deia: «— Per Catalunya voleu predicar una nova paraula? Perdeu el temps, i fins les pedres es giraràn contra vosaltres!» Millor que s'alcin, perquè és aquest el necessari camí per fer unes senyeres de les pedres. (Molt bé.)

Aquí n'hi ha una que ha cisellat la mà de l'artista. Un cop soterrada, no s'estarà quieta com la pedra que es llença al caure a terra, sinó que es sentiràn els cops i els batecs com de l'infant que ha de néixer.

Picarà a la superfície de la terra fermentadora de Valls, i si la oblidessiu, ella us cridaría i us acompanyaría com un remordiment.

La veig plena d'avenir, com el començ d'una era nova, en la que naixeràn el Museu de les arts belles i de la industria, i les Escoles de Comerç que la Mancomunitat pensa crear, i tornaràn les generacions que se n'anaren de Valls per manca de vida: vindrà ara tota la renaixença d'un poble.

Recordo que anant de viatge per Catalunya amb un estranger, em deia aquest — al veure els minyons sapats, en plena maduresa de salut física i moral que són vestigis de la bellesa romana: «— I quin bell poble sería aquest, si li donessin els mitjans necessaris per al seu progrés.»

En cinquanta anys, amb la vostra fortalesa i l'empenta cultural de la Mancomunitat, tot Catalunya estarà canviada.

He vist en els vostres diaris el daler d'intensificar un esforç de cultura, i aquest esforç us donarà una gran intervenció en aquest esplendor. Recordeu-se'n de mi quan es compleixi aquesta profecía.

Tenim la conciencia plena de la Biblioteca, i el vostre entusiasme no és rutinari: en ell teniu el començament de la vostra recompensa.

Com una àncora agafarà la primera pedra, i sento el mateix impuls de Colom al trepitjar la terra d'Amèrica, d'agenollar-me i besar-la, perquè seu és l'esdevenidor.

Una gran ovació coronà el magnífic discurs, després del qual, l'arxiprest D. Manuel Tarrés benei la pedra, que fou baixada a la fossa fonamental i cimentada per les autoritats en mig de l'entusiasme popular.

Acte seguit, la processó cívica, organitzada novament, tornà a la Casa de la Ciutat.

VICH

BIBLIOTECA EPISCOPAL. — El plorat bisbe de Vich, Dr. Torras i Bages, cedí a aquesta biblioteca els seus llibres, començant a fer-se la trasllació el 9 de maig d'aquest any. Terminada ja, s'està procedint a la llur catalogació, havent-se fet un *exlibris* especial, que perpetuarà en cada volum el nom del donador.

Principals adquisicions d'aquesta Biblioteca

ANUARIS, COL·LECCIONS, ENCICLOPEDIES

Anuario de la Librería española, portuguesa e hispano-americana. — Madrid, Libr. Internacional, 1912.

Boissier, G. : Mélanges Boissier. — Paris, A. Fontemoing, 1903.

Guía Oficial de España. — Madrid, Sucs. de Rivadeneyra, 1916.

Mélanges Graux. Recueil de travaux d'érudition classique dédié à la mémoire de Charles Graux. — Paris, E. Thorin, 1884.

Mélanges Julien Havet. Recueil de travaux d'érudition dédiés à la mémoire de Julien Havet (1853-1893). — Paris, Leroux, 1895.

Mélanges Henri Weil. Recueil de mémoires concernant l'histoire et la littérature grecques. Dédié à Henri Weil. — Paris, Fontemoing, 1898.

Nouveau Larousse illustré. Dictionnaire universel encyclopédique publié sous la direction de Claude Augé. — Paris, Librairie Larousse. 7 vols. i un Supplément.

BIBLIOGRAFÍA, BIBLIOLOGÍA

Arco Molinero, Angel del : La Imprenta en Tarragona. — Tarragona, J. Pijoán, 1916.

Barrera, J. : Una casa editorial barcelonesa. — Barcelona, Tip. Herederos Vda. Pla, 1916.

Biblia Pauperum. Reproduced in facsimile, from one of the copies in the British Museum. With an historical and bibliographical Introduction by J. Ph. Berjeau. — London, Russell Smith, 1859.

Bibliotheca Nacional (Rio de Janeiro) : Programmas do Curso de Bibliotheconomia para o anno de 1915. — Rio de Janeiro. Offic. Graphicas da Bibl. Nacional, 1915.

Bibliothèque Nationale (Paris) : Inventaire des manuscrits. Fonds de Cluny. — Paris, H. Champion, 1884.

Bishop, William Warner : Practical handbook of modern Library Cataloguig. — Baltimore, Williams & C°, 1914.

Brown, James Duff : A manual of practical Bibliography. — London, G. Routledge & Sons.

— The small Library. — London, G. Routledge & Sons, 1907.

Bury, Ricart de, Bisbe de Durham 1281-1345: Lo Philobiblon. Tractat pulquèrrim sobrel'amor als llibres. — Barcelona, S. Babra, 1916.

Canticum Canticorum. Reproduced in fac-simile, from the Scriverius copy in the British Museum. With an historical and bibliographical Introduction by J. Ph. Berjeau. — London. Trübner & C°, 1860.

Castellani, C. : La Stampa in Venezia dalla sua origine alla morte di Aldo Manuzio Seniore. — Venezia, D. Ongania, 1889.

Catálogo de los libros antiguos ó escasos castellanos, portugueses, lemosines y vizcainos, y de algunos otros... en la Librería Hispano-Americana de Vicente Salvá é Hijo. — Paris, L.-E. Herhan, 1834.

Catálogo de los libros modernos, la mayor parte españoles y de algunos otros artículos... en la Librería Española de Vicente Salvá é Hijo. — Paris, Tip. Baciquenois, 1836.

Catalogue of books printed in the XV Century, now in the British Museum. — London, Longmans & C°, 1908-1913.

Catalogus Codicum Bibliothecae Universitatis R. Scientiarum Budapestinensis. — Budapestini. Tip. Univers R. Scient, 1881.

Dehérain, Henri : Catalogue des Manuscrits du Fonds Cuvier (Travaux et correspondance scientifiques) conservés à la Bibliothèque de l'Institut de France. — Paris, Honoré Champion, 1908.

Delisle, L. : Instructions pour la rédaction d'un Catalogue de Manuscrits et pour la rédaction d'un Inventaire des Incunables conservés dans les Bibliothèques Publiques de France. — Paris, Champion.

— Instruction pour la rédaction d'un Inventaire des Incunables conservés dans les Bibliothèques Publiques de France. — Paris, Champion.

Dziatzko, C. : Regole per il Catalogo alfabetico a schede della Reale Biblioteca Universitaria

di Breslavia. — Firenze, Sansoni, 1887. — [Biblioteca di Bibliografia e Paleografia].

Exercicium super Pater Noster. Suite de gravures avec légendes. Notice par Benjamin Pifteau. — Paris, Delarue.

Facsimiles of early printed books in the British Museum. Pages of representative speciments of the early printed books of Germany, Italy. France, Holland, and England, exhibited in the Library. — London, Longmans, 1897.

FUMAGALLI, Giuseppe : Bibliografia. — Milano, Manuali Hoepli, 1916.

— Cataloghi di Bibliotheche e Indici bibliografici. — Firenze, Sansoni, 1887. [Biblioteca di Bibliografia e Paleografia].

— Della collocazione dei libri nelle biblioteche. — Firenze, Sansoni, 1890. [Bibl. di Bibliografia e Paleografia].

GASCA, C. : Diritti e doveri della Stampa. — Torino, Unione Tip. Editrice, 1905.

GUIGARD, J. : Nouvel Armorial du Bibliophile. Guide de l'amateur des livres armoiriés. — Paris, Rondeau 1890.

JEWELT, Ch. C. : Della Compilazione dei Cataloghi per Biblioteche, e del modo di publicarli per mezzo di titoli separati stereotipati. — Firenze, Sansoni, 1888. [Biblioteca di Bibliografia e Paleografia].

LANG, A. : Books and Bookmen. New impression. — London, New-York, Bombay and Calcutta, Longmans, Green & Cº, 1913.

Liber Regum. Nach dem in der K. K. Universitäts-Bibliothek zu Innsbruck befindlichen Exemplare zum ersten Male herausgegeben, mit einer historisch-kritischen und bibliographischen Einleitung und Erläuterung von Rud. Hochegger. — Leipzig, Harrassowitz, 1892.

NOLHAC, Pierre : La Bibliothèque de Fulvio Orsini. Contributions à l'histoire des collections d'Italie et à l'étude de la renaissance. — Paris, F. Vieweg, 1887.

PINTO DE MATTOS, Ricardo : Manual bibliographico portuguez de livros raros, classicos e curiosos... Revisto e prefaciado pel Snr. Camillo Castello Branco. — Porto, Livraria Portuense, 1878.

PLOMER HENRY, R. : A Short History of English Printing, 1476-1900. — London, Kegan Paul Trench, Trübner & Cº, 1915.

PUTNAM, G. H. : Books and their makers, during the Middle Ages. — New-York, London, Putnam's Sons. 2 vols.

RICHARDSON, E. C. : Classification, theoretical and practical. Together with an appendix contening an Essay towards a bibliographical History of Classification. — New-York, The New-York State Library School Association, 1912.

SAYERS, W. C. Berwick & STEWARD, James-Douglas : The Card Catalogue. — London, Grafton Cº, 1913.

Speculum Humanae Salvationis : Le plus ancien monument de la Xylographie et de la Typographie réunies. Reproduit en fac-similis, avec une introduction historique et bibliographique par J. Berjeau. — Londres, Steward, 1861.

TODA GÜELL, E. : Bibliografía española de Cerdaña. — Madrid, Tip. de los Huérfanos, 1890.

FILOSOFÍA

ABUSALT DE DENIA : Rectificación de la mente: Tratado de Lógica. Texto árabe, traducción y estudio previo por C. Angel González Palencia. — Madrid, 1915. [Centro de Estudios históricos.]

ALCOVER MASPONS, J. : El Lulismo en Mallorca desde mediados del siglo XIX. — Palma, Tip. Tous, 1915.

ALISON & JEFFREY : Essay on Beauty, by Francis, lord Jeffrey; and Essays on the nature and principles of Taste by Archibald Alison. — London, Ward, Lock & Co.

ARNÁIZ, M. : Elementos de Psicología fundada en la Experiencia. — Madrid, Sáenz de Jubera, 1904.

BOVÉ, S. : Assaig crítich sobre el filosoph barceloní Ramón Sibiude. — Barcelona, Tip. La Renaixensa, 1896.

COUSIN, V. : Du Vrai, du Beau & du Bien. 26.ª édition. — Paris, Perrin et Cie, 1886.

CROCE, B. : Breviario de Estetica. Quatro lezioni. — Bari, Laterza & Figli, 1903.

— Cultura e vita morale. — Bari, Laterza & Figli, 1914.

— Filosofia dello Spirto. — Bari, Laterza & Figli. — 1909, — 1915. 3 vols.

— Saggi filosofici. — Bari, Laterza & Figli. 1910-1913.

— Sritti di Storia Letteraria e Politica. — Bari, Laterza & Figli. 6 vols. — 1911-1915.

FRAZER, R. W. : Indian Thought. — London, T. Fisher Unwin, 1915.

GINER DE LOS RÍOS, F. : Obras completas. — Madrid, La Lectura, 1916. Vol. I.

HOBHOUSE, L. T. : Mind in evolution. — London, Macmillan & Cº, 1915.

MACINTOSH, D. C. : The Problem of Knowledge. — London, G. Allen & Unwin, 1916.

NAMÈCHE, A. J. : Mémoire sur la vie et les écrits de Jean-Louis Vives, en réponse à la question suivante : On demande un mémoire sur la vie et les écrits... [Mémoires couronnés par l'Académie Royale des Sciences et Belles-Lettres de Bruxelles. Vol. XV.]

PROST, Aug. : Les Sciences et les Arts occultes au XVIe siècle. Corneille Agrippa, sa vie et ses œuvres. — Paris, Champion, 1881-1882. 3 vols.

PUJASOL, E. : El sol solo y para todos sol de la filosofia sagaz y anatomia de ingenios. — Barcelona, Lacavalleria, 1637.

RANZOLI, C. : Dizionario di Scienze filosofiche. — Milano, U. Hoepli, 1916.

REULET, D. : Un inconnu célèbre. Recherches historiques et critiques sur Raymond de Sebonde. — Paris, V. Palme, 1875.

SALISBURY, Joan de : Joannes Saresberiensis,

Episcopi Carnotensis, Policratici. — Oxonii. Typ. Clarend., 1909. 2 vols.

SANTAMARÍA, F. : Los sentimientos y las Emociones. Estudio psicológico de estos afectos en su estado normal y en su estado patológico. — Valladolid-Madrid, Suárez, 1916.

SCHILLER, F. C. S. : Formal Logic. A scientific and social problem. — London, Macmillan and Cº., 1912.

SCHRÖDER, E. : Vorlesungen über die Algebra der Logik. — Leipzig, Teubner, 1890 - 1895. 4 vols.

SCHUMANN, Alexis : Raimundus von Sabunde und der ethische Gehalt seiner Naturtheologie. Inaugural-Dissertation... — Crefeld, Kramer & Baum, 1875.

RELIGIÓ, HISTORIA DE LA IGLESIA

Biblia en lengua española, traduzida palabra por palabra de la verdad hebraica por muy excelentes letrados. Vista y examinada por el Officio de la Inquisicion. [s. l. 1630?]

BÖHMER, R.: Das Neue Testament. — Stuttgart, M. Kielmann, 1910.

BOISSIER, G. : La religion romaine d'Auguste aux Antonins. — Paris, Hachette, 1909. 2 vols.

BRUNO, Sant : Sancti Brunonis, Chartusianorum Institutoris, expositio in Psalmos. — Monsterolii, Carthusiae Stae. Marie de P., 1891.

BUCHBERGER, Michael : Kirchliches Handlexicon. — Freiburg i. B., Herdersche Buchh. 1907-1912. Vols. I-II.

CASTILLO, A. : El Devoto peregrino, y Viaje de Tierra Santa. — Barcelona, Suriá, 1700.

Catálogo de las Causas contra la Fe seguidas ante el Tribunal del Santo Oficio de la Inquisición de Toledo, y de las Informaciones genealógicas de los pretendientes á oficios del mismo. Con un apéndice en que se detallan los fondos existentes en este Archivo de los demás Tribunales de España, Italia y América. — Madrid, Tip. Rev. de Arch., Bibl. y Museos, 1903. [Archivo Histórico Nacional.]

CLERC, Charly : Les théories relatives au Culte des Images chez les auteurs grecs du IIº siècle après J. C. — Paris, Fontemoing & Cie.

CURCI, Carlo M. : Il Nuovo Testamento volgarizzato ed esposto in note esegetiche e morali.— Torino, Unione Tip. Editrice, 1879-1880. 3 vols.

— Lezioni esegetiche e morali sopra i quatro Evangeli concordati. — Torino, Unione Tip. Editrice, 1887-1889. 3 vols.

DENZINGER, H. : Enchiridion-symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum. Editio 10.ª, emendata et aucta, quam paravit Clemens Bannwart. — Friburgi Brisgoviae, Sumpt. Herder, 1908.

FAIRBANKS, A. : A Handbook of Greek Religion. — New-York, Cincinnati Chicago. American Book Company, [1910.]

FARNELL, Lewis R. : Greece and Babylon. A comparative sketch of Mesopotamian, Anatolian and Hellenic religions. — Edinburgh, T. & T. Clark, 1911.

FONCK, L. : Documenta ad Pontificiam Commissionem de Re Biblica Spectantia. — Romae, Sumptibus Pontificii Instituti Biblici, 1915.

FRANCESC DE SALES, Sant : Introducció a la Vida devota. Versió de F. Clascar. — Barcelona, Gili, 1916.

FRAZER, J. G. : Totemism and Exogamy. — London, Macmillan Cº, 1910. 4 vols.

FÜRST, J. : Hebräisches u. Chaldäisches Handwörterbuch über das Alte Testament. — Leipzig, Tauchnitz, 1876. 2 vols.

HALÉVY, J. : Recherches Bibliques. — Paris, E. Leroux, 1895-1914. 5 vols.

HASTINGS, J. : A Dictionary of Christ and the Gospels. — Edinburgh, Clark, 1906-1913. 2 vols.

— Dictionary of the Apostolic Church. — Edinburgh, Clark, 1915.

HAVET, E. : Le Christianisme et ses origines. — Paris, M. Levy, 1871-1884. 4 vols.

HOFMANN, W. von : Forschungen zur Geschichte der Kurialen Behörden, vom Schisma bis zur Reformation. — Rom, Loescher & Cº, 1914. 2 vols. [Bibliothek des kgl. preusischen Historischen Instituts.]

HUGHES, Tomas Patrick : A Dictionary of Islam being a cyclopœdia of the doctrines, rites, ceremonies, and customs, together with the technical and theological terms, of the Muhammadan Religion. — London, W. H. Allen, 1885.

IMBART DE LA TOUR : Les paroises rurales du IVe au XIe siècle. — Paris, A. Picard & fils, 1900.

JÖRGENSEN, Johannes : San Francisco de Asís: biografía. — Madrid, La Lectura, 1916.

KAHLE, P. : Textkritische und lexikalische Bemerkungen zum samaritanischen Pentateuchtargum. — Leipzig, Harrassowitz, 1898.

Le Manuel des Inquisiteurs, à l'usage des Inquisitions d'Espagne et de Portugal. — Lisbonne, 1762.

LLORET, J. : Sylva Allegoriarum Sacrae Scripturae... — Barcinone, P. Cortey & P. Mali, 1570.

MEARNS, J. : Early latin Hymnaries. An index of hymns in hymnaries before 1.100. — Cambridge, At the University Press, 1913.

MONNIOT, Albert : Le crime rituel chez les Juifs. — Paris, P. Téqui, 1914.

MURILLO, C. : El progreso en la revelación cristiana. Contribución a la historia de los dogmas sobre todo en el período anteniceno. — Roma, Pontificio Instituto Biblico, 1913.

Novum Testamentum Domini Nostri Christi ... Recensuit J. Wortsworth... latine secundum editionem Sancti Hieronymi. Pars prior. Quatuor Evangelia. Pars secunda, Fasc. I. Actus Apostolorum.—Oxonii, E Typ. Clarendoniano, 1889-1905.

Obras escogidas de Patrología griega. — Barcelona, Editorial Barcelonesa. Vol. I.

PACHECO DE LEYVA, E. : El Cónclave de 1774 a

1775. Acción de las cortes católicas en la supresión de la Compañía de Jesús según documentos españoles. — Madrid, Imp. Clásica Española, 1915.

Pentateuchus Samaritanus ad fidem librorum manuscriptorum apud Nablusianos repertorium edidit et varias lectiones adscripsit H. Petermann. — Berolini, W. Moeser, Fasc. I, 1872.

REVILLOUT, Ch. J. : De l'Arianisme des peuples germaniques qui ont envahi l'Empire Romain. — Paris, Jouvert, 1850.

SCRIPTURAE Sacrae Cursus completus... — Parisiis, Vrayet, 1837-1845. 28 vols.

SEBILLOT, P. : El Paganismo contemporáneo en los pueblos celtolatinos. Traducción de F. Peyró Carrió. — Madrid, Jorro, 1914.

ZWEMER, S. M. : Raymund Lull, first Missionary to the Moslems. — New-York & London, Funk & Wagnales C°, 1902.

DRET

ALAS, L., BUEN, D. & RAMOS, E. : De la Usucapión. — Madrid, 1916. [Centro de Estudios Históricos].

AUBRY & RAU : Cours de Droit civil français, d'après la méthode de Zachariae. — Paris, Marchal & Godde. T. I-V, VII-VIII. 1897-1906.

BARTHÉLEMY, J. : L'introduction du Régime Parlementaire en France sous Louis XVIII et Charles X.—Paris, V. Giard & E. Brière, 1904.

BEAUCHET, L. : Lois Maritimes Scandinaves (Suède-Danemark-Norvège). — Paris, Imp. Nationale, 1895.

BÉQUET, L. : Répertoire de Droit Administratif. — Paris, Dupont. T. I-XVIII, XX-XXVIII, 1882-1911.

BERTHÉLEMY, F. : Traité élémentaire de Droit Administratif. 8e édition. — Paris, A. Rousseau, 1916.

BORRELL, C. : Regia Aragonum Camilli Borrelli Olivetani, jurisconsulti clarissimi, seu Commentaria super Pragmaticis regis Ferdinandi I. — Venetis, Anieli, 1574.

BOUTMY, E. : Études de Droit Constitutionnel. France-Angleterre-Etats-Unis. 6e édition. — Paris, A. Colin, 1913.

CASTRO, A. & ONIS, F. de : Fueros leoneses de Zamora, Salamanca, Ledesma y Alba de Tormes. — Madrid, Sucs. de Hernando, 1916. Vol. I. [Centro de Estudios Históricos].

Constitutiones synodales dioec. Vicen. in unum collectae, renovatae et auctae sub... Emmanuele Muñoz Guil... — Vici, Ex. off. P. Morera, 1748.

DALLOZ : Jurisprudence Générale. Recueil périodique et critique de Jurisprudence, de Législation et de Doctrine. — Paris, Jurisprudence Générale Dalloz, 1913.

— Répertoire pratique de Législation, de Doctrine et de Jurisprudence. — Paris, Libr. Dalloz. T. I-VI, 1910-1914.

DEBAUVE, A. : Dictionnaire Administratif des Travaux publics. 3e édition augmentée d'un Supplement Paris, Dunod, 1903-1913.

DESPAGNET, F. : Cours de Droit International Public. Quatrième édition. — Paris, Larose et Tenin, 1910.

DEXART, J. : Selectarum Juris conclusionum in sacro regio Sardiniensis Praetorio digestarum et decisarum centuria D. Joanne Dexart... authore. Accedunt 4 Indices... Neapoli, Gaffari, 1646.

DORADO, P. : El Derecho protector de los criminales. — Madrid, Suárez, 1916. 2 vols.

ELÍAS DE MOLINS, A. : Manual de Derecho Administrativo Civil y Penal de España y Ultramar. — Barcelona, Subirana hermanos, 1894.

ESMEIN, A. : Cours élémentaire d'Histoire du Droit Français... 11e édition. — Paris, Larose et Tenin, 1912.

— Éléments de Droit Constitutionnel français et comparé. Sixième édition revue par Joseph Barthélemy. — Paris, Léon Tenin, 1914.

— Histoire de la Procédure Criminelle en France et spécialement de la Procédure Inquisitoire depuis le XIIIe siècle, jusqu'à nos jours. — Paris, L. Larose et Forcel, 1882.

GARRAUD, R. : Traité théorique et pratique du Droit Pénal Français. 3e édition. — Paris, Larose et Tenin. 1913-1914. 2 vols.

— Traité théorique et pratique d'Instruction Criminelle et de Procédure Pénale. — Paris, L. Larose & L. Tenin. Vol. I-III, 1907-1912.

GARSONNET, E. & CÉSAR-BRU, Ch. : Traité théorique et pratique de Procédure civile et commerciale... — Paris, Recueil Sirey.

GIRARD, Paul Frédéric : Textes de Droit Romain publiés et annotés par P. F. Girard. 4e édition. — Paris, A. Rousseau, 1913.

— Manuel élémentaire de Droit Romain. 5e édition. — Paris, Rousseau, 1911.

GIRAULT, A. : Principes de colonisation et de législation coloniale. 3e édition revue et augmentée. — Paris, L. Larose et L. Tenin, 1907-1908. 3 vols.

GLASSON, T. : Précis théorique et pratique de Procédure Civile... avec le concours... de P. Colmet Daage... Deuxième édition mise au courant... par Albert Tissier. — Paris. Lib. Gén. de Droit & de Jurisprudence, 1908. Vols. I-II.

GORDON, W. J. : Flags of the World. Past and present, their story and associations. — London, Warne, 1915.

GRIOLET, G. & VERGÉ, Charles : Dictionnaire pratique de Droit. — Paris, Libr. Dalloz, T. I-II, 1914.

HAURIOU, M. : Précis de Droit Administratif et de Droit Public. — Paris, Soc. du Recueil Sirey, 1914. 8e édition.

JOANNE, R. : Dictionnaire géographique et administratif de la France. — Paris, Hachette & Ce, 1890-1905. 7 vols.

MEDINA, L. & MARAÑON, M. : Leyes civiles de España. — Madrid, 1916.

MUNRO, William Bennett : A bibliography of municipal Government in the United-States. — Cambridge, Harvard University Press, 1915.
MURRAY, M. J. A. : European international Relations. — London, Fisoher Unwin, 1916.
OTLET, P. : Les problèmes internationaux et la guerre. — Genève, Lib. Kundig. Paris, Rousseau & Cᵉ. 1916.
PEGUERA, L. : Decisiones aureæ in actu practico frequentes, ex varii sacri regii Concilii Cathaloniae conclusionibus collecta. — Barcinone, Cendrat-Mathevad, 1605-1611.
PERAY MARCH, J.: Bibliografía jurídica hispánica. Inventario sistemático de la producción jurídica española. — Barcelona, Modolell, 1912. 3 vols.
PERTILE, A. : Storia del Diritto italiano, dalla caduta dell'Impero Romano alla Codificazione. — Torino, Unione Tipogr. Editrice. 1892-1903. 9 vols.
PLANIOL, M. : Traité élémentaire de Droit civil, conforme au programme officiel des Facultés de Droit. — Paris, Pichon & Durand, 1912-1915. 3 vols.
RAIGA, J. : La Cour d'Appel Criminel en Angleterre. — Paris, Larose & Tenin, 1913.
MICHOUD, L. : La Théorie de la personnalité morale et son application au Droit Français. — Paris, Pichon et Durand-Auzias. 1ᵉ et 2ᵉ parties, 1906, 1909.
SAGARMINAGA, F. de : El Gobierno y Régimen foral del Señorío de Vizcaya, desde el reinado de Felipe II hasta la mayor edad de Isabel II. — Bilbao, Astuy, 1892. 8 vols.
SALEILLES R. : L'individualisation de la peine. Etude de criminalité sociale... — Paris, F. Alcan, 1909. — Bibliothèque générale des Sciences sociales.
SERAFINI, F. : Instituciones de Derecho romano. 9.ª edición italiana ordenada por Hércules Giammichele. — Barcelona, Hijos de J. Espasa, Vols. I-II.
SOCARRATS, J.: Joannis Socarratis, ... in tractatum Petri Alberti, ... de Consuetudinibus Cathaloniae inter dominos et vasallos, ac nonnullis aliis quae «Commemorationes» Petri Alberti appelantur ... Commentaria... — Barchinonae, Apud Gordiolam, 1551.
VIDAL, Georges : Cours de Droit Criminel et de Science Pénitentiaire... Cinquième édition revue ... par Joseph Magnol. — Paris, A. Rousseau, 1916.
WEISS, A. : Traité théorique et pratique de Droit International privé. — Paris, Société du Recueil Sirey. 1907-1915. 5 vols.
WERNZ, Franciscus X.: Jus Decretalium, ad usum praelectionum in scholis textus canonici sive Juris decretalium. — Prati, Ex off. Giachelti. Romae Ex... T. I-VI. Vols. I-X,. 1908-1915.

CIENCIES ECONÒMIQUES I SOCIALS

BLONDEL, G. : Idées sociales et faits sociaux. — Paris, A. Fontemoing, 1903.
CARBONERI, G. : La Circolazione Monetaria nei diversi stati. Con tavole di ragguaglio e illustrazioni nel testo. — Roma, Unione Editrice, 1915. Vol. I.
CHRISTENSEN, A. : Politics and Crowd-Morality. A study in the Philosophy of Politics. — London, Williams & Norgate, 1915.
COLSON, C. : Cours d'Economie politique. — Paris, Alcan, 1907-1910. 6 vols.
DELISLE, L. : Etudes sur la condition de la classe agricole en Normandie au Moyen-Age. — Paris, Champion, 1903.
EVESQUE, M. : Le Moratorium des dépôts en banque et des comptes courants. Préface d'Ives Guyot. — Paris, Alcan, 1915.
FERRIERE, A. : La Loi du Progrés en Biologie et en Sociologie et la question de l'organisme social. — Paris, M. Giard & R. Brière, 1915. [Bibliothèque Sociologique Internationale.]
FISHER, Irving : The nature of capital and income. — New-York, The Macmillan Company, 1906.
— The Rate of Interest. — New York, The Macmillan Company, 1907.
FOURNIER, P. : Les Officialités au Moyen âge. Etude sur l'organisation, la compétence et la procédure des Tribunaux ecclésiastiques ordinaires en France, de 1180 à 1328. — Paris, Plon, 1880.
GUIDE, Ch. : Cours d'Économie Politique. 3ᵉ édition. — Paris, Lib. de la Soc. du Recueil Sirey, 1913.
GUYOT, I. : Les Conflictes du Travail et leur solution. Deuxième mille. — Paris, Eugène Fasquelle, 1903. [Etudes de Physiologie Sociale.]
LAHY, J. M. : Le système Taylor et la physiologie du travail professionnel. — Paris, Masson, 1916.
LEFORT, J. : Les caisses de retraites ouvrières. — Paris, Fontemoing, 1906. 2 vols.
LEROY-BEAULIEU, P. : Traité théorique et pratique d'Economie Politique. — Paris, Alcan, 1914. 4 vols. [Economistes et Publicistes Contemporains.]
Les Grandes Banques d'Émission. — Paris, Bibliothèque de "Finance-Univers" 1914.
LEVASSEUR, E. : Histoire du Commerce de la France. — Paris, A. Rousseau, 1911 - 1912. 2 vols.
LIPSON, E. : An introduction to the economic History of England. — London, Black, 1915.
MORET, Jacques : L'emploi des mathématiques en économie politique. — Paris, M. Giard & E. Brière, 1915.
PASQUET, D. : Londres et les Ouvriers de Londres. Thèse pour le Doctorat ès Lettres. — Paris, A. Colin, 1913.
RAMBAUD, J. : Cours d'Économie Politique. — Paris, Société du Recueil Sirey. 1910 - 1911. 2 vols.
— Histoire des Doctrines Économiques. 3ᵉ édition. — Paris, L. Larose; Lyon, P. Phily, 1909.

RAMOS, G. : Memoria de Valoraciones, para el año 1909. — Madrid, Tip. Marzo, 1914.
SCELLE, G. : La traite negrière aux Indes de Castille. — Paris, Larose & Tenin, 1906. 2 vols.
STAMP, S. C. : British Incomes and Property... — London, P. S. King Son, 1916.
TIKNER, F. W. : A social and industrial History of England — London, Arnold, 1915.
VOLTA, Ricardo dalla : Questioni economiche di ieri e di domani. — Milano, Società Editrice Libraria, 1915. [Studi Economico-Sociali Contemporanei. 9.]

FOLK-LORE

ALCOVER, Antoni M. : Contarelles d'En Jordi des Recó (Mn. Antoni M.ª Alcover). Segona edició. — Ciutat de Mallorca, Amengual i Muntaner, 1915.
BRAGA, T. : Contos tradicionaes do Povo portuguez. Contos de fadas. — Lisboa, Rodriguez, 1914 - 1915. 2 vols.
GOMME, G. L. : Folklore as an historical science. — London, Methuen, 1908.
JORET, C. : Les Plantes dans l'Antiquité et au Moyen Age : Histoire, Usages et Symbolisme. — Paris, Bouillon, 7. I, II. 1897, 1905.
SUMNER, W. G. : Folkways. A study of the sociological importance of usages, manners, customs mores and morals. — Boston, Ginn & Cº, 1913.

PEDAGOGÍA

BIERVLIET, J. J. van : Premiers éléments de Pédagogie Expérimentale. Les Bases. — Paris, Alcan, 1911.
— Premiers éléments de Pédagogie Expérimentale (à l'usage des Ecoles normales). Les Applications. — Paris, Alcan, 1912.
BINET, A. & SIMON, Th. : Les enfants anormaux. — Paris, A. Colin, 1907.
BUISSON, F. : Nouveau Dictionnaire de Pédagogie et d'Instruction Primaire. — Paris, Hachette et Cº, 1911.
CHAMBONAUD, L. : L'Éducation industrielle et commerciale en Angleterre et en Ecosse. — Paris, Dunod & Pinat, 1913.
Chartularium Universitatis Parisiensis, ... illustravit Henricus Denifle... — Parisiis, Delalain, 1897-1899, 4 vols.
DEMOLINS, E. : L'Education nouvelle. L'École des Roches. — Paris, Firmin-Didot et Cº.
DUGAS, L. : Le problème de l'Education. 2e édition. — Paris, F. Alcan, 1911.
DUMESNIL, G. : Pour la Pédagogie. — Paris, A. Colin, 1902.
DUPANLOUP, M. : De l'éducation... 9e édition. — Paris, Charles Douniol, 1872. 3 vols.
ESTOURNELLES DE CONSTANT, J. d' : Lois et Règlements sur l'Enseignement Primaire... Paris, Imp. Nationale, 1890.
GAUCHER, C. et MORTIER, R. : Livret de l'Enseignement Technique. — Paris, Dunod et Pinat, 1913.
GRAVES, Frank Pierpont : A student's History of Education. — New York, Macmillan, 1915.
GRÉARD, Oct. : Éducation et Instruction. Enseignement Primaire. 5e édition. — Paris, Hachette et Cº. 1910.
— Education et Instruction. Enseignement Secondaire. — Paris, Hachette et Cº. 1889, 1912 — Vol. I : 2.e édition. Vol. II, 3e édition.
— Education et Instruction. Enseignement Supérieur. — Paris, Hachette et Cº, 1889.
KLEIN, F. : Mon filleul au «Jardin d'Enfants.» Comment il s'instruit. — Paris, Colin, 1915.
LAVISSE, E. : A propos de nos écoles. — Paris, Colin et Cº, 1895.
LE BON, G. : Psychologie de l'Éducation. Nouvelle édition. — Paris, Flammarion, 1914.
LIARD, L. : L'Enseignement Supérieur en France. — Paris, Colin, 1888-1894. 2 vols.
MAINTENON, Mme. de : Extraits de ses lettres, avis, entretiens, conversations et proverbes sur l'Education. Précédés d'une introduction par Oct. Gréard. 7e édition. — Paris, Hachette, 1912.
MARION, H. : L'Éducation des Jeunes Filles. 2e édition. — Paris, Colin, 1910.
MARTIG, E. : Psicología intuitiva aplicada a la educación. — Madrid, Hernando, 1914.
MENDOUSSE, P. : Du dressage à l'éducation. — Paris, F. Alcan, 1910.
MICHELET, J. : Nos Fils. Étude par Octave Gréard. Paris, Calmann Levy.
MONTESSORI, M. : Manual práctico del Método Montessori. — Barcelona, Araluce.
PÉCAUT, F. : L'Education Publique et la Vie Nationale. 4e édition. — Paris, Hachette et Cº, 1911.
— Quinze ans d'Éducation. — Paris, Ch. Delagrave.
PEREZ, B. : L'Éducation Morale dès le berceau. 4e édition. — Paris, F. Alcan, 1901.
REYNIER, G. : La vie universitaire dans l'ancienne Espagne. — Paris, Picard, 1902.
RIBEIRO, José Silvestre : Historia dos estabelecimientos scientificos, litterarios e artisticos de Portugal, nos successivos reinados da monarchia. — Lisboa, Tip. Academia das Sciencias, 1871-1893. Vols. I-XVIII.
ROLLIN, Ch. : Traité des Études, par... Nouvelle édition. — Paris, Didot, 1883-1884. 3 vols.
RONJAT, J. : Le développement du langage observé chez un enfant bilingue. — Paris, Champion, 1913.
SAUSSURE, N. de : Éducation progressive ou étude du cours de la vie, précédée d'une notice sur la vie et les écrits de l'auteur. 9e édition. — Paris, Garnier frères. 2 vols.
SIMON, J. : L'Ecole. Paris, Lacroix, Verboeckhoven, 1865.
THAMIN, R. : Éducation et Positivisme. 3e édition. — Paris, Alcan, 1910.
VESSIOT, A. : De l'Education à l'École. 17e édition. — Paris, Bibliothèque de l'Education.

Biblioteca de Catalunya

PALEOGRAFÍA, EPIGRAFÍA

AMIAUD, A. & MECHINEAU, L. : Tableau comparé des Ecritures Babylonienne et Assyrienne archaïques et modernes avec classement des signes d'après leur forme archaïque. — Paris, E. Leroux, 1887.

CHABOT, J. B. : Répertoire d'Épigraphie semitique. — Paris, Klincksieck, 1900-1905, 1907-1914. 2 vols.

CLEMENTE, F. : Inscripciones romanas de Cádiz. Reunidas é ilustradas por D. F. de Clemente. — Cádiz, Bosch, 1846.

HÜBNER, A. : Monumenta linguae ibericae. — Berolini, G. Reineri, 1893.

JOUGUET, P. : Papyrus grecs. — Paris, E. Leroux, 1907-1912. 2 vols. i un Atles.

LINDSAY, W. M. : Notae latinae. An account of abreviation in Latin Mss. of the early miniscule period (c. 700-850). — Cambridge, At the University Press, 1915.

MABILLON, J. : De re diplomatica libri 6. — Neapoli, Ex typ. Ursini, 1789. 2 vols.

STEFFENS, F. : Paléographie latine, 125 fac-similes en phototypie accompagnés de transcriptions et d'explications avec un exposé systématique de l'histoire de l'écriture latine. — Paris, H. Champion, 1910.

FILOLOGÍA

ALCOVER, Ant. M.ª : Pertret per una Bibliografía filològica de la Llengua Catalana, del temps més antic fins a 31/XII/1914. — Ciutat de Mallorca, 1915.

ARBOIS DE JUBAINVILLE, H. d' : Éléments de la Grammaire celtique. Déclinaison, Conjugaison. — Paris, Fontemoing, 1903.

AUDOUIN, E. : De la Déclinaision dans les langues indo-européénnes, et particulièrement en Sanscrit, Grec, Latin et Vieux slave. — Paris, Klincksieck, 1898.

BARBELENET, D. : De l'aspect verbal en latin-ancien et particulièrement dans Terence. — Paris, H. Champion, 1913.

BASSET, R. : Manuel de Langue Kabyle... — Paris, Maisonneuve & Ch. Leclerc, 1887.

BECHTEL, F. : Ueber die Bezeichnungen der sinnlichen Wahrnehmungen in den indogermanischen Sprachen. — Weimar, Böhlau, 1879.

BONET, Jean : Dictionnaire Annamite-Français. — Paris, Impr. Nationale. T. I-II, 1899-1900. [Ecole des Langues Orientales.]

BOPP, F. : Grammaire comparée des langues indo-européennes. — Paris, Impr. Impériale. T. I-V. 1866-1874.

BOURCIEZ, E. : Eléments de linguistique romane. — Paris, Klincksieck, 1910. [Nouvelle Collection à l'Usage des Classes. 2e Série. VI.]

BOYER, P. & SPÉRANSKI, W. : Manuel pour l'étude de la langue russe. — Paris, Colin, 1905.

BRÉAL, M. : Essai de Sémantique (Science des significations). — Paris, Hachette et Ce, 1913. 6e édition.

BRUN, J. : Dictionarium Syriaco-Latinum. — Beyrut, Typ. PP. Soc. Jesu, 1911.

CARTAULT, A. : La flexion dans Lucrèce. — Paris, F. Alcan, 1898. [Biblioth. de la Fac. des Lettres, V.]

CLARK, A. C. : The Cursus in Mediaeval and Vulgar Latin. — Oxford, Clarendon Press, 1910.

CLÉDAT, L. : Dictionnaire Etymo logique de la langue française. — Paris, Hachette & C.e, 1914.

COURANT, M. : Grammaire de la Langue Japonaise parlée. — Paris, E. Leroux, 1899.

CUNY, A. : Le Nombre duel en Grec. — Paris, Klincksieck, 1906.

CUYÁS, A. : Appleton's New Spanish-English and English-Spanish Dictionary, 1915.

DARMESTETER, A. : La vie des mots étudiée dans leurs significations. — Paris, Ch. Delagrave.

DELAFFOSSE, M. : Vocabulaires comparatifs de plus de 60 langues ou dialectes parlés a la Côte d'Ivoire... — Paris, E. Leroux, 1904.

DITTRICH, O. : Grundzüge der Sprachpsychologie. — Halle, Niemeyer, 1903-1904.

DOTTIN, G. : Manuel d'Irlandais Moyen. — Paris, Champion, 1913. 2 vols. [La Bretagne et les Pays Celtiques.]

DUVAL, Rubens : Traité de Grammaire Syriaque. —Paris, F. Vieweg, 1881.

ERNOUT, A. : Les éléments dialectaux du vocabulaire Latin. — Paris, H. Champion, 1909. [Collection Linguistique, publiée par la Société Linguistique de Paris.]

Estudis Romànics (Llengua Literatura.) — Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1916. — Biblioteca Filològica de l'Institut de la Llengua Catalana, VI.

FERRAND, G. : Essai de Phonétique comparée du Malais et des Dialectes Malgaches. — Paris, Geuthner, 1909.

FORTEZA CORTÉS, T. : Gramàtica de la llengua catalana. Pròleg de Antoni M.ª Alcover. — Palma, Escuela Tip. Prov. 1915.

FREYTAG, G. W. : Georgii Wilhelmi Freytagii Lexicon Arabico-Latinum. T. I-IV. — Hallis Saxonum, 1830-1837.

FROGER, F. : Étude sur la Langue des Mossi (Bouche du Niger), suivie d'un vocabulaire & de textes. — Paris, Leroux, 1910.

GAUDEFROY - DEMOMBYNES & MERCIER, L. : Manuel d'arabe marocain, avec introduction historique et géographique. — Paris, E. Guilmoto. [Bibliothèque de l'Ecole Supérieure d'Études Arabes et Berebères de Rabat.]

GAUTHIOT, R. : La fin de mot en Indo-Européen. — Paris, Geuthner, 1913.

GOHIN, F. : Les transformations de la langue française pendant la 2e moitié du XVIIIe siècle (1740-1789). — Paris, Belin frères.

GOURMONT, R. de : Esthétique de la langue française. La déformation — La métaphore — Le cliché. — Le vers libre. — Le vers populaire. — Paris, Mercure de France, 1913.

HALEVY, J. : Precis d'Allographie Assyro-Babylonienne. — Paris, Leroux, 1912.
HENRY, V. : Précis de grammaire comparée de l'Anglais et de l'Allemand rapportés a leur commune origine et rapprochés des langues classiques. — Paris, Hachette et Ce, 1906. —Précis de Grammaire comparée du Grec et du Latin 6e édition. — Paris, Hachette & Ce, 1908.
HUART, A. : Grammaire élémentaire de la langue persane... — Paris, Leroux, 1899.
HUIDOBRO, E. : Palabras, giros y bellezas del lenguaje popular de la montaña, elevado por Pereda a la dignidad del lenguaje clásico español. — Santander, Imp. La Propaganda Católica, 1907.
JANTZEN, H. : Gotische Sprachdenkmäler mit Grammatik, Übersetzung und Erläuterungen. — Leipzig, Göschen 1909. [Sammlung Göschen n. 79.]
LACVIVIER, R. de : Les Règles Orthographiques de la Langue Catalane. — Perpignan, Comet, 1913. [Société d'Etudes Catalanes.]
LAMANO BENCITE, J. : El dialecto vulgar salmantino. — Salamanca, El Salmantino, 1915.
LEOTTI, A. : L'Albanese parlato. — Milano, U. Hoepli, 1916.
LITTRÉ, E. : Dictionnaire de la Langue Française. — Paris, Hachette & Ce. 1889.
LOTH, J. : Vocabulaire Vieux-Breton avec commentaire. Précédé d'une introduction sur la Phonétique du ... et sur l'âge et la provenance des gloses. — Paris, Vieweg, 1884.
LÖW, Immanuel : Aramaeische Pflanzennamen. — Leipzig, W. Engelmann, 1881.
LUNET DE LAJONQUIÈRE, E. : Dictionnaire Français-Siamois précédé de quelques notes sur la Langue et la Grammaire Siamoises. — Paris, Imp. Nationale, 1904.
MAGNIEN, V. : Le Futur Grec. —Paris, Champion, 1912. 2 vols.
MEILLET, A. : Aperçu d'une Histoire de la Langue Grecque. — Paris, Hachette et Ce, 1913.
— Grammaire du vieux perse. — Paris, E. Gilmoto, 1915.
— Introduction à l'étude comparative des langues Indo-Européennes. Quatrième édition. — Paris, Hachette, 1915.
NOEL-ARMFIELD. G. : General Phonetics. For Missionaries and Students of Languages. — Cambridge, W. Heffer & Sons, 1915.
NYROP, K. : Das Leben der Wörter. Autorisierte Übersetzung aus dem Dänischen von Robert Vogt. — Leipzig, Avenarius, 1909.
— Philologie française publiée et annotée par... —Copenhague, Gyldendalske Boghandel, 1915.
PASSY, P. : Etude sur les changements phonétiques et leurs caractères généraux. — Paris, Firmin-Didot, 1890.
PEZZI, D. : Grammatica storico - comparativa della Lingua Latina giusta i risultati degli studi più recenti, brevemente esposta agl'Italiani e specialmente ai professori di lingue classiche. — Roma, Torino, Firenze, Loescher, 1872.
Philologie et Linguistique. Mélanges offerts à Louis Havet par ses anciens élèves et ses amis. — Paris, Hachette et Ce, 1909.
PIQUET, F. : Précis de Phonétique historique de l'Allemand, accompagné de notions de Phonétique descriptive. — Paris, 1907. [Nouvelle collection à l'usage des classes. 2e série, V.]
QUICHERAT, L. : Addenda Lexicis latinis. Investigavit, collegit, digessit L. Quicherat. — Paris, Hachette & Ce, 1862.
— Thesaurus Poeticus Linguae Latinae ou Dictionnaire prosodique et poétique de la langue latine... 30e édition. — Paris, Hachette, 1915.
— Traité de versification latine à l'usage des classes supérieures des Lettres. Quatrième édition. — Paris, Hachette et Ce, 1908.
RIEMANN, Othon & GOELZER, H. : Grammaire comparée du Grec et du Latin. Syntaxe. — Paris, A. Colin & Ce, 1897.
RITTWAGEN, G. : De Filología Hispano-Arábiga. Ensayo crítico. — Madrid, F. Fe, 1909.
ROSSET, T. : Les origines de la prononciation moderne étudiées au XVIIe siècle... — Paris, A. Colin, 1911.
ROVIRA I VIRGILI, V. A. : Gramàtica elemental de la llengua catalana. — Barcelona, López, 1916.
SARAN, F. : Der Rhytmus des französichen Verses. — Halle, M. Niemeyer, 1904.
SAYCE, A. H. : Introduction to the science of language. Fourth edition. — London, Kegan Paul, Trench, Trübner, 1900. 2 vols.
SIEVERS, E. : Grundzüge der Lautphysiologie. — Leipzig, Breitkopf & Härtel, 1876. [Bibliothek Indogermanischer Grammatiken, I.]
SUNDBY, T. & BARUEL, E. : Dictionnaire Dano-Norvégien-Français. Dansk-Norsk-Frank Haand-Ordbog. — Kjobenhavn, Libr. Gyldenhal, 1883-1884. 2 vols.
TERRACHER, A. L. : Les aires morphologiques dans les parlers populaires du Nord-Ouest de l'Angoumois (1800-1900). — Paris, Champion, 1914.
The Classical Review. Edited by W. H. d. Rouse. — London, T. I-XXIII, 1887-1910.
THUROT, C. : De la Prononciation Française depuis le commencement du XVIe siècle d'après les témoignages des grammairiens. — Paris, Imp. Nationale, 1881-1883.
VAN EIS, W. J. : Outlines of Basque Grammar. — London, Trübner & Ce, 1883.
WIEGER, L. : Parler et style chinois. Rudiments. 2è. ed. — Imprimerie de la Mission Catholique, 1899. 2 vols.
WRIGHT, Joseph : The English dialect dictionary. — London, H. Frowde, 1898-1905. T. I-VI.
ZEUSS, J. C. : Grammatica Celtica, e monumentis vetustis tam Hibernicae linguae quam Britannicarum dialectorum Cambricae Aremoricae, comparatis Gallicae Priscae reliquis. Construxit... Editio altera curavit H. Ebel. — Berolini, Weidmann, 1871.

MATEMÀTIQUES, ASTRONOMÍA

ANDOYER, H. : Nouvelles Tables trigonométriques fondamentales. — Paris, A. Hermann & fils, 1911.

APPELL, P. : Éléments d'analyse mathématique, à l'usage des candidats au certificat de mathématiques générales, des ingénieurs et des physiciens. Cours professé à l'Ecole Centrale des Arts et Manufactures. Troisième édition, entièrement refondue. — Paris, Gauthier-Villars, 1913.

ARCHIBALD, R. C. : Euclid's book on Divisions of figures : Cambridge, University Press, 1915.

BIGELOW, F. H. : A meteorological treatise on the Circulation and Radiation in the atmospheres of the earth and of the sun. — New-York, Wiley & Sons, 1915.

BOUGUER, P. : La Figure de la Terre... — Paris, Ch.-A. Jombert, 1749.

BRAHY, Ed. : Exercices méthodiques de Calcul Différentiel. Nouvelle édition entièrement revue. — Paris, 1905.

— Exercices méthodiques de Calcul intégral. Paris, Gauthier, Villars & fils, 1903.

BREITHOF, N. & F. : Traité de Géométrie Descriptive. — Louvain, Tip. Trois Rois, 1901.

BROMWICH, T. J. : An Introduction to the Theory of Infinite Series. — London, 1908.

CARNOY, Josep : Cours de Géométrie analytique. Géometrie plane. — Louvain & Paris, 1912.

CAUCHY, A. : Œuvres complètes d'... Paris, Gauthier-Villars, 1e Série, T. I-XII, 1882-1900. 2e série, T. I, III-XI, 1905-1913.

CHARBONNIER, P. : Traité de Balistique extérieure. — Paris, Béranger, 1904.

COHEN, L. : Formulae and tables for the Calculation of alternating current problems. — New-York, Mc Graw-Hill Book Co. 1913.

DARBOUX, G. : Leçons sur la Théorie générale des Surfaces et les applications géométriques du Calcul infinitessimal. — Paris, Gauthier-Villars, 1896-1914.

DOMÉNECH ESTAPÁ, José : Tratado de Geometría descriptiva. — Barcelona, Tip. Casa de Caritat, 1898.

FISHER, S. : A brief introduction to the Infinitesimal Calculus. Designed especially to aid in reading mathematical economics and statistics. — New-York, The Macmillan Co, 1909.

HARDY, G. H. : A course of Pure Mathematics. — Cambridge, University Press, 1914.

HOBSON, E. W. : A treatise on Plane Trigonometry. — Cambridge, University Press, 1911.

LAPLACE, P. S. : Œuvres complètes de... — Paris, Gauthier-Villars, 1878-1912. 14 vols.

PICARD, E. : Traité d'Analyse. — Paris, Gauthier-Villars, 1901-1908. 3 vols.

POINCARÉ, H. : Les méthodes nouvelles de la Mécanique céleste. — Paris, Gauthier-Villars, 1892-1899. 3 vols.

— Leçons de Mécanique céleste... — Paris, Gauthier-Villars, 1905-1910. 3 vols.

REY PASTOR, J. : Resumen de las lecciones de análisis matemático (2.º curso). — Madrid, Curso de 1915-16.

RIGGS, N. C. : Analytic Geometry. — New York, The Macmillan Company, 1914.

ROUBAUDE, C. : Cours de Géométrie descriptive pour l'Enseignement secondaire. — Paris, Masson & Ce. Fasc. I, 1905.

VOLTERRA, V. : The Theory of permutable Functions. — Princeton, 1915. [Vanuxem Lectures.]

WATSON, J. C. : Theoretical Astronomy...—Philadelphia, Lippincott.

WITTAKER, E. & WATSON, G. : A Course of modern Analysis. An introduction to the general Theory of Infinite Processes and of analytic Functions. — Cambridge, University Press, 1915.

TOPOGRAFÍA, GEODESIA

BERTHAUT, G. : Topologie : Étude du Terrain. — Paris, Service Géographique de l'Armée. 1909-1910. 2 vols.

DEL FABRO, Giuseppe : Manuale di Topografia, per pratica e per studio. — Milano, Hoepli, 1908.

MAS ZALDÚA, A. : Aplicaciones topográficas de la Fotografía. Estereofotogrametría. — Madrid, García, 1912.

PELLETAN, A. : Traité de Topographie. — Paris, Ch. Beranger, 1911. 2e édition.

SUÁREZ INCLÁN, J. : Tratado de Topografía. — Madrid, Tip. Depósito de Guerra, 1902. Texto y Láminas.

— Tratado de Topografía. — Madrid, Depósito de la Guerra, 1908. 4.ª edición. Texto. Atlas.

TISSOT, A. : Mémoires sur la Répresentation des Surfaces et les Projections des Cartes Géographiques. — Paris, Gauthier-Villars, 1881.

PREHISTORIA

AVEBURY, L. : Prehistoric Times. As illustrated by ancient remains and the manners and customs of modern savages. — London, Williams und Norgate, 1913.

CANDAU PIZARRO, F. : Prehistoria de la Provincia de Sevilla. — Madrid, Suárez, 1894.

CARTAILHAC, Emile : La France Préhistorique d'après les sépultures et les monuments. — Paris, F. Alcan, 1889.

EGUREN BENGOA, E. : La Prehistoria en Alava. — Bilbao, Tip. Elexpuru herms. 1914.

ESTACIO DA VEIGA, S. P. M. : Paleoethnologia : Antiguidades monumentaes do Algarve. Tempos prehistoricos. — Lisboa, Imprensa Nacional. T. I-IV, 1886-1891.

HIDLICKA, A. : The most ancient skeletal remains of man. — Washington, Government Printing Office. 1914. [Smithosian Report for 1913.]

ITURRALDE SUIT, Juan : La Prehistoria en Navarra. — Pamplona, J. García, 1911.

JOULIN, L. : Les Ages préhistoriques dans l'Europe barbare. — Paris, Leroux, 1915.
PARKYN, E. : An introduction of the Study of Prehistoric Art. — London, Longmans, Green and C°, 1915.
SCOTT ELLIOT, G. F. : Prehistoric man and his story. A sketch of the history of mankind. — London, Seeley, Service & C°, 1915.
VERWORN, M. : Die Anfänge der Kunst. Ein Vortrag. — Jena, Fisher, 1909.

FÍSICA I QUÍMICA

BERTHELOT, M. : Chimie Organique fondée sur la Synthèse. — Paris, Mallet-Bachelier, 1860. 2 vols.
— La Synthèse Chimique. 2e édition. — Paris, F. Alcan, 1910. [Bibliothèque Scientifique Internationale.]
— Leçons sur les méthodes générales de Synthèse en Chimie Organique... — Paris, Gauthier-Villars, 1864.
BERTHELOT, M. & IUNGFLEISCH, E. : Traité élémentaire de Chimie organique. — Paris, Dunod et Pinat, 1904-1908. 2 vols.
FRIEDEL, G. : Leçons de Cristallographie. — Paris, A. Hermann & fils, 1911.
FRIEND, J. NEWTON : The Theory of Valency. — London, Longmans Green & C°, 1915.
GAUTIER, A. & DÉLÉPINE, M. : Cours de Chimie Organique. 3e édition. — Paris, Masson et Ce, 1906.
GRIALOU, J. : Cours d'Hydraulique. — Paris, Gauthier-Villars & Ce., 1916.
HAÜY, A. : Traité de Cristallographie,.. — Paris, Bachelier et Huzard, 1822. 2 vols.
JEANS, J. H. : The dinamical theory of gases. — Cambridge, University Press, 1916. 2e édition.
JOHNSON, C. M. : Rapid methods for the Chemical Analysis of special steels, steel-making alloys and graphite. — New York, Wiley & Sons. 1914.
LE CHATELIER, Henry : Leçons sur le Carbone, la Combustion, les Lois Chimiques. — Paris, Dunod & Pinat, A. Hermann, 1908.
— Molécules, Atomes et Notations chimiques. Mémoires de Gay-Lussac, Avogadro, Ampère, Dumas, Gaudin et Gerhardt. — Paris, Colin, 1913.
MALLARD, E. : Traité de Cristallographie Géométrique et Physique. — Paris, Dunod, 1879-1884. 2 vols.
MAÑAS BONVÍ, J. & RIBAS PARÉS, A. F. : Experimentos y prácticas de Química. Guia para el Laboratorio del que empieza a estudiar Química. — Barcelona, Henrich & C.ª, 1913.
MOLINARI, H. : Química general y aplicada a la Industria. —Barcelona, Gili. T. I-II, 1914-1915.
MOUREU, Ch. : Notions fondamentales de Chimie organique. — Paris, Gauthier-Villars, 1913.
PARSONS, J. H. : An Introduction to the study of Colour Vision. — Cambridge, University Press, 1915.
PAYEN, A. : Précis de Chimie industrielle. — Paris, Hachette & Ce, 1877-1878. 2 vols. et planches.
PERRIN, Jean : Les Atomes. — Paris, F. Alcan, 1914.
— Traité de Chimie Physique. Les Principes. — Paris, Gauthier-Villars, 1903.
SCHUSTER & LEES : Exercises in practical Physics. — Cambridge, At the University Pres, 1915.
STEINMETZ, C. P. : Radiation, Light and Illumination. — New-York, Mc Graw-Hill Book C.°, 1910.
URBAIN, G. : Introduction à l'étude de la Spectrochimie. — Paris, A. Hermann & fils, 1911. —
VITORIA, E. : Catálisis química. Sus teorías y aplicaciones en el Laboratorio y en la Industria. — Barcelona, Tip. Católica, 1912. [Conferencias de Química Moderna. Química general. Vol. II.]
WALLERANT, F. : Cristallographie. — Paris, Ch. Beranger, 1909.
WURTZ, Ad. : Dictionnaire de Chimie pure et appliquée. — Paris, Hachette & Ce. 1888-1908. 14 vols.

CIENCIES NATURALS

BAILLON, H. : Histoire des Plantes. — Paris, Hachette & Ce, 1867-1882. T. I-VIII.
BERGHAUS, H. : Berghaus Physikalischer Atlas. — Gotha, Perthes, 1892.
CLOIZEAUX, A. des : Manuel de Minéralogie. — Paris, Dunod, T. I., 1874-1893, T. II, 1862.
COQUAND, H. : Monographie de l'Étage Aptien de l'Espagne. — Marseille, 1866.
COSSMANN & PESSARO : Faune éocénique du Contentin (Mollusques). — Le Havre, Typ. Randolet.
Études des gîtes minéraux de la France... — Paris, Imp. Nationale.
FABRE, J. H. : La vie des Insectes. — Paris, Delagrave.
— Les Merveilles de l'Instinct chez les Insectes. — Paris, Ch. Delagrave, 1913.
— Mœurs des Insectes. — Paris, Ch. Delagrave.
FRITEL, P. : Fossiles caractéristiques des terrains sédimentaires. Dessinés sous la direction de A. de Lapparent, d'après la collection de l'Institut Catholique de Paris. — Paris, Savy, 1886.
GENTIL, Louis : Le Maroc physique. — Paris, F. Alcan, 1912.
LAPPARENT, A. de : Cours de Minéralogie. — Paris, Masson & Ce, 1908.
LESSON, R.-P. : Articles d'Ornithologie. — Paris, Edition de la Rev. Franç. d'Ornithologie, 1913.
LOCARD, A. : Les Coquilles terrestres de France. Description des familles, genres et espèces. — Paris, Baillière & Fils. 1894.
LORIOL & GILLIÉRON : Monographie paléontologique et stratigraphique de l'étage urgonien

inférieur de Landeron. — Bâle & Genève: Georg. libraire, 1869.

MAYER, Karl : Systematisches Verzeichniss der fossilen. — Zürich, 1864.

NEGRE, G. : Risultati razoniali obtenuti da un studio di investigazione sismica. — San Juan, Tip. Cárcel pública, 1914.

RATZEL, F. : Völkerkunde. — Leipzig, Bibliographisches Institut, 1887-1890. 3 vols.

RECLUS, E. : La Terre. — Paris, Hachette & C.e. T. I, 1883, 5e édition. T. II, 1881, 4e édition.

STEFANI, Charles : Les terrains tertiaires supérieurs du Bassin de la Méditerranée. — Liège, H. Vaillant Carmaux, 1891.

SUESS, E. : La Face de la Terre. — Paris, Colin & Ce, 1897, 1900, 1902, 1911, 1913. 5 vols.

SUPINO, Felice : I Pesci d'acqua dolce d'Italia. — Milano, U. Hoepli, 1916.

WEIMKAUFF, H. C. : Die Conchylien des Mittelmeeres. — Carrel, Fisher, 1867-1868. 2 vols.

MEDICINA

BAR, P., BRINDEAU, A. & CHAMBRELENT, J. : La Pratique de l'Art des Accouchements. — Paris, Asselin & Houzeau, 1914. Vols. I-II.

BESNIER, E., BROCQ, L. & JACQUET, L. : La Pratique dermatologique. Traité de Dermatologie appliquée. — Paris, Masson & Ce. 1900-1904. 4 vols.

BOUCHARD, Ch. & ROGER, G. H. : Nouveau traité de Pathologie générale. — Paris, Masson & Ce. T. I-II, 1912-1914.

CHARCOT, BOUCHARD & BRISSAUD : Traité de Médecine. — Paris, Masson & Ce. T. I-X, 1899-1905.

CORNIL, V. & RANVIER, L. : Manuel d'Histologie pathologique.—Paris, Alcan, 1901-1912. T. I-IV.

DÉJÉRINE, J. : Sémiologie des affections du système nerveux. — Paris, Masson & Ce, 1914.

DUPLAY, S. & RECLUS, P. : Traité de Chirurgie. — Paris, Masson & Ce, 1897-1899. 8 vols.

Encyclopaedia medica. Second edition. Under the general editorship of J. W. Ballantyne. — Edinburgh & London, Green & Son. 2 vols., 1915.

GILBERT, A. & WEIMBERG, M. : Traité du Sang. — Paris, J. B. Baillière & Fils. T. I, 1913.

GILBERT BALLET : Traité de Pathologie mentale. — Paris, O. Doin, 1903.

HUTINEL, V. : Les Maladies des Enfants. — Paris, Asselin & Houzeau, 1909. T. I-V.

KELSCH, A. : Traité des maladies épidémiques. Etiologie et Pathogénie des maladies infectieuses. — Paris, Doin. T. I-III, 1894-1906.

LAVERAN, A. : Traité du Paludisme. — Paris, Masson & Ce, 1907.

LEGAHN, A. : Química biológica. — Barcelona. Colección Estudio, 1915.

LEJARS, F. : Traité de Chirurgie d'urgence. — Paris, Masson & Ce, 1913, 7e édition.

LÉPINE, R. : Le Diabète sucré. — Paris, Alcan, 1909.

MACÉ, E. : Atlas de Microbiologie. — Paris, B. Baillière & Fils, 1915.

— Traité pratique de Bactériologie. — Paris, B. Baillière & fils, 1912 — 1913. 2 vols.

POUCHET, G. : Précis de Pharmacologie et de Matière médicale. — Paris, O. Doin, 1907.

POZZI, S. : Traité de Gynécologie clinique et opératoire. — Paris, Masson & Ce, 1905 — 1907. 2 vols.

ROGER, G. H. : Les maladies infectieuses. — Paris, Masson & Ce, 1902.

RUATA, Guido Q. : Trattato di Igiene per gli Ingegneri. — Milano, U. Hoepli, 1916. Vol. I.

TROUSSEAU, A. : Clinique médicale de l'Hôtel-Dieu, de Paris. 11e éd. Présentation-préface par A. Gilbert. — Paris, B. Baillière & fils, 1913. 3 vols.

TECNOLOGÍA

AMBERT, A. : Guide du Tourneur. — Paris & Liège, Béranger, 1913.

ARMAGNAT, H. : Instruments et méthodes de Mesures électriques industrielles. — Paris, Gauthiers-Villars, 1902.

ASHE, S. & KEILEY, J. D. : Electric railways. Theoretically and practically treated. — New-York, Van Nostrand Co., 1905—1907. 2 vols.

AUERBACHER, L. J. : Electrical Contracting. — New-York, 1910.

AUSTIN, E. : Single-Phase electric railway. — London, Constable & Co, 1915.

BARBEROT, E. : Traité pratique de Charpente. — Paris, Ch. Béranger, 1911.

— Traité pratique de Serrurerie. Constructions en fer. Serrurerie d'Art. — Paris. Béranger, 1908.

BAUMGARTNER, F. & GRAF, L. : Manuel du Constructeur de Moulins et du Meunier. — Paris, Béranger, 1903-1905. 3 vols.

BEAN, Perey & SCARISBRICK, F. : The Chemistry and Practice of Sizing. — Manchester, Kurkham & Pratt, 1911. 8e édition.

BENOIST, Ch. : L'Organisation du Travail. — Paris. 1905-1914. 2 vols.

BOISON, J. : Industrie du Meuble. Principes de construction, éléments généraux. A l'usage des élèves des écoles professionelles et des cours complémentaires, des apprentis et des ouvriers. — Paris, Dunod & Pinat, 1911.

BOTTONE, S. R. : Magnetos for automobilists : how made and how used. — London, Crosby, Lockwood & Son, 1911.

BUCK, A. M. : The electric railway. — New-York, Mc Graw-Hill Book Co, 1915.

CHATELEY, H. : The problem of Flight. — London, Ch. Griffin & Co, 1910.

CHATELIER, H. L. & BOUDOUARD, O. : Mesure des températures élevées. — Paris. Gauthier-Villars, 1900.

CROSS, C. F. & BEVAN, E. J. : A Text-book of Papermaking. — London, Spon, 1916.

DALBY, W. E. Steam power. — London, E. Arnold, 1915.

DEGEN, L. : Les Constructions en briques. — Barcelona, Fabre, 1e et 2e partie, 1876.

DUBBEL, H. : High-Power Gas Engines by H. Dubbel. Translated from the German, and edited and expanded so as to include British Engines and British Practice by F. Weinreb. — London, Constable & Cº, 1914.

ELBOURNE, E. T. : Factory Administration and Accounts, A book of reference, with tables and specimen forms for managers, engineers and accountants. — London, Longmans, Green & Cº, 1914.

EWING, J. A. : Magnetic Induction in iron and other metals. — London, The Electrician.

FOWLE, F. F. : Standard Handbook for Electrical Engineers. — New-York, Mc Graw-Hill Book Cº, 1915.

GOLDINGHAM, A. H. : The design and construction of Oil Engines... With an Appendix on Marine Oil Engines. Fourth Edition. — New York, London, Spon & Chamberlain, 1914.

GRAY, A. Electrical machine Design. The design and specification of direct and alternating current machinery. — New-York. Mc Graw-Hill Book Cº, 1913.

— Principles and practice of Electrical Engineering. — New-York, Mc Graw-Hill Book Cº, 1914.

Handbook of Electrical method. Compiled from the Electrical World. — New-York, Mc Graw Hill Book Cº, 1913.

HISCOX, G. D. : Modern Steam Engineering, in theory and practice. — London, Crosby Lockwood & Son, 1913.

HOERNES, H. : A compendium of Aviation and Aerostation Balloons, Dirigibles and Flying-machines. — London, Griffin, & Cº, 1911.

HOMANS, J. E. : ABC of the Telephone. A practical and useful treatise for Students and Workers. — New-York Audel & Cº. 2d edition.

HOPKINS, W. : The Thelephone. Outlines of the development of transmitlers and receivers.— New-York, Longmans, Green & Cº, 1898.

HUMBERT, G. : Traité complet des Chemins de fer. — Paris & Liège, Béranger, 1908. 3 vols.

KINGSBURY, J. E. : The Telephone and telephon Exchange. — London, Longmans, Green & Cº, 1915.

LANCHESTER, F. W. : Aircraft in Warfare. The dawn of the fourth arm. — London, Constable and 1916.

LEFÈVRE, Léon : La Céramique du Bâtiment. Briques, tuiles, tuyaux, terres cuites émaillées carreaux ordinaires et incrustés, mosaïques en grès, faïences et grès architectureaux. — Paris, La Céramique, 1897.

LELONG, A. i MAIRY, E. : Traité pratique de fonderie. Fonte, Fonte-Malléable, Acier, Cuivre et Alliages. — Paris et Liège, Béranger, 1912.

LENORMAND, Seb. : Nouveau manuel complet du Relieur en tous genres; — Paris, Encyclopédie Roret, 1914.

LUNDQUIST, R. A. : Transmission Line Construction.—New-York, Mc Graw-Hill Book Cº, 1912.

MAILLET, E. : Cours de Mécanique, professé à l'École des Ponts - et - Chaussées. — Paris, Hermann & Fils, 1916:

MARQUÉS FABRA, R. : Apuntes de Motores térmicos. — Barcelona, Susiachs, Moya & C.ª — Escuela de Ingenieros industriales de Barcelona.

MARVÁ MAYER, J. : Mecánica aplicada a las construcciones. — Madrid, Palacios, 1909. 2 vols.

MURRAY, J. E. : Manuel téorique et pratique de Télégraphie sans fil... Traduction sur la 5e édition anglaise par H. Magniez. — Paris, Dunod & Pinat, 1916.

NADAL DE MARIEZCURRENA, A. : Taquigrafía o Estenografía. — Barcelona, Ruiz, 1916.

NICHOLSON, G. : Dictionnaire pratique d'Horticulture et de Jardinage. — Paris, O. Doin, 1899. 4 vols..

OSLET, G. & JEANNIN, J. : Traité de Menuiserie. — Paris, Fanchon. T. I-III. [Cours de Construction, dirigé par G. Oslet. 5e partie.]

PEEK, F. W. : Dielectric phenomena in high voltage engineering. — New-York, Mc Graw-Hill Book Cº, 1915.

PELLERANO, Luigi : L'Autocromista e la pratica elementare della Fotografia a colori. — Milano, Ulrico Hoepli, 1914.

PERRY, J. : Mécanique appliquée. A l'usage des élèves qui peuvent travailler experimentalement et faire des exercices numériques et graphiques. — Paris, Hermann & Fils, 1913-1915. 2 vols.

PHILIP, A. J. : The Business of Bookbinding.— London, Paul & Cº, 1912.

POLLARD, J. & DUDOBOUT, A. : Architecture navale. Théorie du navire. — Paris, Gauthier-Villars et Fils. 1890 - 1894. 4 vols.

RADCLIFFE, W. H. & CUSHING, H. C. : Telephone Construction, Installation, Wiring Operation and Maintenance. — London, Crosby Lockwood & Son, 1914.

RAYMOND, E. B. : Motor troubles. The tracing of direct-current and alternating-current motor troubles, and the testing of direct-current machinery. — New-York & London, Mc Graw Hill Book Cº, 1909.

SEMENZA : Graphical determination of sags and stresses for overhead Line construction. — New-York, Mc. Graw-Hill Book Cº, 1916.

STILLE, C. : Les Cables télégraphiques et téléphoniques. — Paris, Ch. Béranger, 1914.

TAYLOR, W. T. : Transformer practice. Manufacture, assembling, connections, operation and testing. — New-York, Mc Graw-Hill Book Cº; 1913.

TONGAS, M. : Cours d'Installations télégraphiques. — Paris, Ecole spéciale des Travaux publics, 1913.

Transactions of the English Ceramic Society. — London, Hughes & Harleer. 1910-1915. X-XIV.

Trattato generale teorico-pratico dell'arte dell' Ingegnere civile, industriale ed architetto. — Milano, Vallardi. 11 vols.

VEROLE, P. : Tramvie e Ferrovie elettriche. Pro-

getti di impianti di Trazione elettrica. — Torino, Ditta Pomba, 1915.

VIERENDEEL, Arthur : La Construction architecturale en fonte, fer et acier. — Louvain, A. Uystpruyst.

WALLIS-TAYLOR, A. J. : Motor Vehicles for Business purposes. A practical handbook for those interested in the Transport of Passengers and Goods. — London, Crosby Lockwood & Son, 1905.

WÈVE, Louis : Cinématique des mécanismes. — Paris, Ch. Béranger, 1907.

WIDTSOE, J. A. : El «Dry-Farming» o Cultivo de secano. Sistema de Agricultura para países de lluvia limitada. — Madrid, Ruiz, 1914.

WILKINSON, H. D. : Submarine cable laying and repairing, and completely revised edition. — New London, The Electrician.

Wiring diagrams of electrical apparatus and installations. — New-York, Mc Graw-Hill Book Cº, 1913.

ARQUEOLOGÍA, BELLES-ARTS

ALDRIDGE, Henry R. : The case for Town Plaining. — London, National Housing and Town Plaining Council.

ARAGON, H. : Le Bilan des Fouilles de Ruscino (Castel-Roussillon). Étude Archéologique des Fouilles. — Perpignan, Cornet, 1914.

BAHR, A. W. : Old Chinese porcelain works of Art in China. — London, Cassel & Cº, 1911.

BENEZIT, E. : Dictionnaire critique et documentaire des Peintres, Sculpteurs, Dessinateurs et Graveurs de tous les temps et de tous les pays. — Paris, Roger-Chernoviz. 1911-1913.

BLONDEL, Jacques François : Réimpression de l'Architecture française. — Paris, E. Lévy. 4 vols.

BOTSFORD, G. W. & SIHLER, E. G. : Hellenic Civilization. Edited by G. W. Botsford... — New York, Columbia University Press, 1915.

CAPART, J. : Les debuts de l'Art en Egypte. — Bruxelles, Vromant & Cº, 1904.

CLAUSSE, G. : Basiliques et mosaïques chrétiennes. Italie-Sicile. Paris, 1893. 2 vols.

Collection de Clercq : Catalogue méthodique et raisonné : ... — Paris, E. Leroux 1888-1890. 2 vols.

CONDER, J. : Landscape Gardening in Japan. — Tokio, The Shuyeisha, 1912.

DAY, L. F. : Lettering in Ornament. An inquiry into the decorative use of Lettering past, present and possible. — London, Batsford, 1914.

DOTTIN, G. : Manuel pour servir à l'étude de l'Antiquité Celtique. 2e édition, rev. et aug. — Paris, Champion, 1915.

DROOP, J. R. : Archaeological excavation. — Cambridge, At the University Press, 1915.

DURAND-GREVILLE, E. : Hubert et Jean Van Eyck. — Bruxelles, van Oest & Ce, 1910.

EBERSOLT, J. : Le Grand Palais de Constantinople et le Livre des Cérémonies. — Paris Leroux, 1910.

ESSAD, D. : Constantinople : De Bysance à Stamboul. Trad. du Turc par l'Auteur. Préface de Charles Diehl. — Paris, Laurens, 1909.

EVANS, J. : The ancient Bronze Implements, Weapons, and Ornaments... — London, Longmans, Green & Cº, 1881.

— The ancient Stone Implements, Weapons and Ornaments... Second edition. — London and Bombay, Longmans, Green and Cº, 1897.

FABRE, C. : Traité encyclopédique de Photographie. — Paris, Gauthier-Villars & Fils. 1889-1906. 8 vols.

FONTANA, Jacques : Les Églises de Rome les plus illustres et vénérées et recueil de Mosaïques de la primitive epoque... — Turin, Union Typographique-Editrice, Rome-Naples. Vols. I-VI. 1e édition française.

GIBERT OLIVE, Agustí : Temples pagans de la Tarragona romana. — Tarragona, Llorens i Cabré, 1916. [Excursions Arqueològiques.]

GILLET, L. : La Peinture. XVIIe et XVIIIe siècles. — Paris, Lib. Renouard, 1913.

GNIRS, A. : Pola : Ein Führer durch die antiken Baudenkmäler und Sammlungen. — Wien, Hölder, 1915. [K. K. Oesterreischisches Archäologisches Institut.]

GOTCH, J. A. : Early Renaissance Architecture in England. A historical and descriptive account of the Tudor, Elizabethan, and Jacobean periods, 1500-1625. Second edition revised. — London, Batsford, 1914.

GRAILLOT, H. : Nicolas Bachelier, Imagier et maçon de Toulouse au XVIe siècle. — Toulouse, Privat, 1914. — [Bibliothèque Méridionale, 2e série. T. XVII.]

Guide illustré du Musée Guimet de Lyon. — Chalons-sur-Saone, Bertrand, 1913.

HANDCOCK, P. S. P. : The Archeology of the Holy Land. — London, Fisher Unwin, 1916.

HAVELL, E. B. : India Architecture. — London, J. Murray, 1913.

— The ancient and medieval Architectura of India; a study of indo-aryan civilisation.— London, J. Murray, 1915.

HEUZEY, L. : Les figures antiques de terre cuite du Musée du Louvre. — Paris, Veuve Morel & Ce, 1883.

HOLME, C. : Sketches by Samuel Prout in France, Belgium, Germany, Italy and Switzerland. Edited by C. Holme. Text by E. Halton. — London, Paris, New-York, «The Studio», 1915.

JEKYLL, G. : Colour themes for the flower garden. — London, Country Life, 1914.

KAUFFMANN, F. : Deutsche Altertumskunde. — München, C. H. Beck. 1913. Vol. I. [Handbuch des Deutschen Unterrichts an Höheren-Schulen.]

KEIL, Josef : Ephesos : Ein Führer durch die Ruinenstätte und ihre Geschichte. — Wien, A. Holder, 1915. [K. K. Oesterreischisches Archäologisches Institut.]

KING VAN RENSSELAER, J. : The Devil's picture

Books. A History of Playing-Cards. — London Fisher Unwin, 1892.
LEROUX, G. : Vases grecs et italo-grecs du Musée Archéologique de Madrid. — Bordeaux, Paris, 1912. [Bibliothèque des Universités du Midi, fasc. XVI.]
MACH, E. : A Handbook of Greek and Roman Sculpture. — Boston, University Travel, 1914.
MADRAZO, Pedro : Catálogo de los cuadros del Museo Nacional de Pintura y Escultura. — Madrid, Lacoste & C.ª, 1904.
MAGNE, L. : L'Art appliqué aux Métiers. — Paris, Laurens, 1913-1914. 4 vols.
MAS, JOSEP : Guía itinerario de la Catedral de Barcelona. — Barcelona, La Renaixensa, 1916.
MAZEROLLE, F. : Les Médailleurs français du XVe siècle au milieu du XVIIe. — Paris, Impr. Nationale, 1902. 2 vols.
MICHEL, E. : Rubens : sa vie, son œuvre et son temps. — Paris, Hachette & Ce, 1900.
MORERA, Enrique : Tratado práctico de Harmonía precedido de la escala de quintas.—Barcelona, R. Guardia, 1901.
MORGAN, J. de : Mémoires... Délégation en Perse. — Paris, Leroux. Vols. I-X. 1897-1908.
MORIN, Jean : La Verrerie en Gaule sous l'Empire Romain. — Paris, Renouard, 1913.
MÜLLENHOFF, K. : Deutsche Altertumskunde.— Berlin, Weidmannsche Buchh. 1890-1891. 5 vols.
MÜNTZ, Eugène : Histoire de l'Art pendant la Renaissance. — Paris, Hachette & Ce. Vols II-III. 1891-1895.
— Raphaël. Sa vie, son œuvre et son temps. Nouvelle édition. — Paris, Hachette et Ce, 1900.
— Leonard de Vinci. L'artiste, le penseur, le savant. — Paris, Hachette, 1899.
Pausanias's Description of Greece. Translated, with a commentary, by J. G. Frazer.-London, Macmillan & Co, 1913.
PÉREZ SEDANO, Francisco : Notas del Archivo de la Catedral de Toledo, redactadas sistemáticamente, en el siglo XVIII, por el canónigo obrero Francisco Pérez. — Madrid, 1914. [Datos documentales inéditos, para la Historia del Arte español. Centro de Estudios históricos.]
PÉREZ DE VILLA-AMIL, G. : España Artística y Monumental. — Barcelona, Ribet, Madrid, Fent. 1865. 3 vols.
PRUDENT & GUADET : Les Sales de Spectacle construites par Victor Louis, à Bordeaux, au Palais Royal et à la place Louvois. — Paris, Libr. de la Construction moderne, 1903.
REINACH, S. : Manuel de Philologie Classique d'après le Triennium Philologicum de W. Freund et les derniers travaux de l'érudition. — Paris, Hachette 1880-1911. 2 vols.
RICHARDSON, R. B. : A History of Greek Sculpture. — New-York, American Book Co.
RICHARDSON, C. J. : Old english mansions. — London, Paris & New-York. The Studio, 1915.
RICHTER, E. H. : Prints. A brief review of their technique and history. — London, Batsford, 1914.
RIDDER, A. de : Les bronzes antiques du Louvre: — Paris, Leroux. 1913-1915. 3 vols,
RIEMANN, Hugo : Dictionnaire de Musique. Deuxième édition française entièrement remaniée et augmentée par Georges Humbert. — Paris, Perrin & Ce.
ROOSES, M. : Flandre par Max Rooses. — Paris, Hachette, 1913. [Ars-Una. Species-Mille. Hist. générale de l'Art.]
SEYMOUR, T. D. : Life in the Homeric Age. New edition.—New-York, The Macmillan Company, 1914.
TRIGGS, H. J. : Formal Gardens in England and Scotland. Their planning and arrangement architectural and ornamental features. — London, Batsford, 1902.
TURNER, William : Transfer Printing on enamels porcelain and pottery. — London, Chapman & Hall, 1907.
UNTERSTEINER, A. : Storia della Musica. — Milano, Hoepli, 1916.
VIGNOLE, Jacques Barozzio : Livre nouveau, ou Règles des cinq ordres d'Architecture. — Paris, Chez Petit, 1767.
VIOLLET-LE-DUC, E. : Dictionnaire raisonné de l'Architecture française. — Paris, Librairies reunies. Vols. I-X.
WALTERS, H. B. : Catalogue of the greek and etruscan vases in the British Museum. — London, British Museum, 1893-1912. 4 vols.
WILLSHIRE, W. H. : A descriptive catalogue of Playing and other Cards in the British Museum accompanied by a consice general history of the subject and remarks an cards of divination and of a politico-historical character. — London, Order of the Trustees, 1876.
WOLFFLING, H. : L'Art classique. Initiation au génie de la Renaissance italienne. Trad. sur la 4e édition allemande et Préface par Conrad de Mandach. — Paris, Laurens, 1911.
WRINGHT, W. : The Empire of the Hittites. — London, Nisbet & Co, 1884.

LITERATURA GREGA I LLATINA

ARISTÒFANES : La Paix. Texte grec avec une introduction, des notes critiques et explicatives par P. Mazon.—Paris, Hachette & C. , 1904.
BATIFFOL, P. : La Littérature grecque. — Paris, Lecoffre, 1901.
CARTAULT, A. : Etude sur les Bucoliques de Virgile. — Paris, A. Colin & Ce, 1897.
CATUL, Valeri : Les Poésies de Catulle. Traduction en vers français par Eugène Rostand. — Paris, Hachette et Ce. 1882, Vols. I-II.
CICERÓ : Œuvres de Ciceron : De Oratore. Liber primus. — Paris, Hachette & Ce 1905.
— Ciceron, Verrines. Divinatio in Q. Caecilium et Actionis secundae. Libri IV et V, «De signis» et «De suppliciis». — Paris, Hachette & Ce, 1894.
CROISET, A. : La Poésie de Pindare et les lois du lyrisme grec. — Paris, Hachette et Ce, 1895.

Biblioteca de Catalunya

CUCHEVAL, Victor : Histoire de l'Eloquence latine depuis l'origine de Rome jusqu'à Ciceron... d'après les notes de M. Adolphe Berger. — Paris, Hachette et Cᵉ, 1892. 2 vols.

CURTIUS RUFUS, Q. : Q. Curtii Rufii Historiarum Alexandri Magni Macedonis Libri superstites. Texte latin publié... par S. Dossou. — Paris, Hachette, 1912.

DEMÓSTENES : Les harangues de Demosthène. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1912.

— Les plaidoyers politiques de Demosthène. Texte grec. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1ᵉ et 2ᵉ série, 1883, 1886.

EURÍPIDES : Les Bacchantes. Texte grec, avec commentaire critique et explicatif d'une introduction, par Georges Dalmeyda. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1908.

— Sept tragédies d'Euripide. Texte grec. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1913.

GALBIATIUS, J. : De fontibus M. Tullii Ciceronis librorum qui manserunt de Re publica et logibus Questiones. — Milano, Hoepli, 1916. [Publicazioni della R. Accademia Scientifico-Letteraria.]

GIRARD, J. : Études sur l'Éloquence attique. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1884. 2ᵉ édition.

HAIGH, A. E. : The tragic drama of the Greeks. — Oxford, Clarendon Press, 1898.

HARTMANN, J. J. : De Plutarcho scriptore et philosopho. — Lugduni-Batavorum, Brill, 1916.

Havard Studies in Classical Philology. Ed. by a Commitee of the Classical Instructor of Havard University. — Cambridge (Massachussets). Vols. I-XIII, XV-XXIII, XXV-XXVI. 1890-1902, 1904-1912, 1914-1915.

HAUVETTE, Amédée : Hérodote historien des Guerres Médiques. — Paris, Hachette et Cᵉ, 1894.

HOMER : L'Iliade d'Homère. Texte grec revu et corrigé d'après les documents authentiques de la récension d'Aristarque. — Paris, Hachette & Cᵉ, Chants I-XXIV, 1883-1884.

— L'Odyssée d'Homère. Texte grec. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1887-1888. 2 vols.

HORACI : Œuvres d'Horace. Texte latin. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1911.

LAFAYE, Georges : Les «Métamorphoses» d'Ovide et leurs modèles grecs. — Paris, F. Alcan, 1904. [Biblioth. de la Fac. des Lettres, XIX.]

LAMARRE, Clovis : Histoire de la Littérature latine au temps d'Auguste. — Paris, Jules Lamarre, 1907. 4 vols.

MONCEAUX, P. : Histoire littéraire de l'Afrique chrétienne depuis les origines jusqu'à l'invasion arabe. — Paris, E. Leroux. 1901-1912. 4 vols.

NISARD, D. : Études de mœurs et de critique sur les Poètes Latins de la décadence. 5ᵉ édition. — Paris. Hachette et C.ᵉ, 1888. 2 vols.

PATIN, M. : Études sur la Poésie Latine par M. Patin. — Paris, Hachette et Cᵉ, 1914. 2 vols.

PLESSIS, Frédéric : La Poésie Latine (de Livius Andronicus à Rutilius Numatianus). — Paris, C. Klincksieck, 1909.

ROSTAGNI, Augusto : Poeti alessandrini. — Torino, Bocca, 1916.

SABBADINI, Remigio : Storia del Ciceronianismo e di altri questioni letterarie. — Torino, E. Loescher, 1886.

SALUSTI : Œuvres de Salluste. Texte latin... avec un commentaire critique et explicatif et une introduction, par R. Lallier. — Paris, Hachette et Cᵉ, 1885.

— Œuvres de Salluste. Texte latin... Guerre de Jugurtha. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1885.

SÒFOCLES : Les tragédies de Sophocle. Texte grec publié d'après les travaux les plus récents de la Philologie. — Paris, Hachette & Cᵉ, 1886.

TÀCIT : Œuvres de Tacite. Texte latin revu et publié d'après les travaux les plus récents, avec un commentaire critique... par Emile Jacob. Annales. Livres I-XVI, 1885-1886. — Paris, Hachette & Cᵉ.

TUCÍDIDES : Thucydide. Histoire de la Guerre du Péloponnèse. Texte grec, d'après les travaux les plus récents de la Philologie. Livres I-II. — Paris, Hachette & Cieᵉ, 1886.

VIRGILI : P. Virgilii Maronis Opera. Nouvelle édition publiée par E. Benoist. — Paris, Hachette, 1915. 20ᵉ édition.

—Œuvres de Virgile.—Paris, Hachette & Cᵉ, 1884.

WEIL, Henri : Études de Littérature et Rythmique Grecques. Textes littéraires sur papyrus et sur Rythmique. — Paris, Hachette et Cᵉ, 1902.

LITERATURA CATALANA I PROVENÇAL

ADER, G. : Poésies de G. Ader. Publiées avec notice, traduction et notes. — Toulouse, 1904. 2 vols [Extres]

ANGLADE, J. : La Bataille de Muret (12 septembre 1213) d'après la Chanson de la Croisade. Texte et traduction. — Toulouse, Privat; Paris, Champion, 1913.

— Onomastique des Troubadours. — Montpellier. — Revue des Langues Romanes. 1915.

BARET, Eugène : Les Troubadours et leur influence. — Paris, Didier & Cᵉ, 1867.

CHABANEAU, C. : Poésies inédites des Troubadours du Périgord. — Paris, 1885.

Les Joies du Gai Savoir. Recueil de poésies couronnées par le Consistoire de la Gaie Science, (1324-1484). — Toulouse, Privat, 1914. [Bibliothèque Méridionale, 1ᵉ série. T. XVI.]

MARTÍNEZ MARTÍNEZ, F. : Martín Juan de Galba coautor de Tirant lo Blanch. — Valencia, Hijos de Vives, 1916.

RIBER, Ll. : Vida y actes del Reverend Mestre y benaventurat màrtir Ramón Lull. — Palma de Mallorca, Tous, 1916.

LITERATURA FRANCESA

BÉDIER, J. : Les Légendes Épiques. Recherches sur la formation des Chansons de Geste. — Paris, Champion, 1914. 2 vols.

CHAMPION, P. : François Villon. Sa vie et son temps. — Paris, Champion, 1913. [Bibliothèque du XV^e siècle.]
CORNEILLE, P. : Œuvres de... — Paris, Hachette & C^e. 12 vols. i un àlbum. [Les grands écrivains de la France par Ad. Regnier.]
DELARUELLE, L. : Etudes sur l'humanisme français. Guillaume Budé, les origines, les debuts, les idées maîtresses. — Paris, Champion, 1907.
DIDEROT : Le Neveu de Rameau. Satyre publiée pour la première fois sur le manuscrit original autographe. — Paris, Plon, Nourrit et C^e, 1891.
DIMNET, E. : Les Sœurs Brontë. — Paris, Bloud & Cie., 1910. [Les Grands Ecrivains Etrangers.]
DOUMIC, René : Essais sur le théatre contemporain. — Paris, Perrin et C^e, 1905.
GAUTIER, Léon : Bibliographie des Chansons du Geste. — Paris, H. Welter, 1897.
Histoire Littéraire de la France. — Paris, Imp. Nationale, 1865-1906. 35 vols.
HUGUET, E. : La couleur, la lumière et l'ombre dans les métaphores de Victor Hugo. — Paris, Hachette, 1905. [Les métaphores et les comparaisons dans l'œuvre de Victor Hugo.]
MARTINON, Ph. : Les Strophes. Étude historique et critique sur les formes de la poésie lyrique en France depuis la Renaissance, avec une Bibliographie Chronologique et un Repertoire Général. — Paris, H. Champion, 1912.
MARSAN, J. : La Muse Française, 1823-1824. Édition critique publiée par Jules Marsan. — Paris, 1907-1909. 2 vols.
LA BRUYÈRE, J. de : Œuvres de... — Paris, Hachette & C^e, 1912, 1878, 1915, 1882. 5 vols. i Albums. [Les grands écrivains de la France.]
LA FONTAINE, J. de : Œuvres de... Nouvelle édition... — Paris, Hachette & C^e, 1883-1892, 1897. 11 vols i un àlbum. [Les grands écrivains de la France.]
LANSON, Gustave : Histoire de la Littérature Française. — Paris, Hachette, 1912.
MALHERBE, F. de : Œuvres de Malherbe. — Paris, Hachette & C^e, 1862, 1869. 4 vols i un àlbum. [Les grands écrivains de la France.]
MONTESQUIEU : Correspondance de Montesquieu. Publiée par François Gebelin avec la collaboration de M. André Morize. — Paris, H. Champion, 1914. 2 vols.
MONTESQUIEU : Œuvres complètes de ...— Paris, Garnier frères. 1875-1879. 6 vols. [Chefs-d'œuvre de la Littérature française.]
PARIS, Gaston : La Littérature française au Moyen âge (XI^e-XIV^e siècle). — Paris, Hachette & C^e, 1914.
PETIT DE JULLEVILLE, L. : Les Mystères. — Paris, Hachette et C^e, 1880. 2 vols. [Histoire du Théatre en France.]
RACINE, J. : Œuvres de ... Nouvelle édition, revue sur les plus anciennes impressions et les autographes... — Paris, Hachette & C^e, 1912, 1888, 1890. 8 vols i un àlbum. [Les grands écrivains de la France.]
RETZ, Paul de Goudi : Œuvres du Cardinal de Retz. — Paris, Hachette & C^e, 1870-1896. 10 vols. [Les grands écrivains de la France.]
RIGAL, Eugène : Le Théâtre Français avant la période classique (fin du XVI^e et commencement du XVII^e siècle). — Paris, Hachette et C.^e, 1901.
RONSARD, Pierre : Œuvres Complètes... Édition critique ... par Paul Laumonier. — Paris, Hachette et C^e, 1914. Vols. I-II. [Société des Textes Français Modernes].
SAINTE-BEUVE, C. A. C. : Causeries du Lundi. — Paris, Garnier frères. 15 vols.
— Nouveaux lundis. T. I-XIII. — Paris, Calmann-Lévy.
— Œuvres de C. A. Sainte-Beuve. Tableau de la Poésie Française au XVI^e siècle. — Paris, A. Lemerre, 1876. 2 vols.
— Portraits Littéraires. Nouvelle édition. — Paris, Garnier frères. 3 vols.
— Port-Royal, 8^e édition. — Paris, Hachette et C^e, 7 vols. 1912-1913.
SCHERER, E. : Études sur la Littérature contemporaine. — Paris, C. Levy, 10 vols. 1863-1895.
SÉVIGNÉ, M. R. : Lettres de Mme. de Sévigné, de sa famille et de ses amis. — Paris, Hachette & C^e, 1862-1866. 14 vols. i un àlbum. [Les grands écrivains de la France.]
SOURIAU, M. : L'évolution du vers français au dix-septième siècle. — Paris, Hachette et C^e, 1893.
ZANGRONIZ, J. de : Montaigne, Amyot et Saliat. Étude sur les sources des essais. — Paris, Champion, 1906. [Bibliothèque Littéraire de la Renaissance. T. VII.]

LITERATURA ITALIANA

BARBIERA, R. : I Poeti Italiani del secolo XIX. Antologia da R. Barbiera. — Milano, Fratelli Treves, 1916. 2 vols.
BOCCACCIO, Giovanni : Rime di... Testo critico per cura di Aldo Francesco Massèra. — Bologna, Romagnoli-Dall'Acqua, 1914.
HAUVETTE, Henri : Boccace. Étude Biographique et Littéraire. — Paris, A. Colin, 1914.
— Dante. Introduction à l'étude de la DivineComédie. 2.^e édition. — Paris,Hachette, 1912.
— Littérature italienne. 3^e édition. — Paris, A. Colin, 1914.
LANGLEY, E. : The Poetry of Giacomo da Lentino, Sicilian poet of the thirteenth century. [Cambridge, Harvard University Press, 1915. — Haward Studies in Romance Languages. Vol. I.
Lirica Italiana nel cinquecento e nel seicento fino all'Arcadia. — Firenze, Olschki, 1909.
MÉZIÈRES, A. : Pétrarque. Étude d'après de nouveaux documents. Nouvelle édition. — Paris, Hachette & C^e, 1895.
MONNIER, Ph. : Le Quattrocento. Éssai sur l'histoire littéraire du XV^e siècle italien. — Paris, Perrin et C^e, 1912. 2 vols.

VOSSLER, Carlo : Letteratura italiana Contemporanea. Dal romanticismo al futurismo. Traduzione dal tedesco di Tomaso Gnoli. — Napoli, R. Ricciardi, 1916.

LITERATURA ESPANYOLA

Biblioteca Nacional. Madrid. Catálogo de las piezas de Teatro que se conservan en el departamento de manuscritos de la ... — Madrid, Tip. Sordomudos, 1899.

CERVANTES SAAVEDRA, M. : La Galatea. Novísima edición cuidadosamente revisada por Luís Carlos Viada Lluch. — Barcelona, Domenech, 1916. [Biblioteca de Grandes Maestros.]

DELICADO, F. : Retrato de La Lozana Andaluza en lengua española muy clarísima. — Madrid, Imp. Renacimiento, 1916.

DOZY, R. : Recherches sur l'Histoire de la Littérature de l'Espagne, pendant le Moyen âge. — Leyde, E. J. Brill, 1881, 3e édition. 2 vols.

Fama posthuma a la vida y muerte del Doctor Frey Lope Felix de Vega Carpio, y elogios panegiricos a la inmortalidad de su nombre. — Madrid, Imp. del Reyno, 1636.

GENDARME DE BÉVOTTE, G. : La légende de Don Juan. Son évolution dans la Littérature des origines du Romantisme. — Paris, Hachette & Ce, 1911. 2 vols.

GÓNGORA, L. de : Todas las Obras de Don Luis de Góngora, en varios poemas. Recogidos por Don Gonzalo de Hozes y Cordova. — Madrid, Imp. Real, 1654.

HERRERA, F. de : Algunas obras de Fernando de Herrera. Edición crítica por el Doctor Adolphe Coster. — Paris, Champion, 1908.

LA BARRERA LEIRADO, Cayetano A. : Catálogo bibliográfico y biográfico del Teatro antiguo español desde sus orígenes hasta mediados del siglo XVIII — Madrid, M. Rivadeneyra, 1860.

LOBO, Eugenio Gerardo : Obras poéticas del Emo. Señor Don Eugenio Gerardo Lobo. — Madrid, M. Escribano, 1769. 2 vols.

RUIZ, J. : Arcipreste de Hita. Libro de Buen Amor. — Toulouse, 1901.

TAILHAN, J. : Anonyme de Cordoue. Chronique rimée des derniers Rois de Tolède et de la conquête de l'Espagne par les Arabes. — Paris, E. Leroux, 1885.

TÉLLEZ, G. (Tirso de Molina) : El Bandolero. — Barcelona, Pugés. [Los Grandes Autores.]

LITERATURA ALEMANYA

BERLIT, G. & SAHR, J. : Deutsche Literaturdenkmäler des 16 Jahrhunderts. — Berlin und Leipzig, Göschen. 3 vols. [Sammlung Göschen, n. 7, 24, 36.]

CHUQUET, A. : Littérature allemande. — Paris, Colin, 1913. 2e édition.

JANTZEN, H. : Literaturdenkmäler des 14 und 15 Jahrh. Ausgewählt und erläutert von Dr. Jantzen. — Leipzig, Göschen, 1911. [Sammlung, Göschen, n. 181.]

LEGBAND, P. & LEGBAND, H. Deutsche Literaturdenkmäler des 17 und 18 Jahrhunderts, bis Klopstock. — Leipzig, Göschen, 1908, 1912. 2 vols. [Sammlung Göschen, ns. 364, 365.]

LICHTENBERGER, E. : Étude sur les Poésies Lyriques de Goethe. Thèse... — Paris, Hachette et Ce, 1877.

PINEAU, L. : L'évolution du Roman en Allemagne au XIXe Siècle... Avec une préface de A. Chuquet. — Paris, Hachette et Ce, 1908.

LITERATURA ANGLESA

BAKER, E. A. : A guide to historical fiction. — London, Routledge & Sons, 1914.

— A guide to the best Fiction in English. — London, Routledge & Sons, 1913.

CARGILL, Alexander : Shakespeare the Player. — London, Constable & Ce, 1916.

DOUADY, Jules : La mer et les poètes anglais. — Paris, Hachette, 1912.

IRVING, W. : The Alhambra. — London, G. Bell and Sons, 1914.

LEE, S. : A Life of William Shakespeare. — London, Smith Elder & Ce, 1915.

MEZIÈRES, A. : Shakespeare, ses œuvres et ses critiques. 8e édition. — Paris, Hachette, 1910.

MONTEGUT, E. : Essais sur la Littérature anglaise. — Paris, Hachette & Ce, 1883.

SHAKESPEARE, W. : Œuvres complètes de Shakespeare. Traduites par E. Montegut. — Paris, Hachette & C.e, 1914. 6e édition.

WARD, A. W. & WALLER, A. R. : The Cambridge History of english Literature. — Cambridge, At the University Press. 1908-1915. 12 vols.

HISTORIA UNIVERSAL I GENERAL D'EUROPA. BIOGRAFÍA

BROWNING, Oscar : A History of the modern World (1815-1910). — London, Cassell & Ce.

BUCHAN, J. : Nelson's history of the war. Vols. I-XIII.

GUIZOT, M. : Histoire des origines du Gouvernement Représentatif en Europe. — Paris, Didier, 1851. 2 vols.

GUYOT, R. : Le Directoire et la paix de l'Europe. Des traités de Bâle à la deuxième Coalition (1795-1799). — Paris, Alcan, 1912.

HYAMSON, A. M. : A Dictionary of universal Biography of all ages and of all peoples. — London, Routledge & Sons, 1916.

LANGLOIS, Ch. V. & SEIGNOBOS, Ch. : Introduction aux études historiques. — Paris, Hachette. 5e édition.

MARVIN, F. S. : The unity of Western civilisation. — London, H. Milford, 1915.

PEARSON, K. : The life, letters and labours of

Francis Galton.—Cambridge, At the University Press. T. I. 1914.

SEIGNOBOS, Ch. : Histoire politique de l'Europe Contemporaine. Evolution des partis et des formes politiques 1814-1896. — Paris, Colin, 1914.

— Historia política de Europa contemporánea (1814-1896). Anotada en la parte referente a España por R. Altamira, y añadida la Historia de América, de las Colonias Inglesas y de los estados asiáticos en igual periodo. — Trad. de D. Vaca. — Madrid, Jorro, 1916. 2 vols.

— Historia Universal. — Madrid, Jorro, 1915. Vol. I.

The Story of the Nations. A series of popular histories. — London, Fisher Unwin, vols. 1-65.

The Times : History of the War. Vols. I-VIII. 1914-1916.

HISTORIA I GEOGRAFÍA CLÀSSIQUES

BOISSIER, G. : Ciceron et ses amis. Étude sur la société romaine du temps de César. — Paris, Hachette et Ce, 1912.

GIBBON, E. : The History of the decline and fall of the Roman empire. Edited with introduction, notes and appendices by J. B. Bury. In 7 vols. With illustrations and maps.-London, Methnen & Co.

GRAF, A. : Roma nella memoria e nelle imaginazioni del Medio Evo. — Torino, Loescher, 1915.

REICH, E. : Atlas Antiquus. — London, Macmillan & Co, 1908.

HISTORIA I GEOGRAFÍA
BISANTINA. JUEVA I ARÁBIGA

ABD EL WAH' ID MERRAKECHI : Histoire des Almohades. — Alger, A. Jourdan, 1893.

FILADELFEOS, Th. N. : Ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας. Atenes. 1908.

GIBBONS, H. A. : The Foundation of the Ottoman empire. A history of the Osmanlis up to the death of Bayezid I (1300-1403). — Oxford, At the Clarendon Press, 1916.

GRAETZ : Histoire des Juifs. Traduit de l'allemand par M. Wogue. Traduit de l'allemand par Moïse. Bloch. 1888. — Paris, A. Lévy, 1882-1884. 3 vols.

KRAUSE, Johann Heinrich : Die Byzantiner des Mittelalters in ihrem Staats-Hof. u Privatleben. — Halle, G. Schwetschke, 1869.

Miscelánea de estudios y textos árabes. — Madrid, Maestre, 1915. [Centro de Estudios históricos.]

REINACH, Théodore : Histoire des Israélites, depuis l'époque de leur dispersion jusqu'à nos jours. — Paris, Libr. Hachette & Ce, 1884.

RENAN, E. : Histoire du peuple d'Israël. — Paris, Calman-Lévy. 5 vols.

SAIGE, Gustave. : Les Juifs du Languedoc antérieurement au XIVe siècle. — Paris, A. Picard, 1881.

SUFER NAMEH : Relation du Voyage de Nassiri Khosran en Syrie, en Palestine, en Egipte, en Arabie et en Perse pendant les années de l'Hégire, 437-444 (1035-1042). — Paris, E. Leroux, 1881. [Ecole de Langues Orientales vivantes.]

ASIA I ÀFRICA

AYMONIER, E. : Le Cambodge. — Paris, Leroux. 1900-1904. 3 vols.

BACOT, J. : Le Tibet révolté. Vers Népémakö, la terre promise des tibétains. — Paris, Hachette et Ce, 1912.

CASTRIES, H. : Les Sources inédites de l'Histoire du Maroc. — Paris, E. Leroux, 1905-1912. 6 vols.

CORDIER, H. : Histoire des Relations de la Chine avec les puissances occidentales (1860-1902). — Paris, F. Alcan, 1901-1902. 3 vols.

CUREAU, A. : Les sociétés primitives de l'Afrique Equatoriale. — Paris, A. Colin, 1912.

DESPLAGNES, L. : Le Plateau Central Nigérien. Une Mission Archéologique et Ethnographique au Soudan français. — Paris, Larose, 1907.

FICHEUR, E. : Description géologique de la Kabylie du Djuburjura. — Alger, Typ. P. Fontana & Ce, 1890.

FOUREAU, F. : Documents scientifiques de la Mission Saharienne : Mission Foureau-Lamy : «D'Alger au Congo par le Tchad». — Paris, Masson & Ce, 1903-1905.

HUBERT, H. : Mission scientifique au Dahomey.— Paris, Larose, 1908.

LAUGIER : Historia del Reyno de Argel, con el estado presente de su gobierno, sus fuerzas de tierra y mar. — Barcelona, 1733.

LEVI, S. : Le Népâl. Etude historique d'un Royaume Hindou. — Paris, E. Leroux, 1905, 1908. 3 vols.

LONGFORD, Joseph H. : The Story of Korea. — London, Fisher Unwin, 1911.

PAVIE, A. : Mission Pavie : Indo-Chine (1879-1895). — Paris, E. Leroux. 1898-1904. 3 vols.

SE-MA TS'IEN : Les mémoires historiques de ... Traduits et annotés par Edouard Chavannes. — Paris, Leroux. 1895-1905. 4 vols.

WEULERSSE, G. : Le Japon d'aujourd'hui. 6e édition. — Paris, A. Colin, 1914.

ESPANYA

Abrégé Chronologique de l'Histoire d'Espagne et de Portugal. — Paris, Humblot, 1777. 2 vols.

Archivo y Biblioteca de la Casa de Medinaceli : Series de sus principales documentos. Serie 1.ª : Histórica. Años 860-1814,—Madrid, Impr. Alemana. — 1915.

BAUMGARTEN, H. : Geschichte Spaniens, vom Ausbruch der französischen Revolution bis auf unsere Tage. — Leipzig, 3 vols.

BERGANZA, F. : Antigüedades de España, propugnadas en las noticias de sus Reyes, y

Condes de Castilla la Vieja. — Madrid, Hierro, 1719-1721, 2 vols.

BOUCHIER, E. S. : Spain under the Roman empire. — Oxford, B. H. Blacwell, 1914.

CERONE, F. : La Politica orientale di Alfonso di Aragona.—Napoli, Tip. Pierrot & Veraldi, 1902.

CHAULA, T. de : Thomae de Chaula siculi patria Claramontis Gestorum per Alphonsum Aragonum et Siciliae regem Libri. 5, ex unico codice Regii Neapolitani Archivi, nunc primum editi. — Panormi, 1904.

Codice aragonese, o sia Lettere regie, ordinamenti ed altri alti governativi de' sovrani aragonesi in Napoli. Per cura di F. Trinchera. — Napoli, Tip. Cavalière, 1866-1874. 4 vols.

DORMER, Diego Josef : Discursos varios de Historia; con muchas escrituras reales antiguas, y notas á algunas de ellas.—Zaragoza, Herds. de D. Dormer, 1683.

FATHO-L-ANDALUCI : Historia de la Conquista de España. Códice arábigo del siglo XII. — Argel, Tip. Remordet & Cᵉ, 1889.

FONTS GONDOLBEU, A. : Monografía acerca del origen del Monasterio de «Scala Dei» y de la villa de Poboleda. — Barcelona, Seguí, 1914.

GARCÍA PÉREZ, J. R. : Indicador de varias Crónicas religiosas y militares en España. — Madrid, Tip. Vda. é hijos de Tello, 1901.

HAEBLER, K. : Geschichte Spaniens unter den Habsburgern. — Gotha, Perthes, 1907. [Geschichte der europäischen Staarten.]

— Maria Josefa Amalia, Herzogin zu Sachsen, Königin von Spanien. — Dresden, Baensch, 1892.

Homenatge a la Memoria del Rei Martí (V.ᵉ Centenari de la seva mort). — Barcelona, Tip. L'Avenç.[Centre Excursionista de Catalunya.]

HUICI, A. : Colección diplomatica de Jaime I, el Conquistador. Años 1217 a 1253. — Valencia, Hijos de Vives, 1916.

HUME, M. : Modern Spain. With a new Preface. — London, Fisher Unwin, 1906.

HUME, Martin, A. S. : Spain; Its greatness and decay (1479-1788). — Cambridge, At the University Press, 1913.

JOANNE, A. : Pyrénées. — Paris, Hachete & C.ᵉ, 1912.

KLÜPFEL, Ludwig : Verwaltungsgeschichte des Königreichs Aragon zu Ende des 13 Jahrhunderts. — Berlin, Stuttgart, Leipzig, W. Kohlhammer, 1915.

LEA, H. C. : A History of the Inquisition of Spain. — New-York, Macmillan, 1906, 1907, 1908. 4 vols.

— The Inquisition in the Spanish Dependencies Sicily, Naples, Sardinia, Milan, the Canaries, Mexico, Peru, New-Granada. — New-York, The Macmillan Cº. 1908.

MADRAMANY CALATAYUD, M. : Tratado de la Nobleza de la Corona de Aragon, especialmente del reyno de Valencia, comparada con la de Castilla, para ilustracion de la real cédula del Señor D. Luis I de 14 de Agosto de 1724. — Valencia, Orga, 1788.

MASSIAS, N. : Le Prisonnier en Espagne ou Coup d'œil philosophique et sentimental sur les provinces de Catalogne et de Grenade. — Paris, Levrault Schoell & Cᵉ, 1803 (2ᵉ édition).

MIGNET, F. A. M. : Négotiations relatives à la Succession d'Espagne, sous Louis XIV; ou correspondances, mémoires et actes diplomatiques concernant... Accompagnés d'un texte historique et précédé d'une introduction. — Paris, Impr. Royale. 4 vols. [Collection de documents inédits sur l'Histoire de France.]

MORAGAS RODÉS, F. : L'antigua Universitat de Valls. Conferencia... — Valls, Tip. Castells.

OMAN, Ch. : A history of the Peninsular War. — Oxford, At the Clarendon Press, 1902-1903. 2 vols.

PAZ MELIA, A. : El Cronista Alonso de Palencia. — Madrid, The Hispanic Society of America, 1914.

PONS FÁBREGUES, B. : Colección de documentos referentes al reino de Mallorca. — Palma, Tip. Casa de Misericordia, 1898.

RIGEL, F. X. : Erinnerungen aus Spanien. — Manheim, Schwan & Götz, 1839.

ROTGER, Mateo : Historia del Santuario y Colegio de Ntra. Sra. de Lluch, parroquia de Escorca. — Palma de Mallorca, Amengual y Montaner, 1914.

ROTGER CAPLLONCH, Mateo : Historia de Pollensa, Prólogo de José Miralles Sbert. — Palma de Mallorca, Amengual y Muntaner. 6 vols. 1897-1906.

SALAS, J. : El Sitio de Tarragona por los Franceses en 1811... Escrita en 1882... — Barcelona, Tip. Castillo, 1911.

SERRA POSTIUS, P. : Epítome histórico del portentoso Santuario de Ntra. Sra. de Monserrate. — Barcelona, Campins, 1747.

SIMONET, F. : Descripcion del Reino de Granada, sacada de los autores arábigos. — Granada, Reyes y Hermano, 1872.

SUREDA, E. : De la Corte de los Señores Reyes de Mallorca. Apuntes para una historia privada de aquellos monarcas... — Madrid, Impr. Clásica Española, 1914.

TRAGGIA, Joaquin : Aparato á la Historia eclesiasta de Aragon. — Madrid, Tip. Sancha. Vols. I-II, 1791-1792.

VAYRAC, Abbé de : État présent de l'Espagne, où l'on voit une géographie historique du Pays, l'établissement de la Monarchie, ses révolutions, sa Décadence, son Rétablissement & ses Accroissements. — Amsterdam, Steenhauwer & Uytwerf, 1719. 2 vols.

ZURITA, H. : Indices rerum ab Aragoniae Regibus gestarum ab initiis Regni ad annum 1410.— Cesaraugustae, Portonariis de Ursinis, 1578.

ITALIA

BESTA, E. : La Sardegna medioevale. — Palermo, A. Reber, 1909.

CASTORINA, Pasquale : Catania e Dante Alighieri; ovvero uno sguardo retrospettivo di anni 600, la Cronaca di F. Atanasio di Aci ed una Società

Catanese di Storia patria. — Catania, Tip. G. Pastore, 1883.
CRISPO, S. T. : Compendio historico dell'origine e successi dell'antico e memorabile Vespro siciliano. — Napoli, Tip. Paci, 1678.
FALCUCCI, T. D. : Vocabolario dei Dialetti, Geografia e Costumi della Corsica. — Cagliari, Società Storica Sarda, 1915.
GELLI, J. : Divise-Motti imprese di famiglie e personaggi italiani. — Milano, Hoepli, 1914.
GUASCO, F. : Dizionario feudale degli antichi Stati Sardi e della Lombardia... (774-1900). — Torino, L. Lattes & C.ª, 1914. [Biblioteca della Società Storica Subalpina, LIV.]
JORDAN, E. : Les Origines de la Domination angevine en Italie. — Paris, A. Picard fils, 1909.
MALAGOLA, C. : L'Archivio di Stato di Bologna, dalla sua istituzione a tutto il 1882. — Modena, Tip. Vincenzi & Nipoti, 1883.
PARRINO, D. A. : Teatro eroico e politico de'governi de'Vicerè del regno di Napoli; dal tempo del rè Ferdinando II Cattolico fin all'anno 1683, regnando la felice memoria di Carlo II. — Napoli, Ricciardo, 1730. 3 vols.
PELISSIER, L. G. : Recherches dans les Archives Italiennes. Louis XII et Ludovic Sforza (8 avril 1498-23 juillet 1500). — Paris, Fontemoing, 1896. 2 vols.
PERRENS, F. T. : Histoire de Florence, depuis ses origines jusqu'à la domination des Médicis. — Paris, A. Fontemoing, 2e édition, 1877. 6 vols.
PONTANO, G. G. : Historia della Guerra di Napoli. Tradotta da M. Giacomo Mauro. — Napoli, Gios. Cacchi, 1590.
RACCOLTA di varii libri, overo opuscoli d'Historie del Regno di Napoli, di varii et approbati autori, che con difficoltà se trovavano. — Napoli, Stampa di Castaldo, 1680.
Storia Siciliana di anonimo autore compilata in dialetto del secolo XV transcritta e corredata di studi, note ed indici da Stefano Vittorio Bozzo. — Bologna, G. Romagnoli, 1884.

FRANÇA

ARAGON, V. : Notice historique, religieuse et topographique sur Força Real. — Perpignan, Martoni, 1859.
AULARD, A. : Histoire politique de la Révolution Française. Origines et Développement de la Démocratie et de la République (1789-1804), 5e édition. — Paris, A. Colin, 1913.
BERTRAND, A. : Nos origines. La Gaule avant les gaulois d'après les monuments et les textes... Seconde édition entièrement remaniée, avec notes anexes de M. R. Collignon. — Paris, Leroux, 1891.
BOURGEOIS, E. & ANDRÉ, L. : Les Sources de l'Histoire de France. XVIIe siècle (1610-1715). I. Géographie et Histoires Générales. II. Mémoires et Lettres. — Paris, Picard, 1913.
BOUTARIC, Edgard : La France sous Philippe le Bel. — Paris, H. Plon, 1861.
BRAESCH, F. : La Commune du dix Août 1792. Étude sur l'histoire de Paris, du 20 Juin au 2 Décembre 1792. — Paris, Hachette et Ce, 1911.
CHUQUET, A. : Le Général Dagobert (1736-1794). L'armée sous l'ancien régime et sous la Révolution. — Paris, Fontemoing et Ce, 1913.
Comptes Consulaires d'Albi (1359-1360). Publiés avec une introduction, un glossaire et des notes par A. Vidal. — Toulouse, Privat, 1900. [Bibliothèque Méridionale, 2e série. T. V.]
DELACHENAL, R. : Histoire de Charles V. — (1338-1368). Paris, Picard & Fils, 1909-1916. 3 vols.
Documents pour l'Histoire de la Domination française dans le Milanais (1499-1513). — Toulouse, Privat, 1891. [Bibliothèque Mérionale, 2e série. T. I.]
État des Inventaires des Archives Nationales au 1.er Janvier, 1914. — Paris, Imp. Nationale, 1914.
GALLOIS, L. : Régions naturelles et noms de pays. Étude sur la région parisienne. — Paris, A. Colin, 1908.
GIRY, A. : Notices bibliographiques sur les archives des églises et des monastères de l'époque carolingienne. — Paris, Bouillon, 1901.
HALPHEN, L. : Le Comté d'Anjou au XI.e siècle. Paris, A. Picard & fils, 1906.
HERRIOT, E. : Madame Récamier et ses amis d'après de nombreux documents inédits. — Paris, Plon-Nourrit et Ce, 1913. 2 vols. 1915.
Inventaire sommaire des Archives départementales anterieures à 1790. Vienne, 1891, 1883, 2 vols.
Inventaire sommaire des Archives hospitalières. antérieures à 1792. Alpes-Maritimes. — Nice, Typ. V. E. Gauthier & Ce, 1894.
Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Basses Pyrénées. — Paris, P. Dupont, 1863-1874. Vols. I-VI.
Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Aveyron. — T. I-II, 1866, 1877.
Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Redigé par Paul Guillaume. Hautes-Alpes. — Archives civiles. Séries A, B, C. Vol. I, 1887.
Inventaire sommaire des Archives communales antèrieures a 1790. Ville d'Agen. — Paris, P. Dupont, 1884.
Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Tarn. Archives civiles. Archives ecclésiastiques. — 1873-1878, 1889, 1915.
Inventaire sommaire des Archives départementales postérieures à 1789. Lot-et-Garonne.— 1908.
Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Lot-et-Garonne. — 1863-1878.
Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1792. Alpes Maritimes. Archives civiles, Archives ecclésiastiques. — 1792, 1902, 1893.

Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Haute-Savoie. Archives civiles. — 1904.

Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790; Lot-et-Garonne, — 1885-1893.

Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Hautes Pyrénées. Archives civiles, Archives ecclésiastiques.—1892-1904.

Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Gard. Archives civiles, Archives ecclésiastiques.—1894, 1888, 1876.

Inventaire sommaire des Archives départementales antérieures à 1790. Vienne. Archives civiles, Archives ecclésiastiques. — 1891, 1883.

FOURNIER, Paul : Le Royaume d'Arlés et de Vienne (1138 1378). Étude sur la formation territoriale de la France dans l'est et le sud-est. — Paris, A. Picard, 1891.

KLEINCLAUSZ, A. : L'Empire Carolingien. Ses origines et ses transformations. — Paris, Hachette et Cᵉ, 1912.

LACVIVIER, R. : Inventaire sommaire des documents copiés dan le Cartulaire de l'Eglise d'Elne par Fossa. — Prades, Impr. Cocharaux, 1914.

LAVISSE, E. : Histoire de France, illustrée, depuis les origines jusqu'à la Révolution. — Paris, Hachette & Cᵉ. 18 vols.

LONGNON, A. : Géographie de la Gaule au VIᵉ siècle. — Paris, Hachette et Cᵉ, 1878.

LOT, F. : Les derniers Carolingiens. Lothaire. Louis V. Charles de Lorraine (954-991). — Paris, Bouillon, 1891.

MICHELET, J. : Histoire de la Révolution française. — Paris, Flammarion. 7 vols.

— Histoire de France. — Paris, Flammarion, 16 vols.

— Histoire du dix-neuvième siècle. — Paris, Flammarion. 3 vols.

PETIT, Joseph : Charles de Valois, 1270-1325. — Paris, A. Picard & Fils, 1900.

PFISTER, Ch. : Études sur le règne de Robert le Pieux (996-1031). — Paris, Vieweg, 1885.

PINGAUD, A. : Bonaparte président de la République Italienne. — Paris, Perrin et Cᵉ, 1914. 2 vols. [La domination française dans l'Italie du Nord (1796-1805).]

REUSS, R. : L'Alsace au dix-septième siècle au point de vue géographique, historique, administratif, économique, social, intellectuel et religieux. — Paris, E. Bouillon, 1897-1898. 2 vols.

SCHMIDT, C. : Le Grand-Duché de Berg (1806-1813). Étude sur la domination française en Allemagne sous Napoléon I. — Paris, Alcan, 1905.

SOREL, Albert : L'Europe et la Révolution française. — Paris, Plon-Nourrit & Cᵉ 1914. 7 vols.

TEULET, A. : Layettes du Trésor de Chartres. — Paris, Plon. 3 vols. 1863, 1902.

VIDAL-LABLACHE, P. : États et nations de l'Europe. Autour de la France... 4ᵉ édition. — Paris, Delagrave.

WEIL, M. H. : Le Prince Eugène et Murat. (1813-1814). Opérations militaires. Négotiations diplomatiques. — Paris, Fontemoing, 1902. 5 vols.

ANGLATERRA I ALEMANYA

ASHDOWN, Charles Henry : British and foreign Arms & Armour. — London, T. C. & E. C. Jack, 1909.

BERNHARDI, Federico : Alemania y la próxima guerra. Traducción de la sexta edición alemana por Francisco A. de Cienfuegos. Con un prólogo de Edmundo González Blanco. — Barcelona, G. Gili, 1916.

DAHN, F. : Die Germanen. Volkstümliche Darstellungen aus Geschichte, Recht, Wirtschaft und Kultur. — Leipzig, Breitkopf & Härtel, 1905.

— Die Könige der Germanen. — Leipzig, Breitkopf & Härtel, 1866-1911. 9 vols.

HARMER, F. E. : Select English Historical Documents of the ninth and tenth centuries. — Cambridge, The University Press, 1914.

STEWARD, H. Leslie : Nietzsche and the ideals of modern Germany. — London, Arnold, 1915.

THIERRY, A. : Histoire de la Conquête de l'Angleterre par les Normands. — Paris, Garnier frères. Nouvelle édition. 4 vols.

Índex de noms propis*

Abadal, Ramón d', 10.
Aben Ezra, *Libre dels juhins de les estelles*, 137.
Academia de Bones Lletres, Barcelona, 10, 158.
Academia de Ciencies, Barcelona, 155.
Academia de Jurisprudencia, Barcelona, 155.
Academia de la Historia, Madrid, 137.
Academia de los Desconjiados, Barcelona, 28.
Academia Homeopàtica, Barcelona, 156.
Academia Provincial de Belles Arts, Barcelona, 158.
Acció Social, Valls, 179.
Africa, 87.
Aguiló, Angel, 131.
Aguiló, Estanislau, 73.
Aguiló, M., 15, 31, 63-66, 68-72, 93, 104, 123, 125, 126.
Agulló, F., 141.
Agustí, Sant, 30.
Ajuntament de Barcelona, 12, 14.
Ajuntament de Manresa, 141.
Ajuntament de Valls, 177.
Alabart Sans, J., 141.
Alabern i Serrat, J., 141.
Alberes, 12.
Albiñana, J., 141.
Alchabitius, *Libellus Isagogicus*, 146.
Alcover, Antoni M.ª, 141.
Alcover, Joàn, 156.
Alemanya, 73, 74.
Aleu, A. de P., 149.
Alexandre V, papa, 114.
Alexandría, B. de, 30.
Alfons V el Magnànim, 138, 169.
Alfons XII, 148.
Alfons XIII, 6, 11.
Algorisme, 95, 96.
Almenas, Comte de las, 141.
Alòs, Ramón de, 32, 89, 135, 141, 155, 168, 173.
Alsina Parellada, R., 141.
Altès i Alabart, F., 141.
Alvarez, Manuel, 131.
Alvarez de Toledo, R., 141.
Amat, Fèlix, 143.
Amengual, Josep, 170.
Amèrica, 179.
Ametller, Ignasi, 92.
Amorós, Carles, 146, 148, 149.
Ampère, A. M., 7, 8.
Amposta, 149, 159, 161, 162.
Andler, Ch., 8.
André, Marius, 170.
Andreu, Jaume, 169.
Andreu, Santiago, 10, 155.
Angelo, Jaume, 138.
Anglade, Josep, 10, 141.
Aníbal, 97.
Antich, Agustí, 171.
Antolín, G., 133, 137, 138.
Apocalypsis, 138.
Appell, Paul, 8.
Apraiz, J., 133.
Aquino, S. Tomàs de, 30.
Aragó, Francesc, 7, 10, 14, 15.
Aragó, Joàn de, 138.
Aragó, 81, 87, 138.
Aranjuez, 90.
Arbois de Jubainville, H. 8.
Arce de Herrera, J., 133.
Arco, A. del, 125, 141.
Arderiu, Enric, 131.
Arias de Loyola, 133, 134.
Aristòtil, 81, 87, 133.
Aroma Vallense, Valls, 177.
Arras, 77, 89.
Arrieta, Agustín G. de, 132.
Artigas Ferràn, M., 141.
Artigues, Miquel, 129.
Arxiu de la Corona d'Aragó, 124, 144, 168, 169, 172.
Arxiu General del Regne, Valencia, 125, 127.
Arxiu Municipal, Cervera, 131.
Arxiu Notarial de Morella, 125.
Arxiu Universitari, Barcelona, 130.
Asencio, Emili, 167.
Asensio, José M.ª, 133.
Assam, Bernabé, 102.
Assensio, Johàn, 125.
Associació Catalanista, Valls, 177.
Asula, A. de, impressor, 30.
Ateneu Barcelonès, 10, 169, 173.
Atlàntic, 13.

* No s'han inclòs en aquest índex els noms citats en l'inventari de la Biblioteca Dalmases, dels quals s'ha fet una taula especial (v. pp. 52-57).

Ausona, 13.
AVELLANADO, batxiller, 133.
AVERROES, 81, 87.
AVINYÓ, Joàn, 171.
Avinyó, 13, 138.
AYMERICH, Pere, 125.
AYMERICH, Peret, 125.
AZAÏS, G., 136.

Badalona, 150. — V. *Gent Nova.*
BADÍA, Martí, 106.
BAHI, J., *Directori del cristià*, 94.
BAILLAUD, B., 8.
BAKER EDDY, M., 141.
Balaguer, 150, 158.
BALBI, Nicolau, 126.
BALDUS DE PERUSA, 30.
BALLESTER, Francesc, 177.
Banc de Valls, 177.
Banyoles. — V. *Museu-Biblioteca Darder.*
BALZAC, Honoré de, 7.
BARACAN, *Breviari de regiment d'alberch*, 98.
BARBARÀ I DE LA MANRESANA, Marquès de, 168, 169.
BARBER, 172.
BARBER, Josep, 131.
BARCELONA, Josep Francisco, 117.
BARCELONA, Ildefons de, 117.
BARCELONA, Oleguer de, 142.
Barcelona, Barchelona, 5-7, 9, 11, 15, 28, 30, 63, 65, 67-72, 90-92, 94, 97, 107, 115, 123, 126, 129, 138, 144-150, 157-161, 163, 164, 170-173. — V. *Academia de Bones Lletres, Academia de Ciencies, Academia de Jurisprudencia, Academia de los Desconfiados, Academia Homeopàtica, Academia Provincial de Belles Arts, Ajuntament, Arxiu de la Corona d'Aragó, Arxiu Universitari, Ateneu Barcelonés, Biblioteca Arús, Biblioteca de Catalunya, Biblioteca del Consell de Pedagogia, Biblioteca del Seminari, Biblioteca Provincial, Cambra de Comerç, Capítol Catedral, Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Industria, Col·legi d'Advocats, Col·legi de Metges, Consell de Pedagogía Diputació Provincial, Esbart Català de Dançaires, Escola de Bibliotecaries, Escola de Funcionaris, Escola Industrial, Església del Pi, Estudis Universitaris Catalans, Exposició Bibliogràfica Luliana, Hospital de Santa Creu, Institució Catalana d'Historia Natural, Institut de Cultura i Biblioteca popular per a la dona, Institut d'Estudis Catalans, Junta de Ciencies Naturals, Junta de Comerç, Junta de Museus, L'Avenç, La Neotipia, Librería Nacional y Extranjera, Llibrería Verdaguer, Lliga del Bon Mot, Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, Lliga Regionalista, Museu del Park, Orfeó Català, Sèu, Societat Econòmica Barcelonina d'Amics del País, Unió Catalanista, Universitat.*
BARNOLA, Joaquim M. de, 155.
BARRAQUER, Gaietà, 92.
BAS, Joàn, 155.
BASILEA, F. de, 148.
Basilea, 30.
BASSOLS, J. M., 10, 155.
BATISTA ROCA, J. M.ª, 141, 172.
BATLLE, Joàn Bta., 168, 172.
BEAUMONT, L. E. de, 8.
Beceroles, 125.
BECKER, Jerónimo, 137
BECQUEREL, A-C., 7.
BELETA, Francesc, 131.
Bellpuig, 150.
BENALIUM, impressor, 30.
BENET XIII, antipapa, 138.
BENET XIII, papa, 100, 113.
BENOIST, A., 9.
BÉRARD, V., 9.
Berga, 150, 159.
BERGSON, Henry, 8.
BERNAT, sant, 146. — *Contemplacions sobre les hores*, 125
BERTRÀN, Lluís, 61, 62.
BERTRÀN, Pere, 158.
BERTRAND, J., 7.
BETÍ, Manuel, 125.
BIBILONI, Gerònim, 171.
Biblioteca Arús, Barcelona, 174.
Biblioteca Colombina, Sevilla, 129.
Biblioteca de Catalunya, 5-7, 10-12, 15, 29, 31, 58, 62, 63, 65, 66, 82, 93, 140, 146, 149, 151-154, 163, 168-170, 173, 175. — *Biblioteca Cervàntica Bonsoms*, 155, 157. — *Biblioteca Dalmases*, 28-30, 32, 63, 65, 66, 68, 143, 146. — *Servei de préstec*, 153.
Biblioteca de Karlsruhe, 73, 82.
Biblioteca de la Ciutat d'Hamburg, 82.
Biblioteca de la Hispanic Society of America, Nova York, 58, 60.
Biblioteca de la Sapienza, Roma, 60.
Biblioteca del British Museum, Londres, 58, 60, 62, 172.
Biblioteca del Consell de Pedagogía, Barcelona, 154, 174.
Biblioteca de Lord Grenwille, 60, 62.
Biblioteca del Seminari, Barcelona 130, 168.
Biblioteca del Seminari, Girona, 176.
Biblioteca de San Isidro, Madrid, 90.
Biblioteca Nacional, Madrid, 90, 129.
Biblioteca Nacional, París, 73, 77, 80, 89.
Biblioteca Popular, Valls, 177.
Biblioteca Popular per a la Dona, Barcelona. — V. *Institut de cultura i Biblioteca...*
Biblioteca Provincial, Barcelona, 168, 173.
Biblioteca Provincial, Palma de Mallorca, 147.
Biblioteca Provincial, Valencia, 58.
Biblioteca Pública d'Olot, 176.

Biblioteca Pública d'Oporto, 63, 64.
BIGOT, A., 141.
BILLET, 10.
BLANC, J., 141.
BLANCH, Antoni, 170.
BLANCO SOTO, P., 133, 134, 141.
BLONDEL, François, 14.
BOECI, *De consolació*, 123.
BOFARULL, C. de, 141.
BOFARULL I SANS, F. de, 134, 141, 143, 168-170, 172.
BOFARULL, Manuel, de, 143.
BOFARULL, Pròsper de, 143, 144.
BOFILL I MATAS, Jaume, 6, 10, 15, 141.
BOFILL I PICHOT, Josep M., 6, 10, 155.
BOFILL POCH, A., 155.
BOISSIER, Gaston, 7, 8.
BOIXADORS, Josep, 169.
Bolunya, 169.
BONAVENTURA, sant, 106. — *Vita Christi*, 124.
BONAVÍA DURÀN, M., 141.
BONIFACI VI, 114.
BONILLA I SAN MARTÍN, Adolf, 89.
BONJORN.— V. JACOB BEN DAVID BEN JOMTOB.
BONNAT, J.-L., 7.
BONSOMS, Isidre, 30, 61, 62, 68, 132, 141, 155-157. — V. *Biblioteca de Catalunya*, *Biblioteca Cervàntica Bonsoms*.
BORDÀS, Joàn, 164, 165.
Bordó, 123-125.
Borges Blanques, 148, 159, 161-164. — V. *Convent del Carme*,
BORI, Antoni, 7.
BORRÀS, J., 141, 171.
BOSCH GIMPERA, P., 10, 141, 155.
BOTEL, H., 146.
BOU I BARANERA, Segimón, 131.
BOULANGER, pintor, 7.
BOULE, Marcelí, 8.
BOUTY, Edmond, 8.
BOVÉ, Salvador, 171, 172.
BOVER, Joaquim M.ª, 94.
BOWLE, John, 132.
BRANBACH, W., 73, 76, 173.
BRÉAL, Miquel, 8.
Breviarium Bayonense, 125.
Breviarium Elnense, 125.
Breviarium Ovetense, 125.
Breviarium Tarraconense, 125.
Breviculum ex artibus Raimondi electus, 73, 74, 76, 77, 79, 88, 89.
BRÍGIDA, santa, 114.
BRIMEUR, J., 133.
British Museum. V. *Biblioteca del...*
BROCA, P., 7.
BROCÀ, Guillem M.ª de, 128, 141, 155.
BROCAR, A. G. de, impressor, 31.
BRONGNIART, A., 7, 8.
BROMYARD, J., 30.
BROUSSE, M., 5, 6, 10, 14, 15.
BRUNET, J.-Ch., 63, 148.
BRUTAILS, August, 156.
Buenos Aires, 150.
BUFFON, G., 7.
Bugía, 79, 80, 87, 88.
BULBENA TOSELL, A., 136.
BURELL, Juli, 6.
Burgos, 148.
BURIDANUS, 30.
BURNOUF, E., 8.
BUSQUETS, G., 155.

CABOT, Joaquim, 155.
CABRÉ AGUILÓ, J., 141.
CALDERÓ, X., 155.
CALVO, Joàn, 123.
CAMBÓ, Francesc, 155.
Cambra Agrícola, Valls, 177.
Cambra de Comerç, Barcelona, 10, 155.
Cambra de Comerç, Valls, 177.
CAMPA, Antòn, 92.
CAMPALANS, R., 155.
CAMPINS CORT, M., 141.
CAMPSOLES, impressor, 148.
CANALS, Antoni, 97, 137.
Canet de Mar, 158, 159, 161-164.
CANIBELL, E., 149.
Cantavella, 123.
CAPDEVILA, Joàn de, 124.
Capítol Catedral, Barcelona, 168.
Capítols de la confraría de Santa María de Sent Matheu, 146.
CAPMANY, A., 155.
CAPÓ, P. A., 170.
CARARACH, Josep, 155.
CARBÓ, Damià, 148.
CARBONELL, Benet, 169.
CARBONELL, Pere Miquel, 144, 147.
CARBONELL I BROTO, Antoni, 99.
CARCHAGNI, J., impressor, 30.
CARDONA, Joàn Bta., 139.
CARDONA I PRADES, comte de, 102.
CARLES, arxiduc d'Austria, 29.
CARLES, III, d'Espanya, 90.
CARLES IV, d'Espanya, 90.
CARLES V, emperador, 138.
CARLES BORROMEO, sant, 133.
CARNER, J., 141, 155.
CARRERAS ARTAU, Tomàs, 141, 168, 172, 173.
CARULLA, Valentí, 6.
Casa de Caritat, Valls, 177.
CASADESÚS, J., 168, 173.
CASANOVAS, Ignasi, 141.
CASANOVAS, Josep, 131.
CASAÑAS, Joàn, 177.
CASAS, Benet, 100.
CASAS, Isabel, 100.
CASAS CARBÓ, J., 141.
CASSIODOR, 113.
CASTAÑEDA ALCOVER, V., 135-137.
CASTELLI, Francesc, 143.
Castellot, 123.
CASTELLS, Indaleci, 177.
CASTRO, A. de, 133.
CAT, Emili, 133.
Catalunya, 5, 9, 13, 14, 28, 29, 73, 82, 91, 94, 105, 106, 108, 128, 148, 159, 164, 167, 179.
Catedral de Tortosa, 141.
CATÓ, 146-148. — *Precepta moralia*, 146.
CAUCHY, A., 10.
Cau Ferrat, Sitges, 160.
Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Industria, Barcelona, 155.
Centre de Lectura, Valls, 177.
Centre Excursionista de Bages, Manresa, 141.
Centre Jaumí, Valls, 177.

Centre Obrer Instructiu, Valls, 177.
Centre Unió Republicana, Valls, 177.
Ceremonias ... como se ha de dar el hábito ... a las religiosas de Nuestra Madre Santa Clara, 144.
CERRALBO, Marquès de, 141.
CERVANTES, Miguel de, 132, 133, 157, 158. — *Biblioteca cervàntica Bonsoms*, V. *Biblioteca de Catalunya*.
CERVELLÓ, Joàn, 61, 62.
Cervera, 12, 130, 131, 158. — V. *Arxiu Municipal, Universitat*.
CERVÓS, Frederic, 141.
CHAMPOLLION LE JEUNE, 8.
CHATEAUBRIAND, F. R., 7.
CHAVANNES, Ed., 8.
CHEVALIER, U., 112.
CICERÓ, 138.
Cinctorres, 125.
Círcol Tradicionalista, Valls, 179.
CIRERA, Josep, 10, 155.
CLASCAR, Frederic, 7, 10, 15, 141, 155.
CLAVASIO, A. de, 31.
CLAVÉ, Josep A., 115, 117.
CLEMENCÍN, Diego, 132.
Clementines, 30.
CLOLS, Lluís, 177.
Club Velocipedista, Valls, 177.
COCI, J., impressor, 31, 148.
CÒ DE TRIOLA, J. M., 141.
Codex aureus, 138.
CODONY, Antoni del, 98.
Col·legi d'Advocats, Barcelona, 155.
Col·legi de Metges, Barcelona, 155.
COLLET CARBONELL, 141.
COLLIGNON, Max, 8.
COLOM, Francesc d'A., 177, 178.
COLOM, Ferràn, 129.
Colunya, 172.
Comenges, 13.
COMES, canonge de Barcelona, 91.
COMET, J., 125.
Comissió Editora Luliana, Palma de Mallorca, 141.
Commune sanctorum, 101.
Compendium questionum sumularum, 143.
Com se deu regir la regina, 125.
COMTE, August, 8.
COMTE, Joàn, 169.
CONDILLAC, E. de, 96.
CONDORCET, A.-N. de, 7.
Conflent, 13.
Congregació Mariana, Valls, 177.
CONRAD II, emperador, 138.
Consell de Pedagogía, Barcelona, 7, 159, 160, 164-167. — V. *Biblioteca del...*
Constitucions de Catalunya, 30, 139.
Contemplació general de la Passió, 137.
Controversies lulianes, 169.
Convent del Carme, Borges Blanques, 148.
Copenhague, 156.
Corà, El, 82.
CORMINAS, J., 92.
COROMINAS, Pere, 6, 141.
CORTEJÓN, Cl., 132, 133.
CORTÈS AGUILÓ, Joàn, *Motivos de cristiana paciencia*, 93.
Coserans, 13.
COULET, Jules, 5-7.
COXO, Joàn de, 124.
CROCE, Benedetto, 156.
CROISET, A., 8.
CUNÍ MARTORELL, Hereus, 141.
CUTCHO, Joàn, 124.
CUVIER, Georges, 7, 8.

DAGUI, P. — V. DE GUI, Pere.
DALMASES, familia, 31.
DALMASES I ROS, Pau I., 28, 29.
Dalmases, Biblioteca. — V. *Biblioteca de Catalunya*.
DANÉS TORRAS, Joaquím, 166, 176.
DANT ALIGHIERI, *Commedia*, 137.
DARDER, Francisco d'A. — V. *Museu Biblioteca Darder*, Banyoles.
DARGALLO, R., 141.
DARMESTETER, Arseni, 8.
DASCA I BOADA, Albert, 177.
DASCA BOADA, Francesc, 177, 178.
DA SILVA CARVALHO, A. H., 63.
DAVID D'ANGERS, P.-J., 7.
DÉCHELETTE, J., 13, 156.
Decretals, 30.
DE GUI, Pere, 135, 171.
DESCARTES, 8, 10.
Diari del Gobern de Catalunya y Barcelona, 90.
DIAZ DE BENJUMEA, Nicolás, 133.
DÍAZ ROMANO, impressor, 31.
DIEGO DE CÁDIZ, 106, 107.
DIEST, Diego, 31.
DIEULAFOY, Marcel, 14.
DÍEZ, Manuel, *Tractat de menescalía*, 143.
DIMAS DE MIGUEL, 133, 134.
DIOSCÓRIDES, 133.
Diputació Provincial, Barcelona, 12, 14, 141, 155.
Diputació Provincial, Tarragona, 177.
Doctrinal, 125.
DOMÈNECH, Francesc, 129.
DOMS, Francesc, 171.
DONAT, *Partes Donati*, 145, 147, 148.
DONON, Domingo, 123.
DOÑA MARINA, Comte de, 141.
DORADO MONTERO, P., 141.
DOTTIN, G., 8.
DORER, Edmond, 133.
DUHESME, general, 91.
DUMONT D'URVILLE, J.-S.-C., 8,
DU PONT, Alexandre, 170.
DURÀN SANPERE, A., 141, 158.
DURÀN, Estanislau, 141, 168.
DURÀN, Eudald, 141.
DURÀN, Guillem, *Rationale Divinorum Officiorum*, 30.
DURÀN VENTOSA, Lluís, 155.
DURAND, inspector, 92.
DURAND, Réné, 8.
DURKHEIM, E., 8.
DUYOS SEDÓ, R., 141.

Electorium Raymundi, 77, 78, 80, 89.
ELÍAS DE MOLINS, J., 143.
ELÍAS JUNCOSA, Josep, 148.

El Pardo, 90.
ENRIC III, emperador, 138.
ERASME DE ROTTERDAM, 148.
ERMENGAU DE BEZIERS, 136. — *Breviari d'Amor*, 136, 137.
Esbart Català de Dançaires, 155.
ESCALAS, Fèlix, 155.
Escola de Bibliotecaries, Barcelona, 157, 167.
Escola de Funcionaris, Barcelona, 155.
Escola Industrial, Barcelona, 156.
ESCRIVÀ, 107.
ESCUDÉ BARTOLÍ, M., 141.
Escurial, 124, 134-138.
Esglesia del Pi, Barcelona, 148.
Espanya, 11, 12, 29, 90, 91, 137, 138
Estats Units, 5.
Estudis Universitaris Catalans, 10, 155.
Europa, 5.
EXEMENEÇ, Pero, 123.
EXIMENIÇ, F., 31, 136, 137, 148.— *Crestia*, 31, 137; *Libre de les dones*, 137; *Libre dels Angels*, 123, 148, *Vida de Jesucrist*, 31.
Exposició Bibliogràfica luliana, 168, 173.
Expositio aurea hymnorum, 30.
EYMERICH, Nicolau, 172.

FABRA, Pompeu, 10, 155, 167.
FABRE, coronel d'artillería, 91.
FÀBREGAS, R., 141.
FABREGAT, J., 143.
FABRITIUS, J. A., 96.
FAIG, Josep, 131.
FALCON, Leonor, 124.
FALCON, Pero, 124.
FARAUDO, Lluís, 141.
FARRÀN MAYORAL, J., 141.
FAURIEL, Claude, 8.
FEBRER, Andreu, 137.
FELIP II d'Espanya, 133, 138, 139.
FELIP V d'Espanya, 90.
FELIP L'HERMÓS, 80.
FERMAT, P. de, 10.
FERNÁNDEZ DE AVELLANEDA, A., 132.
FERRÀ, Miquel, 141, 168.
FERRANDO, Antoni, 171.
FERRER, 169.
FERRER, Ramón, 91.
FERRER BÀRBARA, Ll. 155.
FERRER DE FONTDEVILA, 139.
FERRIER, 7.
FERRY, Jules, 7.
FEYJÓO, B. G., 171.
FIESCHI i GONZAGA, casa, 59.
Figueres, 150, 158, 159, 161-164.
FILLEAU DE SAINT MARTIN, 132.
FINESTRES, Pere Joàn, 131.
Finlandia, 157.
FITÓ, Pau, impressor, 131.
FITZMAURICE-KELLY, J., 133.
FIZEAU, 10.
FLANDES, Lluís de, 171.
FLANDRIA, Gerardus de, 148.
Flor del saltiri, 125.
Florencia, 31.
FLORENSA, Adolf, 164-166.
FLORIAN, J.-P. Claris de, 132.
Flos sanctorum, 136.
FLUVIÀ, Berenguer, 169.
Foix, 13.
Foment de Valls, 177.
Foment Obrer Vallenc, 177.
FONT, Guillem, 171.
FONTANALS, F., 97.
FONT DE RUBINAT, Josep, 128.
FONT DE RUBINAT, Pau, 58.
FONTOVA, 156.
FONTS, J., 141.
FORNES, Bartomeu, 171.
FORTEZA I CORTÉS, T., 141.
FORTUNY, Carles de, 155.
Forum judicum, 139.
FOUCAULT, L., 10.
FRANCESC DEL SSM. SAGRAMENT, 115.
FRANCISCO DE BORJA, sant, 105.
França, reina de. — V. JOANA, reina.
França, 5-9, 11, 12, 14, 29, 74, 87, 90, 92, 106, 107, 157.
FRANQUESA I GASOL, J., 131.
FRAU, Josep, 171.
FREIXAS I FREIXAS, J., 141.
FRESNEL, A., 10.
FROMENTIN, E., 8.
FULLANA, Bartomeu A., 171.

GABRIEL, J.-A., 14.
GAÇULL, Jaume, 129.
GALBA, Martí Joàn de, 58, 61, 63, 68.
GALINDO, Domingo, 124.
GALLARDO, B. J., 60.
GALMÉS, Salvador, 171.
GARCÍA, Pere, bisbe, 128.
GASÍA, Josep, 155.
GASTINEL, 5, 6.
GAUSSEN, Paul, 6, 10, 15.
GAYA, J., 171.
GAYANGOS, Pascual de, 60, 63.
GAZULLA, Faustino, 141, 171.
GENÍS, S., 141.
Gent Nova, Badalona, 141.
GEORGIUS BRUXCELLENSIS, 30.
GERBERT. — V. SILVESTRE II.
GERBERT, Martinus, 74.
Gerri, 143.
GERSON, Joàn, 111, 112.
Gesta comitum Barchinonensium, 143.
GIBERT, A. M., 141.
GIDE, Ch., 8.
GIL, PERE, 129.
GIMÉNEZ PASTOR, A., 141.
GINEBREDA, Antoni, 123.
Girona, 125, 126, 143, 149, 158, 159, 161, 163, 164, 176. — V. *Biblioteca del Seminari*.
GIVANEL MAS, J., 58, 132, 133, 141.
GODAYOL, Dr., 92.
GOLFERICHS, M., 141.
GÓMEZ DE LA SERNA, X., 141.
GÓMEZ DE SANDOVAL, Diego, 102.
GOTTRON, Adam, 80, 135, 171.
GRACIÀ, 30.
GRANDO, Charles, 141.
GRANGER, J., 141.
Granollers, 150, 158, 161, 162.
GRAU GRANELL, F., 155.
GREGORI, sant, 146. — *Homilies en romanç*, 124.
GRENVILLE, Lord Th. — V. *Biblioteca de...*
GUALBES, Bernat de, 128.

Guatemala, 100.
GUDIOL, J., 141.
GUEBHARD, A., 141.
GUERRA, J., 155.
GUERRE, Martín, 108.
GUI, P. de. — V. DE GUI, Fere.
GUIMERÀ, comte de, 144.
GUMIEL, Diego de, 63, 64, 66, 145-147.
GUYOT, Maurice, 7, 10.

HADAMARD, J., 10.
HAEBLER, Conrad, 30, 59, 60, 124, 125, 146, 147.
HAGENBACH, P., impressor, 30.
HAIN, L., 30, 146, 148.
HALL, Richard de, 7.
Hamburg. — V. *Biblioteca de la Ciutat de...*
HAÜY, René-Just, 8.
HARTZENBUSCH, Juan E., 132.
Havana, 150.
HEBERT, Richard, 60.
HELFFERICH, A., 170.
HENNO, Franciscus, 143.
HERRERA, Alonso de, 31.
HERRERA, Joàn d', 169.
HERTZOG, J., impressor, 30.
Hispanic Society of America, Nova York. — V. *Biblioteca de la...*
Historia de la Passió de Jesucrist..., 144.
HIVERN, 143.
HÖFDING, Harald, 156.
HOFMANN, K., 170.
HOMER, 133.
HOMS, Eladi, 167.
Hongria, 138.
HORACI, 138.
Hospital de Santa Creu, Barcelona, 143.
HUC DE SANT VÍCTOR, 97, 114. — *De sacramentis*, 124.
HUGO, Víctor, 7.
HUGUET, Pilar, 141.
HUNTINGTON, Archer, 60, 61.
HUTZ, L., impressor, 30.
Hymnes, 101.

IBARRA, Antonia, 131.
IBARRA, Joaquim, 131.
IBARRA, Manuel, 131.
IBARRA, María Antonia, Vda., 131.
Igualada, 171.
Imparcial Obrera, Valls, 177.
INGENIEROS, J., 141.
INOCENT XXII, 113.
INSTITORIS, Henricus, 30.
Institució Catalana d'Historia Natural, Barcelona, 155.
Instituta, 30.
Institut de França, París, 9.
Institut de Cultura i Biblioteca Popular per a la Dona, 175.
Institut de França, 9.
Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 5, 6, 9-11, 14, 15, 31, 68, 125, 149, 158, 177.
Introducció a la doctrina cristiana, 108.
ISABEL LA CATÒLICA, 138.
ISIDOR, sant, 146.
Italia, 29.
IZQUIERDO, J. M., 141.

JACOB BEN DAVID BEN JOMTOB, 95, 96. — *Canons de les taules*, 95.
JAFUDA BONSENYOR. — *Paraules de savis e de filosofs*, 98.
JANER, Lluís, 155.
JANUA, J. de, 30.
JAUME I d'Aragó, 144.
JAUME II d'Aragó, 169.
JEANROY, Alfred, 8, 9.
JEHANNOT, E., impressor, 146.
JENINI, impressor, 30.
JIMÉNEZ CATALÁN, Manuel, 146.
JOÀN II d'Aragó, 102.
JOÀN XXII, 113.
JOANA, reina de França i de Navarra, 74, 76, 77, 80, 88.
JOÀN DE LA CREU, sant, 105, 107.
JOB, André, 8.
JOFRE, Joàn, 129.
JOHANNES HISPALENSIS, 146.
JOHANNES NIVICELLENSIS, 30.
JORDÀ, Carles, 155.
JORDAO DA FREITAS, 141.
JORI, R., 141.
JOSEP NAPOLEÓ, rei d'Espanya, 91.
JULIEN, Stanislas, 8.
Junta de Ciencies Naturals, Barcelona, 176.
Junta de Comerç, Barcelona, 149.
Junta del Cementiri, Valls, 177.
Junta de Museus, Barcelona, 158.
JUSSIEU, 7.

Karlsruhe, 73, 79, 82, 89, 173. — V. *Biblioteca de...*
KEICHER, O., 171.
Kempis, 129.
KOBERGER, A., impressor, 30.
KRENZER, Sebastià, 171.

LABRA, Rafel M.ª de, 141.
La Candela, Valls, 177.
LACEPÈDE, E. dc, 7.
LACOMBE SAINT MICHEL, General, 90, 92.
LACROIX, A., 8.
LACVIVIER, R. de, 141.
LAGARRIGUE, J. E., 141.
LAGRANGE, 10.
LAMARCK, J.-L., 8.
LAMARTINE, A. de, 7.
LAMPÉREZ, Vicens, 141.
La Neotipia, Barcelona, 141.
LANGLOIS, Ch. V., 8.
LANSON, Gustave, 8.
LAPIE, Paul, 8.
LAPLACE, 8, 10.
LARNAUDE, F., 8.
LAS NAVAS, comte de, 141.
LASTANOSA, Vicencio, 144.
LASTEYRIE, comte de, 14.
Lausanne. — V. *Office des Nationalités.*
L'Avenç, Barcelona, 141.
LAVOISIER, A.-L., 8.
LE DANTEC, F., 8.
LEFÈVRE PONTALIS, E., 14.
LEGOUIS, E., 8.
Leiden, 156.
LE MAITRE, J., 7.
LE MYESIER, Tomàs, 77, 79-81, 89.
Les senyals del judici, 144.

Letra al beato Lorenzo de Brindis, 106.
LÉVI, Sylvain, 8.
L'HERMITE, Ch., 10.
Libre de anima, 125.
Libre del Consolat de Mar, 128.
Librería Nacional y Extranjera, Barcelona, 141.
Libri antiquitatum, 128.
Libro de armas general y particular de los reinos de España, 144.
LICHTENSTEIN, impressor, de Venecia, 30.
Lió, 30, 31, 128, 170.
LLAGOSTERA, Joàn, 177.
LLAGOSTERA, Lluís, 10.
LLATAS, E., 141.
Lleyda, 94, 102, 146, 149, 150, 156, 158, 159, 161-164, 168, 169.
Llibrería Verdaguer, Barcelona, 142.
Lliga del Bon Mot, 155.
Lliga Espiritual de Nostra Senyora de Montserrat, Barcelona, 155.
Lliga Regionalista, Barcelona, 10, 156.
LLIMONA, Joàn, 10.
LLOBET I MAS, F., 143.
LLOPIS BOFILL, M., 141.
LLORENTE, Teodor, 141.
LLORET, Isidre, 155.
LLUÍS EL PIADÓS, 130.
LLUNA, Francesc de, 169.
Londres, 59, 61, 156. — V. *Biblioteca del British Museum*.
LÓPEZ PICÓ, J. M.ª, 141.
LOTHARIUS LEVITA, 146.
LUANCO, J. R. de, 172.
Lucho, 124, 125.
LUDOLF DE SAXONIA, 31.
LULL, Arnau, 169.
LULL, Galceràn Tomàs, 169.
LULL, Pere, 169.
LULL, Ramón, 73, 74, 76, 77, 79-82, 84, 85, 87, 88, 133, 134, 168-173. — *Arbor scientiae*, 172. — *Ars brevis*, 76, 170. — *Ars inventiva*, 78. — *Ars magna*, 78. — *Ars magna generalis*, 170. — *Blanquerna*, 134, 170, 173. — *Contra Antichristum*, 79. — *De accidente et substantia*, 79. — *De acquisitione terrae sanctae*, 79. — *De actu majori et minori*, 79. — *De anima*, 78. — *De ascensu et descensu intellectus*, 78. — *De concordantia et contrarietate*, 79. — *De contemplatione Raymundi*, 79. — *De Deo*, 78, 79. — *De ente reali et rationis*, 78. — *De infinita et ordinata voluntate*, 79. — *De libero arbitrio*, 78. — *De majoritate et fine*, 79. — *De minori loco ad majorem*, 79. — *De modo naturali intelligendi*, 78. — *Demonstratio per aequiparantiam*, 79. — *De novis fallaciis*, 78. — *De novo modo demonstrandi*, 79. — *De praedestinatione*, 78. — *De praedestinatione et praescientia*, 78. — *De prima et secunda intentione*, 79. — *De propriis et comunibus actibus divinarum rationum* 79. — *De quinque praedicabilibus*, 79. — *De sacramentis Ecclesiae*, 79. — *Desconsuelo*, 170. — *De septem sacramentis*, 79. — *De substantia et accidente*, 78. — *Dictat de Ramón*, 169. — *Disputatio eremitae et Raymundi*, 170. — *Disputatio fidelis et infidelis*, 79. — *Doctrina Pueril*, 170. — *Felix de les Meravelles*, 170. — *Investigatio generalium mixtionum*, 78. — *Investigatio Jhesu Christi*, 79. — *Lectura compendiosa tabulae generalis*, 78. — *Le grand et dernier Art*, 170. — *Libellus de fine*, 170. — *Liber correlativorum*, 79. — *Liber de Benedicta Tu*, 170. — *Liber de mille proverbis*, 170. — *Liber facilis scientiae*, 79. — *Liber de mirabilibus orbis*, 134. — *Liber de placida visione*, 134. — *Liber dictus dominus quae pars*, 134. — *Liber gentilis cum parabola*, 78. — *Liber magnus demonstrationis*, 134. — *Liber natalis pueri Jhesu*, 80. — *Libre d'Amic e Amat*, 170. — *Libre de cavayleria*, 169. — *Libre de contemplació*, 168. — *Libre de intenció*, 169. — *Libre de les Besties*, 170. — *Libre del Gentil*, 79, 82. — *Libre de proverbis*, 169. — *Libre de Santa María*, 169, 170. — *Libro del amigo y del amado*, 170. — *Logica nova*, 170. — *Petitio Raymundi in Concilio generali*, 79. — *Petitio Raymundi pro conversione infidelium*, 79. — *Principia philosophiae complexa*, 78. — *Quae lex sit magis bona*, 79. — *Quaestiones in librum facilis scientiae*, 79. — *Quaestiones principiorum complexorum generalium philosophiae*, 78. — *Quaestiones quas quaesivit quidam trater minor*, 78. — *Quaestiones solvendae per artem libri de ente reali et rationali*, 78. — *Quaestiones solvendae per librum de venatione substantiae et accidentis*, 78. — *Quaestiones super librum de ascensu et descensu intellectus*, 78. — *Quaestio valde alta et profunda*, 78. — *Quaestiones Attrebatenses*, 77, 78. — *Reprobatio errorum contra Averroem*, 78. — *Supplicatio Raymundi*, 79. — *Tabula generalis*, 78. — V. *Exposició bibliogràfica luliana*.
LULL, Romeu, 169.
LUNA, Pere de. — V. BENET XIII, antipapa.

MACIÀ, J. M. de, 141, 168.
Madrid, 8, 9, 91, 106, 137. — V. *Academia de la Historia, Biblioteca de San Isidro, Biblioteca Nacional*.
MAGRIÑÀ, Josep, 177, 178.
Mahó, 107.
MAINEZ, Ramón León, 132.
MALAGRIDA, 160.
MALE, Émile, 8, 9, 14.

MALLA, Felip de, 111, 114. — *Contemplació molt devota del Cors de Jesucrist*, 114.
MALLORCA, J. de, 171.
Mallorca, 73, 76, 87, 125. — V. Palma de Mallorca.
Mancomunitat de Catalunya, 12, 149, 158, 159, 161, 163-165, 167, 177-179.
Manresa, 149, 159. — V. *Ajuntament de..., Centre Excursionista de Bages*.
MANSARD, F., 14.
Manual de notaments, 143.
MARCET, A. M., 141.
MARCH, Josep M.ª, 126.
MARCOBAL, P., 91.
MARESCHAL, J., impressor, 30, 31.
MARGA, Jaume, 125-127.
MARGERIE, Emmanuel, 8.
MARÍA D'ARAGÓ, reina, 97, 124.
Mar i Cel, Sitges, 160.
MARIETTE-BEY, A. F., 7.
MARINEO SICULO, L., 148.
MARIO BRU, F., 141.
MARQUÈS I FABRA, R., 142.
Marsella, 13.
MARTÍ, Oriol, 142.
MARTÍ I, rei d'Aragó, 97.
MARTÍ, Pere, 171.
MARTÍ FERRET, T. de, 142.
MARTIN, Henri, 7.
MARTINENCHE, Ernest, 8.
MARTÍNEZ MARTÍNEZ, Francesc, 59, 61, 62.
MARTÍ VENTOSA, M., 10.
MARTORELL, Geroni, 142.
MARTORELL I TRABAL, F., 142.
MAS, Josep, 128, 142.
MASERAS, Alfons, 142.
MASPERO, C., 8.
MASRIERA, A., 142.
MASSAGUÉ, Antoni, 177.
MASSÓ TORRENTS, Jaume, 6, 7, 10, 11, 15, 31, 93, 123, 135, 137, 139, 141, 143, 148, 155, 156, 169.
Mataró, 107, 149, 150.
MATES, Bartomeu, 148.
MATHEU, Francesc, 10, 104.
MATHOSES, Pere Joàn, 146-148.
MATIES CORVINUS, 138.
MAURA, J., 171.
MAYANS, Gregori, 133.
MAYRONIS, F. de, 146.
MEILLET, A., 8.
MEDINACELI, Duc de, 142.
MENA, Joàn de, 133.
MENÉNDEZ PELAYO, M., 133, 137, 156.
MERCADER, Ramón, 177.
MERIMÉE, P., 8.
MERLIN DE DONAIS, Ph.-A., 8.
MESTRES, Apeles, 10.
MESTRES, Josep, 167, 177, 178.
Meyà, 143.
MEYANS, Jayme, 124.
MICHELET, J., 7, 8.
MILÀ I FONTANALS, M., 15, 137.
Milà, 30.
MINGUELLA RUBIÓ, J., 148.
Ministeri d'Instrucció Pública de França, 5, 8, 9, 12, 15, 68.
MIQUEL, Pere, impressor, 64, 66.
MIQUEL I PLANAS, R., 129, 148.
MIRALLES, Josep, 168, 169, 172, 173.
MIRET I SANS, Joaquim, 10, 31, 142, 155, 169.
MIRÓ, Antoni, 177.
Missale Dertusense, 126.
Missale Elnense, 125.
Missale Gerundense, 125.
Missale Parvum, 125.
Missale Tarraconense, 125.
Missale Vicense, 125.
MISTRAL, Frederic, 13.
Moià, 149, 158.
MOLINÉ BRASÉS, E., 142, 168, 172.
Molins de Rey, 158, 161, 162.
MONCADA, Ot de, 124.
MONEVA, J., 142.
MONGE, Gaspard, 7.
MONNER I SANS, Ricard, 133.
MONSALVATGE, F., 142, 148.
Montblanch, 143, 150.
MONTOLIU, M. de, 142.
MONTSERRAT, Josep, 177.
Montserrat, 124.
MORAGAS, Dr., 156.
MORAGAS RODÉS, F. de, 142, 177.
Moralitas et summa Confessorum, 124.
MOREL FATIO, A., 142.
Morella. — V. *Arxiu Notarial, de.*
MORERA I GALICIA, Magí, 155, 156.
MORIN, R., impressor, 31.
Montpeller, 9, 13, 107.
MORAVUM, M., impressor, 30.
MOTTEUX, Peter, 132.
MOYLIN, J., impressor, 31.
MÜNZEL, R., 82.
MUGICA, F. de, 142.
Munic, 77, 173.
MUNTANER, B., 123.
MUNTANER, Ramón, *Crónica*, 137.
MUNTESA, Pere de, 127.
Museu-Biblioteca Darder, Banyoles, 176.
Museu del Park, Barcelona, 128.
MUSSET, Alfred de, 7.

NADAL, A. de, 142.
NAPOLEÓ I, 90, 97.
Nàpols, 30, 156.
Naturalis philosophia iuxta mentem R. Lulli, 169.
Navarra, reina de. — V. JOANA, reina de França i de Navarra.
NAVÀS, Longinos, 142, 156.
NEBRIJA, NEBRISSA, Antoni de, 31, 111, 129, 149.
NETO I CANTER, Josep, 107.
NICOLAU D'OLWER, Ll., 90, 142, 155.
NICOLAU, Sebastià, 171.
Niça, 13.
NOGUÉS, Anselm, 177.
Nova York, 58-62. — V. *Biblioteca de la Hispanic Society of America*.
Nürenberg, 30, 172.
NÚÑEZ DE ARCE, G., 171.

OBRADOR, Mateu, 135, 169, 170.
Obrera Socors Mutus, Valls, 177.
Office des nationalités, Lausanne, 155.

Office National des Universités, París, 142.
Officium b. v. Mariae sec. usum Elnensis dioecesis, 125.
OLÈRDOLA, Marquès de, 6, 10, 15, 155.
OLIVER, Bernat, *Excitatori de la pensa a Deu*, 137.
OLIVERES, Joàn, 131.
Olocau, 123-125.
Olot, 149, 159-161, 165-167, 177. — V. *Biblioteca Pública*.
OLSCHKI, L., 31.
OLZINELLAS, Roc, 143, 144.
ONOXANDRI, 138.
Oporto, 63. — V, *Biblioteca Pública de...*
Ordinacions de la casa real, 137.
Ordinarium Tarraconense, 126.
Ordinarium Vicense, 125.
Orfeó Català, Barcelona, 155.
ORONCE FINE, 31.
ORS, Eugeni de, 5, 6, 10, 15, 155, 156, 167, 177, 178.
Osca, 150.
OUDIN, César, 132.

PADRÓ SANROMÀ, Artemi, 177.
PAGÈS, A., 92.
PAINLEVÉ, Paul, 6.
Palafrugell, 149.
Palamós, 150.
PALAU DULCET, A., 142.
PALLARÉS, Ricart, 177.
PALUZIE LUCENA, J., 142.
PAMS, Juli, 5, 6.
Pallars, 143.
Palma de Mallorca, 93, 107, 148, 150, 156, 158, 169-171. — V. *Biblioteca Provincial, Comissió Editora luliana*.
Pamphilus de Amore, 148.
PARÉ, Ambroise, 8.
PARDO DE TAVERA, T. H., 142.
PARERA, M., 142.
PARIS, Gaston, 8.
París, 9, 30, 31, 73, 77, 79, 80, 90, 112, 146, 170. 172. — V. *Biblioteca Nacional, Institut de França, Office Nationale des Universités, Sant Carles, Sorbona*.
Paris e Viana, 129.
Parroquia del Carme, Valls, 177.
Parroquia de Sant Antoni, Valls, 177.
Parroquia de Sant Joàn, Valls, 177.
PASCAL, B., 7.
PASQUAL, R., 169, 171.
Passio duorum, 31.
PASTEUR, L., 7, 8.
PAULUS DE CASTRO, 30.
PEDRET, J., 142.
PELLICER, Josép A., 132.
PERE III, rei d'Aragó, 137.
PERE, Margarida, 169.
PEREDA, J., 157.
PÉREZ BOSOM, Gracia, 124.
PERPINYÀ, Jaume, notari, 125.
PERPINYÀ, Joàn, 10.
Perpinyà, 6, 96.
PERROQUET, A., 172.
PERROT, Georges, 8.
PERTEGÀS, Rodrigo, 61.
PERTUSA, MIQUEL, 123.
PETIT, J., impressor, 31.
PETRUS LOMBARDUS, 30.
PIFERRER, P., 143.
PIJOAN, J., 170.
Pineda, 158, 159, 161-164.
PIÑA DE RUBIES, S., 142.
PIREL, 7.
Pirineu, 13.
Pirineus Orientals, 5.
PI SUÑER, August, 7, 10, 15.
PI SUÑER, Josep M.ª, 155.
PIUS II, 148.
PLA CARGOL, J., 142.
PLA I DENIEL, N., 142, 155.
PLANAS, Lluís, 164-166, 177, 178.
POBLET, Joàn, 142.
Poblet, 138.
PODIO, G. de, 30.
POINCARÉ, Henri, 8, 10.
POINCARÉ, Lucien, 6, 7, 9-11, 13-15.
POINCARÉ, Raymond, 6.
POLIT, E., 142.
POLLINA, A., 177.
Polonia, 157.
PONCELET, J.-V., 10.
PONS I HUMBERT, A., 142.
PORTAVELLA, G., 142.
Portbou, 12.
PORRETÀ, Gilbert, 138.
PORTILLA, A., 142.
POSA, Pere, 146.
Postille sive expositiones epistolarum sive evangeliorum, 31.
POTTIER, Ed., 9.
POUVREAU, Ivonne, 155.
PRAT DE LA RIBA, E., 6, 142, 148, 155.
PROAZA, A. de, 134.
PROBST, H., 172.
Processionarium, 126.
Pro-Hospital, Valls, 177.
PTOLOMEU, 138.
PUBLICIUS, J., 30.
PUIG, Bartomeu de, 138.
PUIG, Rafaela, 144.
PUIG I ALFONSO, Francesc, 10, 155.
PUIG I CADAFALCH, Josep, 6, 10, 12, 15, 142, 155-157.
PUIG DE LA BELLACASA, Lluís, 155.
PUIG GAIRALT, Ramón, 164-166.
PUIG MACIÀ, Pilar, 15.
PUIG OLLER, A., 142.
PUIG I SAIS, H., 142, 155.
PUJOL, Bernat, 131.
PULCRO RIVO, J. de, 96.
PUVIS DE CHAVANES, 7.

QUARITCH, Bernat, 60.
Questió de la anima ab lo cors, 144.
QUINTANA, Blai de, 130.
QUINTANA, Joàn, canonge, 128.

RACINE, J., 7.
Randa, 85.
RATDOLT, E., impressor, 30.
Ravena, 13.
RAVENTÓS, J., 155.
RAVENTÓS, R., 142.
Recepta per apendre de scriure, 98.
REGINALDUS, 30.
REIG, E., bisbe de Barcelona, 142, 172.

Biblioteca de Catalunya

Reims, 13.
RENAN, Ernest, 7, 8.
Rethorica, 99.
Reus, 150, 159, 161-164.
Ribagorça, 143.
RIBER, Llorenç, 142.
RIBERA, J., 172.
RIBERA, M., 144.
Ripoll, 13, 143, 144, 149, 150, 169.
RIQUELME, María, 142.
RISSON, Mariàn M., 171.
RISTOL, M., 142.
RITA, Joaquim, 155.
RIX DE CURA, J., impressor, 61, 62.
RIUS, Leopold, 133.
ROBLEDO, A., 142.
Rocamador, 84.
RODIN, A., 7.
ROGENT, E., 142, 155, 168, 171, 172.
ROGENT, J., 10, 155.
ROGER, Henri, 8.
ROIG, Jaume, 136.
ROIG PUÑED, Jaume, 142.
ROIG I ROQUÉ, J., 142.
ROMA, Joàn M., 155.
Roma, 13, 112, 113, 130. — V. *Biblioteca de la Sapienza*.
ROMAÑÀ GELADA, F. de, 142.
ROQUÉ, Josep, 177.
ROSBADE. — V. ROSENBACH.
ROSENBACH, Joàn de, 30, 125, 127, 129, 148.
ROSSELLÓ, Geroni, 82, 170.
Rosselló, 6, 13.
ROSSET, François de, 132.
ROTSCHILD, W., 142.
ROUSSEAU, J.-J., 8.
RUBIO, F., 142.
RUBIÓ BALAGUER, Joaquim, 135.
RUBIÓ BALAGUER, Jordi, 7, 10, 15, 73, 89, 93, 97, 155.
RUBIO BORRÁS, M., 130, 173.
RUBIÓ I LLUCH, A., 134, 135, 142, 155, 171.
RUCABADO, R., 142.
RUIZ, Diego, 171.
RULL, A. de, 156.
Sabadell, 149, 150, 159-161, 163, 164.
SABATIER, P., 9.
SACEDA, comte de, 60.
SACROBOSCO, J. de, 31, 146.
SAFONT, Joaquim, 148.
SAGARRA I CASTELLARNAU, Josep M.ª de, 142.
SAGARRA SISCAR, F. de, 142.
SAGON, Nicolau, 138.
SAINTE BEUVE, Ch.-A de, 7, 8.
SALAMANCA, Marquès de, 60, 62.
SALAT, J., 143.
SALES, Asensi, bisbe de Barcelona, 94, 95.
Sallent, 159-161, 166, 167.
Saltiri, 125.
SALUSTI, *De Conjuratione Catilinae; De bello Jugurthino*, 144.
SALVÀ, V., 68.
SALVADOR, Jaume, 127.
SALZINGER, I., 135.
SAMBOLA, N., 142, 143.
SÁNCHEZ, J. M., 31, 148.
SANCHIS SIVERA, Josep, 61, 125, 142, 156.
SANCHO, Auzias, 95.
SANCTI JOANNIS, Arnaldus, 148.
SANMIGUEL DE LA CÁMARA, M., 142.
SANPERE I MIQUEL, S., 125, 129, 143.
SANSALVADOR, A., 10, 142.
SANTAFÉ, Jeroni de, 138.
Santa Coloma de Gramanet, 158, 161, 162.
Sant Andreu de Palomar, 150.
Sant Carles, París, 77.
Sant Cugat del Vallès, 15, 124.
Sant Feliu de Guíxols, 100, 149.
Sant Feliu de Llobregat, 149.
Sant Francisco de California, 5, 6, 8, 9, 11.
Sant Giralt d'Aurillac, 13.
Sant Hilari Sacalm, 159.
Sant Jaume de Galicia, 84.
Sant Jeroni de la Murta, 28.
Sant Joàn de les Abadesses, 150.
Santiago de Xile, 150,
Sant Mateu, 146.
Santpedor, 158.
Sant Pere de la Selva Negra, 73, 74.
SANZ, Bernabé de. — V. ASAN, Bernabé.
Saragoça, 31, 125, 148, 150, 156.
SAUSSURE, Ferd., 8.
SAUTER, J., 142.
SAY, J. B., 8.
Sant Secundí, monastir, 74.
SAPLANA, Pere, 123.
SCHNEIDER, P., 142.
SEDULI, 31, 129.
SEGALÀ, Lluís, 142.
SEGÚ, Baltasar, 177.
SEILLIÈRE, Baró de, 60.
Seminari de Barcelona. — V. *Biblioteca del...*
SENANT, Tomàs, 131.
SÈNECA, 138.
SERRA, J., 156.
SERRA BOLDÚ, V., 142.
SERRA I ESTURÍ, M., 142.
SERRAHIMA, Lluís, 155.
SERRANO MORALES, J. E., 61, 125.
SERRA VILARÓ, J., 142.
Sèu de Barcelona, 128.
Sèu d'Urgell, 149, 119, 161, 162.
Sevilla.—V. *Biblioteca Colombina*.
SHELTON, Tomàs, 132.
SIERRA, Antoni, 171.
SILVESTRE II, 13.
Sitges, 149, 158-164. — V. *Cau Ferrat, Mar i Cel*,
SMOLLET, T. G., 132.
Societat Agrícola, Valls, 177.
Societat de Teixidors, Valls, 177.
Societat Econòmica Barcelonina d'amics del país, 155.
SOLÀ SERIOT, R., 142.
SOLDEVILA, Ferràn, 142.
SOLLIER, J. B., 82, 84, 135, 170.
SOLÉ, M., impressors, 131.
SOLER I PALET, J., 142.
Solsona, 150.
SOPENA, P., 91.
Sorbona, París, 77.
SORIO, B. de, 148.
SPINDELER, Nicolau, 30, 58, 61, 62, 64, 66, 68.

SPIRA, V. de, 131.
SPLUGUES, Bernat, 138.
STAEL, Mad. de, 8.
STEINSCHNEIDER, M., 96.
Stockholm, 171.
Strassburg, 148, 172.
Summa Collationum, 124.
Summulae iuxta logicam brevem R. Lulli, 169.
SUÑÉ, Joàn, 132.
SUREDA, E., 142.

Tabula ordinationum factarum pro civitate Ilerde, 94.
TAINE, H., 7, 8.
TALLADA, Josep M.ª, 10.
TALLGREN, O., 142.
TALTABUIT COLOMER, J., 142.
Tarragona, 30, 117, 150, 158, 159, 161, 162-164. — V. *Diputació Provincial de...*
TARRÉ, E., 142.
TARRÉ, J., 142, 148.
Tàrrega, 150.
TARRÉS, Manuel, 179.
TASTU, Josep, 92.
TELL BONANAT, Estanislau, 177.
TERA, Pere de, 142, 143.
TÉRMENS, Josep, 177.
Terol, 123.
TERRADAS, E., 9, 10, 14, 15, 142.
TARRAGÓS, Agustí, 177.
Terrassa, 149, 150, 158, 161, 162.
TEYÀ, Dr., 155.
Tibidabo, 15.
MARTORELL, Joanot. V. *Tirant lo Blanc*, 30, 58-62, 65, 66, 68.
TITUS LIVI, 31.
TODA, Eduard, 156.
Toledo, 31, 106.
Tolosa, 10, 13.
TOMIC, Pere, 136.
TONDA, Joàn de la, 125.
TORRAS I BAGES, Josep, 156, 172, 179.
TORRENTS MONNER, A., 142.
TORRES AMAT, Fèlix, 28, 92, 102, 114, 143.
Tortosa, 124, 138, 150. — V. *Catedral...*
TOVAR, Francisco, 129.
Tractat de bell parlar e de be dir, 98.
Tractat de la poesía catalana, 102.
Tractat sobre les quatre virtuts cardinals, 103.
TRECHSEL, impressor, 30.
Tremp, 149.
TRINXER, Joan, llibreter, 128.
TRINXER, Pere, 61, 62.
Tristany, 128.
Tronchon, 123.
TROPPAU, Martí de, *Canoniques dels apostolis e dels emperadors*, 137.
TRULLÀS, Mariàn, 142.
TUDIONO, impressor, 30.
Tuniç, 87, 88.
TURMEDA, Anselm, 131.

UBACH, Mariàn, 92.
UBERTI DE CASAL, 114.
ULLDEMOLINS, Josep, 177.
ULRIC, abat de St. Pere de la Selva negra, 73.
ULSTADIUS, Felip, 172.
UNÇOLA, Petrus de, 143.
Unió Agrícola, Valls, 177.
Unió Catalanista, Barcelona, 142.
Universitat de Barcelona, 168. — *Facultat de Lletres*, 157. — V. *Arxiu Universitari, Biblioteca Provincial de Barcelona.*
Universitat de Cervera, 130.
UREÑA, R. de, 142.
Usatges de Barcelona, 139.
UTRILLO, A., 177.

Valencia, 30, 58, 59, 61, 62, 64, 66, 67, 69-72, 125-127, 129, 132, 134, 156, 158, 169. — V. *Arxiu General del Regne, Biblioteca Provincial.*
VALERI MÀXIM, 137.
VALL, Matíes, 158.
Valladolid, 172.
Vallespir, 13.
VALLÈS PUJALS, J., 10.
VALLS, J., 142.
VALLS, Pius de, 155.
VALLS TABERNER, F., 142, 143 155.
Valls, 150, 159-161, 165-167, 177-179. — V. *Acció Social, Ajuntament, Aroma Vallense, Associació Catalanista, Banc, Biblioteca Popular, Cambra Agrícola, Cambra de Comerç, Casa de Caritat, Centre de Lectura, Centre Jaumí, Centre Obrer Instructiu, Centre Unió Republicana, Círcol Tradicionalista, Club Velocipedista, Congregació Mariana, Foment de Valls, Foment Obrer Vallenc, Imparcial Obrera, Junta del Cementiri, La Candela, Obrera Socors Mutus, Parroquia del Carme, Parroquia de Sant Antoni, Parroquia de Sant Joàn, Pro-Hospital, Societat Agrícola, Societat de Teixidors, Unió Agrícola.*
VALLVÉ, Joàn, B., 177.
VELÁZQUEZ, Tomàs, 171.
Vendrell, 149, 159, 161-164.
Venecia, 30, 128, 131, 146, 170.
VENTOSA CALVELL, J., 142.
VERDEREAU, senyora, 10.
VIADA LLUCH, Ll. C., 142.
VIANA, Príncep de, 129.
VICENS FERRER, sant, 30.
Vich, 138, 150, 158, 159, 161-164, 179.
Vida Coetanea de R. Lull, 77, 80, 85, 87-89.
Vida dels sants Pares, 124.
VIDAL, Joàn, 139.
VIDAL, Ll., 142.
VIDAL, Lluís Mariàn, 142.
VILA, Juli, 142, 155.
VILÀ, Salvador, *Tractat de menescalía*, 143.
Vilafranca del Penedès, 150.
VILANOVA, A. de, 148. — *De somnorum interpretatione*, 144.
VILANOVA, B., 30.
VILARIG, Leonor de, 124.
VILAR, J., 142.
VILA SALA Antoni, 142, 158.
VILETA, Lluís Joàn, 128.

VILLADEI, Alexander de, *Doctrinale*. 146, 147.
VILLANUEVA, J., 131.
VILLAVERDE, Pere de, 127.
VIOLLET-LE-DUC, E.-E., 14.
VIRGILI, 131, 138.
VIVES, A., 142.
VIVES, Lluís, 31.
VIVES ANGUERA, J. B., 177.
VOLTAIRE, 7.
VORAGINE, Jaume de, 136.

WADDING, L., 135.
WAITE, 172.
Weigelsperg, 73.
WEIL, Henri, 8.
WEYLER LAVIÑA, F., 171.
WOLAND, C., 156.

XAMMAR, Eugeni, 142.

YSAMAT, Lluís, 10, 155.

ZARANDIETA MIRABENT, E., 142.
ZEILLER, R., 8.
ZWEMER, Samuel M., 172.

ERRADES

Pàg.	Ratlla	Diu	Ha de dir
7	36	Brogniard	Brongniart
8	41	Donai	Douai
9	11	Bénoit	Benoist
10	20	Isamat	Ysamat
10	36	Couchy	Cauchy
30	24	Lichtenssein	Lichtenstein
74	19	*artis*	*artibus*
94	9	Soler	Sales
95	39	*latitudine media*	*latitudinem mediam*
114	16	*capitulou*	*capitulo*
128	31	Pau	Josep
155	22	Patxot	Pichot
157	30	Isamat	Ysamat

Index general

Pàgs.

El donatiu de França a la Biblioteca de Catalunya 5
La Biblioteca Dalmases 28
Les edicions gòtiques del *Tirant lo Blanch* en la Biblioteca de Catalunya, per Joàn Givanel i Mas 58
El Breviculum i les miniatures de la vida d'en Ramón Lull de la Biblioteca de Karlsruhe, per Jordi Rubió 73
Addició a la nota sobre el Breviculum de Karlsruhe, per Ramón d'Alòs . . 89
Primer intent de Biblioteca Pública a Barcelona, per Lluís Nicolau d'Olwer. 90
Catàleg dels manuscrits de la Biblioteca de Catalunya (núms. 36-57), fet de Jaume Massó Torrents i de Jordi Rubió Balaguer. (Continuació.). 93

DOCUMENTS

Testament d'en Joàn Calvo, vicari de Bordó (1437), per Manuel Betí . . 123
Un missal de Girona estampat per en Joàn Rosenbach (1492?), per J. Sanchis Sivera 125

BIBLIOGRAFÍA

Historia de la Real y Pontificia Universidad de Cervera, por Manuel Rubio y Borrás 130
Ediciones del Don Quijote y demás obras de Cervantes que junto con varios trabajos referentes a las mismas logró reunir la constancia del docto cervantista D. Clemente Cortejón 132
P. Pedro Blanco Soto, *Estudios de Bibliografía luliana* 133
Taula general bibliogràfica de l'Excursionisme català, publicat pel Centre Excursionista de Catalunya 135
Catálogo de los Manuscritos lemosines o de autores valencianos o que hacen relación a Valencia que se conservan en la Real Biblioteca de El Escorial, por D. Vicente Castañeda y Alcover. 135
P Guillermo Antolín, *Catálogo de los códices latinos de la real Biblioteca del Escorial* 137

Pàgs.

Revistes : *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, p. 128. — *Bibliofilia*, p. 129.

CRÒNICA

Barcelona : BIBLIOTECA DE CATALUNYA, p. 140. — Instauració de Biblioteques Populars, p. 158. — Exposició bibliogràfica lul·liana en commemoració del sisè centenari de la mort de Ramón Lull, p. 168. — Ateneu Barcelonès, p. 173. — Biblioteca pública Arús, p. 174. — Biblioteca del Consell de Pedagogía, p. 174. — Institut de Cultura i Biblioteca popular per a la dona, p. 175. — Junta de Ciencies Naturals, p. 176. — *Banyoles*. — *Girona* : Biblioteca del Seminari, p. 176. — *Olot* : Biblioteca pública, p. 176. — *Valls* : Col·locació de la primera pedra de la Biblioteca Popular de la Mancomunitat, p. 177. — *Vich* : Biblioteca Episcopal, p. 179.

Principals adquisicions d'aquesta BIBLIOTECA 180

Index de noms propis 201

Errades 213

Index general 215

GRAVATS

Fig. 1 : Ex-libris posat per la BIBLIOTECA DE CATALUNYA als volums del Donatiu francès. — Fig. 2 : Ms. 483, f. 1. *Consuetudines Ilerdenses*. — Fig. 3 : Ms. 548, f. 6. REMIGIUS, *Super Matheum*. — Fig. 4 : Ms. 562, f. 1. CIRIL D'ALEXANDRÍA, *Thesaurus adversus haereticos*. — Fig. 5 : Ms. 657, f. 51. CASSIÀ, *Liber collationum*. — Fig. 6 : Ms. 658, f. 1. ALBERT EL MAGNE, *De laude beatae Virginis*. — Fig. 7 : Vocació de Ramón Lull. — Fig. 8 : Renuncia de R. Lull al món. — Fig. 9 : La disputa de R. Lull amb l'esclau sarraí. — Fig. 10 : R. Lull al Puig de Randa i a la Sorbona. — Fig. 11 : Representació simbòlica de la doctrina lul·liana. — Fig. 12 : L'exèrcit d'Aristòtil i de son comentador Averroes contra la torre de la falsetat. — Fig. 13 : L'exèrcit de R. Lull anant a la destrucció de la torre de la falsetat. — Fig. 14 : R. Lull demana protecció al Papa i als reis cristians. — Fig. 15 : Viatge de R. Lull a Túniç. — Fig. 16 : Viatge de R. Lull a Bugia. — Fig. 17 : Mestre Ramón i Tomàs d'Arràs resolen la redacció dels tres resums de la doctrina lul·liana. — Fig. 18 : Tomàs d'Arràs, acompanyat de R. Lull, presenta els seus compendis a la reina de França i Navarra. — Fig. 19 : VILANOVA, *De somnorum interpretatione*.— Fig. 20 : *Partes Donati*.—Fig. 21 : *Catonis precepta moralia*. — Fig. 22 : *Catonis precepta moralia*

PUBLICACIONS DE L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

BIBLIOTECA DE CATALUNYA

Ptes.

Butlletí de la Biblioteca de Catalunya
Preu de subscripció anual: 5 pessetes.

Any I, n. 1 (gener-abril 1914) . . . . . 1'50
» n. 2 (maig-agost 1914) 3
» n. 3 (setembre-desembre 1914) . . . . . 1'50
» II, n. 4 (gener-agost 1915) 4
» n. 5 (setembre-desembre 1915) 2
» III, n. 6 (gener-desembre 1916) 5

Catàleg de la Col·lecció cervàntica Bonsoms, per JOAN GIVANEL I MAS.

Vol. I (anys 1590-1800) 20
Edició de 40 exemplars numerats en paper de fil 40
Vol. II . . . . . *En premsa.*

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

Anuaris de l'Institut d'Estudis Catalans. Grans volums de més de 500 pàgines, profusament il·lustrats.

Anuari MCMVII, de 540 pàgines, 106 gravats i una tricromía. 30
» MCMVIII, de 650 pàgines, 270 gravats i 7 làmines apart 30
» MCMIX-X, de 792 pàgines, 300 gravats i 6 làmines apart 39
» MCMXI-XII, de 774 pàgines, 471 gravats 5 làmines i una fototipia . 30
» MCMXIII-XIV, de 1004 pàgines, 408 gravats i 11 mapes i làmines apart. 30

Les Pintures Murals Catalanes. Es publica en fascicles monogràfics, gran foli, amb il·lustracions i làmines soltes en tricromía.

Fascicle I. — Pedret 10
» II. — Sant Martí de Fenollar i Sant Miquel de la Seu 10
» III. — Tahull i Bohí, Santa María d'Aneu i Sant Pere del Burgal. . 10
» IV. — Ginestarre, Ager, Esterri de Cardós i Mur . . *En premsa.*

Les Monedes Catalanes. Estudi i descripció de les monedes carolingies, comtals, senyorials, reials i locals propies de Catalunya, per JOAQUIM BOTET I SISÓ.

Volum I 10
» II 12
» III i darrer 20

Documents per l'Historia de la Cultura Catalana Mig-eval, publicats per A. RUBIÓ I LLUCH.

Volum I, contenint més de 500 documents 16
» II i darrer . . . . . *En premsa.*

L'Arquitectura Romànica a Catalunya, per J. PUIG I CADAFALCH, A. DE FALGUERA i J. GODAY.

Volum I. — Precedents: l'Arquitectura romana; l'Arquitectura cristiana prerromànica 20
Volum II. — Des del segle IX a les darreries del segle XI 25
» III i darrer. — Els segles XII i XIII . . . . . *En premsa.*

Ptes.

Les Obres d'Auzias March. Edició crítica en vista de tots els manuscrits i totes les edicions, per AMADEU PAGÈS.

Volum I. — Introducció. Text de les poesies I-LXXIV 12
» II i darrer. — Poesies LXXV-CXXVIII. Glossari. 12
Edició de 40 exemplars en paper de fil 50

ESTUDIS DE BIBLIOGRAFÍA LULIANA

I. — **L'edició maguntina de Ramón Lull,** pel Doctor A. GOTTRON. . . 5

II. — **Bibliografia de les Impressions lul·lianes,** per ELÍES ROGENT i ESTANISLAU DURÀN . . . . . *En premsa.*

En dipòsit:

Catàleg de la Biblioteca musical de la Diputació de Barcelona, per FELIP PEDRELL. (2 vols.) 65

SECCIO FILOLÒGICA

Himnes Homèrics. Traducció en vers de JOAN MARAGALL i text grec amb la traducció literal de P. BOSCH GIMPERA.

Un vol. de IV-262 pàgines 5
Edició en paper de fil de 50 exemplars 15

El Gènesi, versió de l'hebreu segons els textos originals, i amb anotació, de MN. FREDERIC CLASCAR.

Un vol. de 476 pàgines 5
Edició en paper de fil. 20

Museu : Hero i Leandre. — Text grec amb la versió literal en prosa de LL. SEGALÁ i en hexàmetres d'AMBROSI CARRIÓN, duent en apèndix les traduccions inèdites, en vers, de P. BERTRÁN I BROS i J. M. PELLICER I PAGÈS.

Un vol. de 80 pàgines. 2
Edició en paper de fil. 5

Mireia. Poema provençal de Frederic Mistral. Traducció catalana de María-Antonia Salvà 5
Edició en paper de fil 15

Normes ortogràfiques. (Agotades.)

Ortografia Catalana, segons el sistema adoptat per l'Institut d'Estudis Catalans . . . . . 0'25

Diccionari Ortogràfic. . . . . . *En premsa.*

Butlletí de Dialectologia catalana.

Preu de subscripció : Espanya, 4 ptes.; Estranger, 4'50 ptes.

Vol. I (abril-desembre 1913) 3
» II (gener-juny 1914) . . . . . 1'50
» II (juliol-desembre 1914) 2
» III (gener-juny 1915) . . . . . 2'50
» III (juliol-desembre 1915) . . . . . 2'50
» IV (gener-juny 1916) 3
» IV (juliol-desembre 1916) . . . . . *En premsa.*

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

I. — **Documents en vulgar per a l'estudi de la llengua** (segles XI, XII & XIII), per MN. PERE PUJOL 2

Ptes.

II. — **Die Mundart von Alacant. — Beitrag zur Kenntnis des Valencianischen**, von DR. PERE BARNILS GIOL. 4

III. — **Diccionari Aguiló.**

Fascicles I a IV. Cada un. 4

IV. — **La Frontera catalano-aragonesa, I**, per ANTONI GRIERA. . . . 5

V. — **Textes catalans avec leur transcription phonétique**, précédés d'un aperçu sur les sons du catalan, par J. ARTEAGA PEREIRA, ordenats i publicats per P. BARNILS 4

VI. — **Estudis romànics** (Llengua i Literatura), vol. I. 8

VII. — **Vocabulari català-alemany** de l'any 1502, edició facsímil segons l'únic exemplar conegut, acompanyada de la transcripció, d'un estudi preliminar i de registres alfabètics, per P. BARNILS. 12

VIII. — **Diccionari Aguiló**, fascicle V 4

IX. — **Estudis romànics** (Llengua i Literatura), vol. 2 12

X. — **La versione catalana dell'Inchiesta del San Graal**, secondo il Codice dell'Ambrosiana di Milano I. 79 sup., pubblicata da VINCENZO CRESCINI e VENANCIO TODESCO 10

EDICIONS PEDAGÒGIQUES

Bibliotheca Scriptorum Graecorum et Romanorum cum ibericis versionibus, curante A. SEGALÁ, phil. prof.

Vol. I. — CORNELII NEPOTIS. *Praefatio et Miltiadis Themistoclisque Vitae* (F. Crusat; A. M.ª Alves, S. J.; F. de Mello, S. J.; E. de Montoliu; C. Riba Bracons, interpretibus) 1

En dipòsit:

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, Barcelona, 1908. 4

SECCIÓ DE CIÈNCIES

Arxius

Any I, fascicles I, II i III Cada un. 4
» II » I, II i III. » 4
» III » I, II i III. » 4
» IV » I a VI. » 2

Flora de Catalunya, per J. CADEVALL i ANGEL SALLENT.

Volum I, fascicles I a V. Cada un 5
» II » I 5

Treballs de la Societat de Biologia, publicats sota la direcció de A. PI SUNYER.

Volums I a III. Cada un 10

Fauna de Catalunya, dirigida per JOSEP M.ª BOFILL i PICHOT.

Malacologia, fascicle I, per M. CHÍA 5
» » II » 5
» » III » 1

Entomologia. *Dípters*. Fascicle I. per J. ARIAS ENCOBET 5
» *Coleòpters*, G. CARABUS. Fascicle I, per A. CODINA. *En premsa.*

Col·lecció de Cursos de Física i Matemàtica, dirigida per E. TERRADAS.

Volum I. — Els elements discrets de la materia i de la radiació. — Conferencies per E. Terradas, recollides per I. Pòlit 3
Volum II. — Teoría de la representació conforme. — Conferencies donades el juny de 1915 per J. REY PASTOR, redactades per E. TERRADAS . . 3

Ptes.

Treballs de l'Estació Aerològica de Barcelona, per E. FONTSERÉ.

Volum I, 1914 4

Treballs de la Institució Catalana d'Historia Natural.

Volum I, 1915 10

MEMÒRIES I DOCUMENTS DELS TREBALLS FETS PER L'INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS

SECCIÓ FILOLÒGICA

1 — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació Provincial de Barcelona sobre la creació d'un Laboratori de Fonètica Experimental. — Barcelona, 1914. 0'25

2. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni de 1913-1914. . . . . 0'25

3. — Report dels treballs fets per les Oficines lexicogràfiques durant el bienni 1915-1916. . . . . 0'25

SECCIÓ HISTÒRICO-ARQUEOLÒGICA

1. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssim Senyor Alcalde de Barcelona proposant la fundació d'una Biblioteca Catalana, i llegida en Consistori del dia 13 de novembre de 1907. — Barcelona, 1907. . . . . 0'25

2. — Dictamen-acord de l'Institut d'Estudis Catalans proposant a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona l'adquisició de la Biblioteca Aguiló. — Barcelona, 1907 . . . . . 0'25

3. — Memoria presentada als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona, per l'Institut d'Estudis Catalans, donant compte dels treballs fets des de la seva fundació fins al 31 de desembre de 1908. — Barcelona, 1908. . . . . 0'25

4. — Informe que l'Institut d'Estudis Catalans va traslladar a l'Excel·lentíssim Senyor President de la Diputació de Barcelona sobre l'estat d'alguns arxius de Catalunya i la conveniencia de la seva millor instal·lació. — Barcelona, 1908 . . . . . 0'25

5. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1909. — Barcelona, 1909 . . . 0'25

6. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona donant compte dels treballs fets durant l'any 1910. — Barcelona, 1910 . . . 0'25

7. — Exposició d'un pla de publicació de les Cròniques Catalanes. — Barcelona, 1912.. . . . . 0'25

8. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans als Excel·lentíssims Senyors President de la Diputació i Alcalde de Barcelona sobre la celebració del VI Centenari de la mort de Ramón Lull. — Barcelona, 1914. 0'25

9. — Memoria presentada per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre la conservació i catalogació d'arxius i biblioteques d'interès històric. — Barcelona, 1914 . . . . . 0'25

10. — Memories presentades per l'Institut d'Estudis Catalans a l'Excel·lentíssima Diputació de Barcelona sobre l'exploració d'estacions prehistòriques i la conservació i catalogació de monuments . . . . . 0'25

El Butlletí de la Biblioteca de Catalunya apareix tres vegades l'any en fascicles de desigual nombre de pàgines, però formant anualment un volum d'almenys 200. S'hi publicaràn particularment catàlegs de manuscrits i d'altres fons especials de la Biblioteca, notes del seu moviment i principals adquisicions i dels donatius de què sigui objecte. Contindrà, també, una crònica de les demés biblioteques catalanes i de les publicacions que es refereixin an elles o als llibres catalans en general.

Any	I, núm. 1 (gener-abril 1914) . . .	Ptes. 1'50
»	I, núm. 2 (maig-agost 1914) . . .	» 3
»	I, núm. 3 (setembre-desembre 1914) .	» 1'50
»	II, núm. 4 (gener-agost 1915) . . .	» 4
»	II, núm. 5 (setembre-desembre 1915) .	» 2
»	III, núm. 6 (gener-desembre 1916) . .	» 5

Preu de subscripció : 5 ptes. l'any



Preu del present número : 5 ptes.

TIP. L'AVENÇ